

IES Antón Losada Diéguez

Curso 2022-23

Programacións do Departamento de Xeografía e Historia

Educación Secundaria Obrigatoria:

2º Xeografía e Historia

4º Xeografía e Historia

Bacharelato:

2º Historia de España

2º Historia de España Semipresencial

2º Xeografía

2º Xeografía Semipresencial

2º Historia da Arte

2º Historia da Arte Semipresencial

CURSO 2022/23 PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA Xeografía e Historia 2º ESO

a) Introducción

Para o presente curso 2022-23, contamos con dous grupos de alumnos-as: A con 25 e B con 28. Nos dous grupos hai alumnos/as que proceden doutro centro de ensino, a adaptación ó centro e grupo parece boa. A motivación e actitude cara á materia é positiva e o comportamento correcto. Algúns alumnos teñen NEE que serán valoradas polo Departamento de Orientación. As tres sesións de clase desenvólvense nas aulas que teñen asignadas como titoría. As aulas reúnen os requisitos mínimos establecidos para este curso, pero son algo pequenas para grupos tan numerosos.

Grupo	Alumnos	Repetidores	Pendientes
A	25	3	0
B	28	3	0

b) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave:

Competencia en comunicación lingüística (CCL) Refírese á habilidade para utilizar a lingua, expresar ideas e interactuar con outras persoas de xeito oral ou escrita.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT). A primeira alude ás capacidades para aplicar o razoamento matemático para resolver cuestións da vida cotiá; a competencia en ciencia céntrase nas habilidades para utilizar os coñecementos e metodoloxía científicos para explicar a realidade que nos rodea; e a competencia tecnolóxica, en como aplicar estes coñecementos e métodos para dar resposta aos desexos e necesidades humanos.

Competencia dixital (CD). Implica o uso seguro e crítico das TIC para obter, analizar, producir e intercambiar información.

Aprender a aprender (CPAA). É unha das principais competencias, xa que implica que o alumno desenvolva a súa capacidade para iniciar a aprendizaxe e persistir nel, organizar as súas tarefas e tempo, e traballar de xeito individual ou colaborativa para conseguir un obxectivo.

Competencias sociais e cívicas (CSC). Fan referencia ás capacidades para relacionarse coas persoas e participar de xeito activo, participativa e democrática na vida social e cívica.

Sentido da iniciativa e espírito emprendedor (SIE). Implica as habilidades necesarias para converter as ideas en actos, como a creatividade ou as capacidades para asumir riscos e planificar e xestionar proxectos.

Conciencia e expresións culturais (CEC). Fai referencia á capacidade para apreciar a importancia da expresión a través da música, as artes plásticas e escénicas ou a literatura.

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso	
Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O medio físico	
▪ XHB1.1.1. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	• CAA • CMCCT • CD
▪ XHB1.2.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.	• CAA • CMCCT • CD • CCL
▪ XHB1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.	• CAA • CMCCT • CD

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso	
Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.3.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CD • CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CD • CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CD • CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.2. Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.6.1. Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CD • CCL
Bloque 2. O espazo humano	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CSC • CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CSC • CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.2.1. Explica as características da poboación europea. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CCL • CSC • CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.2.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CSC • CD • CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.3.1. Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CSC • CD • CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.3.2. Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CSC • CD • CCL

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso	
Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.4.1. Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CSC • CD • CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CSC • CD • CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CSC • CD • CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CSC • CD • CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.6.2. Distingue os tipos de cidades do noso continente. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CSC • CD • CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CSC • CD • CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.8.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CSC • CD • CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.8.2. Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CCL • CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.9.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CSC • CD • CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.10.1. Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CSC • CD • CCL
Bloque 3. A historia	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son heranza do pasado. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC • CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC • CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC • CAA

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso	
Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	• CSC • CMCCT
▪ XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	• CSC • CMCCT
▪ XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	• CSC • CMCCT
▪ XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	• CSC • CCL
▪ XHB3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.	• CSC • CAA
▪ XHB3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos	• CSC • CAA
▪ XHB3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.	• CSC
▪ XHB3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.	• CSC • CCEC
▪ XHB3.9.2. Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.	• CSC • CCEC • CMCCT • CCL
▪ XHB3.10.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica.	• CSC • CAA
▪ XHB3.10.2. Explica a importancia do Camiño de Santiago.	• CSC • CCEC • CCL
▪ XHB3.11.1. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.	• CSC
▪ XHB3.12.1. Describe características da arte románica, gótica e islámica.	• CSC • CCEC • CCL

c) Obxectivos

A educación secundaria obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e

resolver pacificamente os conflitos.

e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.

i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

j) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.

k) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.

l) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

m) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.

n) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas.

d) Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable: 1º Temporalización. 2º Estándares de aprendizaxe. Grao mínimo de consecución para superar a materia (negriña). 3º Procedementos e instrumentos de avaliación.:

Inclúense en primeiro lugar os estándares non traballados no terceiro trimestre do pasado curso (Roma antiga) e os que requiren un repaso (Xeografía).

Non se contemplan polo de agora tarefas por equipos nas aulas. Na aula virtual E-Dixgal fomentárase o traballo colaborativo e voluntariamente poderán participar en pequeno equipo (foros etc.).

Temporalización	Estándares de aprendizaxe	Instrumentos de avaliación				
		P. Escrita	T1	T2	TL	TA
Trimestre						
	Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso					
	Bloque 1. O medio físico					
T1º	▪ XHB1.1.1. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.		x			x
T1ª	▪ XHB1.2.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.	x				X

Temporalización	Estándares de aprendizaxe	Instrumentos de avaliación				
		P. Escrita	T1	T2	TL	TA
Trimestre						
T1ª	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español. 	X	X	X	X	X
T1ª	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.3.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España. 		X	X		X
T1ª	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego. 	X	X		X	
T1ª	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia. 	X			X	
T1ª	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España. 	X				
T1ª	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.5.2. Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes. 	X	X		X	
T1ª	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia. 	X				
T1ª	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.6.1. Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia. 	X	X	X		
T1ª	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles. 		X	X	X	X
Bloque 2. O espazo humano						
T1º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas. 	X	X		X	
T1º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento. 	X	X	X	X	
T1º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.2.1. Explica as características da poboación europea. 	X	X			
T1º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.2.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica. 	X				X
T1º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.3.1. Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas. 	X	X	X		X
T1º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.3.2. Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España. 				X	X
T1º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.4.1. Cóñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais. 	X	X	X	X	
T2º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo. 		X	X		X

Temporalización	Estándares de aprendizaxe	Instrumentos de avaliación				
		P. Escrita	T1	T2	TL	TA
Trimestre						
T2º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica. 	X	X		X	
T2º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa. 	X				
T2º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.6.2. Distingue os tipos de cidades do noso continente. 	X				
T2º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita. 		X		X	
T2º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.8.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles. 		X	X		
T1º,2º,3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.8.2. Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos. 		X		X	X
T2º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.9.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes. 	X				
T2º	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.10.1. Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica. 		X			
Bloque 3. A historia						
T1º,2º,3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado. 	X				
T3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. 				X	
T3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais. 	X				
T3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. 		X	X	X	
T3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. 	X	X			
T3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. 	X				
T1º,2º,3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época. 	X	X		X	
T1º,2º,3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado. 	X				

Temporalización	Estándares de aprendizaxe	Instrumentos de avaliación				
		P. Escrita	T1	T2	TL	TA
T3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos 	x				
T3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños. 	x			X	
T3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior. 	x	x	X	x	
T3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.9.2. Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media. 	x	X	X	X	
T3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.10.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica. 	x	X	X		X
T3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.10.2. Explica a importancia do Camiño de Santiago. 	X	x	X	x	
T3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.11.1. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas. 	x				
T3º	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.12.1. Describe características da arte románica, gótica e islámica. 	x	x	X	x	x

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE

Estándares de aprendizaxe	Instrumentos de avaliación
<p>1.1.1 Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.</p> <p>1.2.1 Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.</p> <p>1.3.1 Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.</p> <p>1.3.2 Describe as unidades do relevo con axuda dun mapa físico.</p> <p>1.4.1 Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.</p> <p>1.4.2 Describe as unidades do relevo con axuda dun mapa físico de Galicia.</p>	<p>Produccións do alumnado</p> <ul style="list-style-type: none"> T1. Localiza nun mapa mudo unha serie de unidades de relevo tanto galego como español T2. Exercicios libro TL. Textos de prensa TA Proba escrita
<p>1.5.1 Localiza nun mapa os grandes conxuntos o espazos bioclimáticos de España.</p>	<ul style="list-style-type: none"> T1. Traballo sobre problemas medioambientais actuais en Galicia e España.

<p>1.5.2 Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.</p> <p>1.5.3 Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.</p> <p>1.6.1 Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.</p> <p>1.7.1 Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • T2. Lectura de climogramas • TL. Textos de prensa • TA • Proba escrita
<p>2.1.1 Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.</p> <p>2.1.2 Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento</p> <p>2.2.1 Explica as características da poboación europea.</p> <p>2.2.2 Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, evolución e dinámica</p> <p>2.3.1 Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.</p> <p>2.3.2 Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.</p> <p>2.4.1 Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • T1. Traballo sobre movementos migratorios en Galicia • T2. Comentario pirámides de poboación • TA • TL. Informes de prensa • Proba escrita
<p>2.5.1 Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.</p> <p>2.5.2 Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.</p> <p>2.6.1 Resume elementos que diferencian o urbano e o rural en Europa.</p> <p>2.6.2 Distingue os tipos de cidades do noso continente.</p> <p>2.7.1 Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou medios de comunicación escrita.</p> <p>2.8.2 Elabora gráficos de distinto tipo en soportes virtuais ou analóxicos que reflectan información</p>	<ul style="list-style-type: none"> • T1. Traballo sobre trazado urbano dunha cidade • T2. Traballo sobre os problemas do rural en Galicia na actualidade ou do espazo urbano da contorna. • TL. Textos de prensa • TA • Proba escrita

<p>económica e demográfica de países ou áreas xeográficas.</p> <p>2.9.1 Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.</p>	
<p>3.7.1 Compara formas de vida do I.R. Coas dos reinos xermánicos.</p> <p>3.4.1 Entende que varias culturas conviven á vez en diferentes enclaves xeográficos.</p> <p>3.3.2 Realiza eixes cronolóxicos e mapas históricos.</p> <p>3.5.1 Utiliza vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.</p> <p>3.6.1 Utiliza fontes históricas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • T1. Traballo sobre un pobo xermánico: os suevos • T2 Esquema caída do IR • TA • TL. Fragmentos de textos históricos • Proba escrita
<p>3.9.1 Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.</p> <p>3.9.2 Explica a importancia de Al Andalus na Idade Media</p> <p>3.12.1 Describe as características da arte islámica</p> <p>3.5.1 Utiliza vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.</p> <p>3.6.1 Utiliza fontes históricas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • T1. Traballo sobre unha construción arquitectónica de Al Andalus • T2. Traballo sobre palabras de orixe árabe nas nosas línguas • TA • TL. Texto do libro • Proba escrita
<p>3.8.1 Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.</p> <p>3.5.1 Utiliza vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.</p> <p>3.6.1 Utiliza fontes históricas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • T1. Traballos sobre castelos e mosteiros • T2 .As Cruzadas • TA • TL. Textos feudalismo • Proba escrita
<p>3.8.1 Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.</p> <p>3.5.1 Utiliza vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.</p> <p>3.6.1 Utiliza fontes históricas</p>	
<p>3.10.1 Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica.</p> <p>3.10.2 Explica a importancia do Camiño de Santiago.</p> <p>3.5.1 Utiliza vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • T1. Traballo sobre o Camiño de Santiago • T2. Traballo sobre as Cortes de León • TA • TL. Textos do libro • Proba escrita

3.6.1 Utiliza fontes históricas	
3.1.1 Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas. 3.5.1 Utiliza vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época. 3.6.1 Utiliza fontes históricas	<ul style="list-style-type: none"> • T1. Traballo peste negra • T2. Traballo película O Nome da Rosa • TL. Fragmentos O Nome da Rosa • TA • Proba escrita
3.12.1 Describe características da arte románica e gótica. 3.5.1 Utiliza vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época. 3.6.1 Utiliza fontes históricas	<ul style="list-style-type: none"> • T1. elaboración dun dossier con todos o vocabulario artístico utilizado • T2. Análise dunha obra románica da contorna. • TA • TL. Fragmento de Los pilares de la tierra • Proba escrita.

e) Concrecións metodolóxicas.

Coidarase a integración no grupo, especialmente no caso de alumnos que se incorporan ó grupo este curso, e participación mediante a realización responsable de servizos temporais voluntarios (encargados de prensa, reparto de libros, taboleiro etc.)

Os tempos de explicación e atención (documentais, lectura...) serán reducidos e nunha mesma sesión procuraremos realizar actividades de diverso tipo. Ocupará un tempo importante a participación oral (lectura, corrección de exercicios, debates etc.) valorando a atención respectuosa. Polo xeral non haberá actividades obrigatorias para realizar na casa agás completar exercicios non finalizados ou mellorar a presentación de traballos realizados no caderno.

Mediante os traballos individuais seremos respectuosos co ritmo de traballo de cada alumno-a intentando ofrecer apoios onde sexa necesario e vías de ampliación para os que así o requiran.

A materia ocupa tres sesións semanas de cincuenta minutos que se desenvolven na mesma aula. A aula posúe un canón para realizar proxeccións e conexión a internet. Cada alumno-a conta cun ordenador persoal (iniciativa E-Dixgal); se se dera o caso de uso indebido desta ferramenta de aprendizaxe a familia será informada e tomaranse as medidas oportunas.

f) Materiais e recursos didácticos

A diversidade de alumnado esixe diversidade de materiais para poder responder en consonancia co principio de individualización do ensino. No que á selección de materiais se refire, trátase de escoller aqueles que interesen aos alumnos e de elixir contidos relevantes, ademais de propiciar actividades favorables ás novas aprendizaxes tecnolóxicas. O centro ofrece unha ampla gama de materiais e recursos didácticos como medios audiovisuais, aula de informática e, sobre todo, relacionada coa nosa materia, unha biblioteca.

Materiais impresos: Reduciranse ó mínimo necesario no presente curso.

Materiais audiovisuais: Usarase preferentemente o canón da aula para a proxección de imaxes e videos tendo en conta os tempos óptimos para a visualización e comprensión.

Libro dixital: O alumnado de 2º de ESO participa do proxecto E-Dixgal de xeito que posúe un ordenador portátil. Aproveitaremos actividades, exercicios de autoavaliación, enlaces etc. A posibilidade de conexión a internet facilitará a realización de actividades transversais, obrigatorias ou voluntarias, programadas polo profesor ou que poidan xurdir a partir de intervencións orais. O tempo de pantalla ocupará unha parte da sesión, a principal finalidade residirá na motivación e autoaprendizaxe.

g) Criterios sobre avaliación e cualificación.

Os procedementos ou técnicas que se empregarán para avaliar o progreso do alumnado no proceso de aprendizaxe son os seguintes:

- Probas escritas, elaboradas en base ós contidos específicos para cada unidade.
- Observación sistemática na aula, Participación activa, intervencións orais.
- Producións do alumnado: Traballos individuais realizados na clase ou na casa (foros e tarefas na plataforma E-Dixgal)).

Para que a avaliación sexa efectiva, o alumnado recibirá pautas claras sobre como se vai avaliar. A cualificación de cada avaliación trimestral dependerá das obtidas a través dos procedementos utilizados, que deben ser variados e capaces de ofrecer información relevante sobre o cumprimento dos estándares da área e dos obxectivos xerais. Para iso en 2º de ESO valoraranse os estándares seguindo o seguinte baremo:

a.- Nota de exames escritos. Equivale ao 60 % do total da nota da avaliación.

Realizaranse un mínimo de dúas probas escritas por avaliación.

b.- Nota por realización de actividades e participación (40%).

Haberá tres entregas de traballos por cada unidade didáctica: T1, T2 e Tlectura. Ademais estará o TA, traballo de aula. T1 puntúa 15%, T2, 10%, Tlectura, 5% e TA, 10%.

A avaliación será continua. Para superar con éxito o curso o alumno/a deberá ter unha media de cinco nas tres avaliacións. A nota final será a media das tres avaliacións. As recuperacións das avaliacións suspensas serán no mes de xuño. O alumnado que non acade o aprobado terá unha proba de recuperación final que consistirá nunha proba escrita (60%) e actividades de recuperación(40%). O alumno/a terá que acadar unha nota igual ou superior a 5.

CLASES SEMIPRESENCIAIS OU NON PRESENCIAIS.

En caso de non poder realizar as clases de maneira ordinaria polo covid 19:

En caso de semipresencialidade usaremos a sesión presencial para as explicacións e dúbidas e o resto de sesións para elaborar as tarefas.

En caso de non presencialidade, teremos, a lo menos unha clase telemática para explicar contidos. Usaremos medios corporativos para realizala. Todo o material estará no dispositivo E dixgal. O alumnado entregará por este medio todas as tarefas. Usaremos o correo electrónico habilitado para a materia de forma excepcional.

A probas escritas realizaranse tamén de forma telemática usando medios corporativos.

En caso de que un alumno/a ou grupo de alumnos/as estean confinado/as terán que seguir a clase e o traballo mediante o dispositivo que ofrece Edixgal. Terán que estar conectados en hora de clase.

h) Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente.

A avaliación do proceso de ensino-aprendizaxe e da propia práctica docente é imprescindible. Será global, formativa e continua para poder adoptar medidas de reforzo educativo. Para iso é necesario facer unha autoavaliación crítica da programación e das unidades para melloralas e contrastar experiencias:

O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado?

Consegiuse motivar ao alumnado para obter un rendemento satisfactorio?

Consegiuse a participación activa de todo o alumnado?

Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado? Adoptáronse as medidas curriculares e organizativas adecuadas para atender ao alumnado con necesidade de reforzo?

Usáronse distintos instrumentos de avaliación?. Dáse un peso real á observación do traballo na aula?

Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo?

Indicadores de logro da práctica docente	Escala
---	--------

	1	2	3	4
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
5. Combínase o traballo individual e en grupo.				
6. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
7. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
8. Incorporáanse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe. Valoración da iniciativa E-Dixgal.				
9. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
10. Ofrécese ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
11. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
12. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
13. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
14. As medidas de apoio están claramente vinculadas aos estándares.				
15. Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

í) Deseño de avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados

A avaliación inicial é o punto de referencia do equipo docente na toma de decisións relativas ao desenvolvemento do currículo e a súa adecuación ás características do alumnado. Aporta información para poder definir, modificar ou enriquecer o proceso educativo que se ofrece ao grupo e a cada un dos alumnos cos que se vai traballar. A información axuda na planificación educativa que ten en conta os coñecementos, capacidades e necesidades do alumnado, así como as características do entorno no que se desenvolva. Esta avaliación presta tamén atención á maneira de afrontar o alumnado os seu aprendizaxe, de modo que ademais de

perfilar o que hai que traballar, indica como hai que traballar.

O uso dun único instrumento de avaliación non garante a recollida de toda a información necesaria, así que usaremos varios: unha lista de observación para recoller información sobre a interacción do alumnado; unha entrevista persoal que nos axuda a obter datos sobre a disposición, ánimo, actitude etc. coa que o alumno-a se enfrenta a aprendizaxe e unha proba específica que nos ofrece información sobre o que o alumnado sabe facer coas aprendizaxes xa traballadas, como se organiza para tomar decisións sen axuda, etc.

Como consecuencia dos resultados desta avaliación inicial, tomaremos as seguintes medidas se é necesario:

- Desenvolver prácticas educativas que favorezan a participación e a aprendizaxe dos alumnos; estratexias metodolóxicas como a aprendizaxe cooperativa; adecuación das actividades aos diferentes niveis de competencia curricular do alumnado; selección de diferentes materiais e recursos para a realización das actividades procurando a motivación; cambios de ubicación na aula etc.
- Realizar actividades de apoio e recuperación para aqueles alumnos que o necesitan.
- Adaptacións de acceso á información, das condicións de realización das probas, etc.
- Medidas específicas extraordinarias como: adaptacións curriculares significativas (ACS), fórmulas de escolarización, etc.

k) Medidas de atención á diversidade

A diversidade é un elemento diario na práctica docente, polo que segundo as necesidades de cada momento, axustaremos a nosa actuación ao aula. Isto debe conlevar, polo tanto, á necesidade de adaptar as actividades e o ritmo dos alumnos-as.

As diferenzas aprécianse xa desde o momento no que se inicia o proceso educativo; a falta de entendemento dun contido pode ser debida a que os conceptos ou procedementos sexan demasiado difíciles para o nivel de desenvolvemento do alumno ou a que estes se imparten con demasiada rapidez e non dá tempo a unha mínima comprensión. Ao principio de cada unidade didáctica, realizaranse actividades que permitan a detección de ideas previas para sentar un punto de partida ao desenvolvemento da unidade. Logo, mediante a observación da evolución de cada alumno, proporanse actividades adaptadas ao seu nivel de aprendizaxe, coñecidas como actividades de reforzo e actividades de ampliación.

As Actividades de reforzo realizadas ao longo da unidade didáctica interrogan ao alumno sobre aspectos moi básicos que deben dominar a achega da materia de Xeografía e Historia e que serven de punto de partida para a aprendizaxe de novos contidos. Ao final de cada tema realizaranse actividades dirixidas a reafirmar conceptos, procedementos ou actitudes que algún dos alumnos do grupo non asimilen ben.

As Actividades de Ampliación van dirixidas ao alumnado que polo seu maior grado de madurez intelectual necesita problemas que lles permitan obter un maior rendemento no proceso de aprendizaxe significativa. Estas actividades consistirían no tratamento e lectura de material complementario e pequenas investigacións.

Outro aspecto que consideramos interesante para atender á posible diversidade dentro do aula é a formación de grupos de traballo nos cales se integren alumnos cunhas maiores dificultades para asimilar os contidos da materia xunto con outros cun maior desenvolvemento psico-cognitivo. Búscase a creación de lazos de solidariedade e que aqueles alumnos cun nivel máis avanzado sirvan aos seus compañeiros, mediante a axuda e a motivación, de ponte para conseguir os obxectivos comúns da materia.

Para o alumnado con maior rendemento propoñeranse actividades de ampliación que estimulen a súa creatividade e autonomía.

Neste curso temos varios alumnos con NEE. Seguiremos as directrices do Departamento de Orientación para elaborar as ACI que fosen necesarias.

l) Actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

Non hai alumnos que teñan a materia pendente de 1º ESO. No caso de que houbera algunha incorporación ao longo do curso o profesor da materia, como se fixo en cursos pasados, facilitará materiais didácticos e realizará un seguimento individualizado das tarefas a realizar en cada avaliación.

m) Elementos transversais

Na aprendizaxe da Xeografía e a Historia ocuparán un espazo importante a promoción da igualdade de oportunidades, a non discriminación, a igualdade efectiva entre homes e mulleres e a prevención da violencia de xénero, a prevención e resolución pacífica de conflitos, o rexeitamento a calquera tipo de violencia, racismo

e xenofobia, respecto ás vítimas do terrorismo, o desenvolvemento sostible e o medio ambiente, os riscos de explotación e abuso sexual, as situacións de risco no uso das TIC, a protección ante emerxencias e catástrofes, o desenvolvemento do espírito emprendedor, a actividade física e a dieta equilibrada, a mellora da convivencia e a prevención dos accidentes de tráfico.

Como é de esperar, na materia de Xeografía e Historia se traballan principalmente a comprensión lectora, a expresión oral e escrita en tódalas unidades; pero tamén se traballan a comunicación audiovisual e as TIC que serven de referente operativo e se procura a súa utilización ao longo do curso a través do uso de Internet (como fonte de información e práctica de diversos contidos mediante actividades interactivas), dun procesador de textos (para a expresión e creación persoal), de vídeos, etc.

Igualmente, o emprendemento se traballará tentando que os alumnos teñan confianza en si mesmos, tomen a iniciativa para realizar diferentes actividades e as poñan en práctica na vida real. Con estes obxectivos, invítase aos alumnos a expresar as súas opinións persoais, a contrastar as súas ideas, a buscar orientación ou axuda cando a necesiten, a compartir e a organizar o traballo en grupo.

A educación cívica e constitucional é un referente permanente nas actividades da materia e nas relacións interpersoais, tanto entre os propios alumnos como nas súas relacións e comunicación co profesor. Resultan de especial relevancia as accións para a mellora da convivencia, a tolerancia, a prudencia, o autocontrol, o diálogo, a empatía e a resolución de conflitos.

En canto á interdisciplinabilidade, as unidades traballan contidos que se relacionan cos doutras asignaturas. Así, distintas unidades didácticas teñen unha relación directa co mundo do pensamento filosófico; as crises e bonanzas do desenvolvemento económico entroncan con temas comúns que atopamos en programacións de Economía. En todas as unidades estará presente o coñecemento xeográfico (mapas, fluxos, etc.), matemático (gráficas, cálculos...), e as conexións coa Literaturas e as linguas.

Actividades complementarias e extraescolares.

- En colaboración coa Biblioteca. Participación na iniciativa *Hora de ler* (unha sesión por trimestre e grupo)
- En colaboración coa Biblioteca. Participación na actividade Coñece a túa contorna: Ruta do románico da Estrada e Camiño de Geira e dos Arrieiros.
- Asistencia presencial ou virtual a calquera exposición ou evento cultural que xurda durante o curso relacionado coa materia e se considere de interese.

ñ) Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica en función dos resultados académicos e procesos de mellora.

A programación didáctica revisarase periodicamente utilizando a escala de observación que aparece a continuación. Analizaranse os seus resultados en reunións de departamento e se tomarán as medidas oportunas para a súa mellora.

	ESCALA DE OBSERVACIÓN			
	1	2	3	4
1. Adecuación do deseño das unidades didácticas, temas ou proxectos a partir dos elementos do currículo.				
2. Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas / temas / proxectos.				
3. O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e a temporalización previstas.				
4. Adecuación da secuenciación dos estándares para cada unha das unidades, temas ou proxectos.				
5. Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.				

6. Asignación a cada estándar do peso correspondente na cualificación.				
7. Vinculación de cada estándar a un ou varios instrumentos para a súa avaliación.				
8. Asociación de cada estándar cos elementos transversais a desenvolver.				
9. Fixación dunha estratexia metodolóxica común para todo o departamento.				
10. Adecuación da secuencia de traballo na aula.				
11. Adecuación dos materiais didácticos utilizados.				
12. Adecuación do libro de texto.				
13. Adecuación do plan de avaliación inicial deseñado, incluídas as consecuencias da proba.				
14. Adecuación da proba de avaliación inicial, elaborada a partir dos estándares.				
15. Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación continua: probas, traballos, etc.				
16. Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación dun exame e dunha avaliación.				
17. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación final.				
18. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación extraordinaria.				
19. Adecuación dos criterios establecidos para o seguimento de materias pendentes.				
20. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación desas materias pendentes.				
21. Adecuación dos exames, tendo en conta o valor de cada estándar.				
22. Adecuación dos programas de apoio, recuperación, etc. vinculados aos estándares.				
23. Adecuación das medidas específicas de atención ao alumnado con NEAE. (se procede)				
24. Grao de desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares previstas.				
25. Adecuación do seguimento e da revisión da programación ao longo do curso.				
26. Contribución desde a materia ao plan de lectura do centro.				
27. Grao de integración das TIC no desenvolvemento da materia.				

O alumnado está repartido en dous grupos A e B con 26 e 12 integrantes respectivamente. Hai bastante alumnado coa materia de Xeografía e Historia pendente de 3º curso. O grupo A é moi numeroso, o que dificulta as clases. A actitude e comportamento son complicados xa dende o primeiro día.

GRUPO	Nº ALUMNOS	PENDENTES	REPETIDORES
A	26	2	1
B	12	3	3

b) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave:

Competencia en comunicación lingüística (CCL) Refírese á habilidade para utilizar a lingua, expresar ideas e interactuar con outras persoas de xeito oral ou escrita.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT). A primeira alude ás capacidades para aplicar o razoamento matemático para resolver cuestións da vida cotiá; a competencia en ciencia céntrase nas habilidades para utilizar os coñecementos e metodoloxía científicos para explicar a realidade que nos rodea; e a competencia tecnolóxica, en como aplicar estes coñecementos e métodos para dar resposta aos desexos e necesidades humanos.

Competencia dixital (CD). Implica o uso seguro e crítico das TIC para obter, analizar, producir e intercambiar información.

Aprender a aprender (CPAA). É unha das principais competencias, xa que implica que o alumno desenvolva a súa capacidade para iniciar a aprendizaxe e persistir nel, organizar as súas tarefas e tempo, e traballar de xeito individual ou colaborativa para conseguir un obxectivo.

Competencias sociais e cívicas (CSC). Fan referencia ás capacidades para relacionarse coas persoas e participar de xeito activo, participativa e democrática na vida social e cívica.

Sentido da iniciativa e espírito emprendedor (SIE). Implica as habilidades necesarias para converter as ideas en actos, como a creatividade ou as capacidades para asumir riscos e planificar e xestionar proxectos.

Conciencia e expresións culturais (CEC). Fai referencia á capacidade para apreciar a importancia da expresión a través da música, as artes plásticas e escénicas ou a literatura.

Estándares de aprendizaxe	Competencias Clave						
	C C L	C M C C T	C D	C A A	C S C	C S I E E	C C E C
XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo. XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.	x			x	x		
XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías.	x				x		x
XHB1.3.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época. XHB1.3.2. Comprende as implicacións do empiricismo e o método científico nunha variedade de áreas.		x		x	x		

XHB10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgunhas consecuencias do quecemento global, como o desxeamento do Báltico. XHB10.1.2. Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI. XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	x	x		x	x		
XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.		x			x		
XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.		x			x		
XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	x				x		
XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron. XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	x			x	x		
XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras. XHB2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras. XHB2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes	x			x	x		
XHB3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	x			x	x		
XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas. XHB3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	x			x	x		
XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais	x				x	x	
XHB3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España.					x		
XHB3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.		x		x	x		
XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influiría na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais. XHB4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización.	x			x	x		
XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.				x	x		
XHB4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial. XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa. XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.	x			x	x		

XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	x			x	x		
XHB4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX. XHB4.5.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.	x			x	x		x
XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia. XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008. XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	x			x	x		
XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.	x				x		
XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas. XHB5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	x				x		
XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).				x	x		
XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases da GC. XHB6.2.2. Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial. XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos	x			x	x		
XHB6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.					x		
XHB6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría. XHB6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam	x			x	x		
XHB6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador. XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).	x			x	x		
XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State". XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	x			x	x		
XHB7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	x			x	x		
XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco. XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica	x			x	x		
XHB8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época. XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar.				x	x		
XHB8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.	x			x	x		

XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade. XHB8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc. XHB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.	x			x	x		
XHB8.4.1. Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.	x			x	x		
XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra. XHB9.1.2. Elabora discusións sobre o,CSIEE eurocentrismo e a globalización.	x		x	x	x	x	
XHB9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos	x		x	x	x		
XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflitivo das condicións sociais do proceso de globalización.	x	x	x	x	x	x	x
RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES COAS COMPETENCIAS BÁSICAS	28	5	3	28	37	3	2

c) Obxectivos

A educación secundaria obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

- o) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- p) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- q) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- r) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
- s) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- t) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- u) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

v) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.

w) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

x) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.

y) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.

z) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

aa) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.

bb) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas.

d) Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable: 1º Temporalización. 2º Grao mínimo de consecución para superar a materia procedementos e instrumentos de avaliación.

d1º Temporalización:

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
Antigo Réxime	B1.1. Século XVIII en Europa: do feudalismo ao absolutismo e o parlamentarismo das minorías. Francia, Inglaterra, España e Galicia.	XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo.	15 sesións
		XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.	
	B1.2. Ilustración.	XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías.	
Revolucións liberais	B2.1. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo, nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias	XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron	15 sesións
		XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	
	B2.2. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas. O caso español	XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.	

		XHB2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.	
Revolución industrial	B3.1. Revolución Industrial: concepto; factores económicos, sociais e ideolóxicos que a fan posible.	XHB3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	12 sesións
	B3.2. Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa.	XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.	
		XHB3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	
	B3.3. Consecuencias da Revolución Industrial. Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización).	XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.	
	B3.4. Discusión en torno ás características da industrialización en España e Galicia: éxito ou fracaso?	XHB3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España.	
	B3.5. A ciencia no século XIX.	XHB3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.	
A época do imperialismo e a I Guerra Mundial	B4.1. O imperialismo no século XIX: concepto	XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.	12 sesións
		XHB4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización	
	B4.2. Imperialismo: causas, desenvolvemento e consecuencias.	XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	
	B4.3. Causas e consecuencias da Gran Guerra (1914-1919) ou I Guerra Mundial.	XHB4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.	
		XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa.	
		XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.	
B4.4. Revolución Rusa.	XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.		
B4.5. A arte no século XIX.	XHB4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.		

		XHB4.5.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.	
A época de entreguerra	B5.1. Período de entreguerras: do final da Gran Guerra ao crac do 29 e a Gran Depresión.	XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.	15 sesións
		XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.	
		XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	
	B5.2. Fascismo italiano e nazismo alemán	XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.	
	B5.3. II República española e a Guerra Civil.	XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.	
		XHB5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	
Causas e consecuencias da II GM	B6.1. Orixes da II Guerra Mundial.	XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	9 sesións
	B6.2. Desenvolvemento da II Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias.	XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito	
		XHB6.2.2. Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.	
		XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.	
	B6.3. O Holocausto.	XHB6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	
	B6.4. Nova xeopolítica mundial: Guerra Fría e plans de reconstrución posbélica.	XHB6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.	
		XHB6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.	
	B6.5. Procesos de descolonización en Asia e África.	XHB6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.	
XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).			
Capitalismo e bloque soviético	B7.1. Evolución dos bloques soviético e capitalista. O "Welfare State".	XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.	9 sesións

		XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	
	B7.2. Crise do petróleo (1973).	XHB7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	
	B7.3. Ditadura de Franco en España.	XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco	
		XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica	
O mundo recente	B8.1. Formas económicas e sociais do capitalismo no mundo.	XHB8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época	6 sesións
		XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar.	
	B8.2. Colapso dos réximes soviéticos e as súas consecuencias.	XHB8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.	
	B8.3. Transición política en España: da ditadura á democracia (1975-1982).	XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.	
XHB8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc			
XHB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.			
Revolución tecnolóxica e globalización	B9.1. A globalización económica: concepto e características.	XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.	6 sesións
		XHB9.1.2. Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.	
	B9.2. Papel da Revolución Tecnolóxica na globalización.	XHB9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.	

	B9.3. Consecuencias da globalización. Relacións interrexionais; focos de conflito.	XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflitivo das condicións sociais do proceso de globalización.	
Pasado, presente e futuro	B10.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía.	XHB10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgunhas consecuencias do quecemento global, como o desxeamento do Báltico.	Ao longo de todo o curso
		XHB10.1.2. Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI.	
		XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	
	B10.2. Cambio e continuidade.	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	
		XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	
	B10.3. Tempo histórico.	XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	
	B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea.	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	

d) 2º Grao mínimo de consecución para superar a materia, procedementos e instrumentos de avaliación.

Os procedementos ou técnicas que se empregarán para avaliar o progreso dos alumnos no proceso de aprendizaxe, que aparecen desenvolvidos na táboa, poden ser agrupados en tres grandes grupos: Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito de cada unidade didáctica, cuestionarios escritos), producións do alumnado (traballos individuais realizados na clase ou en casa; traballos en grupo levados a cabo na clase ou en casa; presentación orais realizadas na clase...) e, en terceiro lugar, a observación sistemática e diaria na aula.

Grao mínimo de consecución dos estándares	Estándares de aprendizaxe	Procedementos e instrumentos de avaliación*
B1.1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico.	XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo.	Comentario de texto individual sobre o pensamento ilustrado no que se utilicen correctamente os conceptos históricos que aparecen ao remate desta táboa.
	XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.	Comentario do mapa de Europa resultante do tratado de Utrech. (exames escritos).
B1.2. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.	XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías.	Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos) Participación individual ou en equipo nos foros (Aula virtual)
B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.	XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.	Comentario de texto individual de dous textos de orientación historiográfica oposta. Cuestionario a partir de documental sobre a Revolución Francesa. Comentario de textos: Declaración de dereitos do home e do cidadán/declaración de dereitos da muller e da cidadá. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
	XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	
B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.	XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.	Elaboración individual dunha liña de tempo. Elaboración en pequeno grupo dunha táboa comparativa dun mapa de Europa de 1815 e o mapa actual. Exposición oral de conceptos por parte do alumnado. XHB2.2.3. será tratado no Bloque B4.4 Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
	XHB2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	
	XHB2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.	
B3.1. Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal.	XHB3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	Elaboración de cadro sinóptico comparando as características da I, da II e da III Revolución Industrial a partir de vídeo. Realización en pequeno grupo dun cadro sobre as clases sociais.
B3.2. Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios.	XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.	Traballo individual sobre a unidade de avaliación de competencias históricas sobre <i>O traballo infantil dende a revolución industrial ata os nosos días</i> .
	XHB3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).

B3.4. Analizar a evolución dos cambios económicos en España e en Galicia, a raíz da industrialización parcial do país.	XHB3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España	Véxase B7.3
B3.3. Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os avances que leva consigo.	XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.	Comentario individual dos fragmentos visionados do filme <i>Pago justo</i> . Incorporaranse datos da actualidade (XHB7.1.2.) Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
B4.1. Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX.	XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.	Comentario individual sobre Acta de Berlín. Completar cadro sinóptico comparando mapa o reparto de África (1884/1885) e África actual. Análise por grupos dos contidos eurocéntricos do libro de texto. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
	XHB4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización.	
B4.2. Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo.	XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	Elaboración de cadro sinóptico de causas e consecuencias da I GM. Completar cadro sinóptico comparando mapa de Europa de 1919 e da actualidade Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
B4.3. Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución Rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles.	XHB4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.	
	XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa.	
	XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.	
B4.4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución Rusa.	XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	Realizar cadro sinóptico sobre a Revolución rusa. Analizar documento sobre o sóviet de Petrogrado.
B5.1. Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época.	XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.	Realizar cadro sinóptico sobre as crises do capitalismo. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos). Escribir un breve ensaio sobre a historia en perspectiva de xénero atendendo aos dereitos de cidadanía e á participación da muller no mundo laboral. Visualización da película <i>Sufraxistas</i>
	XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.	
	XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	
B5.2. Analizar as causas do auge dos fascismos en Europa.	XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auge do fascismo en Europa.	Comentario de texto sobre a ideoloxía fascista. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
B5.3. Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da Guerra Civil	XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.	Elaboración en pequeno grupo dun cadro sinóptico que recolla as reformas do período republicano. Elaboración en pequeno grupo das causas da Guerra Civil a partir de textos contrastados. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
	XHB5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	

B6.1. Coñecer as causas da II Guerra Mundial.	XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	Realizar un cadro sinóptico sobre as causas da II Guerra Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
B6.2. Coñecer os principais feitos da II Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.	XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito.	Comparación en pequeno grupo do mapa de Europa en 1942 e o da Europa actual Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos)
	XHB6.2.2. Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.	
	XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.	
B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.	XHB6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	Redacción dun texto explicativo sobre un campo de exterminio a través da búsqueda en internet. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
B6.4. Comprender o concepto de Guerra Fría no contexto de despois de 1945, e as relacións entre os dous bloques, os EEUU e a URSS.	XHB6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.	Comparar mapa de Europa en 1945 e mapa da actualidade. Convertir en cadro sinóptico o mapa do mundo dos bloques. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
	XHB6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.	
B6.5. Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual.	XHB6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.	Elaboración de liña de tempo cos principais fitos do proceso de descolonización. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
	XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).	
B7.1. Entender os avances económicos dos réximes soviéticos e os perigos do seu illamento interno, así como os avances económicos do "Welfare State" en Europa.	XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.	XHB7.1.2.: Véxase XHB3.3.1. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
	XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	
B7.2. Comprender o concepto de crise económica e a súa repercusión mundial nun caso concreto.	XHB7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	Elaboración dun cadro sinóptico de causas e consecuencias das crises de 1929, 1973 e 2008. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
B7.3. Explicar as causas de que se establecera unha ditadura en España tras a Guerra Civil, e como foi evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975	XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco	Análise individual dos fragmentos visionados do filme <i>Las trece rosas</i> . Redacción dunha crónica sobre a charla do ex preso político. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
	XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica	
B8.1. Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial.	XHB8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época	Comentario de dous textos que contraponían Estado do Benestar e Estado neoliberal. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
	XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar.	
B8.2. Coñecer as causas e as consecuencias inmediatas do colapso da URSS e outros réximes socialistas.	XHB8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.	Véxase XHB4.4.1. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).

B8.3. Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975, e sopesar distintas interpretacións sobre ese proceso	XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.	Elaborar unha crónica sobre a charla do ex preso político Construír unha liña de tempo cos principais feitos da transición Redactar un ensaio sobre a violencia política. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
	XHB8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais feitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc.	
	XHB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.	
B9.1. Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores.	XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.	Comentar unha noticia sobre o impacto da globalización na vida cotiá. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
	XHB9.1.2. Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.	
B9.2. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a Revolución Tecnolóxica.	XHB9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.	Redactar un ensaio sobre o impacto da globalización na vida cotiá. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
B9.3. Recoñecer o impacto destes cambios a nivel local, autonómico, estatal e global, prevendo posibles escenarios máis e menos desexables de cuestións ambientais transnacionais, e discutir as novas realidades do espazo globalizado.	XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflictivo das condicións sociais do proceso de globalización.	
B10.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	XHB10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgúns consecuencias do quecemento global, como o desxeamento do Báltico.	Completar un ensaio sobre o impacto da globalización na vida cotiá con aspectos relacionados coa tecnoloxía Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos)
	XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	
B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	A longo de todo o curso. Véxase relación ao final desta táboa. Elaboración de liñas de tempo. Elaboración de táboas comparativas que reflectan cada un dos mapas esixidos co mapa actual. Presentación oral e escrita dos conceptos esixidos . Participación Foros da Aula virtual. Instrumentos de valoración de respostas (exames escritos).
	XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	
B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	

B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	
---	---	--

***Mínimos exisibles:**

- XHB1.1.1. Diferenciar Absolutismo e Parlamentarismo.
- XHB1.1.2. Diferenciar Antigo Réxime e Ilustración.
- XHB2.1.1. e XHB2.2.1. Explicar as razóns das revolucións burguesas
- XHB2.1.2. Saber valorar e criticar as fontes históricas.
- XHB2.2.2. Redactar un texto narrativo sobre os procesos de unificación alemá e italiana.
- XHB2.2.3. e XHB8.3.3. Recoñecer os fenómenos da violencia política.
- XHB3.3.1. XHB5.1.3. e XHB7.1.2. Entender a perspectiva de xénero na historia: “sufraxio universal” e mundo laboral.
- XHB4.1.1. e XHB4.2.1. Recoñecer situacións de subordinación entre estados.
- XHB4.1.2. e XHB9.1.2. Coñecer o significado do eurocentrismo e de globalización.
- XHB4.3.2. Distinguir o mapa da Europa de 1919 e da Europa actual.
- XHB4.4.1. Explicar os significados da Revolución Rusa e da desaparición da URSS.
- XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.
- XHB5.1.2. e XHB7.2.1. Comparar as crises do capitalismo (1929, 1973 e 2008)
- XHB5.2.1. Explicar as causas dos fascismos.
- XHB5.3.1. Explicar as principais reformas da II República española.
- XHB5.3.2. Explicar as causas da Guerra Civil española.
- XHB6.2.3. Elaborar unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial.
- XHB6.3.1. Recoñecer a significación do Holocausto.
- XHB6.4.1. Explicar as causas do conflito Israel/Palestina.
- XHB6.5.1. Narrar os feitos relevantes do proceso descolonizador.
- XHB7.3.1. Relacionar ditadura franquista e represión.
- XHB7.3.2. Recoñecer as pegadas do franquismo na sociedade actual.
- XHB8.1.2. Recoñecer na contorna persoal os trazos do estado do benestar.
- XHB8.3.1. Entender o significado da Transición española.
- XHB9.1.1., XHB9.2.1. e XHB9.3.1. Recoñecer os fenómenos da globalización na vida cotiá.
- XHB10.1.1. Valorar o impacto da globalización a nivel mundial.
- XHB10.1.3. Analizar na vida cotiá persoal e familiar o impacto das revolucións industrial e tecnolóxica.
- XHB10.2.1. Ordenar temporalmente feitos históricos (véxase relación de Datos).
- XHB10.2.2. Ler mapas históricos (véxase relación de Mapas).
- XHB10.3.1. Recoñecer e respectar na contorna propia a coexistencia de identidades múltiples e diferentes.
- XHB10.4.1. Utilizar con precisión o vocabulario histórico.

Mapas históricos:

Europa en 1713, Europa 1815, Europa 1848, Europa 1870, Europa 1914, Europa 1942, Europa 1945, Europa na actualidade, África 1884/1885, Asia colonial.

Vocabulario histórico mínimo esixible (Bloque 10.4):

anarquismo, antigo réxime, bolsa, burguesía, capitalismo, carlismo, censo, centralización, cidadán/cidadá, clase social, colonia, comunismo, constitución, crack, crise de escaseza o de subsistencia, desamortización, descolonización, desastre do 98, despotismo ilustrado, estados xerais, fábrica, fascismo, feminismo, fidalguía, fordismo, foro, globalización, golpe de estado, gremio, guerra fría, guerra civil, ilustración, imperialismo, industrialización, internacionalismo, liberalismo, liberalismo económico, llibrecambismo, ludismo, metrópole, monarquía absoluta de dereito divino, monarquía parlamentaria, movemento obreiro, nacionalismo, nazismo, parlamento, partido político,

poder executivo, poder lexislativo, poder xudicial, primeiro de maio, proletariado, proteccionismo, república, revolución industrial, rexencia, réxime demográfico, señorío, sindicato, sistema a domicilio, soberanía nacional, socialismo, sociedade estamental, súbdito, sufraxio censitario, sufraxio universal, sufraxismo, taylorismo, terceiro mundo, turismo de masas

e) Concreción metodolóxica, materiais e recursos didácticos

Como material básico usaremos unidades didácticas elaboradas polos membros do departamento. Ademais, e en determinadas ocasións, facilitaráselle ao alumnado fotocopias sobre temas concretos que se consideran relevantes, para profundizar nos mesmos. Tamén se poderán usar outros recursos didácticos: prensa, documentais, páxinas web, libros, bandas deseñadas, etc.

A metodoloxía didáctica na ESO debe favorecer a capacidade do alumnado para aprender por se mesmo, para traballar en equipo e para aplicar os métodos apropiados de investigación. Debe subliñar a relación dos aspectos teóricos das materias coas súas aplicacións prácticas.

Resulta conveniente utilizar estratexias didácticas variadas, que combinen as estratexias expositivas, as actividades de aplicación e as estratexias de indagación. Apóstase pola práctica dun método de traballo segundo o cal os profesores decidirán, en cada momento e situación, a metodoloxía que deberán seguir:

Indutiva. Parte do particular e próximo ao alumno e á alumna para rematar no xeral e máis complexo.

Dedutiva. Parte do xeral para concluír no particular, no ámbito próximo ao alumno e á alumna.

Indagatoria. Baséase na aplicación do método científico.

Activa. Fundaméntase na realización de actividades variadas polo alumnado.

Explicativa. Inspírase en estratexias de explicación.

Mixta. Combina a práctica de máis dun dos métodos anteriores nunha mesma unidade didáctica.

A intervención educativa estimulará a capacidade de aprender a aprender do alumnado dun xeito funcional e significativo.

Presentaremos os contidos en conxuntos temáticos que se desenvolverán na aula organizados en unidades didácticas, de xeito que fomenten a interdisciplinariedade das ciencias sociais a través da indagación, a investigación o tratamento da información, a análise crítica desa información e a explicación multicausal dos fenómenos sociais e humanos. Completarase o traballo con dinámicas e traballos grupais favorecendo a interacción do alumnado e a aprendizaxe colaborativa.

- Contidos e actividades de aprendizaxe

Bloque	Contidos	Actividades de aprendizaxe
Bloque 1. O século XVIII Europa ata 1789.	B1.1. Século XVIII en Europa: do feudalismo ao absolutismo e o parlamentarismo das minorías. Francia, Inglaterra, España e Galicia.	T1. Traballo sobre a Ilustración T2.Comentario de texto (monarquía absoluta, ilustración)Comentario de mapas (O mundo arredor de 1800/mundo actual; Europa arredor de 1713/Europa actual)Análise de gravados franceses sobre a sociedade estamental. TL. Fragmentos TA Proba escrita.

	<p>ñ</p> <hr/> <p>f B1.2. Ilustración.</p> <p>h</p> <p>l</p> <p>n</p> <p>ñ</p>	
Bloque 2. A era das revolucións liberais.	<p>a B2.1. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo,nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias</p> <hr/> <p>a B2.2. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas.</p> <p>d</p> <p>g</p> <p>h</p> <p>l</p> <p>ñ</p>	<p>T1.Liña de tempo (revolucións burguesas). Comentario de mapas : Europa 1812, 1815, 1848, 1870, Europa actual. Comentario de mapas: unificación de Alemaña e de Italia. Vídeo sobre Revolución Francesa. Comentario de textos: Declaración de dereitos do home e do cidadán/declaración de dereitos da muller e da cidadá. Comentario de textos sobre os movementos nacionalistas.</p>
Bloque 3. A Revolución Industrial.	<p>f B3.1. Revolución Industrial: concepto; factores económicos, sociais e ideolóxicos que a fan posible.</p> <p>g</p> <p>h</p> <p>l</p>	<p>Lectura de noticias de prensa sobre conflictividade laboral. Explicacións do profesor, especialmente sobre o movemento obreiro. Liña de tempo: Comuna de París, Revolución bolxevique, bloque soviético, caída do muro de Berlín, desaparición da URSS). Comentario do vídeo sobre Revolución Industrial. Análise de gravados e pinturas do XIX sobre obradoiros e fábricas.</p>

	g , h , l	B3.2. Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa.	Realización dun cadro sobre as clases sociais. Cadro sinóptico sobre as ideoloxías anticapitalistas. Unidade de avaliación de competencias históricas sobre <i>O traballo infantil dende a revolución industrial ata os nosos días</i> . Visualización da película <i>As Sufraxistas</i>
	a , c , d , h , l , n	B3.3. Consecuencias da Revolución Industrial. Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización).	
Bloque 4. O Imperialismo do século XIX e a I Guerra Mundial.	g , h , l	B4.1. O imperialismo no século XIX: concepto.	Lectura de noticias de prensa sobre III Revolución industrial. Explicacións do profesor. Liñas de tempo: imperialismo e descolonización. Comentario de mapas: conferencia de Berlín, reparto de Asia, mapa mundial actual.
	g , l	B4.2. Imperialismo: causas, desenvolvemento e consecuencias.	Análise de gravados da época: a carga do home branco, reparto de África. Traballo sobre a Gripe Española Lectura dun capítulo de <i>El sueño del celta</i> , de Vargas Llosa, ou de <i>La guerra de las trincheras</i> , de Jacques Tardi.
	g , h , l	B4.3. Causas e consecuencias da Gran Guerra (1914-1919) ou I Guerra Mundial.	
	a , c , d , g , h , l	B4.4. Revolución Rusa.	Véxase B3.3
Bloque 5. A época de entreguerras (1919-1945).	g , h , l	B5.1. Período de entreguerras: do final da Gran Guerra ao crac do 29 e a Gran Depresión.	Noticias de prensa sobre a crise económica. Explicación do profesor. Liña de tempo.

	a , c , d , h , l	B5.2. Fascismo italiano e nazismo alemán.	Noticias de prensa sobre racismo. Explicación do profesor. Liña de tempo. Realización da unidade didáctica <i>De cristais e muros</i> (explicacións do profesor, redacción individual de textos sobre vídeo, comentario en gran grupo sobre textos literarios, búsqueda de información en internet). Lectura de <i>Enderezo descoñecido</i> , de Kressmann Taylor.
	a , c , d , g , h , l	B5.3. II República española e a Guerra Civil.	Véxase B7.3
Bloque 6. As causas e consecuencias da II Guerra Mundial (1939-1945).	g , l	B6.1. Orixes da II Guerra Mundial.	Liña de tempo. Cadro comparativo de mapas de Europa en 1942 e mapa actual. Explicación do profesor. Realización da unidade didáctica <i>De cristais e muros</i> (explicacións do profesor, redacción individual de textos sobre vídeo, comentario en gran grupo sobre textos literarios, búsqueda de información en internet) Lectura de <i>Maus</i> , de Art Spiegelman.
	g , h , l	B6.2. Desenvolvemento da II Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias	
	a , d , l	B6.3. O Holocausto.	
	g , h , l	B6.4. Nova xeopolítica mundial: Guerra Fría e plans de reconstrución posbélica.	
	a , d , g , h , l	B6.5. Procesos de descolonización en Asia e África.	

	l		
Bloque 7. A estabilización do Capitalismo e o desenvolvemento económico do bloque soviético	a	B7.1. Evolución dos bloques soviético e capitalista. O "Welfare State".	Véxase B.5 e B.6
	d		
	g		
	h		
	l		
	f	B7.2. Crise do petróleo (1973).	Véxase B.5.1
	g		
	h		
	l		
	m		
	a	B7.3. Ditadura de Franco en España.	Noticias de prensa. Explicación do profesor. Líña de tempo. Visionado de fragmentos de <i>Las trece rosas</i> . Unidade de avaliación de competencias históricas <i>Emigrantes españois de onte e de hoxe</i> . Lectura de <i>El arte de volar</i> , de Antonio Altarriba e Kim.
	c		
	d		
	g		
	h		
	l		
	ñ		
Bloque 8. O mundo recente entre os séculos XX e XXI.	a	B8.1. Formas económicas e sociais do capitalismo no mundo.	Véxase B5
	d		
	g		
	l		
	a	B8.2. Colapso dos réximes soviéticos e as súas consecuencias.	Véxase B5
	d		
	g		

	a	B8.3. Transición política en España: da ditadura á democracia (1975-1982).	Vésaxe B7.3
Bloque 9. A Revolución Tecnolóxica e a globalización a finais do século XX e principio do XXI.	e	B9.1. A globalización económica: concepto e características.	Vésaxe B5
	e	B9.2. Papel da Revolución Tecnolóxica na globalización.	Vésaxe B5
	e	B9.3. Consecuencias da globalización. Relacións interrexionais; focos de conflito.	Realización da unidade didáctica <i>De cristais e muros</i> (explicacións do profesor, redacción individual de textos sobre vídeo, comentario en gran grupo sobre textos literarios, búsqueda de información en internet).

Bloque 10. A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía.	g , h , l , ñ	B10.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía.	Explicacións do profesor. Comentario de noticias. Análise de mapas que recollen fenómenos analizados diacrónicamente. Elaboración de liñas de tempo que recollan a análise diacrónica de determinados fenómenos. Comparación de mapas do presente con outros momentos históricos anteriores.
	f , l , ñ	B10.2. Cambio e continuidade.	
	f , l , ñ	B10.3. Tempo histórico.	
	h , l , ñ	B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea.	

f) Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.

A avaliación inicial é o punto de referencia do equipo docente na toma de decisións relativas ao desenvolvemento do currículo e a súa adecuación ás características do alumnado. Aporta información para poder definir, modificar ou enriquecer o proceso educativo que se ofrece ao grupo e a cada un dos alumnos cos que se vai traballar. A información axuda na planificación educativa que ten en conta os coñecementos, capacidades e necesidades do alumnado, así como as características do entorno no que se desenvolva. Esta avaliación presta tamén atención á maneira de afrontar o alumnado os seu aprendizaxe, de modo que ademais de perfilar o que hai que traballar, indica como hai que traballalo.

Para obter toda a información necesaria para unha avaliación inicial son importantes tanto os informes persoais da etapa anterior como a información aportada polo resto do profesorado.

A maioría do alumnado xa estivo co mesmo profesor en cursos anteriores polo que partimos o dun coñecemento amplo das principais capacidades e dificultades que se poidan presentar. En función dos resultados cremos que hai que traballar, sobre todo, os seguintes aspectos: corrección da escritura; capacidade de observación e análise; presentación.

Ante a posibilidade dunha aprendizaxe semipresencial fomentárase o uso paulatino da Aula virtual: tarefas en liña, envío de imaxes e documentos escritos, participación en foros...

g) Medidas de atención á diversidade

As medidas propostas non implicarán cambiar substancialmente os contidos e serán só adaptacións que manteñen case inalterable o deseño do curso, pero que se fan necesarias para que determinados alumnos progresen.

No entanto, á marxe das vías específicas existentes para os distintos alumnos, a atención á diversidade é un elemento diario na práctica docente, polo que segundo as necesidades de cada momento, axustaremos a nosa actuación ao aula. Isto debe conlevar, polo tanto, á necesidade de adaptar as actividades e o ritmo do proceso

aos alumnos.

As **Actividades de Reforzo** realizadas ao longo da unidade didáctica interrogan ao alumno sobre aspectos moi básicos que deben dominar e que serven de punto de partida para a aprendizaxe de novos contidos. Ao final de cada tema realizaranse algunhas actividades dirixidas a reafirmar conceptos, procedementos ou actitudes que algún dos alumnos do grupo non asimilen ben.

As **Actividades de Ampliación** van dirixidas a alumnos que polo seu maior grado de madurez intelectual necesitan problemas que lles permitan obter un maior rendemento no proceso de aprendizaxe significativa. Estas actividades consistirían no tratamento e lectura de material complementario proporcionado.

Outro aspecto que consideramos interesante para atender á posible diversidade dentro do aula é a formación de **grupos de traballo** nos cales se integren alumnos cunhas maiores dificultades para assimilar os contidos da materia xunto con outros cun maior desenvolvo psico-cognitivo. Preténdese a creación de lazos de solidariedade e que aqueles alumnos cun nivel máis avanzado sirvan aos seus compañeiros, mediante a axuda e a motivación, de ponte para conseguir os obxectivos comúns da materia.

Non se trata tanto de deseñar actividades específicas para o alumnado con máis dificultades, como de facer un seguimento especial de como responden as tarefas propostas oralmente e por escrito. É importante conseguir que participen no desenvolvemento cotiá das clases, que non se agochen, e que cumpran as normas de convivencia xerais, participando na aula.

Continuaranse os reforzos educativos do curso pasado e a un dos alumnos de nova incorporación. Actualmente contabíizamos cinco casos no grupo A e dous no grupo B.

Estos alumnos contarán con exemplares de libros de texto que poderán levar para a súa casa coa finalidade de fomentar a autoaprendizaxe mediante a lectura de textos e imaxes e a invitación a participar na clase ofrecendo ós compañeiros-as pequenas lecturas e comentarios que xulguen de interese.

Considerando que o factor motivación é fundamental, as correccións a efectuar estarán mitigadas, destacaremos a participación e os acertos.

h) Criterios de avaliación e cualificación

A cualificación é o resultado da avaliación sumativa. Resume o xuízo do profesor en relación co nivel de logro dos obxectivos previstos na programación didáctica. Exprésase de forma numérica, entendéndose que toda nota que non acade 5 puntos se considera insuficiente, suspenso. Os criterios de cualificación explicitan como vai proceder o profesor para obter a cualificación.

Considerando que non todos os procedementos de avaliación poden ter o mesmo peso na nota final, o valor ponderativo que lle asignamos a cada un deles para a nota de cada avaliación será o seguinte:

- 1) Probas escritas (exames), o 60 %.
- 2) Realización das tarefas: T1, 15%, T2,10%, TL, 5%,TA, 10%. Total 40%

Os procedementos ou técnicas que se empregarán para avaliar o progreso do alumnado no proceso de aprendizaxe son os seguintes: probas escritas, observación sistemática na aula, traballos obrigatorios e voluntarios do alumnado, individuais ou en grupo.

Respecto dos exames, normalmente realizaranse dous exames por avaliación. Antes de cada exame facilitaranse unhas orientacións sobre os mesmos ao alumnado Os exames constarán de distintos tipos de preguntas, e serán cualificados de 0 a 6. Os criterios de corrección de cada exame serán explicitados na formulación das preguntas, nas que, regularmente, constará numericamente os puntos que se lle asigna a cada pregunta. Sempre se terá en conta a suxección ás pautas básicas que rexen a expresión escrita, especialmente a precisión léxica, a corrección da sintaxe, a claridade na expresión, a ortografía e a coherencia na exposición das ideas. Para superar con éxito o curso o alumno deberá obter unha media de cinco puntos nas tres avaliacións. A nota final será a media das tres avaliacións. As recuperacións das avaliacións suspensas serán no mes de xuño. O alumnado que non acade o aprobado terá unha proba de recuperación final que consistirá nunha proba escrita (60%) e actividades de recuperación(40%). O alumno/a terá que acadar unha nota igual ou superior a 5.

i) Concreción dos elementos transversais.

Fomento da Lectura. Comprensión Lectora.

Os obxectivos para a Educación Secundaria Obrigatoria poden concretarse nos seguintes apartados:

- Potenciar o gusto pola lectura, as habilidades de lectoescritura e as capacidades reflexivas inherentes a unha lectura en valores desde a certeza que son a base da aprendizaxe.

- Sumar e coordinar os esforzos das distintas áreas curriculares e das familias para facer posíbel os citados propósitos.
- Desenvolver estratexias de lectura reflexiva que favorezan as potencialidades do alumnado para realizar unha lectura en valores.
- Promover a reflexión e o diálogo arredor ás lecturas entre o alumnado como medio para iniciar postas en común das propias motivacións, valores ou opinións.
- Entender a lectura como unha fonte de coñecemento, de enriquecemento lingüístico e desenvolvo moral imprescindíbel na nosa sociedade.
- Favorecer o coñecemento das unidades lingüísticas do castelán e o galego e das súas combinacións observando as semellanzas entre ambos os dous.
- Potenciar o coñecemento do inglés e a produción e comprensión oral ou escrita de diversos tipos de texto neste idioma.
- Estimular a elaboración propia de textos a través da lectura comprensiva de modelos, así como o interese por compartir e comentar estas creacións individuais.
- Incentivar reflexións argumentadas e coherentes sobre a forma e o tema das lecturas que sirvan para definir olladas persoais que respecten unha base textual.
- Suscitar a análise e a vivencia estética das manifestacións literarias.
- Fomentar o uso da biblioteca e da aula de informática utilizándoas como espazos privilexiados de aprendizaxe e goce.
- Activar bibliotecas de aula xestionadas polos alumnos coa intención de fortalecer vínculos de complicidade e diálogo a partir das súas experiencias lectoras.
- Impulsar un uso produtivo das TIC que permita localizar e seleccionar datos e informacións de maneira áxil e eficiente, empregando as novas tecnoloxías como instrumentos de motivación, de comunicación e de acceso á lectura.

Todos estes obxectivos trátanse polo miudo e concréntanse no Plan Lector do Centro.

Plan Lector e Biblioteca.

Participación na iniciativa "Hora de ler".

Crearase un foro na Aula virtual de animación á lectura.

No desenvolvemento da materia ao longo do curso, ofreceráselle ao alumnado unha escolma de textos que teñan como telón de fondo o período histórico a estudar en 4ºESO. Serán obxecto de lectura e de traballo a través de actividades relacionadas co programa. Do mesmo xeito, faráselle unha recomendación de posibles lecturas a obter da biblioteca. Entre os títulos que podemos propoñer están: Ramón Otero Pedrayo, *Os camiños da vida*. Mario Vargas Llosa: *El sueño del celta*. Capítulo. Jacques Tardi: *La guerra de las trincheras*. Kressmann Taylor: *Enderezo descoñecido*. Altarriba, Antonio e Kim: *El arte de volar*, etc,

Expresión Oral e Escrita

O desenvolvemento das capacidades de expresión oral e escrita é un aspecto fundamental para o desenvolvemento tanto cognitivo como competencial e social do alumnado. Máis alá do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa, a expresión oral e escrita o desenvolvemento da habilidade para comunicar coñecementos de forma escritas ou oral é un eixe clave para o desenvolvemento persoal do alumnado.

Ao longo da diferentes etapas e nas distintas materias o alumnado aprenderá a elaborar diferentes tipos de texto oral ou escrito co fin de poder aplicar os coñecementos que adquire e poder transmitilos de forma correcta.

O desenvolvemento das capacidades de expresión oral e escrita debe tamén achegarlle as ferramentas e os coñecementos necesarios para desenvolverse satisfactoriamente en calquera situación comunicativa da vida familiar, social e profesional. Eses coñecementos son os que artellan os procesos de comprensión e expresión oral, por un lado, e de comprensión e expresión escrita, por outro. A estruturación do pensamento do ser humano realízase a través da linguaxe, de aí que esa capacidade de comprender e de expresarse sexa o mellor e o máis

eficaz instrumento de aprendizaxe.

O desenvolvemento Expresión Oral e Escrita, en canto eixe transversal educativo, ten como finalidade o desenvolvemento das destrezas básicas no uso da lingua: escoitar, falar, ler e escribir, de forma integrada. A adquisición destas destrezas comunicativas só pode conseguirse a través da lectura e audición de distintas clases de textos, da súa comprensión e da reflexión sobre eles, tendo presente que esta non debe organizarse arredor de saberes disciplinares estancos e descontextualizados que prolongan a separación entre a reflexión lingüística e o uso da lingua.

O desenvolvemento da Expresión Oral non pode, neste sentido, circunscribirse ás áreas ou materias lingüísticas. Debe estar estreitamente vinculadas ás distintas áreas ou materias do Currículo Educativo. Desta forma potencia o desenvolvemento competencial do alumnado, implicando o alumnado na utilización, aplicación e transmisión dos coñecementos e habilidades que vai adquirindo ao longo do seu ensino.

O traballo dos distintos contidos e competencias traballados nas distintas áreas ou materias incorporará neste sentido a ensinanza de pautas, indicacións e estratexias para aprender a escribir, explicar oralmente, aplicar na elaboración de diferentes tipos de traballos escritos ou de exposicións orais...

Así mesmo, os estándares de avaliación e os indicadores de logro que avalían a aprendizaxe do alumnado avaliarán ou valorarán tamén elementos da expresión oral e escrita do alumnado como parte integrante da aprendizaxe do alumnado.

Por último, é fundamental ensinarlle ao alumnado a realizar uso social da lingua oral e escrita adecuado en diferentes ámbitos: privados e públicos, familiares e escolares. A forma de falar e de escoitar dunha persoa determina a percepción que os demais teñen de cada persoa. É polo tanto imprescindible dotar o alumnado de estratexias que favorezan unha correcto aprendizaxe desta dimensión oral da competencia comunicativa e que lle asegure un manexo efectivo das situacións de comunicación nos ámbitos persoal, social, académico e profesional ao longo da súa vida.

O traballo dos distintos contidos e competencias traballados nas distintas áreas ou materias incorporará neste sentido o ensino de pautas, indicacións e estratexias para aprender a escribir, explicar oralmente, aplicar na elaboración de diferentes tipos de traballos escritos ou de exposicións orais...

Comunicación Audiovisual e TIC

Na actualidade a introdución e xeneralización do uso das Tecnoloxías da Información e a Comunicación tanto na redonda social do alumnado como, especificamente, no ámbito escolar fan necesario que os educandos se familiaricen con esta nova realidade como elemento esencial da súa formación.

O termo TIC engloba, ademais, unha gran diversidade de realidades sociais e educativas ás que o profesorado deberá facerlles fronte desde a aula. Para estruturar adecuadamente o traballo educativo das TIC na ESO enfrontaremos este novo reto educativo a partir destes tres obxectivos:

- a) Levar a cabo unha primeira aproximación á adquisición das habilidades e destrezas directamente relacionadas coas ferramentas informáticas.
- b) Potenciar a familiarización do alumnado coas redondas comunicativas e sociais que supoñen as TIC na súa máis ampla acepción.
- c) Desenvolver a propia tarefa educativa a través do uso dos novos medios e ferramentas que achegan as TIC.

Consideramos prioritario, sen sobrecargar o tempo non lectivo, a comunicación e realización de tarefas *on line* que permitan a aprendizaxe semipresencial en caso necesario.

Emprendemento

O emprendemento, a competencia para emprender, pode definirse como un conxunto de subcompetencias, categorías ou dimensións básicas, cuxas especificidades virían determinadas polos valores e actitudes que impregnan o proxecto educativo de Vicens Vives. Seguindo os autores antes citados o desenvolvemento do

Emprendemento céntrase no desenvolvemento de cinco dimensións ou capacidades do alumnado:

1. Dimensión da interacción social. Somos seres en relación, en comunicación con outros. Ningún proxecto de emprendizaxe ten sentido en solitario, a rede de persoas e contactos con clientes, provedores e outros profesionais é esencial. A cooperación con outros en proxectos de talento compartido multiplica os resultados.

2. Dimensión da motivación e a forza interior. A motivación de logro, as emocións proactivas, as crenzas positivas, a realización persoal, o desenvolvemento dos propios talentos e a autonomía persoal son esenciais para a emprendizaxe, para saír da zona de confort e afrontar os retos con ilusión e valentía.

3. Dimensión da mellora-innovación. A creatividade é unha ferramenta básica no emprendedor, a capacidade de satisfacer novas necesidades, mellorar procesos e achegar valor. Isto implica apertura e curiosidade, perseverancia, imaxinación e tamén rigor.

4. Dimensión ético-humanista. Os bos negocios fanos as boas persoas. Un negocio malo, desde o punto de vista ético, acaba sendo un mal negocio. Por desgraza vemos todos os días noticias e exemplos de malos negocios. O emprendedor/a necesita unha ética como principio persoal e tamén como estratexia a longo prazo da sostibilidade do seu negocio, construíndo relacións de confianza cos seus clientes.

5. Dimensión simbólico-comunicativa. A capacidade de expresar as ideas en varios formatos comunicativos como debuxos, mapas, narracións, formas de falar tanto verbal como non verbal, é fundamental para a emprendizaxe, porque de nada vale ter boas ideas e proxectos se non sabemos vendelas, se non convencemos a sociedade disto, se non persuadimos.

Educación Cívica e Constitucional

Na educación actual é cada vez máis necesario dispor dun currículo no que valores, saberes, prácticas e comportamentos teñan como finalidade común conseguir que no futuro as alumnas e os alumnos participen plenamente nunha sociedade tolerante, solidaria, responsable e dialogante. A Educación cívica e constitucional contribúe a desenvolver este novo reto educativo propiciando a adquisición de habilidades e virtudes cívicas para exercer a cidadanía democrática, desenvolvendo o coñecemento das nosas institucións e do noso ordenamento xurídico básico e favorecendo a convivencia en sociedade.

Así, este elemento educativo transversal pretende o desenvolvemento das alumnas e os alumnos como persoas dignas e íntegras, o que esixe reforzar a autonomía, a autoestima e o afán de superación, e favorecer o espírito crítico para axudar á construción de proxectos persoais de vida. Tamén se contribúe a mellorar as relacións interpersoais na medida en que a educación cívica e constitucional favorece a utilización sistemática do diálogo. Para isto, propóñense actividades que favorecen a convivencia, a participación, o coñecemento da diversidade e das situacións de discriminación e inxustiza, que deben permitir consolidar as virtudes cívicas necesarias para unha sociedade democrática.

Así mesmo, contribúese a adquirir o coñecemento dos fundamentos e os modos de organización das sociedades democráticas, a valorar positivamente a conquista dos dereitos humanos e a rexeitar os conflitos entre os grupos humanos e as situacións de inxustiza.

A identificación dos deberes cidadáns e a asunción e exercicio de hábitos e virtudes cívicas adecuadas á súa idade na redonda escolar e social, permitirá que os futuros cidadáns se inicien na construción de sociedades máis cohesionadas, libres, prósperas, equitativas e xustas.

A educación cívica e constitucional propón, ademais, o estímulo das virtudes e habilidades sociais, o impulso do traballo en equipo, a participación e o uso sistemático da argumentación, que require o desenvolvemento dun pensamento propio. A síntese das ideas propias e alleas, a presentación razoada do propio criterio e a confrontación ordenada e crítica de coñecemento, información e opinión favorecen tamén as aprendizaxes posteriores.

Desde a Educación cívica e constitucional desenvólvense, así mesmo, iniciativas de planificación, toma de decisións, participación, organización e asunción de responsabilidades. A Educación cívica e constitucional entrena no diálogo e o debate, na participación, na aproximación respectuosa ás diferenzas sociais, culturais e económicas e na valoración crítica destas diferenzas así como das ideas. O currículo atende á construción dun pensamento propio, e á toma de postura sobre problemas e as súas posibles solucións. Con isto, fortalécese a autonomía das alumnas e dos alumnos para analizar, valorar e decidir, desde a confianza en si mesmos e o respecto ás demais persoas.

Favorécese, así mesmo, o coñecemento e o uso de termos e conceptos relacionados coa sociedade e a vida democrática. Ademais, o uso sistemático do debate contribúe especificamente a esta competencia, porque esixe exercitarse na escoita, exposición e argumentación.

Outros elementos

Ademais dos elementos transversais explicitados tal e como se establece no Real Decreto 1105/2014 (currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato), traballaranse de forma específica os

seguintes elementos transversais:

- a) O desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social.
- b) A aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto aos homes e mulleres por igual, ás persoas con discapacidade e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e consideración ás vítimas do terrorismo e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia.
- c) A prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia, incluído o estudo do Holocausto xudeu como feito histórico. Evitaranse en todo caso comportamentos sexistas e estereotipos que supoñan discriminación.
- d) Elementos curriculares relacionados co desenvolvemento sostible e o medio ambiente, os riscos de explotación e abuso sexual, o abuso e maltrato ás persoas con discapacidade, as situacións de risco derivadas da inadecuada utilización das Tecnoloxías da Información e da Comunicación, así como a protección ante emerxencias e catástrofes.
- d) Fomento da alimentación equilibrada e da actividade física moderada como fontes de saúde.

k) Actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

Hai varios alumnos coa materia pendente de 3º curso. No caso de que houbera máis incorporacións ao longo do curso o profesor da materia, como se fixo en cursos pasados, facilitará materiais didácticos e realizará un seguimento individualizado das tarefas a realizar en cada avaliación.

Tal e como establece o apartado 22.2 do Real Decreto 1105/2014, de 26 de decembro; aqueles alumnos e alumnas que, excepcionalmente, sexan promocionados de curso polo equipo docente con materias pendentes, deberán facelo cun plan personalizado de recuperación destas materias nas que se terán presentes:

- os aspectos relacionados coas expectativas de recuperación das materias pendentes por parte do alumnado.
- os Criterios de Avaliación establecidos polo centro e o docente da materia.
- os Estándares de Aprendizaxe que desenvolven estes Criterios de Avaliación.
- os recursos e o equipo docente para realizar as actividades de recuperación para os alumnos con materias pendentes doutros cursos.

En caso necesario o Departamento de Xeografía e Historia porá en marcha un plan de seguimento para a recuperación de materias pendentes de Ciencias Sociais na ESO. Consistirá na elaboración dun caderno de actividades sobre a materia pendente que deberá ser entregado cada trimestre. As datas de entrega serán as seguintes:

Caderno	Data de entrega
Caderno da 1ª avaliación	Novembro
Caderno da 2ª avaliación	marzo
Caderno da 3ª avaliación	maio

Se o alumno non entrega o primeiro ou segundo dos cadernos en data e prazo e convenientemente elaborado, irá directamente á proba de recuperación da materia.

O alumno que non presente este material debidamente elaborado e completo, deberá facer unha proba de recuperación da materia pendente a principios do mes de maio (data por concretar) onde se avaliará do global da materia.

Tanto para o alumnado da ESO como para os de Bacharelato o profesorado do Departamento de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia ofrecerá a súa disposición algún recreo para aclarar dúbidas.

ACTIVIDADES EXTRAESCOLARES E COMPLEMENTARIAS

- En colaboración coa Biblioteca. Participación na iniciativa *Hora de ler* (unha sesión por trimestre e grupo)
- En colaboración coa Biblioteca. Participación na actividade Coñece a túa contorna: Ruta Das eléctricas no concello da Estrada.
- Asistencia presencial ou virtual a calquera exposición ou evento cultural que xurda durante o curso relacionado coa materia e se considere de interese.

1. Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación en función dos resultados académicos e procesos de mellora.

Os docentes avaliamos tanto as aprendizaxes do alumnado como os procesos de ensinanza e a súa propia práctica docente, a través dos Estándares de Aprendizaxe incorporados na programación docente.

Os Estándares de Aprendizaxe, considerados como concrecións dos Criterios de Avaliación do Currículo de cada área ou materia, permítenos definir os resultados de aprendizaxe e concretar o que o alumnado debe saber, comprender e saber facer en cada materia. Á súa vez, estes Estándares valóranse a partir dos indicadores de logro, que nos permiten avaliar en catro niveis as aprendizaxes que o alumnado consolidou respecto aos obxectivos marcados en cada Estándar.

Este feito permítelle ao docente tamén avaliar os resultados das estratexias e medidas educativas que adoptou ao longo da súa práctica educativa para facilitar que o alumnado acade os obxectivos establecidos en cada Estándar de aprendizaxe.

A avaliación tanto dos procesos de aprendizaxe do alumnado como da propia práctica docente será continua. A avaliación docente terá, ao mesmo tempo, com o obxectivo adaptar as estratexias educativas adoptadas ao longo do curso ás necesidades específicas do alumnado.

Os Estándares de aprendizaxe e, se é o caso, os indicadores de logro permiten, neste sentido, identificar os coñecementos, capacidades, competencias... que en relación a un alumno individual ou ao conxunto do grupo-clase deben ser consolidados, permitindo adaptar a práctica educativa ás necesidades específicas dos alumnos para que poidan alcanzar as ensinanzas establecidas nos correspondentes estándares de aprendizaxe.

En relación á práctica docente os indicadores de logro permiten valorar:

- Se se está cumprindo coa planificación: actividades, tempos, responsabilidades,...
- Se existe desviación entre o obxectivo definido e a acción ou accións deseñadas para conseguilo.
- Se se están conseguindo outras cousas distintas ás planificadas intencionalmente.
- Se se está progresando na liña definida no obxectivo.
- Se os resultados obtidos xeran satisfacción nos implicados

Dentro do proceso de ensinanza e aprendizaxe, o equipo docente de cada grupo de alumnos celebrará sesións de avaliación para valorar tanto as aprendizaxes do alumnado, como os procesos de ensinanza e a súa propia práctica docente.

O equipo docente deberá adoptar as medidas ordinarias ou extraordinarias máis adecuadas. Estas medidas fixaranse en plans de mellora de resultados colectivos ou individuais, que permitan solventar as dificultades, en colaboración coas familias e mediante recursos de apoio educativo.

Como ferramenta para reflexionar e valorar a actividade docente plantexamos a seguinte Rúbrica da Práctica docente na que se valoran os seguintes aspectos:

- Temporalización das unidades e dos contidos. Planificación das unidades didácticas ao longo do curso e temporalización dos contidos que se deben abordar en cada unidade.
- Exposición da información. Claridade nas explicacións docentes, cunha recepción e cunha interacción adecuada co alumnado para comprobar a asimilación das informacións transmitidas.
- Eficacia das actividades e recursos. Elección e uso adecuados das actividades e recursos empregados para a consecución dos obxectivos didácticos e dos criterios de Avaliación formulados.
- Diversidade de recursos. Uso de gran diversidade de recursos e materiais, especialmente as TIC e o uso educativo dos medios de comunicación, para fomentar unha aprendizaxe ampla e unha boa motivación do alumnado.
- Estratexias de motivación do alumnado. Elaboración de propostas que animen ó alumnado a desenvolver as

súas capacidades en función dos seus propios intereses e a manter o interese e o esforzo durante a súa aprendizaxe.

- Interacción co alumnado. Relación fluída do docente co alumnado favorecendo con isto o desenvolvemento das actividades de aprendizaxe.
- Avaliación das aprendizaxes. Avaliación dos Contidos e das Competencias adquiridos a través dos Estándares de Aprendizaxe.

Rúbrica de avaliación da práctica docente.	Pouco satisfactorio	Satisfactorio	Moi satisfactorio	Aspectos positivos que se poden destacar	Aspectos que se poden mellorar	Plans ou propostas de mellora
Temporalización das unidades e dos contidos.						
Exposición da información.						
Eficacia das actividades e recursos.						
Diversidade de recursos. Emprego da Aula virtual.						
Estratexias de motivación do alumnado.						
Interacción co alumnado.						
Avaliación das aprendizaxes.						

Indicadores de logro da práctica docente	Escala			
	1	2	3	4
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE. (se procede)				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				

6. Combinase o traballo individual e en grupo.				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorporáanse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrecense ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas. (se procede)				
15. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
16. Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

Este curso hai dous grupos de bacharelato, 2º A e 2ºB.

Coma sempre, a nosa programación está totalmente condicionada polas instrucións do grupo da CIUG para as ABAU.

Optamos por manter os contidos dos anos anteriores, engadindo como material complementario as preguntas e conceptos (sinalados pola CIUG) dos períodos anteriores ao século XVIII. É totalmente inviable impartir toda a Historia de España nun curso cun mínimo de rigor.

A posibilidade dun novo confinamento contemplárase na programación, afectando sobre á metodoloxía empregada.

a) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Concreción que recolla a relación dos estándares de aprendizaxe avaliados da materia que forman parte dos perfís competenciais.

Estándares de aprendizaxe	Competencias Clave						
	CCL	CMC CT	CD	CAA	CSC	CSIE E	C C E C
HEB0.1.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición	X		X	X	X	X	X
HEB0.2.1. Representa unha liña do tempo situando nunha ringleira os principais acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos.	X			X	X		
HEB0.3.1. Responde a cuestións propostas a partir de fontes históricas e historiográficas.		X		X	X		
HEB0.4.1. Distingue o carácter das fontes históricas non só como información, senón tamén como proba para responder ás preguntas que se formulan os/as historiadores/as		X		X	X		
HEB5.1.1. Explica o desenvolvemento e as consecuencias da Guerra de Sucesión, e a transcendencia dos Decretos de Nueva Planta. HEB5.1.2. Describe as reformas ilustradas do reinado de Carlos III e explica os límites das mesmas (Motín de Esquilache). . HEB5.1.3. Identifica as principais ideas dos ilustrados españois e galegos, sinalando as críticas formuladas ao modelo do Antigo Réxime. . HEB5.1.4. Describe as características socioeconómicas xerais de España e Galicia (sociedade estamental).	X	X		X	X		
HEB5.2.1. Resume os cambios que experimentan as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata o comezo da Guerra de Independencia. HEB5.2.2. Describe a Guerra da Independencia: as súas causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos.	X				X		
HEB5.3.1. Compara as Cortes de Cádiz coas estamentais do Antigo Réxime. HEB5.3.2. Comenta as características esenciais da Constitución de 1812.	X			X	X		
HEB5.4.1. Detalla as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII. HEB5.4.2. Define o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente. HEB5.4.3. Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. HEB5.4.4. Representa nun esquema as diferenzas, en canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués.	X	X		X	X		

HEB5.5.1. Explica as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas. HEB5.5.2. Especifica as repercusións económicas para España da independencia das colonias americanas.	X				X		
HEB5.6.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra.	X		X		X		X
HEB6.1.1. Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e os seus apoios sociais. HEB6.1.2. Especifica as causas e consecuencias das dúas primeiras guerras carlistas. HEB6.1.3. Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúa nela os principais acontecementos históricos	X	X		X	X		
HEB6.2.1. Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II. HEB6.2.2. Resume as etapas da evolución política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade, e explica o papel dos militares. HEB6.2.3. Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II. HEB6.2.4. Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra. HEB6.2.5. Especifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime.	X			X	X		
HEB6.3.1. Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845.	X			X	X		
HEB6.4.1. Explica as etapas políticas do Sexenio Democrático. HEB6.4.2. Describe as características esenciais da Constitución democrática de 1869. HEB6.4.3. Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas.	X			X	X		
HEB6.5.1. Relaciona a evolución do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático coa do movemento obreiro internacional.	X			X	X		
HEB7.1.1. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas. HEB7.1.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1876. HEB7.1.3. Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración. HEB7.1.4. Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	X	X		X	X		
HEB7.2.1. Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego. HEB7.2.2. Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX.	X			X	X		X
HEB7.3.1. Compara o papel político dos militares no reinado de Afonso XII co das etapas precedentes do século IX. HEB7.3.2. Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista.	X			X	X		
HEB7.4.1. Explica a política española respecto ao problema de Cuba. HEB7.4.2. Sinala os principais feitos do desastre colonial de 1898 e as consecuencias territoriais do Tratado de París. HEB7.4.3. Especifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico.	X				X		X
HEB8.1.1. Identifica os factores do lento crecemento demográfico español no século XIX. HEB8.1.2. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX.	X			X	X		

HEB8.2.1. Explica os efectos económicos das desamortizacións de Mendizábal e Madoz. HEB8.2.2. Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX. HEB8.2.3. Describe a evolución da industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX. HEB8.2.4. Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa. HEB8.2.5. Relaciona as dificultades do transporte e o comercio interior cos condicionamentos xeográficos. HEB8.2.6. Explica os obxectivos da rede ferroviaria e as consecuencias da lei xeral de ferrocarrís de 1855. HEB8.2.7. Compara os apoios, os argumentos e as actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX. HEB8.2.8. Explica o proceso que conduciu á unidade monetaria e á banca moderna. HEB8.2.9. Explica a reforma Mon-Santillán da Facenda pública e os seus efectos. HEB8.2.10. Especifica como os investimentos en España de Francia e de Inglaterra afectaron o modelo de desenvolvemento económico español durante o século XIX.	X			X	X		
HEB9.1.1. Define en que consistiu o revisionismo político inicial do reinado de Afonso XIII, e as principais medidas adoptadas. HEB9.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. HEB9.1.3. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración.	X	X		X	X		
HEB9.2.1. Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas. HEB9.2.2. Explica as repercusións da I Guerra Mundial e da Revolución Rusa en España. HEB9.2.3. Analiza as causas, os principais feitos e as consecuencias da intervención de España en Marrocos entre 1904 e 1927. HEB9.2.4. Analiza a crise xeral de 1917: as súas causas, manifestacións e consecuencias	X				X		
HEB9.3.1. Especifica as causas do golpe de estado de Primo de Rivera e os apoios con que contou inicialmente. HEB9.3.2. Describe a evolución da ditadura de Primo de Rivera, desde o directorio militar ao directorio civil e o seu remate. HEB9.3.3. Explica as causas da caída da monarquía.	X				X		
HEB9.4.1. Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española. HEB9.4.2. Describe a política económica da ditadura de Primo de Rivera. HEB9.4.3. Explica os factores da evolución demográfica de España no primeiro terzo do século XX.			X		X		
HEB10.1.1. Explica as causas que levaron á proclamación da II República e relaciona as súas dificultades coa crise económica mundial dos anos 30. HEB10.1.2. Diferencia as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos, e describe as súas razóns e as principais actuacións.	X			X	X		
HEB10.2.1. Resume as reformas impulsadas durante o bienio reformista da República. HEB10.2.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1931. HEB10.2.3. Analiza o proxecto de reforma agraria: as súas razóns, o seu desenvolvemento e os seus efectos. HEB10.2.4. Compara as actuacións do bienio radical-cedista coas do bienio anterior. HEB10.2.5. Describe as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución de Asturias de 1934. HEB10.2.6. Explica as causas da formación da Fronte Popular e as actuacións tras o seu triunfo electoral, ata o comezo da guerra.	X			X	X		
HEB10.3.1. Especifica os antecedentes da Guerra Civil. HEB10.3.2. Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional. HEB10.3.3. Compara a evolución política e a situación económica dos dous bandos durante a guerra. HEB10.3.4. Especifica os custos humanos e as consecuencias económicas e sociais da guerra. HEB10.3.5. Sintetiza nun esquema as grandes fases da guerra, desde o punto de vista militar. HEB10.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1931 ata 1939, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	X	X		X	X		
HEB10.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a Idade de Prata da cultura española	X		X	X	X	X	X

HEB11.1.1. Elabora un esquema cos grupos ideolóxicos e os apoios sociais do franquismo na súa etapa inicial.HEB11.1.2. Diferencia etapas na evolución de España durante o franquismo, e resume os trazos esenciais de cada unha. HEB11.1.3. Explica a organización política do Estado franquista.HEB11.1.4. Explica as relacións exteriores, a evolución política e a situación económica de España desde o remate da Guerra Civil ata 1959.HEB11.1.5. Explica as relacións exteriores, a evolución política e as transformacións económicas e sociais de España desde 1959 ata 1973.HEB11.1.6. Especifica as causas da crise final do franquismo desde 1973.HEB11.1.7. Relaciona a evolución política do réxime cos cambios que se producen no contexto internacional.HEB11.1.8. Explica a política económica do franquismo nas súas etapas e a evolución económica do país.HEB11.1.9. Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como as súas causas.HEB11.1.10. Especifica os grupos de oposición política ao réxime franquista e comenta a súa evolución no tempo.HEB11.1.11. Representa unha liña do tempo desde 1939 ata 1975, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	X		X	X	X	X	X
HEB11.2.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a cultura do exilio durante o franquismo.	X	X		X	X		
HEB12.1.1. Explica as alternativas políticas que se propuñan tras a morte de Franco, e quen defendía cada unha. HEB12.1.2. Describe o papel desempeñado polo Rei durante a transición.HEB12.1.3. Describe as actuacións impulsadas polo presidente de Goberno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime franquista: lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, etc.HEB12.1.4. Explica as causas e os obxectivos dos Pactos da Moncloa.	X				X		
HEB12.2.1. Explica o proceso de elaboración e aprobación da Constitución de 1978 e as súas características esenciais .HEB12.2.2. Describe como se estableceron as preautonomías de Cataluña e o País Vasco.	X				X		
HEB12.3.1. Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os principais acontecementos de cada unha delas.HEB12.3.2. Comenta os feitos máis salientables do proceso de integración en Europa e as consecuencias para España desta integración.HEB12.3.3. Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mundial de 2008 . HEB12.3.4. Analiza o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de España, describe a xénese e evolución das organizacións terroristas que actuaron desde a transición democrática ata os nosos días (ETA, GRAPO, etc.) e reflexiona sobre outros temas relacionados: a cidadanía ameazada, os movementos asociativos de vítimas, a mediación en conflitos, etc.HEB12.3.5. Representa unha liña do tempo desde 1975 ata os nosos días, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	X	X		X	X		
HEB12.4.1. Explica a posición e o papel da España actual na Unión Europea e no mundo.	X				X		
RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES COAS COMPETENCIAS BÁSICAS	32	10	6	25	34	3	6

b) Contidos e concreción de estándares:

- **Temporalización.**

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
-------------------	----------	---------------------------	-----------------

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Avaliación ▪ Número de sesións aproximadas
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 0: Como se escribe a historia. Criterios comúns 	<p>B.O.1.Método histórico. Fontes e perspectivas.</p> <p>B0.2. Análise e comentario de fontes.</p> <p>B0.3. Utilidade das fontes.</p> <p>B0.4. Mapas e liñas do tempo</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB0.1.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición. ▪ HEB0.2.1. Representa unha liña do tempo situando nunha ringleira os principais acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos. ▪ HEB0.3.1. Responde a cuestións propostas a partir de fontes históricas e historiográficas. ▪ HEB0.4.1. Distingue o carácter das fontes históricas non só como información, senón tamén como proba para responder ás preguntas que se formulan os/as historiadores/as. 	Ao longo do curso
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 5. O s. XVIII en España e Galicia. A crise do Antigo Réxime (1788-1933): Liberalismo fronte a Absolutismo. 	B5.1. O século XVIII en España e Galicia. Impacto da Revolución Francesa: relacións entre España e Francia; Guerra da Independencia.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.1.1. Explica o desenvolvemento e as consecuencias da Guerra de Sucesión, e a transcendencia dos Decretos de Nueva Planta. HEB5.1.2. Describe as reformas ilustradas do reinado de Carlos III e explica os límites das mesmas (Motín de Esquilache). HEB5.1.3. Identifica as principais ideas dos ilustrados españois e galegos, sinalando as críticas formuladas ao modelo do Antigo Réxime. . HEB5.1.4. Describe as características socioeconómicas xerais de España e Galicia (sociedade estamental). ▪ HEB5.2.1. Resume os cambios que experimentan as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata o comezo da Guerra de Independencia. HEB5.2.2. Describe a Guerra da Independencia: as súas causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos. 	1º Avaliación: 16 sesións

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	B5.2. Primeiro intento de revolución liberal, Cortes de Cádiz e Constitución de 1812.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.3.1. Compara as Cortes de Cádiz coas estamentais do Antigo Réxime. HEB5.3.2. Comenta as características esenciais da Constitución de 1812. 	
	B5.3. Reinado de Fernando VII: restauración do absolutismo; trienio liberal; reacción absolutista.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.4.1. Detalla as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII. HEB5.4.2. Define o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente. HEB5.4.3. Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. HEB5.4.4. Representa nun esquema as diferenzas, en canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués. 	
	B5.4. Emancipación da América española: protagonismo crioulo; fases do proceso; repercusións para España.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.5.1. Explica as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas. HEB5.5.2. Especifica as repercusións económicas para España da independencia das colonias americanas. 	
	B5.5. A obra de Goya como testemuño da época.	HEB5.6.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 6.A conflictiva construción do Estado liberal 	B6.1. O carlismo como derradeiro bastión absolutista: ideario e apoios sociais; as dúas primeiras guerras carlistas.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.1.1. Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e os seus apoios sociais. HEB6.1.2. Especifica as causas e consecuencias das dúas primeiras guerras carlistas. HEB6.1.3. Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	1º Avaliación: 16 sesións

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	<p>B6.2. Triunfo e consolidación do liberalismo no reinado de Isabel II: primeiros partidos políticos; protagonismo político dos militares; lexislación económica de signo liberal; nova sociedade de clases</p>	<p>HEB6.2.1. Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II. HEB6.2.2. Resume as etapas da evolución política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade, e explica o papel dos militares. HEB6.2.3. Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II. HEB6.2.4. Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra. HEB6.2.5. Especifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime.</p>	
	<p>B6.3. Proceso constitucional.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.3.1. Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845. 	
	<p>B6.4. Sexenio Democrático: revolución de 1868 e caída da monarquía isabelina; procura de alternativas políticas e monarquía de Amadeo I; primeira República; guerra de Cuba, terceira guerra carlista e insurrección cantonal.</p>	<p>HEB6.4.1. Explica as etapas políticas do Sexenio Democrático. HEB6.4.2. Describe as características esenciais da Constitución democrática de 1869. HEB6.4.3. Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas.</p>	
	<p>B6.5. Inicios do movemento obreiro español: condicións de vida da poboación obreira e labrega; a Asociación Internacional de Traballadores e o xurdimento das correntes anarquista e socialista.</p>	<p>HEB6.5.1. Relaciona a evolución do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático coa do movemento obreiro internacional.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 7. A Restauración borbónica: Implantación e afianzamento dun novo sistema político (1874-1902) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.1. Teoría e realidade do sistema canovista: inspiración no modelo inglés; a Constitución de 1876 e o bipartidismo; quenda de partidos, caciquismo e fraude electoral. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB7.1.1. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas. HEB7.1.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1876. HEB7.1.3. Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración. HEB7.1.4. Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. HEB7.1.1. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas. 	<p>2ª Avaliación: 6 sesións</p>

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.2. Oposición ao sistema: catalanismo, nacionalismo vasco, rexionalismo galego e movemento obreiro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB7.2.1. Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego. HEB7.2.2. Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX. 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.3. Éxitos políticos: estabilidade e consolidación do poder civil; liquidación do problema carlista; solución temporal do problema de Cuba. 	<p>HEB7.3.1. Compara o papel político dos militares no reinado de Afonso XII co das etapas precedentes do século XIX.</p> <p>HEB7.3.2. Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista.</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.4. Perda das derradeiras colonias e crise de 1898: guerra de Cuba e con Estados Unidos; Tratado de París; rexeneracionismo. 	<p>HEB7.4.1. Explica a política española respecto ao problema de Cuba.</p> <p>HEB7.4.2. Sinala os principais feitos do desastre colonial de 1898 e as consecuencias territoriais do Tratado de París.</p> <p>HEB7.4.3. Especifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 8.Continuidade e transformacións económicas no século XIX: un desenvolvemento insuficiente 	<p>B8.1. Lento crecemento da poboación: mantemento dun réxime demográfico antigo; excepción de Cataluña.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.1.1. Identifica os factores do lento crecemento demográfico español no século XIX. HEB8.1.2. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX. 	<p>2ª Avaliación: 10 sesións</p>

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	<p>B8.2. Economía española no XIX: agricultura protexida e estancada (efectos das desamortizacións; baixos rendementos); deficiente industrialización (industria téxtil catalá, siderurxia e a minaría); dificultades dos transportes (condicionamentos xeográficos; rede de ferrocarrís); comercio (proteccionismo fronte a librecambismo); finanzas (a peseta como unidade monetaria; desenvolvemento da banca moderna; problemas da Facenda; investimentos estranxeiros. O caso galego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.2.1. Explica os efectos económicos das desamortizacións de Mendizábal e Madoz. HEB8.2.2. Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX. HEB8.2.3. Describe a evolución da industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX. HEB8.2.4. Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa. HEB8.2.5. Relaciona as dificultades do transporte e o comercio interior cos condicionamentos xeográficos. HEB8.2.6. Explica os obxectivos da rede ferroviaria e as consecuencias da lei xeral de ferrocarrís de 1855. HEB8.2.7. Compara os apoios, os argumentos e as actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX. HEB8.2.8. Explica o proceso que conduciu á unidade monetaria e á banca moderna. HEB8.2.9. Explica a reforma Mon-Santillán da Facenda pública e os seus efectos. HEB8.2.10. Especifica como os investimentos en España de Francia e de Inglaterra afectaron o modelo de desenvolvemento económico español durante o século XIX. 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 9. A crise do sistema da Restauración e a caída da monarquía 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.1. Intentos de modernización do sistema: revisionismo político dos primeiros gobernos de Afonso XIII; oposición de republicanos e nacionalistas cataláns, vascos, galegos e andaluces. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.1.1. Define en que consistiu o revisionismo político inicial do reinado de Afonso XIII, e as principais medidas adoptadas. HEB9.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. HEB9.1.3. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración. 	<p>3ª Avaliación: 10 sesións</p>

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	<p>B9.2. Quebra do sistema: impacto dos acontecementos exteriores (intervención en Marrocos; I Guerra Mundial; Revolución Rusa); crecente axitación social (Semana Tráxica de Barcelona; crise xeral de 1917; "trienio bolchevique" en Andalucía).</p>	<p>HEB9.2.1. Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas. HEB9.2.2. Explica as repercusións da I Guerra Mundial e da Revolución Rusa en España. HEB9.2.3. Analiza as causas, os principais feitos e as consecuencias da intervención de España en Marrocos entre 1904 e 1927. HEB9.2.4. Analiza a crise xeral de 1917: as súas causas, manifestacións e consecuencias.</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.3. Ditadura de Primo de Rivera: directorio militar e directorio civil; remate da guerra de Marrocos; caída da ditadura; afundimento da monarquía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.3.1. Especifica as causas do golpe de estado de Primo de Rivera e os apoios con que contou inicialmente. HEB9.3.2. Describe a evolución da ditadura de Primo de Rivera, desde o directorio militar ao directorio civil e o seu remate. HEB9.3.3. Explica as causas da caída da monarquía. 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.4. Crecemento económico e cambios demográficos no primeiro terzo do século: efectos da Guerra Mundial na economía española; intervencionismo estatal da ditadura; transición ao réxime demográfico moderno; movementos migratorios; transvasamento de poboación da agricultura á industria. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.4.1. Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española. HEB9.4.2. Describe a política económica da ditadura de Primo de Rivera. HEB9.4.3. Explica os factores da evolución demográfica de España no primeiro terzo do século XX. 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 10.A II REPÚBLICA. A Guerra Civil nun contexto de crise internacional 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.1. A II República como solución democrática ao afundimento do sistema da Restauración 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.1.1. Explica as causas que levaron á proclamación da II República e relaciona as súas dificultades coa crise económica mundial dos anos 30. HEB10.1.2. Diferencia as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos, e describe as súas razóns e as principais actuacións 	<p>3ª Avaliación: 12 sesións</p>

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.2. Evolución política durante a II República: bienio reformista (Constitución de 1931; política de reformas; Estatuto de Cataluña; forzas de oposición á República); bienio radical-cedista (política restauradora e radicalización popular; revolución de Asturias); Fronte Popular (primeiras actuacións do Goberno; preparación do golpe militar). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.2.1. Resume as reformas impulsadas durante o bienio reformista da República. ▪ HEB10.2.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1931. ▪ HEB10.2.3. Analiza o proxecto de reforma agraria: as súas razóns, o seu desenvolvemento e os seus efectos. ▪ HEB10.2.4. Compara as actuacións do bienio radical-cedista coas do bienio anterior. ▪ HEB10.2.5. Describe as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución de Asturias de 1934. ▪ HEB10.2.6. Explica as causas da formación da Fronte Popular e as actuacións tras o seu triunfo electoral, ata o comezo da guerra. 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.3. Guerra Civil: sublevación e desenvolvemento da guerra; dimensión internacional do conflito; evolución das dúas zonas; consecuencias da guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.3.1. Especifica os antecedentes da Guerra Civil. ▪ HEB10.3.2. Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional. ▪ HEB10.3.3. Compara a evolución política e a situación económica dos dous bandos durante a guerra. ▪ HEB10.3.4. Especifica os custos humanos e as consecuencias económicas e sociais da guerra. ▪ HEB10.3.5. Sintetiza nun esquema as grandes fases da guerra, desde o punto de vista militar. ▪ HEB10.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1931 ata 1939, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.4. Idade de Prata da cultura española: da xeración do 98 á do 36 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a Idade de Prata da cultura española 	

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 11. A ditadura franquista (1939-1975) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.1. Características e evolución do franquismo: postguerra (grupos ideolóxicos e apoios sociais do franquismo; oscilantes relacións co exterior; configuración política do novo Estado; represión política; autarquía económica); anos do "desenvolvemento" (plans de desenvolvemento e o crecemento económico; transformacións sociais; reafirmación política do réxime; política exterior; crecente oposición ao franquismo); fin do franquismo (inestabilidade política; dificultades exteriores; efectos da crise económica internacional de 1973). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.1. Elabora un esquema cos grupos ideolóxicos e os apoios sociais do franquismo na súa etapa inicial. HEB11.1.2. Diferencia etapas na evolución de España durante o franquismo, e resume os trazos esenciais de cada unha. HEB11.1.3. Explica a organización política do Estado franquista. HEB11.1.4. Explica as relacións exteriores, a evolución política e a situación económica de España desde o remate da Guerra Civil ata 1959. HEB11.1.5. Explica as relacións exteriores, a evolución política e as transformacións económicas e sociais de España desde 1959 ata 1973. HEB11.1.6. Especifica as causas da crise final do franquismo desde 1973. HEB11.1.7. Relaciona a evolución política do réxime cos cambios que se producen no contexto internacional. HEB11.1.8. Explica a política económica do franquismo nas súas etapas e a evolución económica do país. HEB11.1.9. Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como as súas causas. HEB11.1.10. Especifica os grupos de oposición política ao réxime franquista e comenta a súa evolución no tempo. HEB11.1.11. Representa unha liña do tempo desde 1939 ata 1975, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<p>3ª Avaliación: 12 sesións</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.2. Cultura española durante o franquismo: cultura oficial; cultura do exilio; cultura interior á marxe do sistema. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.2.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a cultura do exilio durante o franquismo. 	

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 12. Normalización democrática de España e integración en Europa (desde 1975) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.1. Transición á democracia: crise económica mundial; alternativas políticas ao franquismo, continuísmo, reforma ou ruptura; o papel do Rei; a lei para a reforma política; primeiras eleccións democráticas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.1.1. Explica as alternativas políticas que se propuñan tras a morte de Franco, e quen defendía cada unha. HEB12.1.2. Describe o papel desempeñado polo Rei durante a transición. HEB12.1.3. Describe as actuacións impulsadas polo presidente de Goberno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime franquista: lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, etc. HEB12.1.4. Explica as causas e os obxectivos dos Pactos da Moncloa. 	<p>3ª Avaliación: 6 sesións</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.2. Período constituínte: Pactos da Moncloa; preautonomías de Cataluña e o País Vasco; Constitución de 1978 e Estado das autonomías. O caso de Galicia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.2.1. Explica o proceso de elaboración e aprobación da Constitución de 1978 e as súas características esenciais. HEB12.2.2. Describe como se estableceron as preautonomías de Cataluña e o País Vasco. 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.3. Gobernos constitucionais: problema do terrorismo; golpe de Estado frustrado de 1981; ingreso na OTAN; plena integración en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.3.1. Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os principais acontecementos de cada unha delas. HEB12.3.2. Comenta os feitos máis salientables do proceso de integración en Europa e as consecuencias para España desta integración. HEB12.3.3. Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mundial de 2008. HEB12.3.4. Analiza o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de España, describe a xénese e evolución das organizacións terroristas que actuaron desde a transición democrática ata os nosos días (ETA, GRAPO, etc.) e reflexiona sobre outros temas relacionados: a cidadanía ameazada, os movementos asociativos de vítimas, a mediación en conflitos, etc. HEB12.3.5. Representa unha liña do tempo desde 1975 ata os nosos días, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.4. Papel de España no mundo actual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.4.1. Explica a posición e o papel da España actual na Unión Europea e no mundo. 	

Grao mínimo de consecución dos estándares e procedementos e instrumentos de avaliación.

Grao mínimo de consecución dos estándares	Estándares de aprendizaxe	Procedementos e instrumentos de avaliación (se é o caso)
B0.1. Localizar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas) en bibliotecas, internet, etc., e extraer información salientable sobre o tratado, valorando criticamente a súa fiabilidade.	HEB0.1.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición.	-
B0.2. Elaborar mapas e liñas de tempo, localizando as fontes adecuadas, utilizando os datos proporcionados ou servíndose dos coñecementos xa adquiridos.	HEB0.2.1. Representa unha liña do tempo situando nunha ringleira os principais acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos.	
B0.3. Comentar e interpretar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas), relacionando a súa información cos coñecementos previos.	HEB0.3.1. Responde a cuestións propostas a partir de fontes históricas e historiográficas.	
B0.4. Recoñecer a utilidade das fontes para o/a historiador/a, á parte da súa fiabilidade	HEB0.4.1. Distingue o carácter das fontes históricas non só como información, senón tamén como proba para responder ás preguntas que se formulan os/as historiadores/as.	
B5.1. Identificar as consecuencias da Guerra de Sucesión: Tratado de Utrech, Decretos de Nueva Planta; e as principais ideas da Ilustración española e galega.	HEB5.1.1. Explica o desenvolvemento e as consecuencias da Guerra de Sucesión, e a transcendencia dos Decretos de Nueva Planta. HEB5.1.2. Describe as reformas ilustradas do reinado de Carlos III e explica os límites das mesmas (Motín de Esquilache). . HEB5.1.3. Identifica as principais ideas dos ilustrados españois e galegos, sinalando as críticas formuladas ao modelo do Antigo Réxime. . HEB5.1.4. Describe as características socioeconómicas xerais de España e Galicia (sociedade estamental).	
B5.1. Analizar as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata a Guerra da Independencia, e especificar en cada fase os principais acontecementos e as súas repercusións para España.	HEB5.1.1. Resume os cambios que experimentan as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata o comezo da Guerra de Independencia. HEB5.1.2. Describe a Guerra da Independencia: as súas causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos.	<ul style="list-style-type: none"> - Comentario do Decreto de Nueva Planta de Cataluña. - Definir por escrito ou oralmente conceptos relacionadas coa materia estudada. - Explicar as diferenzas entre o Antigo Réxime e a Idade Contemporánea (táboa comparativa).
B5.2. Comentar o labor lexislador das Cortes de Cádiz, en relación co ideario do liberalismo.	HEB5.2.1. Compara as Cortes de Cádiz coas estamentais do Antigo Réxime. HEB5.2.2. Comenta as características esenciais da Constitución de 1812.	

<p>B5.3. Describir as fases do reinado de Fernando VII, e explicar os principais feitos de cada unha.</p>	<p>HEB5.3.1. Detalla as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII. HEB5.3.2. Define o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente. HEB5.3.3. Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. HEB5.3.4. Representa nun esquema as diferenzas, en canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués.</p>	<p>-Realización dun traballo individual sobre as etapas do reinado de Fernando VII, que consistirá no comentario de varios textos referidos a esta etapa. -Con carácter voluntario poderán presentar un comentario similar ao anterior (comentario de varios textos) sobre outro dos aspectos tratados nesta avaliación (Guerra da Independencia, evolución política do reinado de Isabel II) ou sobre a Guerra da Independencia vista a través da obra de Goya.</p>
<p>B5.4. Explicar o proceso de independencia das colonias americanas, diferenciando as súas causas e as súas fases, así como as repercusións económicas para España</p>	<p>HEB5.4.1. Explica as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas. HEB5.4.2. Especifica as repercusións económicas para España da independencia das colonias americanas</p>	<p>-Realización dunha proba escrita, consistente nun comentario de varios textos históricos sobre a unidade 5 (Guerra da Independencia, Cortes de Cádiz, reinado de Fernando VII).</p>
<p>B5.5. Relacionar as pinturas e os gravados de Goya cos acontecementos deste período, e identificar nelas o reflexo da situación e os feitos contemporáneos.</p>	<p>HEB5.5.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra.</p>	
<p>B0.1. Localizar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas) en bibliotecas, internet, etc., e extraer información salientable sobre o tratado, valorando criticamente a súa fiabilidade.</p>	<p>HEB0.1.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición.</p>	
<p>B6.1. Describir o fenómeno do carlismo como resistencia absolutista fronte á revolución liberal, analizando os seus compoñentes ideolóxicos, as súas bases sociais, a súa evolución no tempo e as súas consecuencias.</p>	<p>HEB6.1.1. Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e os seus apoios sociais. HEB6.1.2. Especifica as causas e consecuencias das dúas primeiras guerras carlistas. HEB6.1.3. Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p>	
<p>B6.2. Analizar a transición definitiva do Antigo Réxime ao réxime liberal burgués durante o reinado de Isabel II, explicar o protagonismo dos militares e especificando os cambios políticos, económicos e sociais.</p>	<p>HEB6.2.1. Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II. HEB6.2.2. Resume as etapas da evolución política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade, e explica o papel dos militares. HEB6.2.3. Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II. HEB6.2.4. Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra. HEB6.2.5. Especifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime.</p>	<p>-Nos traballos presentados, probas escritas realizadas terase en conta o emprego dun vocabulario adecuado, a utilización dos documentos e a corrección da expresión escrita.</p>

<p>B6.3. Explicar o proceso constitucional durante o reinado de Isabel II, en relación coas correntes ideolóxicas dentro do liberalismo e a súa loita polo poder.</p>	<p>HEB6.3.1. Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845.</p>	<p>-Realización dun comentario de texto no que se comparen a Constitucións de 1812,1837 e 1845 e o Estatuto Real de 1834.</p>
<p>B6.4. Explicar o Sexenio Democrático como período de procura de alternativas democráticas á monarquía isabelina, especificando os grandes conflitos internos e externos que desestabilizaron o país.</p>	<p>HEB6.4.1. Explica as etapas políticas do Sexenio Democrático. HEB6.4.2. Describe as características esenciais da Constitución democrática de 1869. HEB6.4.3. Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas.</p>	<p>-Realización dunha proba escrita, consistente nun comentario de varios textos históricos sobre a unidade 6 (Guerras carlistas, reinado de Isabel II, Sexenio Democrático).</p>
<p>B6.5. Describir as condicións de vida das clases traballadoras e os inicios do movemento obreiro en España, en relación co desenvolvemento do movemento obreiro internacional.</p>	<p>HEB6.5.1. Relaciona a evolución do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático coa do movemento obreiro internacional.</p>	
<p>B7.1. Explicar o sistema político da Restauración, distinguindo a súa teoría e o seu funcionamento real.</p>	<p>HEB7.1.1. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas. HEB7.1.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1876. HEB7.1.3. Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración. HEB7.1.4. Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p>	<p>- Realización dunha proba escrita, consistente nun comentario de varios textos históricos sobre a unidade 7 e 9 (Sistema político canovista, movemento obreiro no período da Restauración, nacionalismos, crise da Restauración), Ditadura de Primo de Rivera.</p>
<p>B7.2. Analizar os movementos políticos e sociais excluídos do sistema, especificando a súa evolución durante o período estudado.</p>	<p>HEB7.2.1. Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego. HEB7.2.2. Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX.</p>	
<p>B7.3. Describir os principais logros do reinado de Afonso XII e a rexencia de María Cristina, inferindo as súas repercusións na consolidación do novo sistema político.</p>	<p>HEB7.3.1. Compara o papel político dos militares no reinado de Afonso XII co das etapas precedentes do século XIX. HEB7.3.2. Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista.</p>	
<p>B7.4. Explicar o desastre colonial e a crise do 98, identificando as súas causas e as súas consecuencias.</p>	<p>HEB7.4.1. Explica a política española respecto ao problema de Cuba. HEB7.4.2. Sinala os principais feitos do desastre colonial de 1898 e as consecuencias territoriais do Tratado de París. HEB7.4.3. Especifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico.</p>	

<p>B8.1. Explicar a evolución demográfica de España ao longo do século XIX, comparando o crecemento da poboación española no seu conxunto co de Cataluña e o dos países máis avanzados de Europa.</p>	<p>HEB8.1.1. Identifica os factores do lento crecemento demográfico español no século XIX. HEB8.1.2. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX.</p>	
<p>B8.2. Analizar os sectores económicos e especificar a situación herdada, as transformacións de signo liberal e as consecuencias que se derivan delas.</p>	<p>HEB8.2.1. Explica os efectos económicos das desamortizacións de Mendizábal e Madoz. HEB8.2.2. Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX. HEB8.2.3. Describe a evolución da industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX. HEB8.2.4. Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa. HEB8.2.5. Relaciona as dificultades do transporte e o comercio interior cos condicionamentos xeográficos. HEB8.2.6. Explica os obxectivos da rede ferroviaria e as consecuencias da lei xeral de ferrocarrís de 1855. HEB8.2.7. Compara os apoios, os argumentos e as actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX. HEB8.2.8. Explica o proceso que conduciu á unidade monetaria e á banca moderna. HEB8.2.9. Explica a reforma Mon-Santillán da Facenda pública e os seus efectos. HEB8.2.10. Especifica como os investimentos en España de Francia e de Inglaterra afectaron o modelo de desenvolvemento económico español durante o século XIX.</p>	<p>-Realización dunha proba escrita, consistente nun comentario de varios textos históricos sobre a unidade 8 (Demografía do s.XIX, evolución económica neste período).</p> <p>-Nos traballos presentados, probas escritas realizadas terase en conta o emprego dun vocabulario adecuado, a utilización dos documentos e a corrección da expresión escrita.</p> <p>-Realización dun traballo individual sobre que consistirá no comentario de varios textos referidos as unidades didácticas 7,8 9, é dicir sobre o sistema político da Restauración, a crise da Restauración, as desamortizacións, a revolución industrial española, a Ditadura de Primo de Rivera.</p>
<p>B9.1. Relacionar o rexeneracionismo xurdido da crise do 98 co revisionismo político dos primeiros gobernos, e especificar as súas actuacións máis importantes.</p>	<p>HEB9.1.1. Define en que consistiu o revisionismo político inicial do reinado de Afonso XIII, e as principais medidas adoptadas. HEB9.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. HEB9.1.3. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración.</p>	
<p>B9.2. Analizar as causas da quebra do sistema político da Restauración e identificar os factores internos e os externos.</p>	<p>HEB9.2.1. Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas. HEB9.2.2. Explica as repercusións da I Guerra Mundial e da Revolución Rusa en España. HEB9.2.3. Analiza as causas, os principais feitos e as consecuencias da intervención de España en Marrocos entre 1904 e 1927. HEB9.2.4. Analiza a crise xeral de 1917: as súas causas, manifestacións e consecuencias.</p>	
<p>B9.3. Explicar a ditadura de Primo de Rivera como solución autoritaria á crise do sistema, e describir as súas características, etapas e actuacións</p>	<p>HEB9.3.1. Especifica as causas do golpe de estado de Primo de Rivera e os apoios con que contou inicialmente. HEB9.3.2. Describe a evolución da ditadura de Primo de Rivera, desde o directorio militar ao directorio civil e o seu remate. HEB9.3.3. Explica as causas da caída da monarquía.</p>	

<p>B9.4. Explicar a evolución económica e demográfica no primeiro terzo do século XX, en relación coa situación herdada do século XIX.</p>	<p>HEB9.4.1. Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española. HEB9.4.2. Describe a política económica da ditadura de Primo de Rivera. HEB9.4.3. Explica os factores da evolución demográfica de España no primeiro terzo do século XX.</p>	
<p>B10.1. Explicar a II República como solución democrática ao afundimento do sistema político da Restauración, enmarcándoa no contexto internacional de crise económica e conflitividade social</p>	<p>HEB10.1.1. Explica as causas que levaron á proclamación da II República e relaciona as súas dificultades coa crise económica mundial dos anos 30. HEB10.1.2. Diferencia as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos, e describe as súas razóns e as principais actuacións.</p>	<p>-Realización dunha proba escrita, consistente nun comentario de varios textos históricos sobre a unidade 10 (A II República. A Guerra Civil).</p>
<p>B10.2. Diferenciar as etapas da República ata o comezo da Guerra Civil, especificando os feitos e as actuacións principais en cada unha.</p>	<p>HEB10.2.1. Resume as reformas impulsadas durante o bienio reformista da República. HEB10.2.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1931. HEB10.2.3. Analiza o proxecto de reforma agraria: as súas razóns, o seu desenvolvemento e os seus efectos. HEB10.2.4. Compara as actuacións do bienio radical-cedista coas do bienio anterior. HEB10.2.5. Describe as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución de Asturias de 1934. HEB10.2.6. Explica as causas da formación da Fronte Popular e as actuacións tras o seu triunfo electoral, ata o comezo da guerra.</p>	<p>-Nos traballos presentados, probas escritas realizadas terase en conta o emprego dun vocabulario adecuado, a utilización dos documentos e a corrección da expresión escrita.</p>
<p>B10.3. Analizar a Guerra Civil, identificando as súas causas e as consecuencias, a intervención internacional e o curso dos acontecementos nas dúas zonas.</p>	<p>HEB10.3.1. Especifica os antecedentes da Guerra Civil. HEB10.3.2. Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional. HEB10.3.3. Compara a evolución política e a situación económica dos dous bandos durante a guerra. HEB10.3.4. Especifica os custos humanos e as consecuencias económicas e sociais da guerra. HEB10.3.5. Sintetiza nun esquema as grandes fases da guerra, desde o punto de vista militar. HEB10.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1931 ata 1939, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p>	
<p>B10.4. Valorar a importancia da Idade de Prata da cultura española, e expor as achegas das xeracións e das figuras máis representativas.</p>	<p>HEB10.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a Idade de Prata da cultura española.</p>	

<p>B11.1. Analizar as características do franquismo e a súa evolución no tempo e especificar as transformacións políticas, económicas e sociais que se produciron, en relación coa cambiante situación internacional</p>	<p>HEB11.1.1. Elabora un esquema cos grupos ideolóxicos e os apoios sociais do franquismo na súa etapa inicial. HEB11.1.2. Diferencia etapas na evolución de España durante o franquismo, e resume os trazos esenciais de cada unha. HEB11.1.3. Explica a organización política do Estado franquista. HEB11.1.4. Explica as relacións exteriores, a evolución política e a situación económica de España desde o remate da Guerra Civil ata 1959. HEB11.1.5. Explica as relacións exteriores, a evolución política e as transformacións económicas e sociais de España desde 1959 ata 1973. HEB11.1.6. Especifica as causas da crise final do franquismo desde 1973. HEB11.1.7. Relaciona a evolución política do réxime cos cambios que se producen no contexto internacional. HEB11.1.8. Explica a política económica do franquismo nas súas etapas e a evolución económica do país. HEB11.1.9. Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como as súas causas. HEB11.1.10. Especifica os grupos de oposición política ao réxime franquista e comenta a súa evolución no tempo. HEB11.1.11. Representa unha liña do tempo desde 1939 ata 1975, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p>	<p>-Realización dunha proba escrita, consistente nun comentario de varios textos históricos sobre a unidade 11 (A ditadura franquista).</p> <p>-Nos traballos presentados, probas escritas,etc. realizadas terase en conta o emprego dun vocabulario adecuado, a utilización dos documentos e a corrección da expresión escrita.</p> <p>-Realización dun traballo individual sobre que consistirá no comentario de varios textos referidos as unidades didácticas 10 e 11, é dicir II República, Guerra Civil, Ditadura de Franco.</p>
<p>B11.2. Describir a diversidade cultural do período, distinguindo as súas manifestacións.</p>	<p>HEB11.2.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a cultura do exilio durante o franquismo</p>	
<p>B12.1. Describir as dificultades da transición á democracia desde o franquismo nun contexto de crise económica, e explicar as medidas que permitiron a celebración das primeiras eleccións democráticas.</p>	<p>HEB12.1.1. Explica as alternativas políticas que se propuñan tras a morte de Franco, e quen defendía cada unha. HEB12.1.2. Describe o papel desempeñado polo Rei durante a transición. HEB12.1.3. Describe as actuacións impulsadas polo presidente de Goberno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime franquista: lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, etc. HEB12.1.4. Explica as causas e os obxectivos dos Pactos da Moncloa.</p>	
<p>B12.2. Caracterizar o novo modelo de Estado democrático establecido na Constitución de 1978, especificando as actuacións previas encamiñadas a alcanzar o máis amplo acordo social e político.</p>	<p>HEB12.2.1. Explica o proceso de elaboración e aprobación da Constitución de 1978 e as súas características esenciais. HEB12.2.2. Describe como se estableceron as preautonomías de Cataluña e o País Vasco.</p>	

<p>B12.3. Analizar a evolución económica, social e política de España desde o primeiro Goberno constitucional de 1979 ata a aguda crise económica iniciada en 2008, sinalando as ameazas máis salientables ás que se enfronta e os efectos da plena integración en Europa.</p>	<p>HEB12.3.1. Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os principais acontecementos de cada unha delas. HEB12.3.2. Comenta os feitos máis salientables do proceso de integración en Europa e as consecuencias para España desta integración. HEB12.3.3. Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mundial de 2008. HEB12.3.4. Analiza o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de España, describe a xénese e evolución das organizacións terroristas que actuaron desde a transición democrática ata os nosos días (ETA, GRAPO, etc.) e reflexiona sobre outros temas relacionados: a cidadanía ameazada, os movementos asociativos de vítimas, a mediación en conflitos, etc. HEB12.3.5. Representa unha liña do tempo desde 1975 ata os nosos días, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p>	<p>-Se tivermos tempo, couda pouco probable a estas alturas do curso, realizarase unha proba escrita sobre a Transición Democrática.</p>
<p>B12.4. Resumir o papel de España no mundo actual, especificando a súa posición na Unión Europea e as súas relacións con outros ámbitos xeopolíticos.</p>	<p>HEB12.4.1. Explica a posición e o papel da España actual na Unión Europea e no mundo.</p>	

c) Concreción metodolóxica na materia / materiais e recursos didácticos: libro de texto.

- Non hai libro de texto obrigatorio, se ben ofréceselle ao alumnado a posibilidade de utilizalo en troques dos apuntamentos achegados polo profesor. Neste caso **recoméndase o libro de Baía Edicións.**

Utilizaremos o material didáctico elaborado polo propio profesor, dividido en Unidades Didácticas que se proporcionan de xeito gratuíto ao alumnado a través da Aula Virtual do IES Antón Losada.

- Nas clases partírase dunha presentación do profesor, que introducirá o tema sinalando os aspectos máis importantes, apoiándose nun esquema ou mapa conceptual escrito no taboleiro na aula. En segundo lugar, leremos os apuntamentos, tanto o corpo dos mesmo coma os documentos considerados importantes. Esta lectura será acompañada das correspondentes explicacións do profesor que, ao tempo, procurará que o alumnado sexa o que analice e 'descubra', con constantes preguntas que fomenten a súa participación activa no proceso de aprendizaxe.

Por último, faranse actividades de aprendizaxe e reforzo, de maior ou menor intensidade e duración, en función das dificultades observadas no alumnado a hora de comprender o fenómeno estudado. Estas actividades van desde cuestionarios orais e escritos, análise de imaxes e documentos, ata a redacción de composicións. As actividades incluíran sempre contidos xa tratados na aula, relevantes, que se considera que o alumnado debe ter aprendido en firme.

Ao remate de cada unidade utilizarase unha presentación, con imaxes e textos breves, para consolidar e resumir o estudado. Tamén se proxectarán na aula vídeos, ou se escoitarán audios, sempre que se consideren significativos e haxa tempo.

- No caso de vernos obrigados a TELETRABALLAR, a Aula Virtual do IES Antón Losada será o núcleo do proceso, e o lugar de encontro de alumnado co profesor. Na AV o alumnado dispón de todas as Unidades, acompañadas de actividades como as sinaladas arriba, a desenvolver por escrito. Unha vez realizadas, seguindo as instrucións do profesor en canto á maneira de facelo e no tempo de resposta, serán cualificadas, acompañando a cualificación das correccións pertinentes.

As clases desenvolveranse a través da plataforma Webex, procurando dispor do mesmo tempo que nas clases

presenciais. Nestas clases, aínda que sempre haberá un tempo para as preguntas do alumnado, o profesor terá un protagonismo maior. Centrarase en sinalar os aspectos máis importantes, as principais dificultades que se poden atopar no proceso de aprendizaxe e na planificación do traballo a realizar nas casas. A explicación irá acompañada dunha presentación, con imaxes e textos breves, para facilitar a atención do alumnado. Por suposto, faranse recomendacións específicas sobre vídeos, audios e outros materiais aos que o alumnado pode acceder en Internet.

- O alumnado, ademais das clases presenciais ou do tempo de recreo no propio Centro, conta como forma de contactar co profesor, co correo electrónico e, de ser necesario, o propio teléfono persoal (Whats-App) do profesor. O profesor atenderá calquera dúbida e ou consulta nos días laborables.

Contidos e actividades de aprendizaxe.

Bloque	Obx	Contidos	Actividades de aprendizaxe
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns	d,e,g,h,i,l,m	B0.1. Método histórico. Fontes e perspectivas.	
	d,e,h,i,l	B0.2. Análise e comentario de fontes	-Comentario de textos históricos
	h,i,l	B0.3. Utilidade das fontes.	
	d,e,h,i,l	B0.4. Mapas e liñas do tempo.	-Comentario de mapas históricos de cada unidade didáctica
	d,e,h,i,q	HEB5.1.1. Explica o desenvolvemento e as consecuencias da Guerra de Sucesión, e a transcendencia dos Decretos de Nueva Planta. .	
		HEB5.1.2. Describe as reformas ilustradas do reinado de Carlos III e explica os límites das mesmas (Motín de Esquilache).	
		HEB5.1.3. Identifica as principais ideas dos ilustrados españois e galegos, sinalando as críticas formuladas ao modelo do Antigo Réxime. .	
		HEB5.1.4. Describe as características socioeconómicas xerais de España e Galicia (sociedade estamental).	
Bloque 5. España e Galicia no s. XVIII. A crise do Antigo Réxime (1788-1833): Liberalismo fronte a Absolutismo	d,e,h,i,q	B5.1. Impacto da Revolución Francesa: relacións entre España e Francia; Guerra da Independencia.	-Comentario de textos sobre a Guerra da Independencia.
	a,d,e,h,i,q	B5.2. Primeiro intento de revolución liberal, Cortes de Cádiz e Constitución de 1812.	-Análise e comentario da Constitución de 1812.
	d,e,h,i,q	B5.3. Reinado de Fernando VII: restauración do absolutismo; trienio liberal; reacción absolutista.	-Comentario de textos sobre as etapas do reinado de Fernando VII.
	d,e,h,i	B5.4. Emancipación da América española: protagonismo crioulo; fases do proceso; repercusións para España.	-Comentario de mapa sobre a emancipación das colonias españolas en América
	d,e,g,h,i,l,m,n	B5.5. A obra de Goya como testemuño da época.	-Análise e comentario de pinturas e gravados de Goya.
Bloque 6. A construción do Estado liberal (1833-1874)	d,e,h,i,q	B6.1. O carlismo como derradeiro bastión absolutista: ideario e apoios sociais; as dúas primeiras guerras carlistas.	-Comentario dun mapa sobre a xeografía do carlismo (lugares de implantación do carlismo). -Comentario dun texto sobre a ideoloxía do carlismo.
	d,e,h,i,q	B6.2. Triunfo e consolidación do liberalismo no reinado de Isabel II: primeiros partidos políticos; protagonismo político dos militares; lexislación económica de signo liberal; nova sociedade de clases.	-Comentario de texto sobre as diferencias ideolóxicas entre moderados e progresistas, baseado na comparación das constitucións de 1837-1845.
	d,e,h,i	B6.3. Proceso constitucional	

	d,e,h,i,q	B6.4. Sexenio Democrático: revolución de 1868 e caída da monarquía isabelina; procura de alternativas políticas e monarquía de Amadeo I; primeira República; guerra de Cuba, terceira guerra carlista e insurrección cantonal.	-Análise e comparación da Constitución de 1869 coas anteriores.
	c,d,e,h,i,q	B6.5. Inicios do movemento obreiro español: condicións de vida da poboación obreira e labrega; a Asociación Internacional de Traballadores e o xurdimento das correntes anarquista e socialista.	-Comentario de textos sobre o movemento obreiro para analizar a súa evolución.
Bloque 7. A Restauración Borbónica: implantación e afianzamento dun novo sistema político (1874-1902)	d,e,h,i,q	B7.1. Teoría e realidade do sistema canovista: inspiración no modelo inglés; a Constitución de 1876 e o bipartidismo; quenda de partidos, caciquismo e fraude electoral.	-Comentario de texto sobre o sistema político canovista.
	d,e,h,i,q	B7.2. Oposición ao sistema: catalanismo, nacionalismo vasco, rexionalismo galego e movemento obreiro.	
	d,e,h,i	B7.3. Éxitos políticos: estabilidade e consolidación do poder civil; liquidación do problema carlista; solución temporal do problema de Cuba.	
	d,e,h,i	B7.4. Perda das derradeiras colonias e crise de 1898: guerra de Cuba e con Estados Unidos; Tratado de París; rexeneracionismo.	
Bloque 8. Continuidade e transformacións económicas no século XIX: un desenvolvemento insuficiente	d,e,h,i,l,q	B8.1. Lento crecemento da poboación: mantemento dun réxime demográfico antigo; excepción de Cataluña.	-Análise e comentario de gráficos e mapas sobre a evolución demográfica da España do s.XIX.
	d,e,h,i,l,q	B8.2. Economía española no XIX: agricultura protexida e estancada (efectos das desamortizacións; baixos rendementos); deficiente industrialización (industria téxtil catalá, siderurxia e a minaría); dificultades dos transportes (condicionamentos xeográficos; rede de ferrocarrís); comercio (proteccionismo fronte a librecambismo); finanzas (a peseta como unidade monetaria; desenvolvemento da banca moderna; problemas da Facenda; investimentos estranxeiros. O caso galego.	-Análise e comentario de documentos (textos, gráficos, mapas) sobre a economía española no s.XIX.
Bloque 9. A crise do sistema da Restauración e a caída da monarquía (1902-1931)	d,e,h,i,q	B9.1. Intentos de modernización do sistema: revisionismo político dos primeiros gobernos de Afonso XIII; oposición de republicanos e nacionalistas cataláns, vascos, galegos e andaluces.	
	d,e,h,i	B9.2. Quebra do sistema: impacto dos acontecementos exteriores (intervención en Marrocos; I Guerra Mundial; Revolución Rusa); crecente axitación social (Semana Tráxica de Barcelona; crise xeral de 1917; "trienio bolchevique" en Andalucía).	-Comentario de textos sobre a crise da Restauración: fracaso dos intentos reformistas de Maura e Canalejas, crise de 1917, desastre de Annual, o papel do monarca na crise; a ditadura de Primo como saída á crise.
	d,e,h,i	B9.3. Ditadura de Primo de Rivera: directorio militar e directorio civil; remate da guerra de Marrocos; caída da ditadura; afundimento da monarquía.	Comentario de documentos (textos, gráficos, cadros) sobre a ditadura para analizar así a súa orixe, evolución política, economía e caída da mesma
	d,e,h,i,q	B9.4. Crecemento económico e cambios demográficos no primeiro terzo do século: efectos da Guerra Mundial na economía española; intervencionismo estatal da ditadura; transición ao réxime demográfico moderno; movementos migratorios; transvasamento de poboación da agricultura á industria.	
Bloque 10. A II República	d,e,h,i	B10.1. A II República como solución democrática ao afundimento do sistema da Restauración.	

ca. A Guerra Civil nun contexto de crise internacional (1931-1939)	a,b,d,e,h,i,q	B10.2. Evolución política durante a II República: bienio reformista (Constitución de 1931; política de reformas; Estatuto de Cataluña; forzas de oposición á República); bienio radical-cedista (política restauradora e radicalización popular; revolución de Asturias); Fronte Popular (primeiras actuacións do Goberno; preparación do golpe militar).	-Análise e comentario sobre a Constitución de 1931. -Comentario de textos sobre as reformas do Bienio reformista e a oposición a esas reformas.
	b,d,e,h,i,q	B10.3. Guerra Civil: sublevación e desenvolvemento da guerra; dimensión internacional do conflito; evolución das dúas zonas; consecuencias da guerra.	-Comentario de mapas sobre a Guerra Civil. -Comentario de textos sobre a participación internacional no conflito, a división política no bando republicano fronte a unidade de mando dos sublevados.
	d,e,g,h,i,m,n,q	B10.4. Idade de Prata da cultura española: da xeración do 98 á do 36.	
Bloque 11. A ditadura franquista (1939-1975)	b,c,d,e,h,i,q	B11.1. Características e evolución do franquismo: postguerra (grupos ideolóxicos e apoios sociais do franquismo; oscilantes relacións co exterior; configuración política do novo Estado; represión política; autarquía económica); anos do "desenvolvemento" (plans de desenvolvemento e o crecemento económico; transformacións sociais; reafirmación política do réxime; política exterior; crecente oposición ao franquismo); fin do franquismo (inestabilidade política; dificultades exteriores; efectos da crise económica internacional de 1973).	-Comentarios de documentos (textos, gráficos, imaxes, mapas,...) sobre distintos aspectos da ditadura de Franco: evolución política; evolución económica, oposición ao franquismo e a cultura durante o mesmo.
	b,d,e,g,h,i,m,q	fB11.2. Cultura española durante o franquismo: cultura oficial; cultura do exilio; cultura interior á marxe do sistema.	
Bloque 12. Normalización democrática de España e integración en Europa (desde 1975)	a,b,d,h,i,q	B12.1. Transición á democracia: crise económica mundial; alternativas políticas ao franquismo, continuísmo, reforma ou ruptura; o papel do Rei; a lei para a reforma política; primeiras eleccións democráticas.	Comentario de documentos (textos, imaxes, mapas,...) sobre a Transición, insistindo nos seguintes aspectos: a Constitución de 1978, as reformas políticas e económicas, as eleccións.
	a,b,c,d,e,h,i,q	B12.2. Período constituínte: Pactos da Moncloa; preautonomías de Cataluña e o País Vasco; Constitución de 1978 e Estado das autonomías. O caso de Galicia.	
	a,b,c,d,e,i	B12.3. Gobernos constitucionais: problema do terrorismo; golpe de Estado frustrado de 1981; ingreso na OTAN; plena integración en Europa.	
	a,b,d,e,h	B12.4. Papel de España no mundo actual.	

d) Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.

Nas primeiras semanas do curso realizarase por parte do profesor **un comentario de texto modelo** para que despois elaboren un comentario, en clase, sobre algún tema visto na aula, seguindo as pautas sinaladas anteriormente. Ofertarase aos alumnos/as a análise de comentarios de documentos (textos, imaxes, mapas,...) durante algún recreo no que o profesor estiver dispoñible (sen garda, reunión, etc.)

e) Medidas de atención á diversidade

A atención á diversidade fórmase en Bacharelato de modo diferente á ESO, tendo en conta que se trata dun nivel de ensino non obrigatorio e de orientación cara á Universidade, a Formación Profesional ou o mundo laboral. De todos os xeitos, non se detectaron casos de Necesidades Educativas Especiais.

f) Criterios sobre avaliación e cualificación

Os criterios de avaliación están **claramente determinados polas esixencias da proba de selectividade**, polo que tomaremos como referencia ás orientacións da Comisión da materia e o tipo de proba proposto.

1. Analizar e contextualizar correctamente os principios acontecementos e procesos da Historia de España Contemporánea, sendo quen de ubicalos cronoloxicamente e de explicar os seus aspectos máis relevantes.
2. Corrección da escritura, tanto nos seus aspectos gramaticais como na organización xeral da explicación histórica.
3. Extraer a información histórica dos documentos fontes (textos, imaxes, gráficos...), valorando a importancia histórica do propio documento e xerarquizando a información histórica que proporciona.
4. Distinguir as características históricas xerais dos grandes períodos da Historia de España Contemporánea.
5. Coñecer os principais feitos históricos, os personaxes implicados, datalos correctamente e establecer relacións entre os distintos períodos.
6. Recoñecer na actualidade a pegada dos acontecementos do pasado.

En cada unha das tres avaliacións **haberá un único exame**. Este exame seguirá sempre o modelo da CIUGA. Farase un exame xeral a finais maio só para aqueles que teñan que superar a materia ou queiran subir a cualificación. Neste exame final seguirase o mesmo modelo e abarcará toda a materia do curso. Para superar cada un dos exames hai que obter un mínimo de **5 puntos**. A nota final será a **media aritmética das cualificacións obtidas en cada unha das avaliacións**. Antes de cada exame proporcionarase ao alumnado unha orientación sobre o mesmo, centrada nos contidos máis salientables.

En cada exame haberá **dúas opcións pechadas**, e valorarase como unha proba global (de 0 a 10) tendo en conta os coñecementos amosados, a interpretación correcta dos documentos, a claridade expositiva, a redacción e a presentación. O exame consta de **tres apartados: definición breve de termos históricos (ata 2 puntos), desenvolvemento dun tema entre varias opcións (ata 3 puntos), e elaboración dunha composición crítica ou comentario de texto (ata 5 puntos)**.

A avaliación será **continua**, entrando sempre os contidos xa traballados na aula, e a nota da 3ª Avaliación será a nota final. **Non se farán exames de recuperación de períodos específicos**, sendo sempre todos os exames igualmente importantes.

A nota de avaliación e final basearase fundamentalmente nas cualificacións dos exames, se ben tamén se terá en conta o traballo a través dos comentarios voluntarios entregados e corrixidos polo profesor. **De tal xeito que a nota dos exames suporá un 95% e o restante 5% corresponderase cos comentarios de texto (sempre voluntarios) entregados e corrixidos**.

Adxunto modelo de exame para cada unha das probas (exames) de tódalas avaliacións.

Facilitarase unha nota 'final' ao alumnado, e fíxase un derradeiro exame para aquel alumnado que, voluntariamente, aspire a mellorar a nota provisional. O alumnado que non desexe subir a nota terá a nota xa anunciada.

* No caso de ter que recorrer ao **ENSINO A DISTANCIA** teremos que adaptar os procesos e criterios de avaliación, sempre en función da duración desta situación.

- Farase só un exame sobre os contidos impartidos no período extraordinario, sempre e cando dito período non dure máis de dous meses. De prolongarse farase un exame cada dous meses.

- O exame seguirá o mesmo modelo dos establecido pola CIUGA, pero tendo que enviar (vía AV ou correo electrónico) as respostas nun tempo máximo sinalado e mentres se contesta o alumnado terá a cámara webex aberta.

- As cualificacións, de cara ás distintas avaliacións, desta etapa serán a suma da media das tarefas realizadas na AV (40%) e do/s exames (60%). Dependendo do momento do curso, e da duración do confinamento, a porcentaxe de cara a cualificación global será a correspondente ao mesmo período do ensino presencial.

- Sempre e cando sexa posible, os contidos dos cales se examinen a distancia, poderán ser de novo examinados presencialmente.

- As tarefas da Aula Virtual divídense en dúas categorías:

1. Tarefas de resposta rápida e curta: cuestionarios de opción múltiple ou resposta curta, actividade de cubrir ocos, xogos... Ponderan sobre 5 pts.

2. Tarefas de análise e de resposta redactada: composicións, relacionar conceptos; definición de conceptos... Ponderan sobre 10 pts.

A media será a suma da puntuación de todas as actividades dividida entre o número de actividades propostas. As actividades non realizadas cualificaranse con 0 pts.

g) Actividades complementarias e extraescolares

A realización das saídas didácticas está, en xeral, moi condicionada polas restricións de tempo que esta disciplina sempre leva asociada. Ademais, en 2º de Bacharelato, as urxencias do programa limitan moito a conveniencia de levalas a cabo.

CURSO 2022/23 PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA Historia de España (2º Bacharelato Semipresencial)

Este curso matriculáronse na materia 6 alumnos/as.

Conservamos os contidos dos anos anteriores, engadindo como material complementario as preguntas e conceptos (sinalados pola CIUG) dos períodos anteriores ao século XVIII.

A posibilidade dun novo confinamento contemplárase na programación, afectando sobre á metodoloxía empregada.

a) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Concreción que recolla a relación dos estándares de aprendizaxe avaliados da materia que forman parte dos perfís competenciais.

Estándares de aprendizaxe	Competencias Clave						
	CCL	CMC CT	CD	CAA	CSC	CSIE E	C C E C
HEB0.1.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición	X		X	X	X	X	X
HEB0.2.1. Representa unha liña do tempo situando nunha ringleira os principais acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos.	X			X	X		
HEB0.3.1. Responde a cuestións propostas a partir de fontes históricas e historiográficas.		X		X	X		
HEB0.4.1. Distingue o carácter das fontes históricas non só como información, senón tamén como proba para responder ás preguntas que se formulan os/as historiadores/as		X		X	X		
HEB5.1.1. Explica o desenvolvemento e as consecuencias da Guerra de Sucesión, e a transcendencia dos Decretos de Nueva Planta. HEB5.1.2. Describe as reformas ilustradas do reinado de Carlos III e explica os límites das mesmas (Motín de Esquilache). . HEB5.1.3. Identifica as principais ideas dos ilustrados españois e galegos, sinalando as críticas formuladas ao modelo do Antigo Réxime. . HEB5.1.4. Describe as características socioeconómicas xerais de España e Galicia (sociedade estamental).	X	X		X	X		

HEB5.2.1. Resume os cambios que experimentan as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata o comezo da Guerra de Independencia. HEB5.2.2. Describe a Guerra da Independencia: as súas causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos.	X				X		
HEB5.3.1. Compara as Cortes de Cádiz coas estamentais do Antigo Réxime. HEB5.3.2. Comenta as características esenciais da Constitución de 1812.	X			X	X		
HEB5.4.1. Detalla as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII. HEB5.4.2. Define o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente. HEB5.4.3. Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. HEB5.4.4. Representa nun esquema as diferenzas, en canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués.	X	X		X	X		
HEB5.5.1. Explica as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas. HEB5.5.2. Especifica as repercusións económicas para España da independencia das colonias americanas.	X				X		
HEB5.6.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra.	X		X		X		X
HEB6.1.1. Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e os seus apoios sociais. HEB6.1.2. Especifica as causas e consecuencias das dúas primeiras guerras carlistas. HEB6.1.3. Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúa nela os principais acontecementos históricos	X	X		X	X		
HEB6.2.1. Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II. HEB6.2.2. Resume as etapas da evolución política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade, e explica o papel dos militares. HEB6.2.3. Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II. HEB6.2.4. Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra. HEB6.2.5. Especifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime.	X			X	X		
HEB6.3.1. Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845.	X			X	X		
HEB6.4.1. Explica as etapas políticas do Sexenio Democrático. HEB6.4.2. Describe as características esenciais da Constitución democrática de 1869. HEB6.4.3. Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas.	X			X	X		
HEB6.5.1. Relaciona a evolución do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático coa do movemento obreiro internacional.	X			X	X		
HEB7.1.1. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas. HEB7.1.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1876. HEB7.1.3. Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración. HEB7.1.4. Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	X	X		X	X		
HEB7.2.1. Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego. HEB7.2.2. Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX.	X			X	X		X
HEB7.3.1. Compara o papel político dos militares no reinado de Afonso XII co das etapas precedentes do século IX. HEB7.3.2. Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista.	X			X	X		

HEB7.4.1. Explica a política española respecto ao problema de Cuba.HEB7.4.2. Sinala os principais feitos do desastre colonial de 1898 e as consecuencias territoriais do Tratado de París.HEB7.4.3. Especifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico.	X				X		X
HEB8.1.1. Identifica os factores do lento crecemento demográfico español no século XIX.HEB8.1.2. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX.	X			X	X		
HEB8.2.1. Explica os efectos económicos das desamortizacións de Mendizábal e Madoz.HEB8.2.2. Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX.HEB8.2.3. Describe a evolución da industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX.HEB8.2.4. Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa.HEB8.2.5. Relaciona as dificultades do transporte e o comercio interior cos condicionamentos xeográficos.HEB8.2.6. Explica os obxectivos da rede ferroviaria e as consecuencias da lei xeral de ferrocarrís de 1855.HEB8.2.7. Compara os apoios, os argumentos e as actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX.HEB8.2.8. Explica o proceso que conduciu á unidade monetaria e á banca moderna.HEB8.2.9. Explica a reforma Mon-Santillán da Facenda pública e os seus efectos.HEB8.2.10. Especifica como os investimentos en España de Francia e de Inglaterra afectaron o modelo de desenvolvemento económico español durante o século XIX.	X			X	X		
HEB9.1.1. Define en que consistiu o revisionismo político inicial do reinado de Afonso XIII, e as principais medidas adoptadas.HEB9.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.HEB9.1.3. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración.	X	X		X	X		
HEB9.2.1. Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas. HEB9.2.2. Explica as repercusións da I Guerra Mundial e da Revolución Rusa en España.HEB9.2.3. Analiza as causas, os principais feitos e as consecuencias da intervención de España en Marrocos entre 1904 e 1927.HEB9.2.4. Analiza a crise xeral de 1917: as súas causas, manifestacións e consecuencias	X				X		
HEB9.3.1. Especifica as causas do golpe de estado de Primo de Rivera e os apoios con que contou inicialmente.HEB9.3.2. Describe a evolución da ditadura de Primo de Rivera, desde o directorio militar ao directorio civil e o seu remate.HEB9.3.3. Explica as causas da caída da monarquía.	X				X		
HEB9.4.1. Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española.HEB9.4.2. Describe a política económica da ditadura de Primo de Rivera.HEB9.4.3. Explica os factores da evolución demográfica de España no primeiro terzo do século XX.				X	X		
HEB10.1.1. Explica as causas que levaron á proclamación da II República e relaciona as súas dificultades coa crise económica mundial dos anos 30.HEB10.1.2. Diferencia as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos, e describe as súas razóns e as principais actuacións.	X			X	X		
HEB10.2.1. Resume as reformas impulsadas durante o bienio reformista da República.HEB10.2.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1931.HEB10.2.3. Analiza o proxecto de reforma agraria: as súas razóns, o seu desenvolvemento e os seus efectos.HEB10.2.4. Compara as actuacións do bienio radical-cedista coas do bienio anterior.HEB10.2.5. Describe as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución de Asturias de 1934.HEB10.2.6. Explica as causas da formación da Fronte Popular e as actuacións tras o seu triunfo electoral, ata o comezo da guerra.	X			X	X		

HEB10.3.1. Especifica os antecedentes da Guerra Civil. HEB10.3.2. Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional. HEB10.3.3. Compara a evolución política e a situación económica dos dous bandos durante a guerra. HEB10.3.4. Especifica os custos humanos e as consecuencias económicas e sociais da guerra. HEB10.3.5. Sintetiza nun esquema as grandes fases da guerra, desde o punto de vista militar. HEB10.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1931 ata 1939, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	X	X		X	X		
HEB10.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a Idade de Prata da cultura española	X		X	X	X	X	X
HEB11.1.1. Elaboro un esquema cos grupos ideolóxicos e os apoios sociais do franquismo na súa etapa inicial. HEB11.1.2. Diferencia etapas na evolución de España durante o franquismo, e resume os trazos esenciais de cada unha. HEB11.1.3. Explica a organización política do Estado franquista. HEB11.1.4. Explica as relacións exteriores, a evolución política e a situación económica de España desde o remate da Guerra Civil ata 1959. HEB11.1.5. Explica as relacións exteriores, a evolución política e as transformacións económicas e sociais de España desde 1959 ata 1973. HEB11.1.6. Especifica as causas da crise final do franquismo desde 1973. HEB11.1.7. Relaciona a evolución política do réxime cos cambios que se producen no contexto internacional. HEB11.1.8. Explica a política económica do franquismo nas súas etapas e a evolución económica do país. HEB11.1.9. Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como as súas causas. HEB11.1.10. Especifica os grupos de oposición política ao réxime franquista e comenta a súa evolución no tempo. HEB11.1.11. Representa unha liña do tempo desde 1939 ata 1975, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	X		X	X	X	X	X
HEB11.2.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a cultura do exilio durante o franquismo.	X	X		X	X		
HEB12.1.1. Explica as alternativas políticas que se propuñan tras a morte de Franco, e quen defendía cada unha. HEB12.1.2. Describe o papel desempeñado polo Rei durante a transición. HEB12.1.3. Describe as actuacións impulsadas polo presidente de Goberno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime franquista: lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, etc. HEB12.1.4. Explica as causas e os obxectivos dos Pactos da Moncloa.	X				X		
HEB12.2.1. Explica o proceso de elaboración e aprobación da Constitución de 1978 e as súas características esenciais. HEB12.2.2. Describe como se estableceron as preautonomías de Cataluña e o País Vasco.	X				X		
HEB12.3.1. Elaboro un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os principais acontecementos de cada unha delas. HEB12.3.2. Comenta os feitos máis salientables do proceso de integración en Europa e as consecuencias para España desta integración. HEB12.3.3. Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mundial de 2008. HEB12.3.4. Analiza o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de España, describe a xénese e evolución das organizacións terroristas que actuaron desde a transición democrática ata os nosos días (ETA, GRAPO, etc.) e reflexiona sobre outros temas relacionados: a cidadanía ameazada, os movementos asociativos de vítimas, a mediación en conflitos, etc. HEB12.3.5. Representa unha liña do tempo desde 1975 ata os nosos días, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	X	X		X	X		
HEB12.4.1. Explica a posición e o papel da España actual na Unión Europea e no mundo.	X				X		

**RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES COAS
COMPETENCIAS BÁSICAS**

32

10

6

25

34

3

6

b) Contidos e concreción de estándares:

- Temporalización.

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Avaliación ▪ Número de sesións aproximadas
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 0: Como se escribe a historia. Criterios comúns 	B.O.1.Método histórico. Fontes e perspectivas.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB0.1.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición. 	Ao longo do curso
	B0.2. Análise e comentario de fontes.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB0.2.1. Representa unha liña do tempo situando nunha ringleira os principais acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos. 	
	B0.3. Utilidade das fontes.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB0.3.1. Responde a cuestións propostas a partir de fontes históricas e historiográficas. 	
	B0.4. Mapas e liñas do tempo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB0.4.1. Distingue o carácter das fontes históricas non só como información, senón tamén como proba para responder ás preguntas que se formulan os/as historiadores/as. 	

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
<p>▪ 5. O s. XVIII en España e Galicia. A crise do Antigo Réxime (1788-1933): Liberalismo fronte a Absolutismo.</p>	<p>B5.1. O século XVIII en España e Galicia. Impacto da Revolución Francesa: relacións entre España e Francia; Guerra da Independencia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.1.1. Explica o desenvolvemento e as consecuencias da Guerra de Sucesión, e a transcendencia dos Decretos de Nueva Planta. HEB5.1.2. Describe as reformas ilustradas do reinado de Carlos III e explica os límites das mesmas (Motín de Esquilache). HEB5.1.3. Identifica as principais ideas dos ilustrados españois e galegos, sinalando as críticas formuladas ao modelo do Antigo Réxime. HEB5.1.4. Describe as características socioeconómicas xerais de España e Galicia (sociedade estamental). ▪ HEB5.2.1. Resume os cambios que experimentan as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata o comezo da Guerra de Independencia. HEB5.2.2. Describe a Guerra da Independencia: as súas causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos. 	<p>1º Avaliación: 16 sesións</p>
	<p>B5.2. Primeiro intento de revolución liberal, Cortes de Cádiz e Constitución de 1812.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.3.1. Compara as Cortes de Cádiz coas estamentais do Antigo Réxime. HEB5.3.2. Comenta as características esenciais da Constitución de 1812. 	
	<p>B5.3. Reinado de Fernando VII: restauración do absolutismo; trienio liberal; reacción absolutista.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.4.1. Detalla as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII. HEB5.4.2. Define o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente. HEB5.4.3. Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. HEB5.4.4. Representa nun esquema as diferenzas, en canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués. 	
	<p>B5.4. Emancipación da América española: protagonismo crioulo; fases do proceso; repercusións para España.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB5.5.1. Explica as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas. HEB5.5.2. Especifica as repercusións económicas para España da independencia das colonias americanas. 	

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	B5.5. A obra de Goya como testemuño da época.	HEB5.6.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 6.A construción do Estado liberal 	B6.1. O carlismo como derradeiro bastión absolutista: ideario e apoios sociais; as dúas primeiras guerras carlistas.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.1.1. Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e os seus apoios sociais. HEB6.1.2. Especifica as causas e consecuencias das dúas primeiras guerras carlistas. HEB6.1.3. Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	1º Avaliación: 16 sesións
	B6.2. Triunfo e consolidación do liberalismo no reinado de Isabel II: primeiros partidos políticos; protagonismo político dos militares; lexislación económica de signo liberal; nova sociedade de clases	<p>HEB6.2.1. Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II.</p> <p>HEB6.2.2. Resume as etapas da evolución política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade, e explica o papel dos militares.</p> <p>HEB6.2.3. Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II.</p> <p>HEB6.2.4. Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra.</p> <p>HEB6.2.5. Especifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime.</p>	
	B6.3. Proceso constitucional.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB6.3.1. Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845. 	
	B6.4. Sexenio Democrático: revolución de 1868 e caída da monarquía isabelina; procura de alternativas políticas e monarquía de Amadeo I; primeira República; guerra de Cuba, terceira guerra carlista e insurrección cantonal.	<p>HEB6.4.1. Explica as etapas políticas do Sexenio Democrático.</p> <p>HEB6.4.2. Describe as características esenciais da Constitución democrática de 1869.</p> <p>HEB6.4.3. Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas.</p>	
	B6.5. Inicios do movemento obreiro español: condicións de vida da poboación obreira e labrega; a Asociación Internacional de Traballadores e o xurdimento das correntes anarquista e socialista.	HEB6.5.1. Relaciona a evolución do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático coa do movemento obreiro internacional.	

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 7. A Restauración borbónica: Implantación e afianzamento dun novo sistema político (1874-1902) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.1. Teoría e realidade do sistema canovista: inspiración no modelo inglés; a Constitución de 1876 e o bipartidismo; quenda de partidos, caciquismo e fraude electoral. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB7.1.1. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas. HEB7.1.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1876. HEB7.1.3. Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración. HEB7.1.4. Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. HEB7.1.1. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas. 	<p>2ª Avaliación: 6 sesións</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.2. Oposición ao sistema: catalanismo, nacionalismo vasco, rexionalismo galego e movemento obreiro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB7.2.1. Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego. HEB7.2.2. Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX. 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.3. Éxitos políticos: estabilidade e consolidación do poder civil; liquidación do problema carlista; solución temporal do problema de Cuba. 	<p>HEB7.3.1. Compara o papel político dos militares no reinado de Afonso XII co das etapas precedentes do século XIX.</p> <p>HEB7.3.2. Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista.</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.4. Perda das derradeiras colonias e crise de 1898: guerra de Cuba e con Estados Unidos; Tratado de París; rexeneracionismo. 	<p>HEB7.4.1. Explica a política española respecto ao problema de Cuba.</p> <p>HEB7.4.2. Sinala os principais feitos do desastre colonial de 1898 e as consecuencias territoriais do Tratado de París.</p> <p>HEB7.4.3. Especifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 8. Continuidade e transformacións económicas no século XIX: un desenvolvemento insuficiente 	<p>B8.1. Lento crecemento da poboación: mantemento dun réxime demográfico antigo; excepción de Cataluña.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.1.1. Identifica os factores do lento crecemento demográfico español no século XIX. HEB8.1.2. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX. 	<p>2ª Avaliación: 10 sesións</p>

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	<p>B8.2. Economía española no XIX: agricultura protexida e estancada (efectos das desamortizacións; baixos rendementos); deficiente industrialización (industria téxtil catalá, siderurxia e a minaría); dificultades dos transportes (condicionamentos xeográficos; rede de ferrocarrís); comercio (proteccionismo fronte a librecambismo); finanzas (a peseta como unidade monetaria; desenvolvemento da banca moderna; problemas da Facenda; investimentos estranxeiros. O caso galego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB8.2.1. Explica os efectos económicos das desamortizacións de Mendizábal e Madoz. HEB8.2.2. Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX. HEB8.2.3. Describe a evolución da industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX. HEB8.2.4. Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa. HEB8.2.5. Relaciona as dificultades do transporte e o comercio interior cos condicionamentos xeográficos. HEB8.2.6. Explica os obxectivos da rede ferroviaria e as consecuencias da lei xeral de ferrocarrís de 1855. HEB8.2.7. Compara os apoios, os argumentos e as actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX. HEB8.2.8. Explica o proceso que conduciu á unidade monetaria e á banca moderna. HEB8.2.9. Explica a reforma Mon-Santillán da Facenda pública e os seus efectos. HEB8.2.10. Especifica como os investimentos en España de Francia e de Inglaterra afectaron o modelo de desenvolvemento económico español durante o século XIX. 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 9. A crise do sistema da Restauración e a caída da monarquía 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.1. Intentos de modernización do sistema: revisionismo político dos primeiros gobernos de Afonso XIII; oposición de republicanos e nacionalistas cataláns, vascos, galegos e andaluces. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.1.1. Define en que consistiu o revisionismo político inicial do reinado de Afonso XIII, e as principais medidas adoptadas. HEB9.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. HEB9.1.3. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración. 	<p>3ª Avaliación: 10 sesións</p>

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	<p>B9.2. Quebra do sistema: impacto dos acontecementos exteriores (intervención en Marrocos; I Guerra Mundial; Revolución Rusa); crecente axitación social (Semana Tráxica de Barcelona; crise xeral de 1917; "trienio bolchevique" en Andalucía).</p>	<p>HEB9.2.1. Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas. HEB9.2.2. Explica as repercusións da I Guerra Mundial e da Revolución Rusa en España. HEB9.2.3. Analiza as causas, os principais feitos e as consecuencias da intervención de España en Marrocos entre 1904 e 1927. HEB9.2.4. Analiza a crise xeral de 1917: as súas causas, manifestacións e consecuencias.</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.3. Ditadura de Primo de Rivera: directorio militar e directorio civil; remate da guerra de Marrocos; caída da ditadura; afundimento da monarquía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.3.1. Especifica as causas do golpe de estado de Primo de Rivera e os apoios con que contou inicialmente. HEB9.3.2. Describe a evolución da ditadura de Primo de Rivera, desde o directorio militar ao directorio civil e o seu remate. HEB9.3.3. Explica as causas da caída da monarquía. 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.4. Crecemento económico e cambios demográficos no primeiro terzo do século: efectos da Guerra Mundial na economía española; intervencionismo estatal da ditadura; transición ao réxime demográfico moderno; movementos migratorios; transvasamento de poboación da agricultura á industria. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB9.4.1. Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española. HEB9.4.2. Describe a política económica da ditadura de Primo de Rivera. HEB9.4.3. Explica os factores da evolución demográfica de España no primeiro terzo do século XX. 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 10.A II REPÚBLICA. A Guerra Civil nun contexto de crise internacional 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.1. A II República como solución democrática ao afundimento do sistema da Restauración 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.1.1. Explica as causas que levaron á proclamación da II República e relaciona as súas dificultades coa crise económica mundial dos anos 30. HEB10.1.2. Diferencia as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos, e describe as súas razóns e as principais actuacións 	<p>3ª Avaliación: 12 sesións</p>

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.2. Evolución política durante a II República: bienio reformista (Constitución de 1931; política de reformas; Estatuto de Cataluña; forzas de oposición á República); bienio radical-cedista (política restauradora e radicalización popular; revolución de Asturias); Fronte Popular (primeiras actuacións do Goberno; preparación do golpe militar). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.2.1. Resume as reformas impulsadas durante o bienio reformista da República. ▪ HEB10.2.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1931. ▪ HEB10.2.3. Analiza o proxecto de reforma agraria: as súas razóns, o seu desenvolvemento e os seus efectos. ▪ HEB10.2.4. Compara as actuacións do bienio radical-cedista coas do bienio anterior. ▪ HEB10.2.5. Describe as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución de Asturias de 1934. ▪ HEB10.2.6. Explica as causas da formación da Fronte Popular e as actuacións tras o seu triunfo electoral, ata o comezo da guerra. 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.3. Guerra Civil: sublevación e desenvolvemento da guerra; dimensión internacional do conflito; evolución das dúas zonas; consecuencias da guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.3.1. Especifica os antecedentes da Guerra Civil. ▪ HEB10.3.2. Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional. ▪ HEB10.3.3. Compara a evolución política e a situación económica dos dous bandos durante a guerra. ▪ HEB10.3.4. Especifica os custos humanos e as consecuencias económicas e sociais da guerra. ▪ HEB10.3.5. Sintetiza nun esquema as grandes fases da guerra, desde o punto de vista militar. ▪ HEB10.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1931 ata 1939, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.4. Idade de Prata da cultura española: da xeración do 98 á do 36 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB10.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a Idade de Prata da cultura española 	

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 11. A ditadura franquista (1939-1975) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.1. Características e evolución do franquismo: postguerra (grupos ideolóxicos e apoios sociais do franquismo; oscilantes relacións co exterior; configuración política do novo Estado; represión política; autarquía económica); anos do "desenvolvemento" (plans de desenvolvemento e o crecemento económico; transformacións sociais; reafirmación política do réxime; política exterior; crecente oposición ao franquismo); fin do franquismo (inestabilidade política; dificultades exteriores; efectos da crise económica internacional de 1973). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.1.1. Elabora un esquema cos grupos ideolóxicos e os apoios sociais do franquismo na súa etapa inicial. HEB11.1.2. Diferencia etapas na evolución de España durante o franquismo, e resume os trazos esenciais de cada unha. HEB11.1.3. Explica a organización política do Estado franquista. HEB11.1.4. Explica as relacións exteriores, a evolución política e a situación económica de España desde o remate da Guerra Civil ata 1959. HEB11.1.5. Explica as relacións exteriores, a evolución política e as transformacións económicas e sociais de España desde 1959 ata 1973. HEB11.1.6. Especifica as causas da crise final do franquismo desde 1973. HEB11.1.7. Relaciona a evolución política do réxime cos cambios que se producen no contexto internacional. HEB11.1.8. Explica a política económica do franquismo nas súas etapas e a evolución económica do país. HEB11.1.9. Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como as súas causas. HEB11.1.10. Especifica os grupos de oposición política ao réxime franquista e comenta a súa evolución no tempo. HEB11.1.11. Representa unha liña do tempo desde 1939 ata 1975, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<p>3ª Avaliación: 12 sesións</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B11.2. Cultura española durante o franquismo: cultura oficial; cultura do exilio; cultura interior á marxe do sistema. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB11.2.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a cultura do exilio durante o franquismo. 	

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 12. Normalización democrática de España e integración en Europa (desde 1975) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.1. Transición á democracia: crise económica mundial; alternativas políticas ao franquismo, continuísmo, reforma ou ruptura; o papel do Rei; a lei para a reforma política; primeiras eleccións democráticas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.1.1. Explica as alternativas políticas que se propuñan tras a morte de Franco, e quen defendía cada unha. HEB12.1.2. Describe o papel desempeñado polo Rei durante a transición. HEB12.1.3. Describe as actuacións impulsadas polo presidente de Goberno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime franquista: lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, etc. HEB12.1.4. Explica as causas e os obxectivos dos Pactos da Moncloa. 	<p>3ª Avaliación: 6 sesións</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.2. Período constituínte: Pactos da Moncloa; preautonomías de Cataluña e o País Vasco; Constitución de 1978 e Estado das autonomías. O caso de Galicia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.2.1. Explica o proceso de elaboración e aprobación da Constitución de 1978 e as súas características esenciais. HEB12.2.2. Describe como se estableceron as preautonomías de Cataluña e o País Vasco. 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.3. Gobernos constitucionais: problema do terrorismo; golpe de Estado frustrado de 1981; ingreso na OTAN; plena integración en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.3.1. Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os principais acontecementos de cada unha delas. HEB12.3.2. Comenta os feitos máis salientables do proceso de integración en Europa e as consecuencias para España desta integración. HEB12.3.3. Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mundial de 2008. HEB12.3.4. Analiza o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de España, describe a xénese e evolución das organizacións terroristas que actuaron desde a transición democrática ata os nosos días (ETA, GRAPO, etc.) e reflexiona sobre outros temas relacionados: a cidadanía ameazada, os movementos asociativos de vítimas, a mediación en conflitos, etc. HEB12.3.5. Representa unha liña do tempo desde 1975 ata os nosos días, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B12.4. Papel de España no mundo actual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HEB12.4.1. Explica a posición e o papel da España actual na Unión Europea e no mundo. 	

Grao mínimo de consecución dos estándares e procedementos e instrumentos de avaliación.

Grao mínimo de consecución dos estándares	Estándares de aprendizaxe	Procedementos e instrumentos de avaliación (se é o caso)
B0.1. Localizar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas) en bibliotecas, internet, etc., e extraer información salientable sobre o tratado, valorando criticamente a súa fiabilidade.	HEB0.1.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición.	-
B0.2. Elaborar mapas e liñas de tempo, localizando as fontes adecuadas, utilizando os datos proporcionados ou servíndose dos coñecementos xa adquiridos.	HEB0.2.1. Representa unha liña do tempo situando nunha ringleira os principais acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos.	
B0.3. Comentar e interpretar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas), relacionando a súa información cos coñecementos previos.	HEB0.3.1. Responde a cuestións propostas a partir de fontes históricas e historiográficas.	
B0.4. Recoñecer a utilidade das fontes para o/a historiador/a, á parte da súa fiabilidade	HEB0.4.1. Distingue o carácter das fontes históricas non só como información, senón tamén como proba para responder ás preguntas que se formulan os/as historiadores/as.	
B5.1. Identificar as consecuencias da Guerra de Sucesión: Tratado de Utrech, Decretos de Nueva Planta; e as principais ideas da Ilustración española e galega.	HEB5.1.1. Explica o desenvolvemento e as consecuencias da Guerra de Sucesión, e a transcendencia dos Decretos de Nueva Planta. HEB5.1.2. Describe as reformas ilustradas do reinado de Carlos III e explica os límites das mesmas (Motín de Esquilache). HEB5.1.3. Identifica as principais ideas dos ilustrados españois e galegos, sinalando as críticas formuladas ao modelo do Antigo Réxime. HEB5.1.4. Describe as características socioeconómicas xerais de España e Galicia (sociedade estamental).	
B5.1. Analizar as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata a Guerra da Independencia, e especificar en cada fase os principais acontecementos e as súas repercusións para España.	HEB5.1.1. Resume os cambios que experimentan as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata o comezo da Guerra de Independencia. HEB5.1.2. Describe a Guerra da Independencia: as súas causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos.	<ul style="list-style-type: none"> - Comentario do Decreto de Nueva Planta de Cataluña. - Definir por escrito ou oralmente conceptos relacionadas coa materia estudada. - Explicar as diferenzas entre o Antigo Réxime e a Idade Contemporánea (táboa comparativa).
B5.2. Comentar o labor lexislador das Cortes de Cádiz, en relación co ideario do liberalismo.	HEB5.2.1. Compara as Cortes de Cádiz coas estamentais do Antigo Réxime. HEB5.2.2. Comenta as características esenciais da Constitución de 1812.	

<p>B5.3. Describir as fases do reinado de Fernando VII, e explicar os principais feitos de cada unha.</p>	<p>HEB5.3.1. Detalla as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII. HEB5.3.2. Define o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente. HEB5.3.3. Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. HEB5.3.4. Representa nun esquema as diferenzas, en canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués.</p>	<p>-Realización dun traballo individual sobre as etapas do reinado de Fernando VII, que consistirá no comentario de varios textos referidos a esta etapa. -Con carácter voluntario poderán presentar un comentario similar ao anterior (comentario de varios textos) sobre outro dos aspectos tratados nesta avaliación (Guerra da Independencia, evolución política do reinado de Isabel II) ou sobre a Guerra da Independencia vista a través da obra de Goya.</p>
<p>B5.4. Explicar o proceso de independencia das colonias americanas, diferenciando as súas causas e as súas fases, así como as repercusións económicas para España</p>	<p>HEB5.4.1. Explica as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas. HEB5.4.2. Especifica as repercusións económicas para España da independencia das colonias americanas</p>	<p>-Realización dunha proba escrita, consistente nun comentario de varios textos históricos sobre a unidade 5 (Guerra da Independencia, Cortes de Cádiz, reinado de Fernando VII).</p>
<p>B5.5. Relacionar as pinturas e os gravados de Goya cos acontecementos deste período, e identificar nelas o reflexo da situación e os feitos contemporáneos.</p>	<p>HEB5.5.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra.</p>	
<p>B0.1. Localizar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas) en bibliotecas, internet, etc., e extraer información salientable sobre o tratado, valorando criticamente a súa fiabilidade.</p>	<p>HEB0.1.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición.</p>	
<p>B6.1. Describir o fenómeno do carlismo como resistencia absolutista fronte á revolución liberal, analizando os seus compoñentes ideolóxicos, as súas bases sociais, a súa evolución no tempo e as súas consecuencias.</p>	<p>HEB6.1.1. Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e os seus apoios sociais. HEB6.1.2. Especifica as causas e consecuencias das dúas primeiras guerras carlistas. HEB6.1.3. Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p>	
<p>B6.2. Analizar a transición definitiva do Antigo Réxime ao réxime liberal burgués durante o reinado de Isabel II, explicar o protagonismo dos militares e especificando os cambios políticos, económicos e sociais.</p>	<p>HEB6.2.1. Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II. HEB6.2.2. Resume as etapas da evolución política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade, e explica o papel dos militares. HEB6.2.3. Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II. HEB6.2.4. Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra. HEB6.2.5. Especifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime.</p>	<p>-Nos traballos presentados, probas escritas realizadas terase en conta o emprego dun vocabulario adecuado, a utilización dos documentos e a corrección da expresión escrita.</p>

<p>B6.3. Explicar o proceso constitucional durante o reinado de Isabel II, en relación coas correntes ideolóxicas dentro do liberalismo e a súa loita polo poder.</p>	<p>HEB6.3.1. Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845.</p>	<p>-Realización dun comentario de texto no que se comparen a Constitucións de 1812,1837 e 1845 e o Estatuto Real de 1834.</p>
<p>B6.4. Explicar o Sexenio Democrático como período de procura de alternativas democráticas á monarquía isabelina, especificando os grandes conflitos internos e externos que desestabilizaron o país.</p>	<p>HEB6.4.1. Explica as etapas políticas do Sexenio Democrático. HEB6.4.2. Describe as características esenciais da Constitución democrática de 1869. HEB6.4.3. Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas.</p>	<p>-Realización dunha proba escrita, consistente nun comentario de varios textos históricos sobre a unidade 6 (Guerras carlistas, reinado de Isabel II, Sexenio Democrático).</p>
<p>B6.5. Describir as condicións de vida das clases traballadoras e os inicios do movemento obreiro en España, en relación co desenvolvemento do movemento obreiro internacional.</p>	<p>HEB6.5.1. Relaciona a evolución do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático coa do movemento obreiro internacional.</p>	
<p>B7.1. Explicar o sistema político da Restauración, distinguindo a súa teoría e o seu funcionamento real.</p>	<p>HEB7.1.1. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas. HEB7.1.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1876. HEB7.1.3. Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración. HEB7.1.4. Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p>	<p>- Realización dunha proba escrita, consistente nun comentario de varios textos históricos sobre a unidade 7 e 9 (Sistema político canovista, movemento obreiro no período da Restauración, nacionalismos, crise da Restauración), Ditadura de Primo de Rivera.</p>
<p>B7.2. Analizar os movementos políticos e sociais excluídos do sistema, especificando a súa evolución durante o período estudado.</p>	<p>HEB7.2.1. Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego. HEB7.2.2. Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX.</p>	
<p>B7.3. Describir os principais logros do reinado de Afonso XII e a rexencia de María Cristina, inferindo as súas repercusións na consolidación do novo sistema político.</p>	<p>HEB7.3.1. Compara o papel político dos militares no reinado de Afonso XII co das etapas precedentes do século XIX. HEB7.3.2. Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista.</p>	
<p>B7.4. Explicar o desastre colonial e a crise do 98, identificando as súas causas e as súas consecuencias.</p>	<p>HEB7.4.1. Explica a política española respecto ao problema de Cuba. HEB7.4.2. Sinala os principais feitos do desastre colonial de 1898 e as consecuencias territoriais do Tratado de París. HEB7.4.3. Especifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico.</p>	

<p>B8.1. Explicar a evolución demográfica de España ao longo do século XIX, comparando o crecemento da poboación española no seu conxunto co de Cataluña e o dos países máis avanzados de Europa.</p>	<p>HEB8.1.1. Identifica os factores do lento crecemento demográfico español no século XIX. HEB8.1.2. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX.</p>	
<p>B8.2. Analizar os sectores económicos e especificar a situación herdada, as transformacións de signo liberal e as consecuencias que se derivan delas.</p>	<p>HEB8.2.1. Explica os efectos económicos das desamortizacións de Mendizábal e Madoz. HEB8.2.2. Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX. HEB8.2.3. Describe a evolución da industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX. HEB8.2.4. Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa. HEB8.2.5. Relaciona as dificultades do transporte e o comercio interior cos condicionamentos xeográficos. HEB8.2.6. Explica os obxectivos da rede ferroviaria e as consecuencias da lei xeral de ferrocarrís de 1855. HEB8.2.7. Compara os apoios, os argumentos e as actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX. HEB8.2.8. Explica o proceso que conduciu á unidade monetaria e á banca moderna. HEB8.2.9. Explica a reforma Mon-Santillán da Facenda pública e os seus efectos. HEB8.2.10. Especifica como os investimentos en España de Francia e de Inglaterra afectaron o modelo de desenvolvemento económico español durante o século XIX.</p>	<p>-Realización dunha proba escrita, consistente nun comentario de varios textos históricos sobre a unidade 8 (Demografía do s.XIX, evolución económica neste período). -Nos traballos presentados, probas escritas realizadas terase en conta o emprego dun vocabulario adecuado, a utilización dos documentos e a corrección da expresión escrita. -Realización dun traballo individual sobre que consistirá no comentario de varios textos referidos as unidades didácticas 7,8 9, é dicir sobre o sistema político da Restauración, a crise da Restauración, as desamortizacións, a revolución industrial española, a Ditadura de Primo de Rivera.</p>
<p>B9.1. Relacionar o rexeneracionismo xurdido da crise do 98 co revisionismo político dos primeiros gobernos, e especificar as súas actuacións máis importantes.</p>	<p>HEB9.1.1. Define en que consistiu o revisionismo político inicial do reinado de Afonso XIII, e as principais medidas adoptadas. HEB9.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. HEB9.1.3. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración.</p>	
<p>B9.2. Analizar as causas da quebra do sistema político da Restauración e identificar os factores internos e os externos.</p>	<p>HEB9.2.1. Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas. HEB9.2.2. Explica as repercusións da I Guerra Mundial e da Revolución Rusa en España. HEB9.2.3. Analiza as causas, os principais feitos e as consecuencias da intervención de España en Marrocos entre 1904 e 1927. HEB9.2.4. Analiza a crise xeral de 1917: as súas causas, manifestacións e consecuencias.</p>	
<p>B9.3. Explicar a ditadura de Primo de Rivera como solución autoritaria á crise do sistema, e describir as súas características, etapas e actuacións</p>	<p>HEB9.3.1. Especifica as causas do golpe de estado de Primo de Rivera e os apoios con que contou inicialmente. HEB9.3.2. Describe a evolución da ditadura de Primo de Rivera, desde o directorio militar ao directorio civil e o seu remate. HEB9.3.3. Explica as causas da caída da monarquía.</p>	

<p>B9.4. Explicar a evolución económica e demográfica no primeiro terzo do século XX, en relación coa situación herdada do século XIX.</p>	<p>HEB9.4.1. Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española. HEB9.4.2. Describe a política económica da ditadura de Primo de Rivera. HEB9.4.3. Explica os factores da evolución demográfica de España no primeiro terzo do século XX.</p>	
<p>B10.1. Explicar a II República como solución democrática ao afundimento do sistema político da Restauración, enmarcándoa no contexto internacional de crise económica e conflitividade social</p>	<p>HEB10.1.1. Explica as causas que levaron á proclamación da II República e relaciona as súas dificultades coa crise económica mundial dos anos 30. HEB10.1.2. Diferencia as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos, e describe as súas razóns e as principais actuacións.</p>	<p>-Realización dunha proba escrita, consistente nun comentario de varios textos históricos sobre a unidade 10 (A II República. A Guerra Civil).</p>
<p>B10.2. Diferenciar as etapas da República ata o comezo da Guerra Civil, especificando os feitos e as actuacións principais en cada unha.</p>	<p>HEB10.2.1. Resume as reformas impulsadas durante o bienio reformista da República. HEB10.2.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1931. HEB10.2.3. Analiza o proxecto de reforma agraria: as súas razóns, o seu desenvolvemento e os seus efectos. HEB10.2.4. Compara as actuacións do bienio radical-cedista coas do bienio anterior. HEB10.2.5. Describe as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución de Asturias de 1934. HEB10.2.6. Explica as causas da formación da Fronte Popular e as actuacións tras o seu triunfo electoral, ata o comezo da guerra.</p>	<p>-Nos traballos presentados, probas escritas realizadas terase en conta o emprego dun vocabulario adecuado, a utilización dos documentos e a corrección da expresión escrita.</p>
<p>B10.3. Analizar a Guerra Civil, identificando as súas causas e as consecuencias, a intervención internacional e o curso dos acontecementos nas dúas zonas.</p>	<p>HEB10.3.1. Especifica os antecedentes da Guerra Civil. HEB10.3.2. Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional. HEB10.3.3. Compara a evolución política e a situación económica dos dous bandos durante a guerra. HEB10.3.4. Especifica os custos humanos e as consecuencias económicas e sociais da guerra. HEB10.3.5. Sintetiza nun esquema as grandes fases da guerra, desde o punto de vista militar. HEB10.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1931 ata 1939, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p>	
<p>B10.4. Valorar a importancia da Idade de Prata da cultura española, e expor as achegas das xeracións e das figuras máis representativas.</p>	<p>HEB10.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a Idade de Prata da cultura española.</p>	

<p>B11.1. Analizar as características do franquismo e a súa evolución no tempo e especificar as transformacións políticas, económicas e sociais que se produciron, en relación coa cambiante situación internacional</p>	<p>HEB11.1.1. Elabora un esquema cos grupos ideolóxicos e os apoios sociais do franquismo na súa etapa inicial. HEB11.1.2. Diferencia etapas na evolución de España durante o franquismo, e resume os trazos esenciais de cada unha. HEB11.1.3. Explica a organización política do Estado franquista. HEB11.1.4. Explica as relacións exteriores, a evolución política e a situación económica de España desde o remate da Guerra Civil ata 1959. HEB11.1.5. Explica as relacións exteriores, a evolución política e as transformacións económicas e sociais de España desde 1959 ata 1973. HEB11.1.6. Especifica as causas da crise final do franquismo desde 1973. HEB11.1.7. Relaciona a evolución política do réxime cos cambios que se producen no contexto internacional. HEB11.1.8. Explica a política económica do franquismo nas súas etapas e a evolución económica do país. HEB11.1.9. Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como as súas causas. HEB11.1.10. Especifica os grupos de oposición política ao réxime franquista e comenta a súa evolución no tempo. HEB11.1.11. Representa unha liña do tempo desde 1939 ata 1975, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p>	<p>-Realización dunha proba escrita, consistente nun comentario de varios textos históricos sobre a unidade 11 (A ditadura franquista).</p> <p>-Nos traballos presentados, probas escritas,etc. realizadas terase en conta o emprego dun vocabulario adecuado, a utilización dos documentos e a corrección da expresión escrita.</p> <p>-Realización dun traballo individual sobre que consistirá no comentario de varios textos referidos as unidades didácticas 10 e 11, é dicir II República, Guerra Civil, Ditadura de Franco.</p>
<p>B11.2. Describir a diversidade cultural do período, distinguindo as súas manifestacións.</p>	<p>HEB11.2.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a cultura do exilio durante o franquismo</p>	
<p>B12.1. Describir as dificultades da transición á democracia desde o franquismo nun contexto de crise económica, e explicar as medidas que permitiron a celebración das primeiras eleccións democráticas.</p>	<p>HEB12.1.1. Explica as alternativas políticas que se propuñan tras a morte de Franco, e quen defendía cada unha. HEB12.1.2. Describe o papel desempeñado polo Rei durante a transición. HEB12.1.3. Describe as actuacións impulsadas polo presidente de Goberno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime franquista: lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, etc. HEB12.1.4. Explica as causas e os obxectivos dos Pactos da Moncloa.</p>	
<p>B12.2. Caracterizar o novo modelo de Estado democrático establecido na Constitución de 1978, especificando as actuacións previas encamiñadas a alcanzar o máis amplo acordo social e político.</p>	<p>HEB12.2.1. Explica o proceso de elaboración e aprobación da Constitución de 1978 e as súas características esenciais. HEB12.2.2. Describe como se estableceron as preautonomías de Cataluña e o País Vasco.</p>	

<p>B12.3. Analizar a evolución económica, social e política de España desde o primeiro Goberno constitucional de 1979 ata a aguda crise económica iniciada en 2008, sinalando as ameazas máis salientables ás que se enfronta e os efectos da plena integración en Europa.</p>	<p>HEB12.3.1. Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os principais acontecementos de cada unha delas. HEB12.3.2. Comenta os feitos máis salientables do proceso de integración en Europa e as consecuencias para España desta integración. HEB12.3.3. Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mundial de 2008. HEB12.3.4. Analiza o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de España, describe a xénese e evolución das organizacións terroristas que actuaron desde a transición democrática ata os nosos días (ETA, GRAPO, etc.) e reflexiona sobre outros temas relacionados: a cidadanía ameazada, os movementos asociativos de vítimas, a mediación en conflitos, etc. HEB12.3.5. Representa unha liña do tempo desde 1975 ata os nosos días, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p>	<p>-Se tivermos tempo, couda pouco probable a estas alturas do curso, realizarase unha proba escrita sobre a Transición Democrática.</p>
<p>B12.4. Resumir o papel de España no mundo actual, especificando a súa posición na Unión Europea e as súas relacións con outros ámbitos xeopolíticos.</p>	<p>HEB12.4.1. Explica a posición e o papel da España actual na Unión Europea e no mundo.</p>	

c) Concreción metodolóxica na materia / materiais e recursos didácticos: libro de texto.

- Non hai libro de texto obrigatorio, se ben ofréceselle ao alumnado a posibilidade de utilizalo en troques dos apuntamentos achegados polo profesor. Neste caso recoméndase **o libro de Baía Edicións**.

Utilizaremos o material didáctico elaborado polo propio profesor, dividido en Unidades Didácticas que se proporcionan de xeito gratuíto ao alumnado a través da Aula Virtual do IES Antón Losada.

- Nesta modalidade de bacharelato só contamos cunha clase semanal de 45', polo que a 'educación a distancia' é unha parte esencial dun curso 'normal'. Para consultas e dúbidas o alumnado conta cunha hora de titoría semanal do profesor, ademias do correo electrónico e, de seren necesario, co propio teléfono persoal (Whats-App) do profesor. O profesor atenderá ás consultas só durante os días laborables.

- Nas clases partírase dunha presentación do profesor, que introducirá o tema sinalando os aspectos máis importantes. En segundo lugar, leremos e comentaremos, os apuntamentos, tanto o corpo dos mesmo coma os documentos considerados importantes.

Por último, faranse, na casa, actividades de aprendizaxe e reforzo, de maior ou menor intensidade e duración, en función das dificultades observadas no alumnado a hora de comprender o fenómeno estudado. Estas actividades van desde cuestionarios orais e escritos, análise de imaxes e documentos, ata a redacción de composicións. As actividades incluíran sempre contidos xa tratados na aula, relevantes, que se considera que o alumnado debe ter aprendido en firme.

Ao remate de cada unidade utilizarase unha presentación, con imaxes e textos breves, para consolidar e resumir o estudado.

- No caso de vernos obrigados a TELETRABALLAR, a Aula Virtual do IES Antón Losada será o núcleo do proceso, e o lugar de encontro de alumnado co profesor. Na AV o alumnado dispón de todas as Unidades, acompañadas de actividades como as sinaladas arriba, a desenvolver por escrito. Unha vez realizadas, seguindo as instrucións do profesor en canto á maneira de facelo e no tempo de resposta, serán cualificadas, acompañando a cualificación das correccións pertinentes.

As clases desenvolveranse a través da plataforma Webex, procurando dispor, polo menos, do mesmo tempo que

nas clases presenciais. A explicación do profesor irá acompañada dunha presentación, con imaxes e textos breves, para facilitar a atención do alumnado. Por suposto, faranse recomendacións específicas sobre vídeos, audios e outros materiais aos que o alumnado pode acceder en Internet.

Contidos e actividades de aprendizaxe:

Bloque	Obx	Contidos	Actividades de aprendizaxe
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns	d,e,g,h,i,l,m	B0.1. Método histórico. Fontes e perspectivas.	
	d,e,h,i,l	B0.2. Análise e comentario de fontes	-Comentario de textos históricos
	h,i,l	B0.3. Utilidade das fontes.	
	d,e,h,i,l	B0.4. Mapas e liñas do tempo.	-Comentario de mapas históricos de cada unidade didáctica
	d,e,h,i,q	HEB5.1.1. Explica o desenvolvemento e as consecuencias da Guerra de Sucesión, e a transcendencia dos Decretos de Nueva Planta. .	
		HEB5.1.2. Describe as reformas ilustradas do reinado de Carlos III e explica os límites das mesmas (Motín de Esquilache).	
		HEB5.1.3. Identifica as principais ideas dos ilustrados españois e galegos, sinalando as críticas formuladas ao modelo do Antigo Réxime. .	
		HEB5.1.4. Describe as características socioeconómicas xerais de España e Galicia (sociedade estamental).	
Bloque 5. España e Galicia no s. XVIII. A crise do Antigo Réxime (1788-1833): Liberalismo fronte a Absolutismo	d,e,h,i,q	B5.1. Impacto da Revolución Francesa: relacións entre España e Francia; Guerra da Independencia.	-Comentario de textos sobre a Guerra da Independencia.
	a,d,e,h,i,q	B5.2. Primeiro intento de revolución liberal, Cortes de Cádiz e Constitución de 1812.	-Análise e comentario da Constitución de 1812.
	d,e,h,i,q	B5.3. Reinado de Fernando VII: restauración do absolutismo; trienio liberal; reacción absolutista.	-Comentario de textos sobre as etapas do reinado de Fernando VII.
	d,e,h,i	B5.4. Emancipación da América española: protagonismo crioulo; fases do proceso; repercusións para España.	-Comentario de mapa sobre a emancipación das colonias españolas en América
	d,e,g,h,i,l,m,n	B5.5. A obra de Goya como testemuño da época.	-Análise e comentario de pinturas e gravados de Goya.
Bloque 6. A construción do Estado liberal (1833-1874)	d,e,h,i,q	B6.1. O carlismo como derradeiro bastión absolutista: ideario e apoios sociais; as dúas primeiras guerras carlistas.	-Comentario dun mapa sobre a xeografía do carlismo (lugares de implantación do carlismo). -Comentario dun texto sobre a ideoloxía do carlismo.
	d,e,h,i,q	B6.2. Triunfo e consolidación do liberalismo no reinado de Isabel II: primeiros partidos políticos; protagonismo político dos militares; lexislación económica de signo liberal; nova sociedade de clases.	-Comentario de texto sobre as diferencias ideolóxicas entre moderados e progresistas, baseado na comparación das constitucións de 1837-1845.
	d,e,h,i	B6.3. Proceso constitucional	
	d,e,h,i,q	B6.4. Sexenio Democrático: revolución de 1868 e caída da monarquía isabelina; procura de alternativas políticas e monarquía de Amadeo I; primeira República; guerra de Cuba, terceira guerra carlista e insurrección cantonal.	-Análise e comparación da Constitución de 1869 coas anteriores.

	c,d,e,h,i,q	B6.5. Inicios do movemente obreiro español: condicións de vida da poboación obreira e labrega; a Asociación Internacional de Traballadores e o xurdimento das correntes anarquista e socialista.	-Comentario de textos sobre o movemento obreiro para analizar a súa evolución.
Bloque 7. A Restauración Borbónica: implantación e afianzamento dun novo sistema político (1874-1902)	d,e,h,i,q	B7.1. Teoría e realidade do sistema canovista: inspiración no modelo inglés; a Constitución de 1876 e o bipartidismo; quenda de partidos, caciquismo e fraude electoral.	-Comentario de texto sobre o sistema político canovista.
	d,e,h,i,q	B7.2. Oposición ao sistema: catalanismo, nacionalismo vasco, rexionalismo galego e movemento obreiro.	
	d,e,h,i	B7.3. Éxitos políticos: estabilidade e consolidación do poder civil; liquidación do problema carlista; solución temporal do problema de Cuba.	
	d,e,h,i	B7.4. Perda das derradeiras colonias e crise de 1898: guerra de Cuba e con Estados Unidos; Tratado de París; rexeneracionismo.	
Bloque 8. Continuidade e transformacións económicas no século XIX: un desenvolvemento insuficiente	d,e,h,i,l,q	B8.1. Lento crecemento da poboación: mantemento dun réxime demográfico antigo; excepción de Cataluña.	-Análise e comentario de gráficos e mapas sobre a evolución demográfica da España do s.XIX.
	d,e,h,i,l,q	B8.2. Economía española no XIX: agricultura protexida e estancada (efectos das desamortizacións; baixos rendementos); deficiente industrialización (industria téxtil catalá, siderurxia e a minaría); dificultades dos transportes (condicionamentos xeográficos; rede de ferrocarrís); comercio (proteccionismo fronte a librecambismo); finanzas (a peseta como unidade monetaria; desenvolvemento da banca moderna; problemas da Facenda; investimentos estranxeiros. O caso galego.	-Análise e comentario de documentos (textos, gráficos, mapas) sobre a economía española no s.XIX.
Bloque 9. A crise do sistema da Restauración e a caída da monarquía (1902-1931)	d,e,h,i,q	B9.1. Intentos de modernización do sistema: revisionismo político dos primeiros gobernos de Afonso XIII; oposición de republicanos e nacionalistas cataláns, vascos, galegos e andaluces.	
	d,e,h,i	B9.2. Quebra do sistema: impacto dos acontecementos exteriores (intervención en Marrocos; I Guerra Mundial; Revolución Rusa); crecente axitación social (Semana Tráxica de Barcelona; crise xeral de 1917; "trienio bolchevique" en Andalucía).	-Comentario de textos sobre a crise da Restauración: fracaso dos intentos reformistas de Maura e Canalejas, crise de 1917, desastre de Annual, o papel do monarca na crise; a ditadura de Primo como saída á crise.
	d,e,h,i	B9.3. Ditadura de Primo de Rivera: directorio militar e directorio civil; remate da guerra de Marrocos; caída da ditadura; afundimento da monarquía.	Comentario de documentos (textos, gráficos, cadros) sobre a ditadura para analizar así a súa orixe, evolución política, economía e caída da mesma
	d,e,h,i,q	B9.4. Crecemento económico e cambios demográficos no primeiro terzo do século: efectos da Guerra Mundial na economía española; intervencionismo estatal da ditadura; transición ao réxime demográfico moderno; movementos migratorios; transvasamento de poboación da agricultura á industria.	
Bloque 10. A II República	d,e,h,i	B10.1. A II República como solución democrática ao afundimento do sistema da Restauración.	

ca. A Guerra Civil nun contexto de crise internacional (1931-1939)	a,b,d,e,h,i,q	B10.2. Evolución política durante a II República: bienio reformista (Constitución de 1931; política de reformas; Estatuto de Cataluña; forzas de oposición á República); bienio radical-cedista (política restauradora e radicalización popular; revolución de Asturias); Fronte Popular (primeiras actuacións do Goberno; preparación do golpe militar).	-Análise e comentario sobre a Constitución de 1931. -Comentario de textos sobre as reformas do Bienio reformista e a oposición a esas reformas.
	b,d,e,h,i,q	B10.3. Guerra Civil: sublevación e desenvolvemento da guerra; dimensión internacional do conflito; evolución das dúas zonas; consecuencias da guerra.	-Comentario de mapas sobre a Guerra Civil. -Comentario de textos sobre a participación internacional no conflito, a división política no bando republicano fronte a unidade de mando dos sublevados.
	d,e,g,h,i,m,n,q	B10.4. Idade de Prata da cultura española: da xeración do 98 á do 36.	
Bloque 11. A ditadura franquista (1939-1975)	b,c,d,e,h,i,q	B11.1. Características e evolución do franquismo: postguerra (grupos ideolóxicos e apoios sociais do franquismo; oscilantes relacións co exterior; configuración política do novo Estado; represión política; autarquía económica); anos do "desenvolvemento" (plans de desenvolvemento e o crecemento económico; transformacións sociais; reafirmación política do réxime; política exterior; crecente oposición ao franquismo); fin do franquismo (inestabilidade política; dificultades exteriores; efectos da crise económica internacional de 1973).	-Comentarios de documentos (textos, gráficos, imaxes, mapas,...) sobre distintos aspectos da ditadura de Franco: evolución política; evolución económica, oposición ao franquismo e a cultura durante o mesmo.
	b,d,e,g,h,i,m,q	fB11.2. Cultura española durante o franquismo: cultura oficial; cultura do exilio; cultura interior á marxe do sistema.	
Bloque 12. Normalización democrática de España e integración en Europa (desde 1975)	a,b,d,h,i,q	B12.1. Transición á democracia: crise económica mundial; alternativas políticas ao franquismo, continuísmo, reforma ou ruptura; o papel do Rei; a lei para a reforma política; primeiras eleccións democráticas.	Comentario de documentos (textos, imaxes, mapas,...) sobre a Transición, insistindo nos seguintes aspectos: a Constitución de 1978, as reformas políticas e económicas, as eleccións.
	a,b,c,d,e,h,i,q	B12.2. Período constituínte: Pactos da Moncloa; preautonomías de Cataluña e o País Vasco; Constitución de 1978 e Estado das autonomías. O caso de Galicia.	
	a,b,c,d,e,i	B12.3. Gobernos constitucionais: problema do terrorismo; golpe de Estado frustrado de 1981; ingreso na OTAN; plena integración en Europa.	
	a,b,d,e,h	B12.4. Papel de España no mundo actual.	

d) Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.

Nas primeiras semanas do curso realizarase por parte do profesor un comentario de texto modelo para que despois elaboren un comentario, en clase, sobre algún tema visto na aula, seguindo as pautas sinaladas anteriormente. Ofertarase aos alumnos/as a análise de comentarios de documentos (textos, imaxes, mapas,...) durante algún recreo no que o profesor estiver disponible (sen garda, reunión, etc.)

e) Medidas de atención á diversidade

A atención á diversidade formúlase en Bacharelato de modo diferente á ESO, tendo en conta que se trata dun nivel de ensino non obrigatorio e de orientación cara á Universidade, a Formación Profesional ou o mundo laboral. De todos os xeitos, non se detectaron casos de Necesidades Educativas Especiais.

f) Criterios sobre avaliación e cualificación

Os criterios de avaliación están **claramente determinados polas esixencias da proba de selectividade**, polo que tomaremos como referencia ás orientacións da Comisión da materia e o tipo de proba proposto.

1. Analizar e contextualizar correctamente os principios acontecementos e procesos da Historia de España Contemporánea, sendo quen de ubicalos cronoloxicamente e de explicar os seus aspectos máis relevantes.
2. Corrección da escritura, tanto nos seus aspectos gramaticais como na organización xeral da explicación histórica.
3. Extraer a información histórica dos documentos fontes (textos, imaxes, gráficos...), valorando a importancia histórica do propio documento e xerarquizando a información histórica que proporciona.
4. Distinguir as características históricas xerais dos grandes períodos da Historia de España Contemporánea.
5. Coñecer os principais feitos históricos, os personaxes implicados, datalos correctamente e establecer relacións entre os distintos períodos.
6. Recoñecer na actualidade a pegada dos acontecementos do pasado.

En cada unha das tres avaliacións **haberá un único exame**. Este exame seguirá sempre o modelo da CIUGA. Farase un exame xeral a finais maio só para aqueles que teñan que superar a materia ou queiran subir a cualificación. Neste exame final seguirase o mesmo modelo e abarcará toda a materia do curso. Para superar cada un dos exames hai que obter un mínimo de **5 puntos**. A nota final será a **media aritmética das cualificacións obtidas en cada unha das avaliacións**. Antes de cada exame proporcionarase ao alumnado unha orientación sobre o mesmo, centrada nos contidos máis salientables.

En cada exame haberá **dúas opcións pechadas**, e valorarase como unha proba global (de 0 a 10) tendo en conta os coñecementos amosados, a interpretación correcta dos documentos, a claridade expositiva, a redacción e a presentación. O exame consta de **tres apartados: definición breve de termos históricos (ata 2 puntos), desenvolvemento dun tema entre varias opcións (ata 3 puntos), e elaboración dunha composición crítica ou comentario de texto (ata 5 puntos)**.

A avaliación será **continua**, entrando sempre os contidos xa traballados na aula, e a nota da 3ª Avaliación será a nota final. **Non se farán exames de recuperación de períodos específicos**, sendo sempre todos os exames igualmente importantes.

A nota de avaliación e final basearase fundamentalmente nas cualificacións dos exames, se ben tamén se terá en conta o traballo a través dos comentarios voluntarios entregados e corrixidos polo profesor. **De tal xeito que a nota dos exames suporá un 95% e o restante 5% corresponderase cos comentarios de texto (sempre voluntarios) entregados e corrixidos.**

Adxunto modelo de exame para cada unha das probas (exames) de tódalas avaliacións.

Facilitarase unha nota 'final' ao alumnado, e fixarase un derradeiro exame para aquel alumnado que, voluntariamente, aspire a mellorar a nota provisional. O alumnado que non desexe subir a nota terá a nota xa anunciada.

* No caso de ter que recorrer ao **ENSINO A DISTANCIA** teremos que adaptar os procesos e criterios de avaliación, sempre en función da duración desta situación.

- Farase só un exame sobre os contidos impartidos no período extraordinario, sempre e cando dito período non dure máis de dous meses. De prolongarse farase un exame cada dous meses.

- O exame seguirá o mesmo modelo dos establecido pola CIUGA, pero tendo que enviar (vía AV ou correo electrónico) as respostas nun tempo máximo sinalado e mentres se contesta o alumnado terá a cámara webex aberta.

- As cualificacións, de cara ás distintas avaliacións, desta etapa serán a suma da media das tarefas realizadas na AV (40%) e do/s exames (60%). Dependendo do momento do curso, e da duración do confinamento, a porcentaxe de cara a cualificación global será a correspondente ao mesmo período do ensino presencial.

- Sempre e cando sexa posible, os contidos dos cales se examinen a distancia, poderán ser de novo examinados presencialmente.

- As tarefas da Aula Virtual divídense en dúas categorías:

1. Tarefas de resposta rápida e curta: cuestionarios de opción múltiple ou resposta curta, actividade de cubrir ocos, xogos... Ponderan sobre 5 pts.
2. Tarefas de análise e de resposta redactada: composicións, relacionar conceptos; definición de conceptos... Ponderan sobre 10 pts.

A media será a suma da puntuación de todas as actividades dividida entre o número de actividades propostas. As actividades non realizadas cualificaranse con 0 pts.

g) Actividades complementarias e extraescolares

A realización das saídas didácticas está, en xeral, moi condicionada programa que limita moito a conveniencia de levalas a cabo.

A xeografía ocúpase especificamente do espazo, as paisaxes e as actividades que se desenvolven sobre o territorio, e analiza a relación entre a natureza e a sociedade, así como as súas consecuencias. Ten como obxectivo a comprensión do territorio, produto da interrelación de múltiples factores, e, ademais, que o alumnado poida explicar a realidade xeográfica española, con especial atención ao territorio galego, como referente e identidade próxima. Grazas a este coñecemento adquirido, a xeografía pode transmitir a idea de responsabilidade dentro da sociedade, posto que o ser humano é o principal axente de transformación do medio natural: desta maneira, a materia de Xeografía participa moi profundamente na formación en valores no eido dos principios do desenvolvemento sustentable e o medio, como recurso escaso e non renovable.

O uso dos instrumentos propios desta disciplina (entre outros a cartografía, e imaxes ou estatísticas de distinto tipo) achega a posibilidade de analizar e realizar interpretacións globais, sistemáticas e integradas da realidade, identificar as unidades territoriais, as paisaxes, e os resultados da actividade humana para poder coñecer e comprender o espazo. Deste xeito, a materia de Xeografía proposta neste curso ten como obxectivos fundamentais dar unha interpretación global e interrelacionada de cada fenómeno xeográfico, e ofrecer os mecanismos que sirvan para dar respostas e explicacións aos problemas do territorio español; unhas aprendizaxes que leven á comprensión da coevolución socioecolóxica dos territorios.

A xeografía de España non pode concibirse só na diversidade que lle proporcionan as comunidades autónomas, senón que é necesario coñecer ademais as interdependencias que a vinculan co resto do mundo, en especial coa Unión Europea (UE), xa que estes aspectos teñen a súa tradución nos procesos de organización do territorio. Os conxuntos espaciais cos que o noso país se relaciona (UE, áreas xeograficamente próximas e outras zonas do mundo cuxos aspectos políticos, sociais e económicos manteñen relacións con España) inclúense nun tema final que contextualizará España nas súas relacións coa UE e co resto do mundo. Ademais, a través destes coñecementos rescátanse os aspectos aprendidos polo alumnado que non deben perderse.

Este curso sete alumnos/as do bacharelato diurno escolleron esta materia, amosando en xeral interese pola materia a cursar. No bacharelato semipresencial de persoas adultas polo de agora só hai dous alumnos matriculados,

Ao igual que ocorre noutras materias deste curso, tanto os contidos como as actividades e os exames, están condicionados polas probas ABAU. Manteranse os contidos mínimos e, á espera da evolución sanitaria e das disposicións que estableza a CIUGA, durante o primeiro trimestre os probas escritas a realizar non terán necesariamente como modelo os propostos en cursos pasados (nº de opcións a escoller).

a) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Concreción que recolla a relación dos estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia que forman parte dos perfís competenciais.

Estándares de aprendizaxe	Competencias Clave						
	C C L	C M C C T	C D	C A A	C S C	C S I E E	C C E C
XHB1.1.1. Describe a finalidade do estudo da xeografía, e as principais ferramentas de análise e os seus procedementos.	x	x	x	x		x	
XHB1.2.1. Identifica as paisaxes xeográficas. XHB1.2.2. Enumera e describe as características das paisaxes xeográficas.	x	x		x			
XHB1.3.1. Utiliza adecuadamente as ferramentas características da ciencia xeográfica.		x	x	x			
XHB1.4.1. Extrae información do mapa topográfico mediante os procedementos de traballo do xeógrafo. XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.		x	x	x		x	x
XHB1.5.1. Identifica nunha paisaxe as diferenzas entre paisaxe natural e cultural.	x	x	x	x			

XHB1.6.1. Analiza e extrae conclusións da observación dun plano e dun mapa, comentando as características do espazo xeográfico.	x	x	x	x			
XHB2.1.1. Debuxa e sinala sobre un mapa físico de España as unidades do relevo español, comentando as súas características.	x	x		x			
XHB2.2.1. Identifica e representa nun mapa os elementos do relevo que son similares e diferentes do territorio peninsular e insular.	x	x	x	x			
XHB2.3.1. Enumera e describe os principais trazos do relevo de España.	x	x		x			
XHB2.4.1. Clasifica as unidades do relevo español segundo as súas características xeomorfolóxicas.	x	x		x			
XHB2.5.1. Describe sumariamente nun mapa a evolución xeolóxica e a conformación do territorio español.	x	x	x	x			
XHB2.6.1. Realiza un corte topográfico e explica o relevo que reflicte.	x	x	x	x			
XHB2.7.1. Enumera e describe os elementos constitutivos dos tipos de solo de España. XHB2.7.2. Localiza nun mapa de España os tipos de solos peninsulares e insulares.	x	x		x			
XHB3.1.1. Localiza os climas nun mapa de España.		x	x	x			
XHB3.2.1. Describe e compara os climas en España, enumerando os factores e os elementos característicos.	x	x	x	x			
XHB3.3.1. Representa e comenta climogramas específicos de cada clima.	x	x	x	x			
XHB3.4.1. Comenta as características dos climas españois a partir dos seus climogramas representativos.	x	x	x	x			
XHB3.5.1. Enumera os trazos dos tipos de tempo atmosférico reflectidos nas estacións climatolóxicas. XHB3.5.2. Identifica e interpreta nun mapa do tempo os elementos que explican os tipos de tempo atmosférico.	x	x	x	x			
XHB3.6.1. Comenta un mapa do tempo de España distinguindo os elementos que explican o tipo de tempo característico da estación do ano correspondente.	x	x	x	x			
XHB3.7.1. Analiza como afecta a España o cambio climático. XHB3.7.2. Extrae conclusións ambientais, utilizando gráficas e estatísticas que reflicten as chuvias torrenciais.	x	x	x	x		x	
XHB3.8.1. Identifica nun mapa os dominios vexetais, e describe e comenta as súas características.	x	x	x	x			
XHB3.9.1. Ante unha paisaxe natural, identifica as formacións vexetais que aparecen. XHB3.9.2. Analiza razoadamente unha cliserie.	x	x	x	x			
XHB4.1.1. Explica a diversidade hídrica en España.	x	x	x	x			
XHB4.2.1. Localiza nun mapa de España as principais cuncas fluviais.	x	x	x	x			
XHB4.3.1. Relaciona os réximes hídricos dos cursos fluviais coas posibilidades de aproveitamento hídrico en España.		x		x			
XHB4.4.1. Localiza nun mapa as zonas húmidas españolas, e debate un aspecto de actualidade sobre este tema.	x	x	x	x		x	
XHB4.5.1. Sitúa nun mapa da rede hidrográfica española os grandes encoros, e deduce consecuencias, analizando tamén as características climáticas. XHB4.5.2. Analiza e comenta gráficas e estatísticas que reflicten as épocas de seca en relación cun mapa de tipos de réximes fluviais dos ríos da Península Ibérica, e saca conclusións.	x	x	x	x			
XHB4.6.1. Selecciona imaxes e novas xornalísticas que reflictan a desigualdade hídrica española e a súa interacción coas actividades humanas.	x	x	x	x			

XHB5.1.1. Distingue as características dos grandes conxuntos paisaxísticos españois. XHB5.1.2. Localiza no mapa as paisaxes naturais españolas e identifica as súas características.	x	x	x	x	x		
XHB5.2.1. Identifica e formula os problemas suscitados pola interacción entre persoa e natureza sobre as paisaxes. XHB5.2.2. Analiza algún elemento lexislador correctivo da acción humana sobre a natureza.	x	x	x	x	x	x	
XHB5.3.1. Diferencia as paisaxes humanizadas das naturais.	x	x		x			x
XHB5.4.1. Selecciona e analiza novas xornalísticas ou imaxes nas que se perciba a influencia do medio na actividade humana. XHB5.4.2. Selecciona e analiza a partir de distintas fontes de información novas xornalísticas ou imaxes nas que se perciba a influencia das persoas sobre o medio. XHB5.4.3. Obtén e analiza a información que apareza nos medios de comunicación social referida á destrución do medio natural por parte do ser humano.	x	x	x	x	x		
XHB5.5.1. Diferencia as paisaxes naturais españolas a partir de fontes gráficas e comenta imaxes representativas de cada unha das variedades de paisaxes naturais localizadas en medios de comunicación social, internet ou outras fontes bibliográficas.	x	x	x	x			
XHB6.1.1. Utiliza as ferramentas de estudo da poboación.		x	x	x			
XHB6.2.1. Comenta a pirámide actual de poboación española e compáraa con algunha dun período anterior ou de previsións futuras.	x	x	x	x			
XHB6.2.2. Distingue as pirámides de poboación na súa evolución histórica.	x	x	x	x			
XHB6.3.1. Aplica a teoría da transición demográfica ao caso español. XHB6.3.2. Elixo datos e taxas demográficas que amosen a configuración da poboación dun territorio.	x	x	x	x			
XHB6.4.1. Comenta o mapa da densidade de poboación actual en España.	x	x	x	x			
XHB6.5.1. Explica os procesos migratorios antigos que afectan a España. XHB6.5.2. Identifica e analiza as migracións recentes. XHB6.5.3. Explica as relacións entre comunidades autónomas en relación coas migracións interiores.	x	x	x	x		x	x
XHB6.6.1. Compara e comenta a poboación das rexións que medran e as que diminúen a súa poboación.	x	x	x	x			
XHB6.7.1. Analiza un gráfico da estrutura da poboación española.	x	x	x	x			
XHB6.8.1. Resolve problemas de demografía referidos ao cálculo de taxas de poboación.	x	x	x	x			
XHB6.9.1. Selecciona e analiza información sobre as perspectivas de futuro da poboación española.	x	x	x	x			
XHB6.10.1. Presenta e defende información sobre a poboación española salientando os aspectos máis significativos, utilizando gráficos, mapas, pirámides, etc., nunha presentación informática ou en exposicións en directo.	x	x	x	x			
XHB7.1.1. Identifica as actividades agropecuarias e forestais. XHB7.1.2. Diferencia as actividades do sector primario doutras actividades económicas.	x	x	x	x			
XHB7.2.1. Sitúa nun mapa a distribución dos principais aproveitamentos agrarios. XHB7.2.2. Achega os aspectos do pasado histórico que incidiron nas estruturas agrarias españolas.	x	x	x	x			
XHB7.3.1. Selecciona e comenta imaxes que poñen de manifesto as características das paisaxes agrarias españolas.	x	x	x	x			
XHB7.4.1. Define historicamente, de forma sumaria, a estrutura da propiedade	x	x	x	x			x

XHB7.5.1. Identifica e analiza as características das paisaxes agrarias españolas.	x	x	x	x			
XHB7.6.1. Achega datos ou gráficos de aspectos estruturais que expliquen o dinamismo dun sector agrario dado. XHB7.6.2. Comenta textos xornalísticos que expliquen a situación española na PAC.	x	x	x	x		x	
XHB7.7.1. Establece as características e as peculiaridades da actividade pesqueira española e galega. XHB7.7.2. Selecciona e analiza novas xornalísticas que tratan problemas pesqueiros e identifica a súa orixe.	x	x	x	x			x
XHB7.8.1. Confecciona gráficos comparativos do peso específico no PIB das actividades agrarias, gandeiras, forestal e pesqueiras españolas fronte a outros sectores de actividade.	x	x	x	x			
XHB8.1.1. Selecciona e analiza información sobre os problemas e a configuración da industria española. XHB8.1.2. Establece un eixe cronolóxico para explicar a evolución histórica da industrialización española. XHB8.1.3. Selecciona e analiza imaxes que amosen a evolución histórica da industria española nunha zona concreta ou dun sector concreto.	x	x	x	x			
XHB8.2.1. Relaciona o nacemento da industria e a localización de fontes de enerxía e materias primas en España.	x	x	x	x			
XHB8.3.1. Enumera as características da industria española e as súas diferenzas rexionais. XHB8.3.2. Confecciona e analiza gráficas e estatísticas que expliquen as producións industriais.	x	x	x	x			
XHB8.4.1. Analiza e comenta paisaxes de espazos industriais.	x	x	x	x			x
XHB8.5.1. Sinala nun mapa os asentamentos industriais máis importantes, distinguindo entre os sectores industriais. XHB8.5.2. Localiza e describe as rexións industriais e os eixes de desenvolvemento industrial. XHB8.5.3. Describe os eixes ou focos de desenvolvemento industrial, e as súas perspectivas de futuro.	x	x	x	x			
XHB8.6.1. Describe as políticas industriais da Unión Europea e a súa influencia nas españolas.	x	x	x	x		x	
XHB9.1.1. Identifica as características do sector terciario español.	x	x	x	x			
XHB9.2.1. Explica a incidencia do sector servizos para a economía española.	x	x	x	x			
XHB9.3.1. Describe como se articulan os medios de comunicación máis importantes de España (ferrocarrís, estradas, portos e aeroportos). XHB9.3.2. Comenta sobre un mapa de transportes a transcendencia que este sector ten para articular o territorio. XHB9.3.3. Describe e analiza mapas que reflectan un sistema de transporte determinado. XHB9.3.4. Distingue nun mapa os principais nodos de transporte español. XHB9.3.5. Resolve problemas formulados nun caso específico sobre vías de comunicación no noso país.	x	x	x	x			
XHB9.4.1. Comenta gráficas e estatísticas que expliquen o desenvolvemento comercial.	x	x	x	x			
XHB9.5.1. Analiza e explica as desigualdades do espazo turístico.	x	x	x	x			
XHB9.6.1. Comenta gráficas e estatísticas que expliquen o desenvolvemento turístico español. XHB9.6.2. Explica como articulan o territorio outras actividades terciarias. XHB9.6.3. Analiza e comenta imaxes do espazo destinado a transportes, comercial ou outras actividades do sector servizos.	x	x	x	x			
XHB9.7.1. Confecciona esquemas para analizar a influencia do sector servizos na economía e no emprego en España, a partir de imaxes que reflectan o seu impacto nunha paisaxe.	x	x	x	x			

XHB10.1.1. Define cidade e achega exemplos.	x	x	x	x			
XHB10.2.1. Analiza e explica o plano da cidade máis próxima ao lugar de residencia, ou a máis significativa.	x	x	x	x			
XHB10.3.1. Identifica as características do proceso de urbanización. XHB10.3.2. Explica e propón exemplos de procesos de planificación urbana.	x	x	x	x			x
XHB10.4.1. Sinala a influencia histórica no plano das cidades españolas. XHB10.4.2. Explica a morfoloxía urbana e sinala as partes dunha cidade sobre un plano desta.	x	x	x	x			x
XHB10.5.1. Comenta unha paisaxe urbana a partir dunha fonte gráfica. XHB10.5.2. Selecciona e analiza imaxes que expliquen a morfoloxía e a estrutura urbana dunha cidade coñecida.	x	x	x	x			
XHB10.6.1. Explica a xerarquización urbana española.	x	x	x	x			
XHB10.7.1. Describe e analiza as influencias mutuas entre a cidade e o espazo que a rodea.	x	x	x	x			
XHB10.8.1. Selecciona e analiza novas xornalísticas que amosen a configuración e a problemática do sistema urbano español.	x	x	x	x			
XHB11.1.1. Localiza e explica nun mapa a organización territorial española, partindo do concello e da comunidade autónoma.	x	x	x	x			
XHB11.2.1. Explica a ordenación territorial española a partir de mapas históricos e actuais. XHB11.2.2. Caracteriza a ordenación territorial establecida pola Constitución de 1978. XHB11.2.3. Compara a ordenación territorial actual e a da primeira metade do século XX. XHB11.2.4. Distingue e enumera as comunidades autónomas, as principais cidades en cada unha e os países fronteirizos de España.	x	x	x	x			x
XHB11.3.1. Enumera os desequilibrios e os contrastes territoriais existentes na organización territorial española.	x	x	x	x		x	
XHB11.4.1. Explica as políticas territoriais que practican as comunidades autónomas en aspectos concretos.	x	x	x	x		x	
XHB11.5.1. Distingue os símbolos que diferencian as comunidades autónomas. XHB11.5.2. Explica razoadamente os trazos esenciais das políticas territoriais autonómicas.	x	x	x	x			x
XHB12.1.1. Localiza nun mapa as grandes áreas xeoeconómicas e sinala aquelas coas que España ten máis relación. XHB12.1.2. Identifica aspectos salientables de España na situación mundial. XHB12.1.3. Localiza a situación española entre as grandes áreas xeoeconómicas mundiais.	x	x	x	x			x
XHB12.2.1. Explica a posición de España na Unión Europea.	x	x		x			x
XHB12.3.1. Extrae conclusións das medidas que a Unión Europea toma en política rexional e de cohesión territorial que afectan a España. XHB12.3.2. Comenta novas xornalísticas ou textos que explican a posición de España na Unión Europea.	x	x	x	x		x	
XHB12.4.1. Identifica e describe os trazos da globalización con exemplificacións que afecten a España.	x	x		x	x		
XHB12.5.1. Confecciona cadros comparativos da aplicación a casos concretos dos conceptos de mundialización e de diversidade territorial.	x	x	x	x			
XHB12.6.1. Explica as repercusións da inclusión de España en espazos xeopolíticos e socioeconómicos continentais e mundiais a partir de distintas fontes de información xeográfica.	x	x	x	x		x	
Relación dos estándares de aprendizaxe coas competencias básicas.	76	77	78	79	4	12	11

Perfil competencial.

A materia é rica en achegas ao desenvolvemento competencial. A competencia clave matemática e, moi especialmente, as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía están moi presentes, xa que en xeografía se require abordar aprendizaxes de feitos e procedementos propios das ciencias da terra ou da estatística. Do mesmo xeito, a competencias sociais e cívicas reciben un tratamento moi específico relacionado cos contidos propios da xeografía como o desenvolvemento sustentable, que ademais é un elemento transversal ao longo da etapa. Pola súa banda, as competencias lingüística e dixital (fronte á realidade ineludible da universalización da cartografía dixital e o tratamento cotiá das imaxes satélite), e a de aprender a aprender están presentes de maneira constante na súa vertente máis instrumental e deben impregnar todo o que sexa posible o desenvolvemento curricular da materia. A competencia clave de sentido de iniciativa e espírito emprendedor debe estar moi presente nas vertentes máis actitudinais da competencia (saber ser) e na de coñecemento procedemental.

O traballo por competencias presenta unha complexidade específica no caso da Xeografía debido ó enfoque multidisciplinar da ciencia xeográfica; e destaca especialmente no caso das catro competencias que na táboa anterior se sinalan: Competencia Lingüística, Competencia Matemática, Competencia Social e Cidadá e Competencia en Aprender a Aprender. Neste sentido deseñamos estratexias metodolóxicas e actividades de ensino-aprendizaxe en torno a estes eixos principais:

a) *Comentario de textos e manexo de mapas temáticos e fontes xeográficas variadas: CCL, CMCT, CD, CAA.*

b) *Debates, lectura e comentario de novas de prensa: CCL, CMCCT, CAA e CSC.*

b.1) Contidos e concreción de estándares:

- Temporalización.

Propónse unha temporalización flexible que permita introducir elementos de reforzo ou ampliación en función dos intereses e necesidades do alumnado. Tiveronse en conta ademais as sesións necesarias para probas escritas e recuperacións de ser o caso. Tamén se inclúen algunhas sesións de posible utilización para actividades extraescolares.

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
U.D. 1.	B1.1. Concepto de xeografía. Métodos e ferramentas propias da disciplina.	XHB1.1.1. Describe a finalidade do estudo da xeografía, e as principais ferramentas de análise e os seus procedementos.	AVAL. 1. 5-6 sesións.
	B1.2. Características do espazo xeográfico. Concepto de paisaxe como resultado da interacción entre factores naturais e culturais. Desenvolvemento sustentable.	XHB1.2.1. Identifica as paisaxes xeográficas. XHB1.2.2. Enumera e describe as características das paisaxes xeográficas.	
	B1.3. Representación gráfica do espazo xeográfico a distintas escalas.	XHB1.3.1. Utiliza adecuadamente as ferramentas características da ciencia xeográfica.	
	B1.4. Planos e mapas: compoñentes e análise. O mapa topográfico nacional a escala 1:50.000.	XHB1.4.1. Extrae información do mapa topográfico mediante os procedementos de traballo do xeógrafo. XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	
	B1.5. Técnicas cartográficas.	XHB1.5.1. Identifica nunha paisaxe as diferenzas entre paisaxe natural e cultural.	

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	B1.6. Obtención e interpretación da información cartográfica. Imaxes de satélite.	XHB1.6.1. Analiza e extrae conclusións da observación dun plano e dun mapa, comentando as características do espazo xeográfico.	
U.D. 2.	B2.1. España e a súa singularidade xeográfica: unidade e diversidade.	XHB2.1.1. Debuxa e sinala sobre un mapa físico de España as unidades do relevo español, comentando as súas características.	AVAL 1. 8-10 sesións.
	B2.2. Relevo español: diversidade xeomorfolóxica. Localización dos principais accidentes xeográficos.	XHB2.2.1. Identifica e representa nun mapa os elementos do relevo que son similares e diferentes do territorio peninsular e insular.	
	B2.3. Evolución xeolóxica do territorio español como conformadora das diferentes morfoestruturas.	XHB2.3.1. Enumera e describe os principais trazos do relevo de España.	
	B2.4. Litoloxía peninsular e insular e formas de modelaxe.	XHB2.4.1. Clasifica as unidades do relevo español segundo as súas características xeomorfolóxicas.	
	B2.5. Identificación das unidades do relevo español peninsular e insular, e os trazos de cada unha.	XHB2.5.1. Describe sumariamente nun mapa a evolución xeolóxica e a conformación do territorio español.	
	B2.6. Corte topográfico: realización e análise.	XHB2.6.1. Realiza un corte topográfico e explica o relevo que reflicte.	
	B2.7. Concepto de solo. Os solos en España: variedade edáfica e as súas características.	XHB2.7.1. Enumera e describe os elementos constitutivos dos tipos de solo de España. XHB2.7.2. Localiza nun mapa de España os tipos de solos peninsulares e insulares.	AVAL. 1 2 sesións.
U.D. 3.	B3.1. Clima e tempo atmosférico. Factores xeográficos, dinámica atmosférica e elementos do clima.	XHB3.1.1. Localiza os climas nun mapa de España.	AVAL. 1 6-8 sesións.
	B3.2. Dominios climáticos españois: as súas características e representación en climogramas.	XHB3.2.1. Describe e compara os climas en España, enumerando os factores e os elementos característicos.	
	B3.3. Dominios climáticos españois: factores limitantes.	XHB3.3.1. Representa e comenta climogramas específicos de cada clima.	

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	B3.4. Variabilidade climática. Temperatura e precipitación.	XHB3.4.1. Comenta as características dos climas españois a partir dos seus climogramas representativos.	
	B3.5. Situacións sinópticas e tipos de tempo atmosférico en España.	XHB3.5.1. Enumera os trazos dos tipos de tempo atmosférico reflectidos nas estacións climatolóxicas. XHB3.5.2. Identifica e interpreta nun mapa do tempo os elementos que explican os tipos de tempo atmosférico.	
	B3.6. Mapas do tempo, altura e superficie: análise e interpretación.	XB33.6.1. Comenta un mapa do tempo de España distinguindo os elementos que explican o tipo de tempo característico da estación do ano correspondente.	
	B3.7. Escenarios de cambio climático en diferentes dominios do territorio peninsular e insular.	XHB3.7.1. Analiza como afecta a España o cambio climático. XHB3.7.2. Extrae conclusións ambientais, utilizando gráficas e estatísticas que reflicten as chuvias torrenciais.	
	B3.8. Factores xeográficos e características da vexetación. Rexións bioxeográficas.	XHB3.8.1. Identifica nun mapa os dominios vexetais, e describe e comenta as súas características.	AVAL. 1. 2-5 sesións.
	B3.9. Formacións vexetais españolas e a súa distribución. Análise de cliserie de vexetación.	XHB3.9.1. Ante unha paisaxe natural, identifica as formacións vexetais que aparezan. XHB3.9.2. Analiza razoadamente unha cliserie.	
U.D. 4.	B4.1. Diversidade hídrica da península e das illas. Principais elementos hídricos nas paisaxes.	XHB4.1.1. Explica a diversidade hídrica en España.	AVAL. 1. 3-6 sesións.
	B4.2. Vertentes hidrográficas. Principais cuncas fluviaes peninsulares.	XHB4.2.1. Localiza nun mapa de España as principais cuncas fluviaes.	
	B4.3. Réximes fluviaes predominantes.	XHB4.3.1. Relaciona os réximes hídricos dos cursos fluviaes coas posibilidades de aproveitamento hídrico en España.	
	B4.4. Zonas húmidas en España.	XHB4.4.1. Localiza nun mapa as zonas húmidas españolas, e debate un aspecto de actualidade sobre este tema.	

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	B4.5. Aproveitamento dos recursos hídricos: incidencia da seca e das chuvias torrenciais.	XHB4.5.1. Sitúa nun mapa da rede hidrográfica española os grandes encoros, e deduce consecuencias, analizando tamén as características climáticas. XHB4.5.2. Analiza e comenta gráficas e estatísticas que reflicten as épocas de seca en relación cun mapa de tipos de réximes fluviais dos ríos da Península Ibérica, e saca conclusións.	
	B4.6. Augas subterráneas.	XHB4.6.1. Selecciona imaxes e novas xornalísticas que reflictan a desigualdade hídrica española e a súa interacción coas actividades humanas.	
U.D. 5.	B5.1. Paisaxes naturais españolas.	XHB5.1.1. Distingue as características dos grandes conxuntos paisaxísticos españois. XHB5.1.2. Localiza no mapa as paisaxes naturais españolas e identifica as súas características.	AVAL. 1. 2-4 sesións.
	B5.2. Influencia do medio na actividade humana. Políticas favorecedoras do patrimonio natural.	XHB5.2.1. Identifica e formula os problemas suscitados pola interacción entre persoa e natureza sobre as paisaxes. XHB5.2.2. Analiza algún elemento lexislador correctivo da acción humana sobre a natureza.	
	B5.3. Os medios humanizados e a súa interacción no espazo xeográfico. Paisaxes culturais.	XHB5.3.1. Diferencia as paisaxes humanizadas das naturais.	
	B5.4. Aproveitamento sustentable do medio físico.	XHB5.4.1. Selecciona e analiza novas xornalísticas ou imaxes nas que se perciba a influencia do medio na actividade humana. XHB5.4.2. Selecciona e analiza a partir de distintas fontes de información novas xornalísticas ou imaxes nas que se perciba a influencia das persoas sobre o medio. XHB5.4.3. Obtén e analiza a información que apareza nos medios de comunicación social referida á destrución do medio natural por parte do ser humano.	

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	B5.5. Variedades de paisaxes naturais.	XHB5.5.1. Diferencia as paisaxes naturais españolas a partir de fontes gráficas e comenta imaxes representativas de cada unha das variedades de paisaxes naturais localizadas en medios de comunicación social, internet ou outras fontes bibliográficas.	
U.D. 6.	B6.1. Fontes para o estudo da poboación. Procedementos de análise en demografía.	XHB6.1.1. Utiliza as ferramentas de estudo da poboación.	AVAL. 2. 5-7 sesións.
	B6.2. Evolución histórica.	XHB6.2.1. Comenta a pirámide actual de poboación española e compáraa con algunha dun período anterior ou de previsións futuras.	
		XHB6.2.2. Distingue as pirámides de poboación na súa evolución histórica.	
	B6.3. Movementos naturais de poboación.	XHB6.3.1. Aplica a teoría da transición demográfica ao caso español. XHB6.3.2. Elixo datos e taxas demográficas que amosen a configuración da poboación dun territorio.	
	B6.4. Distribución territorial da poboación.	XHB6.4.1. Comenta o mapa da densidade de poboación actual en España.	AVAL. 2. 6-8 sesións.
	B6.5. Migracións.	XHB6.5.1. Explica os procesos migratorios antigos que afectan a España. XHB6.5.2. Identifica e analiza as migracións recentes. XHB6.5.3. Explica as relacións entre comunidades autónomas en relación coas migracións interiores.	
	B6.6. Mapa da distribución da poboación española.	XHB6.6.1. Compara e comenta a poboación das rexións que medran e as que diminúen a súa poboación.	
	B6.7. Mapa de densidade da poboación española.	XHB6.7.1. Analiza un gráfico da estrutura da poboación española.	
B6.8. Conformación do espazo demográfico actual. Definición e cálculo de taxas demográficas.	XHB6.8.1. Resolve problemas de demografía referidos ao cálculo de taxas de poboación.		

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	B6.9. Diversidades rexionais. Estrutura, problemática actual e posibilidades de futuro da poboación española. Realidade demográfica galega.	XHB6.9.1. Selecciona e analiza información sobre as perspectivas de futuro da poboación española.	
	B6.10. Ordenación do territorio. Peso do factor demográfico.	XHB6.10.1. Presenta e defende información sobre a poboación española salientando os aspectos máis significativos, utilizando gráficos, mapas, pirámides, etc., nunha presentación informática ou en exposicións en directo.	
U.D. 7.	B7.1. Peso das actividades agropecuarias, forestais e pesqueiras no PIB. Poboación activa.	XHB7.1.1. Identifica as actividades agropecuarias e forestais. XHB7.1.2. Diferencia as actividades do sector primario doutras actividades económicas.	AVAL. 2. 5 - 8 sesións.
	B7.2. Aspectos naturais e históricos que explican os factores agrarios.	XHB7.2.1. Sitúa nun mapa a distribución dos principais aproveitamentos agrarios. XHB7.2.2. Achega os aspectos do pasado histórico que incidiron nas estruturas agrarias españolas.	
	B7.3. Elementos que conforman as paisaxes agrarias. Paisaxes agrarias de España: características.	XHB7.3.1. Selecciona e comenta imaxes que poñen de manifesto as características das paisaxes agrarias españolas.	
	B7.4. Estrutura da propiedade e tenencia da terra.	XHB7.4.1. Define historicamente, de forma sumaria, a estrutura da propiedade	
	B7.5. Explotacións agrarias: características. Tipos de agricultura: coexistencia de formas avanzadas e tradicionais. Transformacións agroindustriais.	XHB7.5.1. Identifica e analiza as características das paisaxes agrarias españolas.	
	B7.6. Políticas de reforma agraria. Situación española do sector no contexto da Unión Europea. Política Agraria Común (PAC).	XHB7.6.1. Achega datos ou gráficos de aspectos estruturais que expliquen o dinamismo dun sector agrario dado. XHB7.6.2. Comenta textos xornalísticos que expliquen a situación española na PAC.	

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	B7.7. Actividade pesqueira: localización, características e problemas. Análise dos aspectos físicos e humanos que conforman o espazo pesqueiro. Caso galego.	XHB7.7.1. Establece as características e as peculiaridades da actividade pesqueira española e galega. XHB7.7.2. Selecciona e analiza novas xornalísticas que tratan problemas pesqueiros e identifica a súa orixe.	
	B7.8. Silvicultura: características e desenvolvemento no territorio.	XHB7.8.1. Confecciona gráficos comparativos do peso específico no PIB das actividades agrarias, gandeiras, forestal e pesqueiras españolas fronte a outros sectores de actividade.	
U.D. 8.	B8.1. Proceso de industrialización español: características e breve evolución histórica.	XHB8.1.1. Selecciona e analiza información sobre os problemas e a configuración da industria española. XHB8.1.2. Establece un eixe cronolóxico para explicar a evolución histórica da industrialización española. XHB8.1.3. Selecciona e analiza imaxes que amosen a evolución histórica da industria española nunha zona concreta ou dun sector concreto.	AVAL 2 5-8 sesións.
B8.2. Localización das fontes de enerxía en España.	XHB8.2.1. Relaciona o nacemento da industria e a localización de fontes de enerxía e materias primas en España.		
B8.3. Achea ao PIB da industria. Poboación activa. Deficiencias e problemas do sector industrial español.	XHB8.3.1. Enumera as características da industria española e as súas diferenzas rexionais. XHB8.3.2. Confecciona e analiza gráficas e estatísticas que expliquen as producións industriais.		
B8.4. Elementos das paisaxes industriais. Tipoloxías de paisaxes.	XHB8.4.1. Analiza e comenta paisaxes de espazos industriais.		
B8.5. Rexións industriais e eixes de desenvolvemento de España: importancia das políticas territoriais no sector. Planificación e perspectivas de futuro.	XHB8.5.1. Sinala nun mapa os asentamentos industriais máis importantes, distinguindo entre os sectores industriais. XHB8.5.2. Localiza e describe as rexións industriais e os eixes de desenvolvemento industrial. XHB8.5.3. Describe os eixes ou focos de desenvolvemento industrial, e as súas perspectivas de futuro.		

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	B8.6. Influencia da política da Unión Europea na configuración da industria española.	XHB8.6.1. Describe as políticas industriais da Unión Europea e a súa influencia nas españolas.	
U.D. 9.	B9.1. Terciarización da economía española: influencia no PIB. Poboación activa do sector terciario.	XHB9.1.1. Identifica as características do sector terciario español.	AVAL 2 5-8 sesións.
	B9.2. Análise dos servizos e distribución no territorio.	XHB9.2.1. Explica a incidencia do sector servizos para a economía española.	
	B9.3. Sistema de transportes en España. Impacto das infraestruturas sobre o espazo xeográfico.	XHB9.3.1. Describe como se articulan os medios de comunicación máis importantes de España (ferrocarrís, estradas, portos e aeroportos). XHB9.3.2. Comenta sobre un mapa de transportes a transcendencia que este sector ten para articular o territorio. XHB9.3.3. Describe e analiza mapas que reflectan un sistema de transporte determinado. XHB9.3.4. Distingue nun mapa os principais nodos de transporte español. XHB9.3.5. Resolve problemas formulados nun caso específico sobre vías de comunicación no noso país.	
	B9.4. Desenvolvemento comercial: características, evolución e distribución territorial.	XHB9.4.1. Comenta gráficas e estatísticas que expliquen o desenvolvemento comercial.	
	B9.5. Espazos turísticos: características e evolución.	XHB9.5.1. Analiza e explica as desigualdades do espazo turístico.	
	B9.6. Outras actividades terciarias: sanidade, educación, finanzas e servizos públicos.	XHB9.6.1. Comenta gráficas e estatísticas que expliquen o desenvolvemento turístico español. XHB9.6.2. Explica como articulan o territorio outras actividades terciarias. XHB9.6.3. Analiza e comenta imaxes do espazo destinado a transportes, comercial ou outras actividades do sector servizos.	

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	B9.7. Transformacións das paisaxes nas zonas turísticas. Caso do litoral.	XHB9.7.1. Confecciona esquemas para analizar a influencia do sector servizos na economía e no emprego en España, a partir de imaxes que reflectan o seu impacto nunha paisaxe.	
U.D. 10	B10.1. Concepto de cidade e a súa influencia na ordenación do territorio.	XHB10.1.1. Define cidade e achega exemplos.	AVAL. 3 6-8 sesións.
	B10.2. Morfoloxía e estrutura urbanas. Análise socioeconómica e política a través do plano da cidade.	XHB10.2.1. Analiza e explica o plano da cidade máis próxima ao lugar de residencia, ou a máis significativa.	
	B10.3. Planificacións urbanas. Instrumentos do planeamento.	XHB10.3.1. Identifica as características do proceso de urbanización. XHB10.3.2. Explica e propón exemplos de procesos de planificación urbana.	
	B10.4. Características do proceso de urbanización. Areas de influencia.	XHB10.4.1. Sinala a influencia histórica no plano das cidades españolas. XHB10.4.2. Explica a morfoloxía urbana e sinala as partes dunha cidade sobre un plano desta.	
	B10.5. Características da paisaxe urbana.	XHB10.5.1. Comenta unha paisaxe urbana a partir dunha fonte gráfica. XHB10.5.2. Selecciona e analiza imaxes que expliquen a morfoloxía e a estrutura urbana dunha cidade coñecida.	AVAL. 3 7-9 sesións.
	B10.6. Usos do solo urbano. Ordenación territorial.	XHB10.6.1. Explica a xerarquización urbana española.	
	B10.7. Rede urbana española. Características do proceso de crecemento espacial das cidades.	XHB10.7.1. Describe e analiza as influencias mutuas entre a cidade e o espazo que a rodea.	
	B10.8. Sistema urbano español: desenvolvemento sustentable. Cidades saudables. O territorio como recurso.	XHB10.8.1. Selecciona e analiza novas xornalísticas que amosen a configuración e a problemática do sistema urbano español.	
U.D. 11.	B11.1. Organización territorial de España.	XHB11.1.1. Localiza e explica nun mapa a organización territorial española, partindo do concello e da comunidade autónoma.	AVAL. 3. 5-7 sesións.

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	B11.2. Influencia da historia e da Constitución de 1978 no deseño territorial.	XHB11.2.1. Explica a ordenación territorial española a partir de mapas históricos e actuais. XHB11.2.2. Caracteriza a ordenación territorial establecida pola Constitución de 1978. XHB11.2.3. Compara a ordenación territorial actual e a da primeira metade do século XX. XHB11.2.4. Distingue e enumera as comunidades autónomas, as principais cidades en cada unha e os países fronteirizos de España.	
	B11.3. Desequilibrios e contrastes territoriais.	XHB11.3.1. Enumera os desequilibrios e os contrastes territoriais existentes na organización territorial española.	
	B11.4. Comunidades Autónomas: políticas rexionais e de cohesión territorial. Comunidade Autónoma de Galicia.	XHB11.4.1. Explica as políticas territoriais que practican as comunidades autónomas en aspectos concretos.	
	B11.5. A cuestión territorial na España das autonomías.	XHB11.5.1. Distingue os símbolos que diferencian as comunidades autónomas. XHB11.5.2. Explica razoadamente os trazos esenciais das políticas territoriais autonómicas.	
U.D. 12	B12.1. España: situación xeográfica; posición e localización dos territorios que conforman a unidade e a diversidade política.	XHB12.1.1. Localiza nun mapa as grandes áreas xeoeconómicas e sinala aquelas coas que España ten máis relación. XHB12.1.2. Identifica aspectos salientables de España na situación mundial. XHB12.1.3. Localiza a situación española entre as grandes áreas xeoeconómicas mundiais.	
	B12.2. España en Europa. Estrutura territorial. Contrastes físicos e socioeconómicos de Europa.	XHB12.2.1. Explica a posición de España na Unión Europea.	AVAL. 3. 5-7 sesións.

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
	B12.3. Posición de España na Unión Europea. Políticas rexionais e de cohesión territorial.	XHB12.3.1. Extrae conclusións das medidas que a Unión Europea toma en política rexional e de cohesión territorial que afectan a España. XHB12.3.2. Comenta novas xornalísticas ou textos que explican a posición de España na Unión Europea.	
	B12.4. España no mundo. Globalización e diversidade no mundo.	XHB12.4.1. Identifica e describe os trazos da globalización con exemplificacións que afecten a España.	
	B12.5. Procesos de mundialización e desigualdades territoriais. Grandes eixes mundiais.	XHB12.5.1. Confecciona cadros comparativos da aplicación a casos concretos dos conceptos de mundialización e de diversidade territorial.	
	B12.6. Posición de España nas áreas socioeconómicas e xeopolíticas mundiais.	XHB12.6.1. Explica as repercusións da inclusión de España en espazos xeopolíticos e socioeconómicos continentais e mundiais a partir de distintas fontes de información xeográfica.	

b. 2) Avaliación dos estándares: procedementos e instrumentos de avaliación.

Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Procedementos e instrumentos de avaliación
B1.1. Recoñecer a peculiaridade do coñecemento xeográfico utilizando as súas ferramentas de análise e os seus procedementos.	XHB1.1.1. Describe a finalidade do estudo da xeografía, e as principais ferramentas de análise e os seus procedementos.	Probas escritas. Observación do traballo na aula. Análise de producións do alumnado: Análise e comentario de documentos cartográficos a diferentes escalas. Comentario guiado do MTN 1/25.000 e 1/50.000. Lectura de diferentes mapas temáticos. Identificación e localización de elementos do relevo. Realización dun corte topográfico.
B1.2. Identificar o espazo xeográfico como tal nas súas diversas ocupacións, entendéndoo como centro de relacións humanas e sociais.	XHB1.2.1. Identifica as paisaxes xeográficas. XHB1.2.2. Enumera e describe as características das paisaxes xeográficas.	
B1.3. Distinguir e analizar os tipos de planos e mapas con diferentes escalas, identificándoos como ferramentas de representación do espazo xeográfico	XHB1.3.1. Utiliza adecuadamente as ferramentas características da ciencia xeográfica.	

<p>B1.4. Analizar e comentar o mapa topográfico nacional E: 1/50.000.</p>	<p>XHB1.4.1. Extrae información do mapa topográfico mediante os procedementos de traballo do xeógrafo. XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.</p>	
<p>B1.5. Diseñar e comparar mapas sobre espazos xeográficos próximos utilizando os procedementos característicos.</p>	<p>XHB1.5.1. Identifica nunha paisaxe as diferenzas entre paisaxe natural e cultural.</p>	
<p>B1.6. Procurar, seleccionar e elaborar información de contido xeográfico obtida de fontes diversas, e presentala de xeito adecuado.</p>	<p>XHB1.6.1. Analiza e extrae conclusións da observación dun plano e dun mapa, comentando as características do espazo xeográfico.</p>	
<p>B2.1. Distinguir as singularidades do espazo xeográfico español establecendo os aspectos que lle confiren unidade e os elementos que ocasionan diversidade.</p>	<p>XHB2.1.1. Debuxa e sinala sobre un mapa físico de España as unidades do relevo español, comentando as súas características.</p>	
<p>B.2.2. Describir os trazos do relevo español, situando e analizando as súas unidades de relevo.</p>	<p>XHB2.2.1. Identifica e representa nun mapa os elementos do relevo que son similares e diferentes do territorio peninsular e insular.</p>	
<p>B2.3. Definir o territorio español subliñando as diferenzas das unidades morfoestruturais.</p>	<p>XHB2.3.1. Enumera e describe os principais trazos do relevo de España.</p>	
<p>B2.4. Diferenciar a litoloxía de España, incidindo nas súas características e na modelaxe.</p>	<p>XHB2.4.1. Clasifica as unidades do relevo español segundo as súas características xeomorfolóxicas.</p>	
<p>B2.5. Utilizar correctamente o vocabulario específico da xeomorfoloxía.</p>	<p>XHB2.5.1. Describe sumariamente nun mapa a evolución xeolóxica e a conformación do territorio español.</p>	
<p>B2.6. Procurar e seleccionar información do relevo obtido de fontes diversas (bibliográficas, cartográficas, internet ou traballos de campo), e presentala de xeito adecuado sinalando os condicionamentos que o relevo pode impor.</p>	<p>XHB2.6.1. Realiza un corte topográfico e explica o relevo que reflicte.</p>	

B2.7. Identificar as características edáficas dos solos.	XHB2.7.1. Enumera e describe os elementos constitutivos dos tipos de solo de España. XHB2.7.2. Localiza nun mapa de España os tipos de solos peninsulares e insulares.	
B3.1. Sinalar nun mapa de España os dominios climáticos.	XHB3.1.1. Localiza os climas nun mapa de España.	Probas escritas. Observación do traballo na aula. Análise de producións do alumnado: Elaboración, análise e comentario de climogramas. Elaboración, análise e comentario de cliseries. Análise e comentario de mapas do tempo. Elaboración de cadros e esquemas. Elaboración e análise de gráficas e mapas temáticos. Comentario de textos.
B3.2. Distinguir os climas en España e comentar as súas características, sinalando os factores e os elementos que os compoñen, para diferencials.	XHB3.2.1. Describe e compara os climas en España, enumerando os factores e os elementos característicos.	
B3.3. Distinguir os climas en España e a súa representación en climogramas.	XHB3.3.1. Representa e comenta climogramas específicos de cada clima.	
B3.4. Comentar a información climatolóxica que se deduce utilizando mapas de temperaturas ou precipitacións de España.	XHB3.4.1. Comenta as características dos climas españois a partir dos seus climogramas representativos.	
B3.5. Analizar os tipos de tempo atmosférico en España utilizando os mapas de superficie e de altura.	XHB3.5.1. Enumera os trazos dos tipos de tempo atmosférico reflectidos nas estacións climatolóxicas. XHB3.5.2. Identifica e interpreta nun mapa do tempo os elementos que explican os tipos de tempo atmosférico.	
B3.6. Interpretar un mapa do tempo aplicando as características dos tipos de tempo peninsulares ou insulares.	XB33.6.1. Comenta un mapa do tempo de España distinguindo os elementos que explican o tipo de tempo característico da estación do ano correspondente.	
B3.7. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á diversidade climática de España utilizando as fontes dispoñibles, tanto de internet como de medios de comunicación social, ou bibliografía.	XHB3.7.1. Analiza como afecta a España o cambio climático. XHB3.7.2. Extrae conclusións ambientais, utilizando gráficas e estatísticas que reflicten as chuvias torrenciais.	
B3.8. Identificar as rexións vexetais.	XHB3.8.1. Identifica nun mapa os dominios vexetais, e describe e comenta as súas características.	

<p>B3.9. Diferenciar razoadamente as formacións vexetais españolas.</p>	<p>XHB3.9.1. Ante unha paisaxe natural, identifica as formacións vexetais que aparezan. XHB3.9.2. Analiza razoadamente unha cliserie.</p>	
<p>B4.1. Explicar a diversidade hídrica da Península Ibérica e nas illas, enumerando e localizando os tipos de elementos hídricos que se poden percibir coa observación da paisaxe.</p>	<p>XHB4.1.1. Explica a diversidade hídrica en España.</p>	<p>Probas escritas. Observación do traballo na aula. Análise de producións do alumnado mediante rúbricas: Comentario de textos. Eabo Elaboración de cadros e esquemas sobre flora e fauna. Elaboración, comentario e análise de mapas temáticos. Debate e comentario de novas de prensa. Comentario e análise de imaxes.</p>
<p>B4.2. Describir as cuncas fluviais españolas situándoas nun mapa e enumerando as súas características.</p>	<p>XHB4.2.1. Localiza nun mapa de España as principais cuncas fluviais.</p>	
<p>B4.3. Identificar os réximes fluviais máis característicos.</p>	<p>XHB4.3.1. Relaciona os réximes hídricos dos cursos fluviais coas posibilidades de aproveitamento hídrico en España.</p>	
<p>B4.4. Enumerar as zonas húmidas de España, localizalas nun mapa e comentar as súas características.</p>	<p>XHB4.4.1. Localiza nun mapa as zonas húmidas españolas, e debate un aspecto de actualidade sobre este tema.</p>	
<p>B4.5. Analizar o aproveitamento dos recursos hídricos en España, incluíndo as características de seca e das chuvias torrenciais do clima.</p>	<p>XHB4.5.1. Sitúa nun mapa da rede hidrográfica española os grandes encoros, e deduce consecuencias, analizando tamén as características climáticas. XHB4.5.2. Analiza e comenta gráficas e estatísticas que reflicten as épocas de seca en relación cun mapa de tipos de réximes fluviais dos ríos da Península Ibérica, e saca conclusións.</p>	
<p>B4.6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á hidroloxía española, incidindo na explotación das augas subterráneas, utilizando distintas fontes de información.</p>	<p>XHB4.6.1. Selecciona imaxes e novas xornalísticas que reflictan a desigualdade hídrica española e a súa interacción coas actividades humanas.</p>	

<p>B5.1. Describir e reflectir nun mapa as paisaxes naturais españolas, identificando os seus trazos.</p>	<p>XHB5.1.1. Distingue as características dos grandes conxuntos paisaxísticos españois. XHB5.1.2. Localiza no mapa as paisaxes naturais españolas e identifica as súas características.</p>	
<p>B5.2. Relacionar o medio natural coa actividade humana, describindo casos de modificación do medio polo ser humano.</p>	<p>XHB5.2.1. Identifica e formula os problemas suscitados pola interacción entre persoa e natureza sobre as paisaxes. XHB5.2.2. Analiza algún elemento lexislador correctivo da acción humana sobre a natureza.</p>	
<p>B5.3. Describir os espazos humanizados e enumerar os seus elementos constitutivos.</p>	<p>XHB5.3.1. Diferencia as paisaxes humanizadas das naturais.</p>	
<p>B5.4. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ás paisaxes naturais e as relacións entre natureza e sociedade, utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet como en bibliografía ou medios de comunicación social.</p>	<p>XHB5.4.1. Selecciona e analiza novas xornalísticas ou imaxes nas que se perciba a influencia do medio na actividade humana. XHB5.4.2. Selecciona e analiza a partir de distintas fontes de información novas xornalísticas ou imaxes nas que se perciba a influencia das persoas sobre o medio. XHB5.4.3. Obtén e analiza a información que apareza nos medios de comunicación social referida á destrución do medio natural por parte do ser humano.</p>	
<p>B5.5. Comparar imaxes das variedades de paisaxes naturais.</p>	<p>XHB5.5.1. Diferencia as paisaxes naturais españolas a partir de fontes gráficas e comenta imaxes representativas de cada unha das variedades de paisaxes naturais localizadas en medios de comunicación social, internet ou outras fontes bibliográficas.</p>	
<p>B6.1. Identificar as fontes para o estudo da poboación establecendo os procedementos que permiten estudar casos concretos.</p>	<p>XHB6.1.1. Utiliza as ferramentas de estudo da poboación.</p>	<p>Extraer datos actualizados de páxinas web do INE e do IGE para a realización de gráficos e mapas temáticos.</p>

B6.2. Comentar gráficos e taxas que amosen a evolución da poboación española.	XHB6.2.1. Comenta a pirámide actual de poboación española e compáraa con algunha dun período anterior ou de previsións futuras.	Probas escritas. Observación do traballo na aula. Análise de producións do alumnado mediante rúbricas: Elaboración, análise e comentario de pirámides de poboación. Búsqueda e análise de información no INE. Análise de gráficos de poboación. Comentario da transición demográfica. Elaboración de cadros e gráficos sobre estrutura da poboación. Cálculo de taxas. Comentario de novas xornalísticas.
	XHB6.2.2. Distingue as pirámides de poboación na súa evolución histórica.	
B6.3. Caracterizar a poboación española identificando os movementos naturais.	XHB6.3.1. Aplica a teoría da transición demográfica ao caso español. XHB6.3.2. Elixo datos e taxas demográficas que amosen a configuración da poboación dun territorio.	
B6.4. Diferenciar a densidade de poboación no espazo peninsular e insular, explicando a distribución de poboación.	XHB6.4.1. Comenta o mapa da densidade de poboación actual en España.	
B6.5. Explicar a distribución da poboación española identificando as migracións.	XHB6.5.1. Explica os procesos migratorios antigos que afectan a España. XHB6.5.2. Identifica e analiza as migracións recentes. XHB6.5.3. Explica as relacións entre comunidades autónomas en relación coas migracións interiores.	
B6.6. Analizar a poboación das comunidades autónomas, definindo a súa evolución e a problemática de cada unha.	XHB6.6.1. Compara e comenta a poboación das rexións que medran e as que diminúen a súa poboación.	
B6.7. Comentar un mapa da densidade de poboación de España, analizando a súa estrutura.	XHB6.7.1. Analiza un gráfico da estrutura da poboación española.	
B6.8. Analizar as pirámides de poboación das comunidades autónomas, incidindo no caso galego, e comentar as súas peculiaridades.	XHB6.8.1. Resolve problemas de demografía referidos ao cálculo de taxas de poboación.	
B6.9. Explicar as perspectivas de poboación española e a ordenación do territorio.	XHB6.9.1. Selecciona e analiza información sobre as perspectivas de futuro da poboación española.	

<p>B6.10. Obter e seleccionar información de contido demográfico utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet como noutras fontes de información.</p>	<p>XHB6.10.1. Presenta e defende información sobre a poboación española salientando os aspectos máis significativos, utilizando gráficos, mapas, pirámides, etc., nunha presentación informática ou en exposicións en directo.</p>	
<p>B7.1. Describir as actividades agropecuarias e forestais, especificando as características de España.</p>	<p>XHB7.1.1. Identifica as actividades agropecuarias e forestais. XHB7.1.2. Diferencia as actividades do sector primario doutras actividades económicas.</p>	<p>Probas escritas. Observación do traballo na aula.</p> <p>Análise de producións do alumnado mediante rúbricas:</p>
<p>B7.2. Distinguir as paisaxes agrarias, a súa morfoloxía e as súas estruturas, establecendo as súas características.</p>	<p>XHB7.2.1. Sitúa nun mapa a distribución dos principais aproveitamentos agrarios. XHB7.2.2. Achega os aspectos do pasado histórico que incidiron nas estruturas agrarias españolas.</p>	<p>Comentario de novas de prensa sobre a P.A.C. e o reparto de cotas pesqueiras. Identificación e análise de mapas sobre superficie agraria e cultivos. Comentario de imaxes sobre pesca. Elaboración de táboas e gráficos sobre o sector primario e a súa importancia no PIB.</p>
<p>B7.3. Analizar adecuadamente unha paisaxe rural distinguindo o terreo de labor, os bosques e o hábitat.</p>	<p>XHB7.3.1. Selecciona e comenta imaxes que poñen de manifesto as características das paisaxes agrarias españolas.</p>	
<p>B7.4. Comprender a evolución da estrutura da propiedade e identificar formas de tenza da terra.</p>	<p>XHB7.4.1. Define historicamente, de forma sumaria, a estrutura da propiedade</p>	
<p>B7.5. Explicar o sector agrario español tendo en conta as súas estruturas da propiedade e as características das súas explotacións.</p>	<p>XHB7.5.1. Identifica e analiza as características das paisaxes agrarias españolas.</p>	
<p>B7.6. Explicar a situación do sector agrario español tendo en conta o contexto europeo e as políticas da Unión Europea.</p>	<p>XHB7.6.1. Achega datos ou gráficos de aspectos estruturais que expliquen o dinamismo dun sector agrario dado. XHB7.6.2. Comenta textos xornalísticos que expliquen a situación española na PAC.</p>	

<p>B7.7. Analizar a actividade pesqueira, e definir as súas características e os seus problemas.</p>	<p>XHB7.7.1. Establece as características e as peculiaridades da actividade pesqueira española e galega. XHB7.7.2. Selecciona e analiza novas xornalísticas que tratan problemas pesqueiros e identifica a súa orixe.</p>	
<p>B7.8. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ao espazo rural, silvícola ou pesqueiro, utilizando fontes dispoñibles en internet, en medios de comunicación social ou na bibliografía.</p>	<p>XHB7.8.1. Confecciona gráficos comparativos do peso específico no PIB das actividades agrarias, gandeiras, forestal e pesqueiras españolas fronte a outros sectores de actividade.</p>	
<p>B8.1. Analizar o proceso de industrialización español establecendo as características históricas que conducen á situación actual.</p>	<p>XHB8.1.1. Selecciona e analiza información sobre os problemas e a configuración da industria española. XHB8.1.2. Establece un eixe cronolóxico para explicar a evolución histórica da industrialización española. XHB8.1.3. Selecciona e analiza imaxes que amosen a evolución histórica da industria española nunha zona concreta ou dun sector concreto.</p>	<p>Probas escritas. Observación do traballo na aula.</p> <p>Análise de producións do alumnado mediante rúbricas: Comenta imaxes históricas sobre a industria española. Comentario de texto sobre a reconversión industrial e a industria 4.0. Elaboración de gráficas e cadros comparativos. Análise sobre os usos do solo industrial. Investigación e síntese sobre a industria en Galicia. Debate sobre as políticas industriais en Galicia, España e Europa.</p>
<p>B8.2. Relacionar as fontes de enerxía e a industrialización, e describir as súas consecuencias en España.</p>	<p>XHB8.2.1. Relaciona o nacemento da industria e a localización de fontes de enerxía e materias primas en España.</p>	
<p>B8.3. Coñecer os factores da industria en España.</p>	<p>XHB8.3.1. Enumera as características da industria española e as súas diferenzas rexionais. XHB8.3.2. Confecciona e analiza gráficas e estatísticas que expliquen as producións industriais.</p>	
<p>B8.4. Identificar e comentar os elementos dunha paisaxe industrial dada.</p>	<p>XHB8.4.1. Analiza e comenta paisaxes de espazos industriais.</p>	

<p>B8.5. Describir os eixes de desenvolvemento industrial sobre un mapa, establecendo as súas características e as posibilidades de rexeneración e cambio no futuro.</p>	<p>XHB8.5.1. Sinala nun mapa os asentamentos industriais máis importantes, distinguindo entre os sectores industriais. XHB8.5.2. Localiza e describe as rexións industriais e os eixes de desenvolvemento industrial. XHB8.5.3. Describe os eixes ou focos de desenvolvemento industrial, e as súas perspectivas de futuro.</p>	
<p>B8.6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ao espazo industrial español e a influencia nel da política industrial europea, utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet, como na bibliografía ou nos medios de comunicación.</p>	<p>XHB8.6.1. Describe as políticas industriais da Unión Europea e a súa influencia nas españolas.</p>	
<p>B9.1. Analizar a terciarización da economía española establecendo as súas características e a influencia no produto interior bruto, e utilizar correctamente a terminoloxía do sector servizos.</p>	<p>XHB9.1.1. Identifica as características do sector terciario español.</p>	<p>Probas escritas. Observación do traballo na aula.</p> <p>Análise de producións do alumnado mediante rúbricas:</p>
<p>B9.2. Identificar a presenza dos servizos no territorio, analizando a súa distribución e o impacto no medio.</p>	<p>XHB9.2.1. Explica a incidencia do sector servizos para a economía española.</p>	<p>Análise de mapas das redes de transportes de España. Elaboración de cadros e gráficas sobre o comercio.</p>

<p>B9.3. Explicar o sistema de transporte en España, distinguindo a articulación territorial que configura.</p>	<p>XHB9.3.1. Describe como se articulan os medios de comunicación máis importantes de España (ferrocarrís, estradas, portos e aeroportos). XHB9.3.2. Comenta sobre un mapa de transportes a transcendencia que este sector ten para articular o territorio. XHB9.3.3. Describe e analiza mapas que reflectan un sistema de transporte determinado. XHB9.3.4. Distingue nun mapa os principais nodos de transporte español. XHB9.3.5. Resolve problemas formulados nun caso específico sobre vías de comunicación no noso país.</p>	<p>Investigación e síntese sobre o turismo. Debate e análise sobre a pegada do turismo na paisaxe. Análise e comentario de imaxes.</p>
<p>B9.4. Describir o desenvolvemento comercial e a ocupación territorial que impón, e establecer as súas características.</p>	<p>XHB9.4.1. Comenta gráficas e estatísticas que expliquen o desenvolvemento comercial.</p>	
<p>B9.5. Localizar nun mapa os espazos turísticos, e enumerar as súas características e as desigualdades rexionais.</p>	<p>XHB9.5.1. Analiza e explica as desigualdades do espazo turístico.</p>	
<p>B9.6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á actividade ou ao espazo do sector servizos español, utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet como na bibliografía ou nos medios de comunicación social.</p>	<p>XHB9.6.1. Comenta gráficas e estatísticas que expliquen o desenvolvemento turístico español. XHB9.6.2. Explica como articulan o territorio outras actividades terciarias. XHB9.6.3. Analiza e comenta imaxes do espazo destinado a transportes, comercial ou outras actividades do sector servizos.</p>	
<p>B9.7. Identificar e comentar unha paisaxe transformado por unha importante zona turística.</p>	<p>XHB9.7.1. Confecciona esquemas para analizar a influencia do sector servizos na economía e no emprego en España, a partir de imaxes que reflectan o seu impacto nunha paisaxe.</p>	
<p>B10.1. Definir a cidade.</p>	<p>XHB10.1.1. Define cidade e achega exemplos.</p>	<p>Probas escritas. Observación do traballo na aula.</p>
<p>B10.2. Analizar e comentar planos de cidades, distinguindo os seus trazados.</p>	<p>XHB10.2.1. Analiza e explica o plano da cidade máis próxima ao lugar de residencia, ou a máis</p>	<p>Análise de producións do alumnado mediante rúbricas: Análise e comentario de planos urbanos.</p>

	significativa.	Comentario de imaxes. Elaboración de cadros e mapas temáticos sobre a xerarquía urbana en España. Debate e análise sobre o urbanismo no Milladoiro.
B10.3. Identificar o proceso de urbanización e enumerar as súas características e as planificacións internas.	XHB10.3.1. Identifica as características do proceso de urbanización. XHB10.3.2. Explica e propón exemplos de procesos de planificación urbana.	
B10.4. Analizar a morfoloxía e a estrutura urbana, e extraer conclusións da pegada da historia e a súa expansión espacial, reflexo da evolución económica e política da cidade.	XHB10.4.1. Sinala a influencia histórica no plano das cidades españolas. XHB10.4.2. Explica a morfoloxía urbana e sinala as partes dunha cidade sobre un plano desta.	
B10.5. Analizar e comentar unha paisaxe urbana.	XHB10.5.1. Comenta unha paisaxe urbana a partir dunha fonte gráfica. XHB10.5.2. Selecciona e analiza imaxes que expliquen a morfoloxía e a estrutura urbana dunha cidade coñecida.	
B10.6. Identificar o papel das cidades na ordenación do territorio.	XHB10.6.1. Explica a xerarquización urbana española.	
B10.7. Describir a rede urbana española e comentar as súas características.	XHB10.7.1. Describe e analiza as influencias mutuas entre a cidade e o espazo que a rodea.	
B10.8. Obter, seleccionar e analizar información de contido xeográfico relativo ao espazo urbano español, utilizando fontes en que estea dispoñible, en internet, nos medios de comunicación social ou na bibliografía.	XHB10.8.1. Selecciona e analiza novas xornalísticas que amosen a configuración e a problemática do sistema urbano español.	
B11.1. Describir a organización territorial española analizando a estrutura local, autonómica e estatal.	XHB11.1.1. Localiza e explica nun mapa a organización territorial española, partindo do concello e da comunidade autónoma.	

<p>B11.2. Explicar a organización territorial española e establecer a influencia da historia e da Constitución de 1978, mediante o emprego de mapas históricos e actuais.</p>	<p>XHB11.2.1. Explica a ordenación territorial española a partir de mapas históricos e actuais. XHB11.2.2. Caracteriza a ordenación territorial establecida pola Constitución de 1978. XHB11.2.3. Compara a ordenación territorial actual e a da primeira metade do século XX. XHB11.2.4. Distingue e enumera as comunidades autónomas, as principais cidades en cada unha e os países fronteirizos de España.</p>	<p>Análise de producións do alumnado: Identificación cartográfica e localización de unidades territoriais. Elaboración de cadros e gráficas sobre desigualdades territoriais. Síntese sobre a organización territorial española. Comentario sobre novas de prensa.</p>
<p>B11.3. Analizar a organización territorial española e describir os desequilibrios e os contrastes territoriais, así como os mecanismos correctores.</p>	<p>XHB11.3.1. Enumera os desequilibrios e os contrastes territoriais existentes na organización territorial española.</p>	
<p>B11.4. Describir a transcendencia das comunidades autónomas e definir as políticas territoriais que levan a cabo, incidindo no caso de Galicia.</p>	<p>XHB11.4.1. Explica as políticas territoriais que practican as comunidades autónomas en aspectos concretos.</p>	
<p>B11.5. Obter, seleccionar e analizar información de contido xeográfico relativo ás formas de organización territorial en España, utilizando fontes en que estea dispoñible en internet, nos medios de comunicación social ou na bibliografía.</p>	<p>XHB11.5.1. Distingue os símbolos que diferencian as comunidades autónomas. XHB11.5.2. Explica razoadamente os trazos esenciais das políticas territoriais autonómicas.</p>	
<p>B12.1. Definir a situación xeográfica de España no mundo, establecendo a súa posición e localizando os seus territorios.</p>	<p>XHB12.1.1. Localiza nun mapa as grandes áreas xoeconómicas e sinala aquelas coas que España ten máis relación. XHB12.1.2. Identifica aspectos salientables de España na situación mundial. XHB12.1.3. Localiza a situación española entre as grandes áreas xoeconómicas mundiais.</p>	
<p>B12.2. Describir o continente europeo distinguindo a súa estrutura territorial e os contrastes físicos e socioeconómicos.</p>	<p>XHB12.2.1. Explica a posición de España na Unión Europea.</p>	<p>Probas escritas. Observación do traballo na aula.</p> <p>Análise de producións do alumnado mediante rúbricas: Comentario de texto (novas xornalísticas sobre globalización e desenvolvemento sostible). Identificación e localización de grandes áreas económicas. Elaboración de cadros e esquemas. Definición de conceptos.</p>

B12.3. Identificar a posición de España na Unión Europea, enumerando as políticas rexionais e de cohesión territorial que se practican en Europa e que afectan a España.	XHB12.3.1. Extrae conclusións das medidas que a Unión Europea toma en política rexional e de cohesión territorial que afectan a España. XHB12.3.2. Comenta novas xornalísticas ou textos que explican a posición de España na Unión Europea.	
B12.4. Definir a globalización e explicar os seus trazos.	XHB12.4.1. Identifica e describe os trazos da globalización con exemplificacións que afecten a España.	
B12.5. Comparar os procesos de mundialización e diversidade territorial, resumindo as características de ambos.	XHB12.5.1. Confecciona cadros comparativos da aplicación a casos concretos dos conceptos de mundialización e de diversidade territorial.	
B12.6. Explicar as repercusións da inclusión de España en espazos socioeconómicos e xeopolíticos continentais e mundiais, utilizando fontes diversas baseadas en material bibliográfico ou en liña e en opinións expostas nos medios de comunicación social.	XHB12.6.1. Explica as repercusións da inclusión de España en espazos xeopolíticos e socioeconómicos continentais e mundiais a partir de distintas fontes de información xeográfica.	

Mínimos esixibles por estándares de aprendizaxe

De entre os estándares de aprendizaxe establecidos anteriormente sinálanse os seguintes elementos como mínimos esixibles para considerar superada a materia. Estes mínimos serán tomados como referencia para a elaboración de probas escritas e especialmente para probas de recuperación, probas extraordinarias e probas de recuperación da materia pendente.

Dentro dos instrumentos da avaliación e o deseño dos mesmos, estes mínimos serán ponderados con un 50% de calificación.

Criterios de avaliación	Mínimos esixibles
B1.1. Recoñecer a peculiaridade do coñecemento xeográfico utilizando as súas ferramentas de análise e os seus procedementos.	XHB1.1.1. Ser quen de describir a finalidade do estudo da xeografía, e as principais ferramentas de análise e os seus procedementos.
B1.3. Distinguir e analizar os tipos de planos e mapas con diferentes escalas, identificándoos como ferramentas de representación do espazo xeográfico	XHB1.3.1. Utilizar adecuadamente as ferramentas características da ciencia xeográfica.
B1.5. Diseñar e comparar mapas sobre espazos xeográficos próximos utilizando os procedementos característicos.	XHB1.5.1. Identificar nunha paisaxe as diferenzas entre paisaxe natural e cultural.

B2.1. Distinguir as singularidades do espazo xeográfico español establecendo os aspectos que lle confiren unidade e os elementos que ocasionan diversidade.	XHB2.1.1. Debuxar e sinalar sobre un mapa físico de España as unidades do relevo español, comentando as súas características.
B2.3. Definir o territorio español subliñando as diferenzas das unidades morfoestruturais.	XHB2.3.1. Enumerar e describir os principais trazos do relevo de España.
B3.2. Distinguir os climas en España e comentar as súas características, sinalando os factores e os elementos que os compoñen, para diferencialos.	XHB3.2.1. Describir e comparar os climas en España, enumerando os factores e os elementos característicos.
B3.5. Analizar os tipos de tempo atmosférico en España utilizando os mapas de superficie e de altura.	XHB3.5.1. Enumerar os trazos dos tipos de tempo atmosférico reflectidos nas estacións climatolóxicas. XHB3.5.2. Identificar e interpretar os elementos que explican os tipos de tempo atmosférico.
B4.1. Explicar a diversidade hídrica da Península Ibérica e nas illas, enumerando e localizando os tipos de elementos hídricos que se poden percibir coa observación da paisaxe.	XHB4.1.1. Explica a diversidade hídrica en España.
B5.1. Describir e reflectir nun mapa as paisaxes naturais españolas, identificando os seus trazos.	XHB5.1.1. Distingue as características dos grandes conxuntos paisaxísticos españois. XHB5.1.2. Localiza no mapa as paisaxes naturais españolas e identifica as súas características.
B5.3. Describir os espazos humanizados e enumerar os seus elementos constitutivos.	XHB5.3.1. Diferencia as paisaxes humanizadas das naturais.
	XHB6.2.2. Distingue as pirámides de poboación na súa evolución histórica.
B6.4. Diferenciar a densidade de poboación no espazo peninsular e insular, explicando a distribución de poboación.	XHB6.4.1. Comenta o mapa da densidade de poboación actual en España.
B6.10. Obter e seleccionar información de contido demográfico utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet como noutras fontes de información.	
B7.1. Describir as actividades agropecuarias e forestais, especificando as características de España.	XHB7.1.1. Identifica as actividades agropecuarias e forestais. XHB7.1.2. Diferencia as actividades do sector primario doutras actividades económicas.
B9.1. Analizar a terciarización da economía española establecendo as súas características e a influencia no produto interior bruto, e utilizar correctamente a terminoloxía do sector servizos.	XHB9.1.1. Identifica as características do sector terciario español.
B9.2. Identificar a presenza dos servizos no territorio, analizando a súa distribución e o impacto no medio.	XHB9.2.1. Explica a incidencia do sector servizos para a economía española.
B10.1. Definir a cidade.	XHB10.1.1. Define cidade e achega exemplos.
B10.2. Analizar e comentar planos de cidades, distinguindo os seus trazados.	XHB10.2.1. Analiza e explica o plano da cidade máis próxima ao lugar de residencia, ou a máis significativa.

B11.1. Describir a organización territorial española analizando a estrutura local, autonómica e estatal.	XHB11.1.1. Localiza e explica nun mapa a organización territorial española, partindo do concello e da comunidade autónoma.
B11.5. Obter, seleccionar e analizar información de contido xeográfico relativo ás formas de organización territorial en España, utilizando fontes en que estea dispoñible en internet, nos medios de comunicación social ou na bibliografía.	XHB11.5.1. Distingue os símbolos que diferencian as comunidades autónomas. XHB11.5.2. Explica razoadamente os trazos esenciais das políticas territoriais autonómicas.
B12.1. Definir a situación xeográfica de España no mundo, establecendo a súa posición e localizando os seus territorios.	XHB12.1.1. Localiza nun mapa as grandes áreas xeoeconómicas e sinala aquelas coas que España ten máis relación. XHB12.1.2. Identifica aspectos salientables de España na situación mundial. XHB12.1.3. Localiza a situación española entre as grandes áreas xeoeconómicas mundiais.

Concreción dos mínimos esixibles

Criterios para a selección de conceptos: As especificacións contidas nos documentos da Comisión de Traballo de Xeografía das PAU.

1. Diversidade xeolóxica e morfolóxica: Aluvión, Foz, Litosfera. Meseta, Penechaira, Somontano, Tectónica de placas
2. Diversidade climática: Aridez, Barlovento, Inversión térmica, Isóbara, Isohieta, Umbría
3. Diversidade hídrica: Cunca fluvial, Estiaxe, Marisma
4. Diversidade bioxeográfica: Laurisilva, Maquis, Vexetación clímax, Vexetación antrópica
5. Natureza e medio ambiente de Galicia: Esteiro, Landa, Ría, Tómbolo
6. Riscos e problemas ambientais: Avaliación de impacto ambiental, Ecosistema, Efecto invernadoiro, Paisaxe
7. Cambios e permanencias no sector primario: Acuicultura, Agricultura ecolóxica, Denominación de orixe, Desagrarización, Explotación intensiva, Política Agrícola Común (PAC), Política Pesqueira Comunitaria (PPC), Silvicultura, Transxénicos.
8. A reestruturación dos espazos industriais: Economías de escala, Enerxías renovables, Difusión industrial, Fondos estruturais, Subcontratación, Industrias verdes, Materias primas estratéxicas, Parque tecnolóxico.
9. España unha economía de servizos: Poboación Activa, Esperanza de Vida.
10. A poboación en España: Réxime Demográfico, Censo de Poboación, Saldo Migratorio, Taxa de Fecundidade, Transición Demográfica, Padrón Municipal.
11. O sistema urbano: Área suburbana, Área metropolitana, Cualificación do solo, Plan Xeral de Ordenación Urbana (PXOU), Unidade Veciñal de Absorción (UVA), Xentrificación.
12. Organización político-administrativa actual española: Parroquia, Municipio, Provincia, Comunidade Autónoma, Estatuto de autonomía
13. Unión Europea e España no mundo: Comisión europea, Movements antiglobalización, Obxectivos do Milenio, Xeopolítica

Exercicios prácticos.

Criterios para a selección de exercicios prácticos: As especificacións contidas nos documentos da Comisión de Traballo de Xeografía das PAU (<http://ciug.cesga.es/grupos/xeografia.php>).

1. Diversidade xeolóxica e morfolóxica
 - Comentario guiado dun fragmento de mapa topográfico: identificación das coordenadas xeográficas, máximas e mínimas altitudes, zonas de maiores e menores pendentes, principais cursos fluviais e orientación dos mesmos.
 - Comentario de perfís topográficos: N-S, E-O, Pireneos-Val do Ebro.
 - Mapa litolóxico de España.
 - Debuxos e gráficos con tipos de modelado: granítico, cárstico, glaciar ou volcánico.
 - Imaxes identificativas: pedras cabaleiras, badlands, páramos, canóns.
 - Esquemas do relevo costeiro: costa mediterránea.

2. Diversidade climática: Mapas do tempo en superficie
 - Advección do Oeste, anticiclón de verán e tempo do norte.
 - Mapas de temperaturas e precipitacións medias.
 - Mapa dos climas de España.
 - Climogramas: análise de temperaturas, precipitacións e aridez; factores que inflúen no clima; influencia no medio; tipos de climas e localización xeográfica dos mesmos.
3. Diversidade hídrica
 - Comentario de hidrogramas (nival, nivo-pluvial, pluvio-nival, pluvial oceánico, pluvial mediterráneo).
 - Análise das concas hidrográficas do Ebro e Guadalquivir: localización dos principais ríos e posibles réximes fluviais.
 - Comentario dun mapa dos recursos hídricos da península.
4. Diversidade bioxeográfica
 - Mapas de distribución de carballo, sobreira, faia e aciñeira.
 - Gráficos comparativos de cliseries.
 - Mapa de rexións bioxeográficas.
 - Comentario dunha imaxe de paisaxe natural: mediterránea, de montaña e das illas Canarias.
5. Natureza e medio ambiente de Galicia
 - Comentario dun perfil topográfico O-E.
 - Comentario de paisaxes naturais de Galicia (serras orientais, cuncas interiores e tipoloxía das rías).
6. Riscos e problemas ambientais
 - Mapas (España e Galicia) de riscos: xeolóxicos, climáticos (inundacións, temporais e secas).
 - Estatísticas e mapas (España e Galicia) de erosión dos solos, desertización e incendios forestais.
 - Mapas (España e Galicia) dos espazos protexidos (parques nacionais, parques naturais, reservas da biosfera).
7. Cambios e permanencias no sector primario:
 - Comentario e localización dunha paisaxe agraria e humanizada, a través de fotografía aérea ou outros medios de reprodución.
 - Mapa de espazos pesqueiros (rexións e caladoiros).
 - Gráficos e mapas sobre a produción agraria, gandeira ou pesqueira, e poboación ocupada nestes sectores.
8. A reestruturación dos espazos industriais
 - Comentario dunha paisaxe industrial e humanizada (fotografía).
 - Mapas ou planos sobre factores de localización industrial.
 - Mapas e gráficos de produción mineira, industrial, enerxética e principais áreas industriais de España e Galicia.
 - Mapas e gráficos de poboación ocupada nas actividades mineiras e industriais en España e Galicia.
9. España unha economía de servizos
 - Comentario de paisaxes turísticas.
 - Mapas da distribución de redes e infraestruturas do transporte (AVE, autoestradas, autovías, portos e aeroportos).
 - Mapas ou gráficos do movemento de viaxeiros.
 - Mapas ou gráficos sobre a distribución e tendencias do turismo
 - Gráficas sobre a evolución do comercio exterior e/ou interior.
 - Gráficos e estudos sobre o impacto da sociedade da información.
10. A poboación española
 - Calcular e analizar o índice sintético de fecundidade dun concello, provincia, etc. a partir dos datos do INE ou IGE.
 - Comentar e comparar pirámides de poboación.
 - Gráfica da evolución da poboación activa de España, Galicia, nos últimos anos.
 - Gráfica da transición demográfica en España.
 - Gráfica ou estatísticas coa variable de xénero (actividade, estudos ... feminina).
 - Mapas das porcentaxes de inmigrantes por provincia ou CCAA.
 - Gráfica da emigración galega.
 - Mapas e gráficos de ocupación por sectores económicos.
11. O sistema urbano
 - Comentario plano urbano sinalando as súas partes e a evolución histórica. (Barcelona, Toledo, Vitoria, Madrid).
 - Paisaxe: comentario dun espazo urbano (alturas, tipoloxías, problemas económicos e sociais).
 - Mapa do sistema urbano en España e en Europa.
 - Mapa do subsistema urbano galego.
12. Organización político-administrativa actual española
 - Mapa de crecemento do PIB das CC.AA.
 - Gráfica de índices de benestar social das CC.AA.

13. Unión Europea e España no mundo

- Mapa do PIB per cápita en Europa e no mundo.
- Gráfica de débeda externa total por rexións do mundo.
- Mapa de espazos centrais e periféricos no mundo.
- Gráfica ou táboa do Índice de desenvolvemento humano no mundo.

b.3) Contidos e actividades de aprendizaxe.

Bloque	Obx	Contidos	Actividades de aprendizaxe
U.D.1	d,e,g,i,l	B1.1. Concepto de xeografía. Métodos e ferramentas propias da disciplina.	<ul style="list-style-type: none"> - Definición de conceptos. - Identificación, análise e comparación de documentos cartográficos. - Elaboración sínteses. - Composición de cadros e esquemas. - Lectura e comentario de textos. - Manexo da escala e elaboración de cortes topográficos.
	d,e,g,i,l	B1.2. Características do espazo xeográfico. Concepto de paisaxe como resultado da interacción entre factores naturais e culturais. Desenvolvemento sustentable.	
	d,g,i,l	B1.3. Representación gráfica do espazo xeográfico a distintas escalas.	
	d,g,i,l	B1.4. Planos e mapas: compoñentes e análise. O mapa topográfico nacional a escala 1:50.000.	
	d,e,g,i,l	B1.5. Técnicas cartográficas.	
	d,e,g,i,l	B1.6. Obtención e interpretación da información cartográfica. Imaxes de satélite.	
U.D.2	d,e,g,i,l	B2.1. España e a súa singularidade xeográfica: unidade e diversidade.	<ul style="list-style-type: none"> -Localización xeográfica dos distintos elementos -Identificación e localización dos principais elementos do relevo. -Elaboración de sínteses sobre evolución xeomorfolóxica. -Definición de conceptos. -Composición de esquemas, mapas conceptuais e cadros comparativos. -Identificación e comentario de mapas temáticos e imaxes. - Realización de cortes topográficos de España e Galicia.
	d,e,g,i,l	B2.2. Relevo español: diversidade xeomorfolóxica. Localización dos principais accidentes xeográficos.	
	d,e,g,i,l	B2.3. Evolución xeolóxica do territorio español como conformadora das diferentes morfoestruturas.	
	d,e,g,i,l	B2.4. Litoloxía peninsular e insular e formas de modelaxe.	
	d,e,g,i,l	B2.5. Identificación das unidades do relevo español peninsular e insular, e os trazos de cada unha.	
	d,e,g,i,l	B2.6. Corte topográfico: realización e análise.	
	d,e,g,i,l	B2.7. Concepto de solo. Os solos en España: variedade edáfica e as súas características.	
U.D.3	d,g,i,l	B3.1. Clima e tempo atmosférico. Factores xeográficos, dinámica atmosférica e elementos do clima.	<ul style="list-style-type: none"> - Definición de conceptos. -Elaboración de cadros comparativos e esquemas. - Lectura e comentario de textos. -Análise e comparación de mapas temáticos e atmosféricos. -Síntese e comentario de textos sobre a interrelación entre clima e outros
	d,e,g,i,l	B3.2. Dominios climáticos españois: as súas características e representación en climogramas.	
	d,e,g,i,l	B3.3. Dominios climáticos españois: factores limitantes.	
	d,e,g,i,l	B3.4. Variabilidade climática. Temperatura e precipitación.	

	d,e,g,i,l	B3.5. Situacións sinópticas e tipos de tempo atmosférico en España.	<p>elementos da natureza.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Identificación e clasificación de climas e análise de climogramas e outras gráficas. -Elaboración e análise de cliseries. -Elaboración e comentario de mapas temáticos de vexetación e paisaxes. -Investigación sobre flora e fauna e aproveitamentos agrícolas. - Comentario de fotografías.
	d,e,g,i,l	B3.6. Mapas do tempo, altura e superficie: análise e interpretación.	
	d,e,g,i,l,q	B3.7. Escenarios de cambio climático en diferentes dominios do territorio peninsular e insular.	
	d,g,i,l	B3.8. Factores xeográficos e características da vexetación. Rexións bioxeográficas.	
	d,e,g,i,l	B3.9. Formacións vexetais españolas e a súa distribución. Análise de cliseries de vexetación.	
U.D.4	d,e,g,i,l	B4.1. Diversidade hídrica da península e das illas. Principais elementos hídricos nas paisaxes.	-Definición de conceptos.
	d,e,g,i,l	B4.2. Vertentes hidrográficas. Principais cuncas fluviais peninsulares.	-Elaboración de cadros e esquemas.
	d,g,i,l	B4.3. Réximes fluviais predominantes.	-Lectura e comentario de textos.
	d,e,g,i,l	B4.4. Zonas húmidas en España.	- Elaboración e análise de gráficas e mapas temáticos.
	d,e,g,i,l	B4.5. Aproveitamento dos recursos hídricos: incidencia da seca e das chuvias torrenciais.	-Elaboración e comentario de réximes hidrográficos.
	d,e,g,i,l	B4.6. Augas subterráneas.	-Pequenas investigación sobre zonas húmidas, flora e fauna. -Lectura e comentario sobre textos acerca dos aproveitamentos hídricos.
U.D.5	d,e,g,i,l	B5.1. Paisaxes naturais españolas.	<ul style="list-style-type: none"> - Definición de conceptos. -Lectura e comentario de textos. -Debate e investigación sobre desenvolvemento sustentable e pegada ecolóxica. -Elaboración de cadros, esquemas e mapas temáticos. -Identificación, clasificación e localización de paisaxes e elementos. -Análise e comentario de imaxes.
	d,e,g,i,l,q	B5.2. Influencia do medio na actividade humana. Políticas favorecedoras do patrimonio natural.	
	d,e,g,i,l,q	B5.3. Os medios humanizados e a súa interacción no espazo xeográfico. Paisaxes culturais.	
	d,e,g,i,l,q	B5.4. Aproveitamento sustentable do medio físico.	
	d,e,g,i,l	B5.5. Variedades de paisaxes naturais.	
U.D.6	d,g,i,l	B6.1. Fontes para o estudo da poboación. Procedementos de análise en demografía.	<ul style="list-style-type: none"> -Definición de conceptos demográficos. -Cálculo de taxas. -Elaboración e análise de mapas temáticos, gráficas e pirámides de poboación. -Elaboración de cadros e esquemas.
	d,e,g,i,l	B6.2. Evolución histórica.	
	d,e,g,i,l	B6.3. Movementos naturais de poboación.	
	d,e,g,i,l	B6.4. Distribución territorial da poboación.	
	d,e,g,i,l	B6.5. Migracións.	

	d,e,g,i,l	B6.6. Mapa da distribución da poboación española.	<p>-Lectura e comentario de textos e novas de prensa.</p> <p>-Investigación demográfica sobre Galicia e o concello.</p> <p>-Sínteses e resumos.</p> <p>-Debate e comentario sobre envellecemento e superpoboación.</p>
	d,e,g,i,l	B6.7. Mapa de densidade da poboación española.	
	d,e,g,i,l	B6.8. Conformación do espazo demográfico actual. Definición e cálculo de taxas demográficas.	
	d,e,g,i,l	B6.9. Diversidades rexionais. Estrutura, problemática actual e posibilidades de futuro da poboación española. Realidade demográfica galega.	
	d,e,g,i,l	B6.10. Ordenación do territorio. Peso do factor demográfico.	
U.D.7	d,e,g,i,l	B7.1. Peso das actividades agropecuarias, forestais e pesqueiras no PIB. Poboación activa.	<p>-Definición de conceptos.</p> <p>-Elaboración de cadros e esquemas.</p> <p>-Investigación histórica sobre cultivos, propiedade da terra.</p> <p>-Identificación, clasificación e localización de elementos.</p> <p>- Análise de Imaxes.</p> <p>-Síntese-resumo sobre as características do espazo rural galego.</p> <p>-Investigación sobre o sector pesqueiro e silvicultor.</p>
	d,e,g,i,l,q	B7.2. Aspectos naturais e históricos que explican os factores agrarios.	
	d,e,g,i,l,q	B7.3. Elementos que conforman as paisaxes agrarias. Paisaxes agrarias de España: características.	
	d,e,g,i,l,q	B7.4. Estrutura da propiedade e tenencia da terra.	
	d,e,g,i,l,q	B7.5. Explotacións agrarias: características. Tipos de agricultura: coexistencia de formas avanzadas e tradicionais. Transformacións agroindustriais.	
	d,e,g,i,l	B7.6. Políticas de reforma agraria. Situación española do sector no contexto da Unión Europea. Política Agraria Común (PAC).	
	d,e,g,i,l,q	B7.7. Actividade pesqueira: localización, características e problemas. Análise dos aspectos físicos e humanos que conforman o espazo pesqueiro. Caso galego.	
	d,e,g,i,l,q	B7.8. Silvicultura: características e desenvolvemento no territorio.	
U.D.8	d,e,g,i,l	B8.1. Proceso de industrialización español: características e breve evolución histórica.	<p>-Definición de conceptos.</p> <p>-Análise de imaxes e mapas temáticos.</p> <p>-Elaboración de esquemas e cadros resumo.</p> <p>-Investigación sobre sectores industriais.</p> <p>-Identificación, clasificación e localización de industrias.</p> <p>-Lectura e comentario de textos sobre a U.E.</p> <p>-Investigación sobre tipos de turismo.</p> <p>Traballo sobre o sector secundario/terciario en Galicia.</p>
	d,e,g,i,l	B8.2. Localización das fontes de enerxía en España.	
	d,e,g,i,l	B.8.3. Achea ao PIB da industria. Poboación activa. Deficiencias e problemas do sector industrial español.	
	d,e,g,i,l	B8.4. Elementos das paisaxes industriais. Tipoloxías de paisaxes.	
	d,e,g,i,l	B8.5. Rexións industriais e eixes de desenvolvemento de España: importancia das políticas territoriais no sector. Planificación e perspectivas de futuro.	

	d,e,g,i,l	B8.6. Influencia da política da Unión Europea na configuración da industria española.	-Comentario e debate sobre o impacto industrial e turístico na paisaxe.
U.D.9	d,e,g,i,l	B9.1. Terciarización da economía española: influencia no PIB. Poboación activa do sector terciario.	<ul style="list-style-type: none"> -Definición de conceptos. -Análise de imaxes e mapas temáticos. -Elaboración de esquemas e cadros resumo. -Investigación sobre sectores industriais. -Identificación, clasificación e localización de industrias. -Lectura e comentario de textos sobre a U.E. -Investigación sobre tipos de turismo. Traballo sobre o sector secundario/terciario en Galicia. -Comentario e debate sobre o impacto industrial e turístico na paisaxe.
	d,e,g,i,l	B9.2. Análise dos servizos e distribución no territorio.	
	d,e,g,i,l	B9.3. Sistema de transportes en España. Impacto das infraestruturas sobre o espazo xeográfico.	
	d,e,g,i,l	B9.4. Desenvolvemento comercial: características, evolución e distribución territorial.	
	d,e,g,i,l	B9.5. Espazos turísticos: características e evolución.	
	d,e,g,i,l	B9.6. Outras actividades terciarias: sanidade, educación, finanzas e servizos públicos.	
	d,e,g,i,l	B9.7. Transformacións das paisaxes nas zonas turísticas. Caso do litoral.	
U.D.10	d,e,g,i,l	B10.1. Concepto de cidade e a súa influencia na ordenación do territorio.	<ul style="list-style-type: none"> -Definición de conceptos. -Identificación, clasificación e localización de elementos urbanos en planos e mapas. -Elaboración de cadros e resumos. -Lectura, comentario e debate sobre problemas actuais na cidade. -Elaboración e comentario de mapas temáticos. -Comentario de imaxes urbanas, edificacións, redes viarias...
	d,e,g,i,l,q	B10.2. Morfoloxía e estrutura urbanas. Análise socioeconómica e política a través do plano da cidade.	
	d,e,g,i,l	B10.3. Planificacións urbanas. Instrumentos do planeamento.	
	d,e,g,i,l,q	B10.4. Características do proceso de urbanización. Areas de influencia.	
	d,e,g,i,l,q	B10.5. Características da paisaxe urbana.	
	d,e,g,i,l,q	B10.6. Usos do solo urbano. Ordenación territorial.	
	d,e,g,i,l	B10.7. Rede urbana española. Características do proceso de crecemento espacial das cidades.	
	d,e,g,i,l,q	B10.8. Sistema urbano español: desenvolvemento sustentable. Cidades saudables. O territorio como recurso.	
U.D.11	d,e,g,i,l,q	B11.1. Organización territorial de España.	<ul style="list-style-type: none"> - Definición de conceptos. -Identificación, clasificación e localización de unidades territoriais. -Elaboración de mapas temáticos, cadros e gráficas. -Lectura e debate sobre textos.
	d,e,g,i,l	B11.2. Influencia da historia e da Constitución de 1978 no deseño territorial.	
	d,e,g,i,l	B11.3. Desequilibrios e contrastes territoriais.	
	d,e,g,i,l,q	B11.4. Comunidades Autónomas: políticas rexionais e de cohesión territorial. Comunidade Autónoma de Galicia.	
	d,e,g,i,l,q	B11.5. A cuestión territorial na España das autonomías.	

U.D.12	d,e,g,i,l	B12.1. España: situación xeográfica; posición e localización dos territorios que conforman a unidade e a diversidade política.	<ul style="list-style-type: none"> - Definición de conceptos. - Elaboración de gráficas, cadros e sínteses. - Análise e comentario de mapas temáticos e textos sobre dependencia enerxética. - Texto sobre o novo Tratado Comercial UE-EUA. - Debate sobre a globalización e o papel de España: comentario do caso Inditex. - Debate sobre Galicia e o seu papel na U.E. e no mundo.
	d,e,g,i,l	B12.2. España en Europa. Estrutura territorial. Contrastes físicos e socioeconómicos de Europa.	
	d,e,g,i,l	B12.3. Posición de España na Unión Europea. Políticas rexionais e de cohesión territorial.	
	d,e,g,i,l	B12.4. España no mundo. Globalización e diversidade no mundo.	
	d,e,g,i,l	B12.5. Procesos de mundialización e desigualdades territoriais. Grandes eixes mundiais.	
	d,e,g,i,l	B12.6. Posición de España nas áreas socioeconómicas e xeopolíticas mundiais.	
	d,e,g,i,l	B12.3. Posición de España na Unión Europea. Políticas rexionais e de cohesión territorial.	
	d,e,g,i,l	B12.4. España no mundo. Globalización e diversidade no mundo.	
	d,e,g,i,l	B12.5. Procesos de mundialización e desigualdades territoriais. Grandes eixes mundiais.	

c) Concrecións metodolóxicas na materia / materiais e recursos didácticos:

O tratamento metodolóxico da materia debe axustarse ao nivel competencial inicial do alumnado, respectando ritmos e estilos de aprendizaxe que teñan en conta a atención á diversidade. A materia de Xeografía permite desenvolver metodoloxías activas, nas que o traballo individual e cooperativo estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, integrando de forma especial as tecnoloxías da información e da comunicación.

A metodoloxía didáctica no Bacharelato debe favorecer polo tanto, a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo, para traballar en equipo e para aplicar os métodos apropiados de investigación e tamén debe subliñar a relación dos aspectos teóricos das materias coas súas aplicacións prácticas.

En Bacharelato, a relativa especialización das materias determina que a metodoloxía didáctica estea fortemente condicionada polo compoñente epistemolóxico de cada materia, polas esixencias do tipo de coñecemento propio de cada unha. Ademais, a finalidade propedéutica e orientadora da etapa esixe o traballo con metodoloxías específicas e que estas comporten un importante grao de rigor científico e de desenvolvemento de capacidades intelectuais de certo nivel (analíticas, explicativas e interpretativas).

Resulta conveniente utilizar estratexias didácticas variadas, que combinen, do xeito en que cada un considere máis apropiado, as estratexias expositivas, acompañadas de actividades de aplicación, e as estratexias de indagación.

Na materia de Xeografía de 2º de Bacharelato usaremos como referencia material elaborado polos membros do departamento, libros das editoriais Anaya e Santillana e atlas e dicionarios especializados. Para a actualización (estadística, económica,...etc.) utilizaremos a prensa dixital especialmente en xeografía humana. Aproveitaremos a información suministrada nas páxinas web de diversos servizos oficiais que en moitos casos contan con recursos didácticos interesantes (meteogalicia, IGN, INE etc.). O obxectivo é que o alumnado remate o ano académico tendo manipulado un surtido amplo de fontes de información das que tirar coñecemento.

O manexo destas fontes de información e produción de traballos por parte do alumnado, tamen contempla o uso das TICs. Alguns recursos serán certas aplicacións tales como prezi, powerpoint, para elaborar presentacións ou mostrar unha relación de conceptos explicados rapidamente ao gran grupo; Excel, para a elaboración de gráficos; Google Earth ou Maps, para a localización de lugares, visitas virtuais a enclaves arqueolóxicos e análise do relevo da Terra; mapas flash interactivos para traballar a xeografía descriptiva e todas aquelas que suxira o alumnado.

Como medida de prevención e ante a posibilidade dunha aprendizaxe semipresencial, iniciaremos o antes posible o manexo de ferramentas que permitan a comunicación co alumnado, a entrega de documentos e a resolución de problemas mediante o uso da Aula virtual do IES. No caso de chegarse a tomar esta medida de confinamento recorreremos ao servizo de videoconferencia tal e como se fixo no pasado curso con resultados máis que aceptables.

d. Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.

De acordo co perfil competencial da materia antes apuntado, e os tipos de proba deseñados nas Probas de Acceso á Universidade, faremos unha avaliación inicial ó comezo de cada bloque temático en torno a dous instrumentos esenciais:

- Comentario dunha imaxe (fotografía aérea, MTN, mapa temático, gráfico etc.).
- Comentario de texto.

Esta avaliación inicial de cada bloque (realizada oralmente ou por escrito) proporcionará información sobre o grao de coñecemento dos contidos curriculares dos alumnos, pero tamén do progreso e evolución na realización destas técnicas e destrezas ó longo do proceso de ensino-aprendizaxe.

Deste xeito a Avaliación Inicial permitirá establecer o punto de partida conceptual do alumnado e a súa evolución en aspectos específicos das técnicas antes mencionadas (emprego de vocabulario específico con precisión, identificación de ideas principais, análise e enfoque xeográfico dos fenómenos comentados...).

En función destes resultados, o docente e o departamento replantearán a programación didáctica en torno a dous aspectos esenciais: temporalización e concrecións metodolóxicas.

e. Medidas de Atención á Diversidade.

De acordo co Departamento de Orientación do centro e as necesidades e informes recibidos deseñaremos actividades de reforzo e ampliación que con carácter voluntario sirvan de estímulo para os alumnos. Calquera outro tipo de medida de carácter extraordinario seguirá as pautas metodolóxicas apuntadas na parte común desta programación e deseñadas de acordo co Departamento de Orientación.

f. Criterios sobre avaliación e cualificación

Os criterios de avaliación están claramente determinados polas esixencias da proba de selectividade, polo que nos tomaremos como referencia as orientacións da Comisión da materia que aparecen especificadas nos contidos: pregunta teórica, prácticos, definir conceptos.

1. Desenvolver explicacións coherentes e precisas por escrito sobre os distintos fenómenos xeográficos usando unha terminoloxía axeitada.
2. Analizar e interpretar a información proporcionada por distintos tipos de documentos (gráficas, mapas, textos, imaxes...) sendo quen de explicar criticamente dita información.
3. Escritura correcta, tanto desde o punto de vista gramatical como na organización xeral do escrito.
4. Coñecer os trazos xerais da formación do relevo e os seus elementos máis importantes.
5. Identificar os factores e elementos do clima, explicando os efectos concretos de cada un deles nas características dos distintos climas de España.
6. Coñecer e identificar as principais rasgos das paisaxes naturais españolas e as súas diferenzas: relevo, vexetación, ríos.
7. Coñecer e identificar os principais problemas medioambientais que afectan a España e as súas causas.
8. Coñecer as características xerais da economía española nos seus distintos sectores: primario, secundario e terciario.
9. Identificar os factores de localización e distribución dos diferentes espazos produtivos españois.
10. Analizar e explicar as principais características da poboación española: movementos naturais, movementos migratorios, estrutura da poboación.
11. Analizar e interpretar o proceso de urbanización en España, tanto na súa evolución histórica como nas características e problemas actuais.
12. Identificar, localizar e interpretar as distintas paisaxes humanizadas do territorio español, distinguindo os seus principais elementos.
13. Analizar a organización política e administrativa española e os seus efectos espaciais, percibindo os seus efectos nas desigualdades territoriais.

14. Coñecer os efectos máis importantes das relacións internacionais de España (sobre todo a UE) nas características concretas do espazo xeográfico español.

En cada unha das tres avaliacións **haberá un único exame**. Este exame seguirá sempre o modelo da CIUGA. Farase un exame xeral a finais maio só para aqueles que teñan que superar a materia ou queiran subir a cualificación. Neste exame final seguirase o mesmo modelo e abarcará toda a materia do curso. Para superar cada un dos exames hai que obter un mínimo de **5 puntos**. A nota final será a **media aritmética das cualificacións obtidas en cada unha das avaliacións**. Antes de cada exame proporcionarase ao alumnado unha orientación sobre o mesmo, centrada nos contidos máis salientables.

En cada exame haberá **dúas opcións pechadas**, e valorarase como unha proba global (de 0 a 10) tendo en conta os coñecementos amosados, a interpretación correcta dos documentos, a claridade expositiva, a redacción e a presentación. O exame consta de **tres apartados: definición breve de termos xeográficos (ata 2 puntos), desenvolvemento dun tema entre varias opcións (ata 3 puntos), e elaboración dun comentario crítico dun mapa, gráfico, texto...(ata 5 puntos)**.

A avaliación será **continua**, entrando sempre os contidos xa traballados na aula, e a nota da 3ª Avaliación será a nota final. **Non se farán exames de recuperación de períodos específicos**, sendo sempre todos os exames igualmente importantes.

A nota de avaliación e final basearase fundamentalmente nas cualificacións dos exames, se ben tamén se terá en conta o traballo a través dos comentarios voluntarios entregados e corrixidos polo profesor. **De tal xeito que a nota dos exames suporá un 95% e o restante 5% corresponderase cos comentarios de texto (sempre voluntarios) entregados e corrixidos.**

Adxunto modelo de exame para cada unha das probas (exames) de tódalas avaliacións.

Facilitarase unha nota 'final' ao alumnado, e fixarase un derradeiro exame para aquel alumnado que, voluntariamente, aspire a mellorar a nota provisional. O alumnado que non desexe subir a nota terá a nota xa anunciada.

- Asistencia a clases **(de haber confinamentos parciais fomentarse a participación mediante a Aula virtual, e de se producir a necesidade dunha aprendizaxe semipresencial grupal poderá incrementarse o 20% reservado a participación activa).**

O exame final contará un 50%, e a nota provisional anterior outro 50%. A media entre as dúas notas será a nota final do alumnado que conorra a derradeira proba.

No caso de non poder realizar probas presenciais por motivo xustifico recorrease á ferramenta Cisco-Webex para a realización de probas escritas e/ou orais que serán comunicadas coa antelación suficiente e apoder ser consensuadas co alumnado. (O son e a imaxe destas probas quedará rexistrado).

a) Introducción e contextualización.

O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, respectando os distintos ritmos e estilos de aprendizaxe e tendo en conta a atención á diversidade. Historia da Arte permite desenvolver metodoloxías activas, nas que o traballo individual e cooperativo estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, e integrando de xeito especial as TIC.

Contamos cun grupo de 11 alumnos/as matriculados en Historia da Arte. As clases semanais, catro sesións, desenvólvense na aula 207, aula moi reducida e sen material.

Contribución da materia ao desenvolvemento das competencias clave.

Competencia de conciencia e expresións culturais. A contribución da Historia da Arte a esta competencia devén fundamental dadas as características propias desta disciplina. Así, mediante a caracterización dos distintos estilos artísticos, e co comentario e análise das principais obras da arte occidental en relación co seu contexto histórico, social e cultural, exercítase plenamente esta competencia. Tamén é potenciada a través da aprendizaxe das técnicas e os elementos das distintas disciplinas artísticas.

É moi importante ter en conta o contexto social, económico, político, ideolóxico, relixioso e biográfico no que foi ideada e realizada a obra de arte. Igualmente, a Historia da Arte fomenta a creatividade e a sensibilidade artística porque tamén invita a valorar unha obra de arte desde un punto de vista puramente estético, o que á súa vez estimula o respecto cara a diferentes valoracións e interpretacións subxectivas. Finalmente, a visita de museos, fundacións e outros centros artísticos promove a involucración do alumnado na vida cultural da sociedade e faino partícipe, como receptor e público, do proceso artístico contemporáneo.

Competencia sociais e cívicas. A súa contribución é moi destacable porque invita a valorar o patrimonio artístico como un legado que hai que preservar e transmitir ás xeracións vindeiras, mediante a participación activa na súa conservación. Ao mesmo tempo, mediante o estudo da relación entre clientes e artistas ao longo da historia, desprégase unha evolución sociolóxica que enfatiza a comprensión da arte como produto eminentemente social. Así mesmo, na realización de traballos de investigación sobre artistas ou obras específicos promóvese a planificación, organización e toma de decisións persoais deliberadas e debidamente xustificadas. Con isto, preténdese contribuír igualmente ao asentamento das bases para unha cidadanía que resolva os seus problemas mediante o respecto mutuo e a aceptación de opinións distintas, argumentando sempre de forma dialogada e considerada os distintos puntos de vista.

Competencia en comunicación lingüística. A área desta materia é humanística, o que especialmente favorece o desenvolvemento da competencia lingüística ao ter que caracterizar e describir os estilos artísticos da arte mediante a terminoloxía específica da Historia da Arte. Ao mesmo tempo, exercítase continuamente a expresión e comprensión escrita porque se utilizan e manexan distintos tipos de textos: explicativos, descritivos e informativos. En particular, o alumno a partir destes textos elabora e procesa a información para poder expola posteriormente de forma comprensible, oral ou escrita. Ademais, en tanto que un dos obxectivos fundamentais da materia é o comentario, a análise e a valoración de obras de arte, estímúlase a comprensión de linguaxes icónicas e simbólicas de representación.

Competencia de aprender a aprender. A través de varias formas, a materia da Historia da Arte contribúe a desenvolver adecuadamente esta competencia. En primeiro lugar, a partir dun tipo de comentario de obras de arte que inclúe aspectos históricos, formais, sociolóxicos e iconográficos, o alumnado adquire autonomía para aplicar estes coñecementos nas súas propias análises, podendo entón elaborar catálogos con breves comentarios de obras onde pode asociar o aprendido a novas experiencias artísticas vividas. Con isto, estímúlase así mesmo a reflexión e adquisición das dificultades encontradas no proceso levado a cabo. En segundo lugar, os

contidos específicos da área estimulan o desenvolvemento de estratexias para organizar a información, aprendela e poder aplicala en contextos distintos: por exemplo, as características dun estilo artístico permiten a súa aplicación a distintas obras tanto de contextos próximos como afastados. Finalmente, o estudo da pervivencia das características estilísticas dalgúns períodos en etapas posteriores contribúe a construír as novas aprendizaxes sobre os xa realizados.

Competencia de sentido de iniciativa e espírito emprendedor. Esta materia promove, a través das súas diversas tarefas, o desenvolvemento da capacidade para pór en práctica habilidades de planificación e organización do estudo. Especificamente, na elaboración de catálogos de comentarios de obras de arte e, da mesma forma, tamén na confeccion dos traballos de investigación, requírese o uso de habilidades para planificar, organizar, analizar, comunicar, facer e informar, así como habilidades para traballar de forma cooperativa e flexible como parte dun equipo, asumindo unha actitude de participación activa e decisiva e respondendo de forma positiva ás novidades.

Competencia dixital. Exerceitase e desenvólvese esta competencia a partir do uso habitual na materia de distintos tipos de información dixital. Efectivamente, a análise e o comentario das obras de arte, así como a caracterización dos distintos estilos artísticos correspondentes, supón o visionado de imaxes das obras, e, cando corresponde, de plantas, alzados, vídeos, proxeccións isométricas ou do percorrido dalgúns grandes obras en tres dimensións. Ademais, nos traballos de investigación requírase que o alumnado utilice as tecnoloxías da información, tanto na procura da información como no seu procesamento e a súa exposición. Finalmente, grazas á achega doutras manifestacións procedentes das novas tecnoloxías e os medios de comunicación visual, a Historia da Arte renovouse de xeito que o acceso á imaxe forma parte da nosa realidade cotiá.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía. Esta unha das competencias que se exercita en menor proporción dentro da Historia da Arte. Porén, en moitas obras de arte si que se traballa ocasionalmente, xa sexa a partir do estudo de proporcións, cánones, esquemas compositivos, dimensións, e relacións entre as partes, e entre as partes e o todo. O desenvolvemento desta competencia, polo tanto, poderase practicar especialmente no estudo de obras clásicas ou influenciadas polo mundo clásico, así como nos patróns xeométricos utilizados nalgúns sistemas de decoración.

c) Obxectivos.

Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.

Consolidar unha madureza persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.

Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.

Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.

Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.

Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.

Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.

Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.

Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.

Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

d) **Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable de:** a) Temporalización. b) Contidos c) Criterios de avaliación. c) Grao mínimo de consecución para superar a materia (**en negra**).

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
1º T	Bloque 1. Raíces da arte europea: o legado da arte clásica			
▪ SET	▪ 3	▪ B1.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte grega, en relación co seu contexto histórico e cultural.	▪ HAB1.1.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB1.1.2. Define o concepto de orde arquitectónica e compara as tres ordes da arquitectura grega.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB1.1.3. Describe os tipos de templo grego, con referencia ás características arquitectónicas e a decoración escultórica.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB1.1.4. Describe as características do teatro grego e a función das súas partes.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB1.1.5. Explica a evolución da figura humana masculina na escultura grega a partir do "Kouros" de Anavysos, o "Doriforo" (Policleto) e o "Apoxiomenos" (Lisipo).	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ SET	▪ 1/2	▪ B1.2. Explicar a función social da arte grega, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles.	▪ HAB1.2.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte grega, e a consideración social da arte e dos/das artistas.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
▪ OUT	▪ 5	▪ B1.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte grega, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB1.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas gregas: Partenón, Tribuna das Cariátides do Erecteion, templo de Atenea Nikée teatro de Epidauro.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB1.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas gregas: Kouros de Anavysos, Auriga de Delfos, Discóbolo (Mirón), Doriforo (Policleto), unha metopa do Partenón (Fidias), Hermes con Dioniseno (Praxiteles), Apoxiomenos (Lisipo), Vitoria de Samotracia, Venus de Milo e friso do altar de Zeus en Pérgamo (detalle de Atenea e Gea).	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ OUT	▪ 1	▪ B1.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu contexto histórico e	▪ HAB1.4.1. Explica as características esenciais da arte romana e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou	▪ CCEC ▪ CCL

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
		cultural.	<p>historiográficas.</p> <ul style="list-style-type: none"> HAB1.4.2. Especifica as achegas da arquitectura romana en relación coa grega. HAB1.4.3. Describe as características e funcións dos principais tipos de edificio romanos. HAB1.4.4. Compara o templo e o teatro romanos cos respectivos gregos. HAB1.4.5. Explica os trazos principais da cidade romana a partir de fontes históricas ou historiográficas. HAB1.4.6. Especifica as innovacións da escultura romana en relación coa grega. HAB1.4.7. Describe as características xerais dos mosaicos e a pintura en Roma a partir dunha fonte histórica ou historiográfica. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCEC CCL CAA CCEC CCL CCEC CCL CAA CCEC CCL CAA CCEC CCL CAA
▪ OUT	▪ 1/2	▪ B1.5. Explicar a función social da arte romana, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles.	▪ HAB1.5.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte romana, e a consideración social da arte e dos/das artistas.	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
▪ OUT	▪ 3	▪ B1.6. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte romana, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	<ul style="list-style-type: none"> HAB1.6.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas romanas: Maison Carrée de Nimes, Panteón de Roma, teatro de Mérida, Coliseo de Roma, basílica de Maxencio e Constantino en Roma, ponte de Alcántara, acueduto de Segovia, arco de Tito en Roma e columna de Traxano en Roma. HAB1.6.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas romanas: Augusto de Prima Porta, estatua ecuestre de Marco Aurelio, relevo do Arco de Tito (detalle dos soldados co candelabro e outros obxectos do Templo de Xerusalén) e relevo da columna de Traxano. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CCEC CCL CAA
▪ OUT	▪ ½	▪ B1.7. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	▪ HAB1.7.1. Realiza un traballo de investigación sobre Fidiás.	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CD CSIEE

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB1.7.2. Realiza un traballo de investigación sobre o debate acerca da autoría grega ou romana do grupo escultórico de "Laocoonte e os seus fillos". 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CD CSIEE
▪ OUT	▪ 1	<ul style="list-style-type: none"> B1.8. Respetar as creacións artísticas da Antigüidade grecorromana, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que cómpre conservar. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB1.8.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte antiga que se conservan en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CSIEE
1º T	<ul style="list-style-type: none"> Bloque 2. Nacemento da tradición artística occidental: a arte medieval 			
▪ NOV	▪ 1	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte paleocristiá, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.1.1. Explica as características esenciais da arte paleocristiá e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.1.2. Describe a orixe, a características e a función da basílica paleocristiá. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.1.3. Describe as características e función dos baptisterios, mausoleos e "martiría" paleocristiáns, e as súas partes. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.1.4. Explica a evolución da pintura e o mosaico na arte paleocristiá, con especial referencia á iconografía. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ NOV	▪ 2	<ul style="list-style-type: none"> B2.2. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte bizantina, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.2.1. Explica as características esenciais da arte bizantina a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.2.2. Explica a arquitectura bizantina a través da igrexa de Santa Sofía de Constantinopla. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.2.3. Describe as características do mosaico bizantino e dos temas iconográficos do Pantocrátor e a Virxe e a Déesis, así como a súa influencia na arte occidental. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ NOV	▪ 1/2	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte bizantina, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.3.1. Identifica, analiza e comenta o mosaico do Cortexo da emperatriz Teodora en San Vital de Rávena. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ NOV	▪ 2	<ul style="list-style-type: none"> B2.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte prerrománica, relacionando cada un dos seus 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.4.1. Define o concepto de arte prerrománica e especifica as súas manifestacións en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
		estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.4.2. Identifica e clasifica razoadamente no seu estilo as seguintes obras: San Pedro da Nave (Zamora), Santa María do Naranco (Oviedo), San Miguel da Escalada (León), Santa Comba de Bande e San Miguel de Celanova (Ourense). 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ NOV	▪ 1	▪ B2.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica, en relación co seu contexto histórico e cultural.	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.5.1. Describe as características xerais da arte románica a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.5.2. Describe as características e as función das igrexas e dos mosteiros na arte románica: Interior do mosteiro de Oseira. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.5.3. Explica as características da escultura e a pintura románicas, con especial referencia á iconografía. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
▪ NOV	▪ 1/2	▪ B2.6. Explicar a función social da arte románica, especificando o papel de clientes e artistas, e as relacións entre eles.	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.6.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte románica. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
▪ NOV	▪ 1/2	▪ B2.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte románica, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.7.1. Identifica, analiza e comenta as esculturas románicas do Xuízo Final no tímpano de Santa Fe de Conques (Francia). 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ NOV	▪ 1/2	▪ B2.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte gótica, en relación co seu contexto histórico e cultural.	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.8.1. Describe as características xerais da arte gótica a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.8.2. Describe as características e a evolución da arquitectura gótica e especifica os cambios introducidos respecto á románica. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.8.3. Describe as características e a evolución da escultura gótica, e especifica as súas diferenzas tipolóxicas, formais e iconográficas respecto á escultura románica. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.8.4. Recoñece e explica as innovacións da pintura de Giotto e do Trecento italiano respecto á pintura románica e bizantina. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.8.5. Explica as innovacións da pintura flamenga do século XV e cita algunhas obras dos seus principais representantes. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ NOV	▪ 1	▪ B2.9. Explicar a función social da arte gótica, especificando o papel desempeñado por clientes e artistas, e as relacións entre eles.	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.9.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte gótica, e a súa variación respecto ao románico. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
				<ul style="list-style-type: none"> CAA
<ul style="list-style-type: none"> NOV 	<ul style="list-style-type: none"> 3 	<ul style="list-style-type: none"> B2.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte gótica, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental da catedral de Reims, interior da planta superior da Sainte Chapelle de París. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.10.2. Identifica, analiza e comenta o grupo da Anunciación e a Visitación da catedral de Reims. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas: "Pranto ante Cristo morto" e "A fuxida a Exipto", de Giotto, "Matrimonio Arnolfini", de Jan Van Eyck, "O descendemento da cruz", de Roger van der Weyden, e o "Xardín das Delicias, de Hieronymus Bosch. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> DEC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> B2.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica e gótica española e hispano-musulmá, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.11.1. Explica as características e evolución da arte románica e gótica en España. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.11.2. Explica as características xerais da arte islámica a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.11.3. Describe os trazos esenciais da mesquita e o pazo islámico. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.11.4. Explica a evolución da arte hispanomusulmá. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.11.5. Explica as características da arte mudéjar e específica, con exemplos de obras concretas, as diferenzas entre o mudéjar popular e o cortesán. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> DEC 	<ul style="list-style-type: none"> 3 	<ul style="list-style-type: none"> B2.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte medieval española, aplicando un método que abrangan diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas románicas: San Vicente de Cardona (Barcelona), San Martín de Frómista e a catedral de Santiago de Compostela. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas románicas: "A dúbida de San Tomé", no ángulo do claustro de San Domingos de Silos (Burgos), "Última cea" do capitel historiado do claustro de San Xoán da Peña (Huesca) e fachada de Praterías e Pórtico da Gloria da catedral de Santiago. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas murais románicas: bóveda da Anunciación aos pastores no Panteón Real de San Isidoro de León, e ábsida de San Clemente de Tahull (Lleida). 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.4. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental e interior da catedral de León, interior da catedral de Barcelona, e interior da igrexa de San Xoán dos Reis, de Toledo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.5. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas góticas: tímpano da Portada do Sarmental da catedral de Burgos, e retablo de Gil de Siloé, na Cartuxa de Miraflores (Burgos). 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.6. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras hispanomusulmás: Mesquita de Córdoba, Aljafería de Zaragoza, Giralda de Sevilla e Alhambra de Granada. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ DEC	▪ 1	<ul style="list-style-type: none"> B2.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o tratamento iconográfico e o significado da visión apocalíptica de Cristo e o Xuízo Final na arte medieval. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CD CSIEE
▪ DEC	▪ 2	<ul style="list-style-type: none"> B2.14. Respetar as creacións da arte medieval, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.14.1. Explica a importancia da arte románica no Camiño de Santiago. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.14.2. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables de arte medieval que se conservan en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CSIEE
2º T		<ul style="list-style-type: none"> Bloque 3. Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno 		
▪ XAN	▪ 2	<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.1. Explica as características esenciais do Renacemento italiano e a súa periodización a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.2. Especifica as características da arquitectura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.3. Especifica as características da escultura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.4. Especifica as características da pintura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.5. Compara a pintura italiana do Quattrocento coa dos pintores góticos flamengos contemporáneos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.6. Explica a peculiaridade da pintura veneciana do Cinquecento e cita os artistas máis representativos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> XAN 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> B3.2. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.2.1. Describe a práctica do patrocinio no Renacemento italiano e as novas reivindicacións dos artistas en relación co seu recoñecemento social e a natureza do seu labor. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> XAN 	<ul style="list-style-type: none"> 6 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Renacemento, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento italiano: cúpula de Santa María das Flores e interior da igrexa de San Lorenzo, ambas en Florencia e de Brunelleschi; pazo Médici-Riccardi en Florencia, de Michelozzo; fachada de Santa María Novella e do pazo Rucellai, ambos en Florencia e de Alberti; templo de San Pietro in Montorio en Roma, de Bramante; cúpula e proxecto de planta de San Pedro do Vaticano, de Michelangelo; Il Gesù en Roma, de Giacomo della Porta e Vignola; Villa Capra (Villa Rotonda) en Vicenza, de Palladio. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Renacemento italiano: primeiro panel da "Porta do Paraíso" (da creación do mundo á expulsión do Paraíso), de Ghiberti; "David" e "Gattamelata", de Donatello; "Piedade" do Vaticano, "David", "Moisés" e as tumbas mediceas, de Michelangelo; "O rapto das sabinas", de Giambologna. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.3.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Renacemento italiano: "O tributo da moeda" e A "Trindade", de Masaccio; "Anunciación" do Convento de San Marcos en Florencia, de Fra Angelico; "Madonna do Duque de Urbino", de Piero della Francesca; "A Virxe das rochas", "A última cea" e "A Gioconda", de Leonardo da Vinci; "A Escola de Atenas" de Rafael; a bóveda e o "Xuízo Final" da Capela Sixtina, de Michelangelo; "A tempestade", de Giorgione; "Venus de Urbino" e "Carlos V en Mühlberg", de Tiziano; "O lavatorio", de Tintoretto; "As vodas de Caná", de Veronés. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ FEB	▪ 1	▪ B3.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural.	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.4.1. Especifica as características peculiares do Renacemento español en comparación co italiano. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.4.2. Describe a evolución da arquitectura renacentista española. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.4.3. Explica a peculiaridade da escultura renacentista española. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.4.4. Explica as características da pintura de El Greco a través dalgunhas das súas obras máis representativas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ FEB	▪ 3	▪ B3.5. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Renacemento, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.5.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento español: fachada da Universidade de Salamanca; pazo de Carlos V na Alhambra de Granada, de Pedro Machuca; mosteiro de San Lorenzo de El Escorial, de Juan de Herrera. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.5.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do Renacemento español: "Sacrificio de Isaac" do retablo de San Bieito de Valladolid, de Alonso Berruguete; "Santo enterro", de Juan de Juni. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.5.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas de El Greco: "O expolio", "A Santa Liga" ou "Adoración do nome de Xesús", "O martirio de San Mauricio", "O enterro do Señor de Orgaz", "A adoración dos pastores", "O cabaleiro da man no peito". 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ FEB	▪ 2	▪ B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural.	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.1. Explica as características esenciais do Barroco. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.2. Especifica as diferenzas entre a concepción barroca da arte e a renacentista. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.3. Compara a arquitectura barroca coa renacentista. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.4. Explica as características xerais do urbanismo barroco. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.5. Compara a escultura barroca coa renacentista a través da representación de "David" por Michelangelo e por Bernini. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.6. Describe as características xerais da pintura barroca e especifica as diferenzas entre a Europa católica e a protestante. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.7. Distingue e caracteriza as grandes tendencias da pintura barroca en Italia e os seus principais representantes. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.8. Especifica as peculiaridades da pintura barroca flamenga e holandesa. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> FEB 	<ul style="list-style-type: none"> 1/2 	<ul style="list-style-type: none"> B3.7. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.7.1. Describe o papel desempeñado no século XVIII polas academias en toda Europa e, en particular, polo Salón de París. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> FEB 	<ul style="list-style-type: none"> 4 	<ul style="list-style-type: none"> B3.8. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Barroco, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.8.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco europeo do século XVII: fachada de San Pedro do Vaticano, de Carlo Maderno; columnata da praza de San Pedro do Vaticano, de Bernini; San Carlos das Catro Fontes en Roma, de Borromini; Pazo de Versalles, de Le Vau, J.H. Mansart e Le Nôtre. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.8.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas de Bernini: "David", "Apolo e Dafne", "A éxtase de Santa Teresa", "Cátedra de San Pedro". 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.8.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Barroco europeo do século XVII: "Vocación de San Mateo" e "Morte da Virxe", de Caravaggio; "Triunfo de Baco e Ariadna", na bóveda do pazo Farnese de Roma, de Annibale Carracci; "Adoración do nome de Xesús", bóveda de Il Gesù en Roma, de Gaulli (Il Baciccia); "Adoración dos Magos", "As tres Grazas" e "O xardín do Amor", de Rubens; "A lección de anatomía do doutor Tulpy", "A rolda nocturna", de Rembrandt. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> FEB 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> B3.9. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.9.1. Explica as características do urbanismo barroco en España e a evolución da arquitectura española durante o século XVII. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.9.2. Explica as características da imaxinaria barroca española do século XVII e compara a escola castelá coa andaluza. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.9.3. Explica as características xerais da pintura española do século XVII. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.9.4. Describe as características e evolución da pintura de Velázquez a través dalgunhas das súas obras máis significativas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> MAR 	<ul style="list-style-type: none"> 4 	<ul style="list-style-type: none"> B3.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Barroco, aplicando un método que abranga diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco español do século XVII: Praza Maior de Madrid, de Xoán Gómez de Mora; Retablo de Santo Estevo de Salamanca, de Churriguera; Torre do Reloxo da Catedral compostelana e fachada de Santa Clara. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.10.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Barroco español do século XVII: "Piedad", de Gregorio Fernández; "Inmaculada do facistol", de Alonso Cano; "Magdalena penitente", de Pedro de Mena. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas españolas do Barroco español do século XVII: "Martirio de San Filipe", "O soño de Xacob" e "O zambro", de Ribera; "Bodegón" do Museo do Prado, de Zurbarán; "O augador de Sevilla", "Os borrachos", "A fragua de Vulcano", "A rendición de Breda", "As Meninas", "O Príncipe Baltasar Carlos a cabalo", "A Venus do espello", "As meninas" e "As fiandeiras", de Velázquez; "A Sagrada Familia do paxariño", "A Inmaculada de El Escorial", "Os nenos da concha" e "Nenos xogando aos dados", de Murillo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
▪ MAR	▪ 1	▪ B3.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do século XVIII, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	▪ HAB3.11.1. Explica o século XVIII como época de coexistencia de vellos e novos estilos artísticos nun contexto histórico de cambios profundos.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
			▪ HAB3.11.2. Compara o Barroco tardío e o Rococó, e especifica a diferente concepción da vida e a arte que encerran.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
			▪ HAB3.11.3. Explica as razóns do xurdimento do Neoclasicismo e as súas características xerais en arquitectura, escultura e pintura.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
			▪ HAB3.11.4. Comenta a escultura neoclásica a través da obra de Canova.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB3.11.5. Especifica as posibles coincidencias entre o Neoclasicismo e o Romanticismo na pintura de David.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB3.11.6. Distingue entre a corrente tradicional e a clasicista da arquitectura barroca española do século XVIII.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB3.11.7. Explica a figura de Salzillo como derradeiro representante da imaxinaría relixiosa española en madeira policromada.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ MAR	▪ 2	▪ B3.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do século XVIII, aplicando un método que abranga diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB3.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do século XVIII: fachada do Hospicio de San Fernando de Madrid, de Pedro de Ribera; fachada do Obradoiro da catedral de Santiago de Compostela, de Casas e Novoa; Pazo Real de Madrid, de Juvara e Sacchetti; Panteón de París, de Soufflot; Museo do Prado en Madrid, de Juan de Villanueva.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB3.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do século XVIII: "A oración no horto", de Salzillo; "Eros e Psique" e "Paulina Bonaparte", de Canova.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB3.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de David: "O xuramento dos Horacios" e "A morte de Marat".	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
▪ MAR	▪ 1	▪ B3.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	▪ HAB3.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o proceso de construción da nova basílica de San Pedro do Vaticano ao longo dos séculos XVI e XVII.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
▪ MAR	▪ 1	▪ B3.14. Respetar as creacións da arte da Idade Moderna, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar.	▪ HAB3.14.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte dos séculos XVI ao XVIII que se conservan en Galicia.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
2º e 3ºT		▪ Bloque 4. O século XIX: a arte dun mundo en transformación		
▪ MAR	▪ 2	▪ B4.1. Analizar a obra de Goya e identificar nela os trazos propios das correntes da súa época e os que anticipan diversas vangardas posteriores.	▪ HAB4.1.1. Analiza a evolución da obra de Goya como pintor e gravador, desde a súa chegada á Corte ata o seu exilio final en Bordeos.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB4.1.2. Compara a visión de Goya nas series de gravados "Os caprichos" e "Os disparates ou proverbios".	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ MAR	▪ 4	▪ B4.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas de Goya, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB4.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Goya: "O parasol", "A familia de Carlos IV", "O 2 de maio de 1808 en Madrid" ("A loita cos mamelucos"), "Os fusilamentos do 3 de maio de 1808"; desastre nº 15 ("E non hai remedio") da serie "Os desastres da guerra"; "Saturno devorando un fillo" e "A leiteira de Bordeos".	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ MAR	▪ 1	▪ B4.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	▪ HAB4.3.1. Describe as características e a evolución da arquitectura do ferro no século XIX, en relación cos avances e as necesidades da revolución industrial.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC ▪ CMCCT
			▪ HAB4.3.2. Explica as diferenzas entre enxeñeiros e arquitectos na primeira metade do século XIX.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB4.3.3. Explica as características do neoclasicismo arquitectónico durante o Imperio de Napoleón.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB4.3.4. Explica as características do historicismo en arquitectura e a súa evolución cara ao eclecticismo.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB4.3.5. Explica as características e principais tendencias da arquitectura modernista.	▪ CCEC ▪ CCL

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.3.6. Especifica as achegas da Escola de Chicago á arquitectura. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.3.7. Describe as características e os obxectivos das remodelacións urbanas de París, Barcelona e Madrid na segunda metade do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
<ul style="list-style-type: none"> ABR 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB4.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: templo da Madalena en París, de Vignon; Parlamento de Londres, de Barry e Pugin; Auditorio de Chicago, de Sullivan e Adler; torre Eiffel de París; templo da Sagrada Familia en Barcelona, de Gaudí. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> ABR 	<ul style="list-style-type: none"> 2 	<ul style="list-style-type: none"> B4.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.1. Describe as características do Romanticismo na pintura e distingue entre o romanticismo da liña de Ingres e o romanticismo da cor de Gericault e Delacroix. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.2. Compara as visións románticas da paisaxe en Constable e Turner. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.3. Explica o Realismo e a súa aparición no contexto dos cambios sociais e culturais de mediados do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.4. Compara o Realismo co Romanticismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.5. Describe as características xerais do Impresionismo e o Neoimpresionismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.6. Define o concepto de postimpresionismo e especifica as achegas de Cézanne e Van Gogh como precursores das grandes correntes artísticas do século XX. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.7. Explica o Simbolismo de finais do século XIX como reacción fronte ao Realismo e ao Impresionismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> ABR 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> B4.6. Explicar a evolución cara á independencia dos artistas respecto aos clientes, especificando o papel desempeñado polas academias, os salóns, as galerías privadas e os marchantes. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB4.6.1. Explica os cambios que se producen no século XIX nas relacións entre artistas e clientes, referidos á pintura. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
▪ ABR	▪ 3	▪ B4.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da pintura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB4.7.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do século XIX: "O baño turco", de Ingres; "A balsa da Medusa", de Gericault; "A liberdade guiando o pobo", de Delacroix; "O carro de feo", de Constable; "Chuvia, vapor e velocidade", de Turner; "O enterro de Ornans", de Courbet; "O ánxelus", de Millet; "Almorzo sobre a herba" , de Manet; "Impresión, sol nacente" e a serie sobre a Catedral de Ruán , de Monet; "Le Moulin de la Galette", de Renoir; "Unha tarde de domingo na Grande Jatte", de Seurat; "Xogadores de cartas" e "Mazás e laranxas", de Cézanne; "A noite estrelada" e "O segador", de Van Gogh; "Visión despois do sermón" e "O mercado" ("Ta matete"), de Gauguin.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ ABR	▪ 1/2	▪ B4.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da escultura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	▪ HAB4.8.1. Relaciona a produción e o academicismo dominante na escultura do século XIX coas transformacións levadas a cabo nas cidades (monumentos conmemorativos en prazas, parques e avenidas, e esculturas funerarias nos novos cemiterios).	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
			▪ HAB4.8.2. Explica as características da renovación escultórica emprendida por Rodin.	▪ CCEC ▪ CCL
▪ ABR	▪ 1/2	▪ B4.9. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da escultura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB4.9.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Rodin: "O pensador" e "Os burgueses de Calais".	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ ABR	▪ 1	▪ B4.10. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	▪ HAB4.10.1. Realiza un traballo de investigación sobre as exposicións universais do século XIX e a súa importancia desde o punto de vista arquitectónico.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
			▪ HAB4.10.2. Realiza un traballo de investigación sobre a influencia da fotografía e o gravado xaponés no desenvolvemento do Impresionismo, con referencias a obras concretas.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
▪ ABR	▪ 1	▪ B4.11. Respectar as creacións da arte do século XIX, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar.	▪ HAB4.11.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte do século XIX que se conservan en Galicia.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
		▪ Bloque 5. A ruptura da tradición: a arte na primeira metade do século XX		

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
▪ ABR	▪ 2	▪ B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	▪ HAB5.1.1. Define o concepto de vangarda artística en relación co acelerado ritmo de cambios na sociedade da época e a liberdade creativa dos/das artistas iniciada na centuria anterior.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
			▪ HAB5.1.2. Describe a orixe e as características do Fauvismo.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB5.1.3. Describe o proceso de xestación e as características do Cubismo, distinguindo entre o Cubismo analítico e o sintético.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
			▪ HAB5.1.4. Describe o ideario e os principios do futurismo.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB5.1.5. Identifica os antecedentes do expresionismo no século XIX, explica as súas características xerais e especifica as diferenzas entre os grupos alemáns "A ponte" e "O xinete azul".	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB5.1.6. Describe o proceso de xestación e as características da pintura abstracta, distingue a vertente cromática e a xeométrica, e especifica algunhas das súas correntes máis significativas, como o Suprematismo ruso ou o Neoplasticismo.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB5.1.7. Describe as características do Dadaísmo como actitude provocadora nun contexto de crise.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
			▪ HAB5.1.8. Explica a orixe, as características e os obxectivos do Surrealismo.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB5.1.9. Explica a importancia dos pintores españois Picasso, Miró e Dalí no desenvolvemento das vangardas artísticas.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB5.1.10. Explica a renovación temática, técnica e formal da escultura na primeira metade do século XX, distinguindo as obras relacionadas coas vangardas pictóricas e as que utilizan recursos ou linguaxes independentes.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
▪ ABR	▪ 3	▪ B5.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da plástica da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB5.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "A alegría de vivir", de Matisse; "As señoritas de Aviñón", "Retrato de Ambroise Vollard", "Natureza morta con cadeira de reixa de cana" e "Guernica", de Picasso; "A cidade que emerge", de Boccioni; "O berro", de Munch; "A rúa", de Kirchner; "Lírica" e "Sobre branco II", de Kandinsky; "Cadrado negro", de Malevich; "Composición II", de Mondrian; "L.H.O.O.Q.", de Duchamp; "O elefante das Celebes", de Ernst; "A chave dos campos", de Magritte; "O entroido de Arlequín" e "Mulleres e paxaros á luz da lúa", de Miró; "O xogo lúgubre" e "A persistencia da memoria", de Dalí.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB5.2.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas: "O profeta", de Gargallo; "Formas únicas de continuidade no espazo", de Boccioni; "Fonte", de Duchamp; "Muller peiteándose ante un espello", de Xulio González; "Mademoiselle Pogany I", de Brancusi; "Lagosta, nasa e cola de peixe", de Calder; "Figura reclinada", de Henry Moore.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ ABR	▪ 1/2	▪ B5.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura da primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	▪ HAB5.3.1. Explica o proceso de configuración e os trazos esenciais do Movemento Moderno en arquitectura.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB5.3.2. Especifica as achegas da arquitectura orgánica ao Movemento Moderno.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ ABR	▪ 2	▪ B5.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB5.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: edificio da Bauhaus en Dessau (Alemaña), de Gropius; pavillón de Alemaña en Barcelona , de Mies van der Rohe; Vila Saboia en Poissy (Francia), de Le Corbusier; casa Kaufman (Casa da Cascada), de Frank Lloyd Wright.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ ABR	▪ 1/2	▪ B5.5. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais coma as novas tecnoloxías.	▪ HAB5.5.1. Realiza un traballo de investigación sobre o Grupo de Artistas e Técnicos Españois Para o Progreso da Arquitectura Contemporánea (GATEPAC).	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
▪ ABR	▪ ½	▪ B5.6. Respetar as manifestacións da arte da primeira metade do século XX, valorando a súa importancia como expresión da profunda renovación da linguaxe artística na que se sustenta a liberdade creativa actual.	▪ HAB5.6.1. Selecciona unha obra arquitectónica, unha escultura ou unha pintura da primeira metade do século XX, das existentes en Galicia, e xustifica a súa elección.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
▪ Bloque 6.- A universalización da arte desde a 2ªGM				

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
▪ MAI	▪ ½	▪ B6.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura desde a segunda metade do século XX, enmarcándoa nas novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan ao mundo actual.	▪ HAB6.1.1. Explica o papel desempeñado no proceso de universalización da arte polos medios de comunicación de masas e as exposicións e feiras internacionais de arte.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
			▪ HAB6.1.2. Explica as razóns do mantemento e a difusión internacional do Movemento Moderno en arquitectura.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB6.1.3. Distingue e describe as características doutras tendencias arquitectónicas á marxe do Movemento Moderno ou Estilo Internacional, en particular a High Tech, a posmoderna e a deconstrución.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ MAI	▪ 2	▪ B6.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB6.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "Unité d'habitation" en Marsella, de Le Corbusier; edificio Seagram en Nova York , de M. van der Rohe e Philip Johnson; o museo Guggenheim de Nova York , de F. Lloyd Wright; a Casa da Ópera de Sydney, de J. Utzon; o centro Pompidou de París, de R. Piano e R. Rogers; o AT & T Building de Nova York, de Philip Johnson; o museo Guggenheim de Bilbao, de F. O. Gehry.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ MAI	▪ 1/2	▪ B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual.	▪ HAB6.3.1. Explica e compara o Informalismo europeo e o Expresionismo abstracto norteamericano.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB6.3.2. Explica a abstracción postpictórica.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB6.3.3. Explica o Minimalismo.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB6.3.4. Explica a arte cinética e a Op-Art.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB6.3.5. Explica a arte conceptual.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB6.3.6. Explica a Arte Povera.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB6.3.7. Distingue e explica algunhas das principais correntes figurativas: Pop-Art, Nova Figuración, Hiperrealismo.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB6.3.8. Explica en que consisten as seguintes manifestacións de arte non duradeira: Happening, Body Art e Land Art.	▪ CCEC ▪ CCL

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB6.3.9. Describe os formulacións xerais da posmodernidade, referida ás artes plásticas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
<ul style="list-style-type: none"> MAI 	<ul style="list-style-type: none"> 2 	<ul style="list-style-type: none"> B6.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.4.1. Identifica o autor e a corrente artística (non necesariamente o título), e analiza e comenta as seguintes obras: "Pintura" (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid), de Tapies; "Grito nº 7", de Antonio Saura; "One: number 31, 1950", de J. Pollock; "Ctesiphon III", de F. Stella; "Equivalente VIII", de Carl André; "Vega 200", de Vasarely; "Unha e tres cadeiras", de J. Kosuth; "Iglú con árbore", de Mario Merz; "Marilyn Monroe" (serigrafía de 1967), de A. Warhol; "O Papa que berra" (estudo a partir do retrato do Papa Inocencio X), de Francis Bacon; "A Gran Vía madrileña en 1974", de Antonio López. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> MAI 	<ul style="list-style-type: none"> 1/2 	<ul style="list-style-type: none"> B6.5. Explicar o desenvolvemento e a extensión dos novos sistemas visuais, como a fotografía, o cine, a televisión, o cartelismo ou o cómic, especificando o modo en que combinan diversas linguaxes expresivas. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.5.1. Explica brevemente o desenvolvemento dos novos sistemas visuais e as características da súa linguaxe expresiva: fotografía, cartel, cine, cómic, producións televisivas, videoarte e arte por computador. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
<ul style="list-style-type: none"> MAI 	<ul style="list-style-type: none"> 1/2 	<ul style="list-style-type: none"> B6.6. Describir as posibilidades que abriron as novas tecnoloxías, e explicar os seus efectos tanto para a creación artística como para a difusión da arte. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.6.1. Especifica as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías para a creación artística e para a difusión da arte. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CMCCT CD
<ul style="list-style-type: none"> MAI 	<ul style="list-style-type: none"> 1/2 	<ul style="list-style-type: none"> B6.7. Identificar a presenza da arte na vida cotiá, e distinguir os ámbitos en que se manifesta. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.7.1. Define o concepto de cultura visual de masas, e describe os seus trazos esenciais. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB6.7.2. Identifica a arte nos diferentes ámbitos da vida cotiá. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> MAI 	<ul style="list-style-type: none"> 1/2 	<ul style="list-style-type: none"> B6.8. Respetar as manifestacións da arte de todos os tempos, valorándoas como patrimonio cultural herdado que se debe conservar e transmitir ás xeracións futuras, e explicar que é o Patrimonio Mundial da UNESCO, así como a súa orixe e a súa finalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.8.1. Explica a orixe do Patrimonio Mundial da UNESCO e os seus obxectivos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB6.8.2. Realiza un traballo de investigación relacionado cos bens artísticos de España e de Galicia inscritos no catálogo do Patrimonio Mundial da UNESCO. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CD CSIEE
		<ul style="list-style-type: none"> Bloque 7. O vocabulario artístico 		
<ul style="list-style-type: none"> Todo o curso 	<ul style="list-style-type: none"> 5 	<ul style="list-style-type: none"> B7.1. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os elementos e as técnicas 	<ul style="list-style-type: none"> HAB7.1.1. Utiliza con corrección a terminoloxía específica das artes en exposicións orais e escritas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
		principais.		

e) **Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable: instrumentos de avaliación.**

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
Bloque 1. Raíces da arte europea: o legado da arte clásica	
Análise de produción (exercicios caderno)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.1.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.1.2. Define o concepto de orde arquitectónica e compara as tres ordes da arquitectura grega.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.1.3. Describe os tipos de templo grego, con referencia ás características arquitectónicas e a decoración escultórica.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.1.4. Describe as características do teatro grego e a función das súas partes.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.1.5. Explica a evolución da figura humana masculina na escultura grega a partir do "Kouros" de Anavysos, o "Doriforo" (Policleto) e o "Apoxiomenos" (Lisipo).
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.2.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte grega, e a consideración social da arte e dos/das artistas.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas gregas: Partenón, Tribuna das Cariátides do Erecteion, templo de Atenea Nikée teatro de Epidauro.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas gregas: Kouros de Anavysos, Auriga de Delfos, Discóbolo (Mirón), Doriforo (Policleto), unha metopa do Partenón (Fidias), Hermes con Dioniso neno (Praxíteles), Apoxiomenos (Lisipo), Vitoria de Samotracia, Venus de Milo e friso do altar de Zeus en Pérgamo (detalle de Atenea e Gea).
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.1. Explica as características esenciais da arte romana e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.2. Especifica as achegas da arquitectura romana en relación coa grega.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.3. Describe as características e funcións dos principais tipos de edificio romanos. ▪ HAB1.4.4. Compara o templo e o teatro romanos cos respectivos gregos. ▪ HAB1.4.5. Explica os trazos principais da cidade romana a partir de fontes históricas ou historiográficas. ▪ HAB1.4.6. Especifica as innovacións da escultura romana en relación coa grega. ▪ HAB1.4.7. Describe as características xerais dos mosaicos e a pintura en Roma a partir dunha fonte histórica ou historiográfica.
Análise de produción (comentarios caderno)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.5.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte romana, e a consideración social da arte e dos/das artistas.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.6.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas romanas: Maison Carrée de Nimes, Panteón de Roma, teatro de Mérida, Coliseo de Roma, basílica de Maxencio e Constantino en Roma, ponte de Alcántara, acueduto de Segovia, arco de Tito en Roma e columna de Traxano en Roma.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.6.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas romanas: Augusto de Prima Porta, estatua ecuestre de Marco Aurelio, relevo do Arco de Tito (detalle dos soldados co candelabro e outros obxectos do Templo de Xerusalén) e relevo da columna de Traxano.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.7.1. Realiza un traballo de investigación sobre Fidias.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.7.2. Realiza un traballo de investigación sobre o debate acerca da autoría grega ou romana do grupo escultórico de "Laocoonte e os seus fillos".
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.8.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte antiga que se conservan en Galicia.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 2. Nacemento da tradición artística occidental: a arte medieval 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.1.1. Explica as características esenciais da arte paleocristiá e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.1.2. Describe a orixe, a características e a función da basílica paleocristiá.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.1.3. Describe as características e función dos baptisterios, mausoleos e "martiria" paleocristiáns, e as súas partes. ▪ HAB2.1.4. Explica a evolución da pintura e o mosaico na arte paleocristiá, con especial referencia á iconografía.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.2.1. Explica as características esenciais da arte bizantina a partir de fontes históricas ou historiográficas.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.2.2. Explica a arquitectura bizantina a través da igrexa de Santa Sofía de Constantinopla. ▪ HAB2.2.3. Describe as características do mosaico bizantino e dos temas iconográficos do Pantocrátor e a Virxe e a Déesis, así como a súa influencia na arte occidental.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.3.1. Identifica, analiza e comenta o mosaico do Cortexo da emperatriz Teodora en San Vital de Rávena.
Realizar esquemas partindo de planos arquitectónicos.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.4.1. Define o concepto de arte prerrománica e especifica as súas manifestacións en España e en Galicia.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.4.2. Identifica e clasifica razoadamente no seu estilo as seguintes obras: San Pedro da Nave (Zamora), Santa María do Naranco (Oviedo), San Miguel da Escalada (León), Santa Comba de Bande e San Miguel de Celanova (Ourense).
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.5.1. Describe as características xerais da arte románica a partir de fontes históricas ou historiográficas.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.5.2. Describe as características e as función das igrexas e dos mosteiros na arte románica: Interior do mosteiro de Oseira. ▪ HAB2.5.3. Explica as características da escultura e a pintura románicas, con especial referencia á iconografía.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.6.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte románica.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.7.1. Identifica, analiza e comenta as esculturas románicas do Xuízo Final no tímpano de Santa Fe de Conques (Francia).
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.8.1. Describe as características xerais da arte gótica a partir de fontes históricas ou historiográficas.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.8.2. Describe as características e a evolución da arquitectura gótica e especifica os cambios introducidos respecto á románica.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="600 192 1465 248">▪ HAB2.8.3. Describe as características e a evolución da escultura gótica, e especifica as súas diferenzas tipolóxicas, formais e iconográficas respecto á escultura románica. <li data-bbox="600 327 1465 383">▪ HAB2.8.4. Recoñece e explica as innovacións da pintura de Giotto e do Trecento italiano respecto á pintura románica e bizantina. <li data-bbox="600 461 1465 517">▪ HAB2.8.5. Explica as innovacións da pintura flamenga do século XV e cita algunhas obras dos seus principais representantes.
	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="600 566 1465 622">▪ HAB2.9.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte gótica, e a súa variación respecto ao románico.
	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="600 719 1465 797">▪ HAB2.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental da catedral de Reims, interior da planta superior da Sainte Chapelle de París.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="600 857 1465 913">▪ HAB2.10.2. Identifica, analiza e comenta o grupo da Anunciación e a Visitación da catedral de Reims. <li data-bbox="600 981 1465 1081">▪ HAB2.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas: "Pranto ante Cristo morto" e "A fuxida a Exipto", de Giotto, "Matrimonio Arnolfini", de Jan Van Eyck, "O descendemento da cruz", de Roger van der Weyden, e o "Xardín das Delicias, de Hieronymus Bosch.
	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="600 1164 1465 1193">▪ HAB2.11.1. Explica as características e evolución da arte románica e gótica en España.
	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="600 1283 1465 1339">▪ HAB2.11.2. Explica as características xerais da arte islámica a partir de fontes históricas ou historiográficas. <li data-bbox="600 1406 1465 1435">▪ HAB2.11.3. Describe os trazos esenciais da mesquita e o pazo islámico. <li data-bbox="600 1525 1465 1554">▪ HAB2.11.4. Explica a evolución da arte hispanomusulmá. <li data-bbox="600 1644 1465 1700">▪ HAB2.11.5. Explica as características da arte mudéjar e especifica, con exemplos de obras concretas, as diferenzas entre o mudéjar popular e o cortesán.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="600 1760 1465 1839">▪ HAB2.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas románicas: San Vicente de Cardona (Barcelona), San Martín de Frómista e a catedral de Santiago de Compostela.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="600 1901 1465 2002">▪ HAB2.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas románicas: "A dúbida de San Tomé", no ángulo do claustro de San Domingos de Silos (Burgos), "Última cea" do capitel historiado do claustro de San Xoán da Peña (Huesca) e fachada de Praterías e Pórtico da Gloria da catedral de Santiago.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas murais románicas: bóveda da Anunciación aos pastores no Panteón Real de San Isidoro de León, e ábsida de San Clemente de Tahull (Lleida). ▪ HAB2.12.4. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental e interior da catedral de León, interior da catedral de Barcelona, e interior da igrexa de San Xoán dos Reis, de Toledo. ▪ HAB2.12.5. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas góticas: tímpano da Portada do Sarmental da catedral de Burgos, e retablo de Gil de Siloé, na Cartuxa de Miraflores (Burgos). ▪ HAB2.12.6. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras hispanomusulmás: Mesquita de Córdoba, Aljafería de Zaragoza, Giralda de Sevilla e Alhambra de Granada.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o tratamento iconográfico e o significado da visión apocalíptica de Cristo e o Xuízo Final na arte medieval.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.14.1. Explica a importancia da arte románica no Camiño de Santiago.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.14.2. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables de arte medieval que se conservan en Galicia.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 3. Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno 	
Elaboración dun eixe cronolóxico	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.1.1. Explica as características esenciais do Renacemento italiano e a súa periodización a partir de fontes históricas ou historiográficas.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.1.2. Especifica as características da arquitectura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. ▪ HAB3.1.3. Especifica as características da escultura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. ▪ HAB3.1.4. Especifica as características da pintura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. ▪ HAB3.1.5. Compara a pintura italiana do Quattrocento coa dos pintores góticos flamengos contemporáneos. ▪ HAB3.1.6. Explica a peculiaridade da pintura veneciana do Cinquecento e cita os artistas máis representativos.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.2.1. Describe a práctica do patrocinio no Renacemento italiano e as novas reivindicacións dos artistas en relación co seu recoñecemento social e a natureza do seu labor.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento italiano: cúpula de Santa María das Flores e interior da igrexa de San Lorenzo, ambas en Florencia e de Brunelleschi; pazo Médici-Riccardi en Florencia, de Michelozzo; fachada de Santa María Novella e do pazo Rucellai, ambos en Florencia e de Alberti; templo de San Pietro in Montorio en Roma, de Bramante; cúpula e proxecto de planta de San Pedro do Vaticano, de Michelangelo; Il Gesù en Roma, de Giacomo della Porta e Vignola; Villa Capra (Villa Rotonda) en Vicenza, de Palladio.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Renacemento italiano: primeiro panel da "Porta do Paraíso" (da creación do mundo á expulsión do Paraíso), de Ghiberti; "David" e "Gattamelata", de Donatello; "Piedade" do Vaticano, "David", "Moisés" e as tumbas mediceas, de Michelangelo; "O rapto das sabinas", de Giambologna. ▪ HAB3.3.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Renacemento italiano: "O tributo da moeda" e A "Trindade", de Masaccio; "Anunciación" do Convento de San Marcos en Florencia, de Fra Angelico; "Madonna do Duque de Urbino", de Piero della Francesca; "A Virxe das rochas", "A última cea" e "A Gioconda", de Leonardo da Vinci; "A Escola de Atenas" de Rafael; a bóveda e o "Xuízo Final" da Capela Sixtina, de Michelangelo; "A tempestade", de Giorgione; "Venus de Urbino" e "Carlos V en Mühlberg", de Tiziano; "O lavatorio", de Tintoretto; "As vodas de Caná", de Veronés.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.4.1. Especifica as características peculiares do Renacemento español en comparación co italiano.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.4.2. Describe a evolución da arquitectura renacentista española. ▪ HAB3.4.3. Explica a peculiaridade da escultura renacentista española. ▪ HAB3.4.4. Explica as características da pintura de El Greco a través dalgunhas das súas obras máis representativas.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.5.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento español: fachada da Universidade de Salamanca; pazo de Carlos V na Alhambra de Granada, de Pedro Machuca; mosteiro de San Lorenzo de El Escorial, de Juan de Herrera.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.5.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do Renacemento español: "Sacrificio de Isaac" do retablo de San Bieito de Valladolid, de Alonso Berruguete; "Santo enterro", de Juan de Juni.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.5.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas de El Greco: "O expolio", "A Santa Liga" ou "Adoración do nome de Xesús", "O martirio de San Mauricio", "O enterro do Señor de Orgaz", "A adoración dos pastores", "O cabaleiro da man no peito".
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.6.1. Explica as características esenciais do Barroco.
<p>Análise de produción (comentario comparativo de esculturas: David de Donatello, de Miguel Anxo e de Bernini)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.6.2. Especifica as diferenzas entre a concepción barroca da arte e a renacentista. ▪ HAB3.6.3. Compara a arquitectura barroca coa renacentista. ▪ HAB3.6.4. Explica as características xerais do urbanismo barroco. ▪ HAB3.6.5. Compara a escultura barroca coa renacentista a través da representación de "David" por Michelangelo e por Bernini. ▪ HAB3.6.6. Describe as características xerais da pintura barroca e especifica as diferenzas entre a Europa católica e a protestante. ▪ HAB3.6.7. Distingue e caracteriza as grandes tendencias da pintura barroca en Italia e os seus principais representantes. ▪ HAB3.6.8. Especifica as peculiaridades da pintura barroca flamenga e holandesa.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.7.1. Describe o papel desempeñado no século XVIII polas academias en toda Europa e, en particular, polo Salón de París.
<p>Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.8.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco europeo do século XVII: fachada de San Pedro do Vaticano, de Carlo Maderno; columnata da praza de San Pedro do Vaticano, de Bernini; San Carlos das Catro Fontes en Roma, de Borromini; Pazo de Versailles, de Le Vau, J.H. Mansart e Le Nôtre.
<p>Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.8.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas de Bernini: "David", "Apolo e Dafne", "A éxtase de Santa Teresa", "Cátedra de San Pedro". ▪ HAB3.8.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Barroco europeo do século XVII: "Vocación de San Mateo" e "Morte da Virxe", de Caravaggio; "Triunfo de Baco e Ariadna", na bóveda do pazo Farnese de Roma, de Annibale Carracci; "Adoración do nome de Xesús", bóveda de Il Gesù en Roma, de Gaulli (Il Baciccia); "Adoración dos Magos", "As tres Grazas" e "O xardín do Amor", de Rubens; "A lección de anatomía do doutor Tulpy", "A rolda nocturna", de Rembrandt.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.9.1. Explica as características do urbanismo barroco en España e a evolución da arquitectura española durante o século XVII.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.9.2. Explica as características da imaxinaría barroca española do século XVII e compara a escola castelá coa andaluza. ▪ HAB3.9.3. Explica as características xerais da pintura española do século XVII. ▪ HAB3.9.4. Describe as características e evolución da pintura de Velázquez a través dalgunhas das súas obras máis significativas.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco español do século XVII: Praza Maior de Madrid, de Xoán Gómez de Mora; Retablo de Santo Estevo de Salamanca, de Churriguera; Torre do Reloxo da Catedral compostelana e fachada de Santa Clara.
Instrumentos de valoración de respostas (exposición oral dunha obra e exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.10.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Barroco español do século XVII: "Piedad", de Gregorio Fernández; "Inmaculada do facistol", de Alonso Cano; "Magdalena penitente", de Pedro de Mena. ▪ HAB3.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas españolas do Barroco español do século XVII: "Martirio de San Filipe", "O soño de Xacob" e "O zambro", de Ribera; "Bodegón" do Museo do Prado, de Zurbarán; "O augador de Sevilla", "Os borrachos", "A fragua de Vulcano", "A rendición de Breda", "As Meninas", "O Príncipe Baltasar Carlos a cabalo", "A Venus do espello", "As meninas" e "As fiandeiras", de Velázquez; "A Sagrada Familia do paxariño", "A Inmaculada de El Escorial", "Os nenos da concha" e "Nenos xogando aos dados", de Murillo.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.11.1. Explica o século XVIII como época de coexistencia de vellos e novos estilos artísticos nun contexto histórico de cambios profundos.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.11.2. Compara o Barroco tardío e o Rococó, e especifica a diferente concepción da vida e a arte que encerran. ▪ HAB3.11.3. Explica as razóns do xurdimento do Neoclasicismo e as súas características xerais en arquitectura, escultura e pintura. ▪ HAB3.11.4. Comenta a escultura neoclásica a través da obra de Canova. ▪ HAB3.11.5. Especifica as posibles coincidencias entre o Neoclasicismo e o Romanticismo na pintura de David. ▪ HAB3.11.6. Distingue entre a corrente tradicional e a clasicista da arquitectura barroca española do século XVIII.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.11.7. Explica a figura de Salzillo como derradeiro representante da imaxinaria relixiosa española en madeira policromada.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do século XVIII: fachada do Hospicio de San Fernando de Madrid, de Pedro de Ribera; fachada do Obradoiro da catedral de Santiago de Compostela, de Casas e Novoa; Pazo Real de Madrid, de Juvara e Sacchetti; Panteón de París, de Soufflot; Museo do Prado en Madrid, de Juan de Villanueva.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do século XVIII: "A oración no horto", de Salzillo; "Eros e Psique" e "Paulina Bonaparte", de Canova. ▪ HAB3.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de David: "O xuramento dos Horacios" e "A morte de Marat".
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o proceso de construción da nova basílica de San Pedro do Vaticano ao longo dos séculos XVI e XVII.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.14.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte dos séculos XVI ao XVIII que se conservan en Galicia.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 4. O século XIX: a arte dun mundo en transformación 	
<p>Recoller no caderno os feitos máis salientables da biografía de Goya.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.1.1. Analiza a evolución da obra de Goya como pintor e gravador, desde a súa chegada á Corte ata o seu exilio final en Bordeos.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.1.2. Compara a visión de Goya nas series de gravados "Os caprichos" e "Os disparates ou proverbios".
<p>Instrumentos de valoración de respostas (exposición oral dunha obra e exame escrito)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Goya: "O parasol", "A familia de Carlos IV", "O 2 de maio de 1808 en Madrid" ("A loita cos mamelucos"), "Os fusilamentos do 3 de maio de 1808"; desastre nº 15 ("E non hai remedio") da serie "Os desastres da guerra"; "Saturno devorando un fillo" e "A leiteira de Bordeos".
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.3.1. Describe as características e a evolución da arquitectura do ferro no século XIX, en relación cos avances e as necesidades da revolución industrial.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.3.2. Explica as diferenzas entre enxeñeiros e arquitectos na primeira metade do século XIX.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.3.3. Explica as características do neoclasicismo arquitectónico durante o Imperio de Napoleón.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.3.4. Explica as características do historicismo en arquitectura e a súa evolución cara ao eclecticismo. ▪ HAB4.3.5. Explica as características e principais tendencias da arquitectura modernista. ▪ HAB4.3.6. Especifica as achegas da Escola de Chicago á arquitectura. ▪ HAB4.3.7. Describe as características e os obxectivos das remodelacións urbanas de París, Barcelona e Madrid na segunda metade do século XIX.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: templo da Madalena en París, de Vignon; Parlamento de Londres, de Barry e Pugin; Auditorio de Chicago, de Sullivan e Adler; torre Eiffel de París; templo da Sagrada Familia en Barcelona, de Gaudí.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.5.1. Describe as características do Romanticismo na pintura e distingue entre o romanticismo da liña de Ingres e o romanticismo da cor de Gericault e Delacroix.
<p>Recoller no caderno un resumo dos videos visualizados.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.5.2. Compara as visións románticas da paisaxe en Constable e Turner. ▪ HAB4.5.3. Explica o Realismo e a súa aparición no contexto dos cambios sociais e culturais de mediados do século XIX. ▪ HAB4.5.4. Compara o Realismo co Romanticismo. ▪ HAB4.5.5. Describe as características xerais do Impresionismo e o Neoimpresionismo. ▪ HAB4.5.6. Define o concepto de postimpresionismo e especifica as achegas de Cézanne e Van Gogh como precursores das grandes correntes artísticas do século XX. ▪ HAB4.5.7. Explica o Simbolismo de finais do século XIX como reacción fronte ao Realismo e ao Impresionismo.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.6.1. Explica os cambios que se producen no século XIX nas relacións entre artistas e clientes, referidos á pintura.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.7.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do século XIX: "O baño turco", de Ingres; "A balsa da Medusa", de Gericault; "A liberdade guiando o pobo", de Delacroix; "O carro de feo", de Constable; "Chuvia, vapor e velocidade", de Turner; "O enterro de Ornans", de Courbet; "O ánxelus", de Millet; "Almorzo sobre a herba", de Manet; "Impresión, sol nacente" e a serie sobre a Catedral de Ruán, de Monet; "Le Moulin de la Galette", de Renoir; "Unha tarde de domingo na Grande Jatte", de Seurat; "Xogadores de cartas" e "Mazás e laranxas", de Cézanne; "A noite estrelada" e "O segador", de Van Gogh; "Visión despois do sermón" e "O mercado" ("Ta matete"), de Gauguin.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.8.1. Relaciona a produción e o academicismo dominante na escultura do século XIX coas transformacións levadas a cabo nas cidades (monumentos conmemorativos en prazas, parques e avenidas, e esculturas funerarias nos novos cemiterios).
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.8.2. Explica as características da renovación escultórica emprendida por Rodin.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.9.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Rodin: "O pensador" e "Os burgueses de Calais".
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.10.1. Realiza un traballo de investigación sobre as exposicións universais do século XIX e a súa importancia desde o punto de vista arquitectónico.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.10.2. Realiza un traballo de investigación sobre a influencia da fotografía e o gravado xaponés no desenvolvemento do Impresionismo, con referencias a obras concretas.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.11.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte do século XIX que se conservan en Galicia.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 5. A ruptura da tradición: a arte na primeira metade do século XX 	
Elaborar un eixe cronolóxico Recoller no caderno un resumo dos vídeos visualizados.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.1. Define o concepto de vangarda artística en relación co acelerado ritmo de cambios na sociedade da época e a liberdade creativa dos/das artistas iniciada na centuria anterior.
Recoller no caderno a biografía de Picasso e Dalí.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.2. Describe a orixe e as características do Fauvismo.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.3. Describe o proceso de xestación e as características do Cubismo, distinguindo entre o Cubismo analítico e o sintético.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.4. Describe o ideario e os principios do futurismo.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.5. Identifica os antecedentes do expresionismo no século XIX, explica as súas características xerais e especifica as diferenzas entre os grupos alemáns "A ponte" e "O xinete azul". ▪ HAB5.1.6. Describe o proceso de xestación e as características da pintura abstracta, distingue a vertente cromática e a xeométrica, e especifica algunhas das súas correntes máis significativas, como o Suprematismo ruso ou o Neoplasticismo. ▪ HAB5.1.7. Describe as características do Dadaísmo como actitude provocadora nun contexto de crise. ▪ HAB5.1.8. Explica a orixe, as características e os obxectivos do Surrealismo. ▪ HAB5.1.9. Explica a importancia dos pintores españois Picasso, Miró e Dalí no desenvolvemento das vangardas artísticas. ▪ HAB5.1.10. Explica a renovación temática, técnica e formal da escultura na primeira metade do século XX, distinguindo as obras relacionadas coas vangardas pictóricas e as que utilizan recursos ou linguaxes independentes.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "A alegría de vivir", de Matisse; "As señoritas de Aviñón", "Retrato de Ambroise Vollard", "Natureza morta con cadeira de reixa de cana" e "Guernica", de Picasso; "A cidade que emerxe", de Boccioni; "O berro", de Munch; "A rúa", de Kirchner; "Lírica" e "Sobre branco II", de Kandinsky; "Cadrado negro", de Malevich; "Composición II", de Mondrian; "L.H.O.O.Q.", de Duchamp; "O elefante das Celebes", de Ernst; "A chave dos campos", de Magritte; "O entroido de Arlequín" e "Mulleres e paxaros á luz da lúa", de Miró; "O xogo lúgubre" e "A persistencia da memoria", de Dalí.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.2.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas: "O profeta", de Gargallo; "Formas únicas de continuidade no espazo", de Boccioni; "Fonte", de Duchamp; "Muller peiteándose ante un espello", de Xulio González; "Mademoiselle Pogany I", de Brancusi; "Lagosta, nasa e cola de peixe", de Calder; "Figura reclinada", de Henry Moore.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.3.1. Explica o proceso de configuración e os trazos esenciais do Movemento Moderno en arquitectura.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.3.2. Especifica as achegas da arquitectura orgánica ao Movemento Moderno.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: edificio da Bauhaus en Dessau (Alemaña), de Gropius; pavillón de Alemaña en Barcelona, de Mies van der Rohe; Vila Saboia en Poissy (Francia), de Le Corbusier; casa Kaufman (Casa da Cascada), de Frank Lloyd Wright.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.5.1. Realiza un traballo de investigación sobre o Grupo de Artistas e Técnicos Españois Para o Progreso da Arquitectura Contemporánea (GATEPAC).
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.6.1. Selecciona unha obra arquitectónica, unha escultura ou unha pintura da primeira metade do século XX, das existentes en Galicia, e xustifica a súa elección.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 6.- A universalización da arte desde a 2ªGM 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.1.1. Explica o papel desempeñado no proceso de universalización da arte polos medios de comunicación de masas e as exposicións e feiras internacionais de arte.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.1.2. Explica as razóns do mantemento e a difusión internacional do Movemento Moderno en arquitectura. ▪ HAB6.1.3. Distingue e describe as características doutras tendencias arquitectónicas á marxe do Movemento Moderno ou Estilo Internacional, en particular a High Tech, a posmoderna e a deconstrución.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "Unité d'habitation" en Marsella, de Le Corbusier; edificio Seagram en Nova York, de M. van der Rohe e Philip Johnson; o museo Guggenheim de Nova York, de F. Lloyd Wright; a Casa da Ópera de Sydney, de J. Utzon; o centro Pompidou de París, de R. Piano e R. Rogers; o AT & T Building de Nova York, de Philip Johnson; o museo Guggenheim de Bilbao, de F. O. Gehry.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.1. Explica e compara o Informalismo europeo e o Expresionismo abstracto norteamericano.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.2. Explica a abstracción postpictórica. ▪ HAB6.3.3. Explica o Minimalismo. ▪ HAB6.3.4. Explica a arte cinética e a Op-Art. ▪ HAB6.3.5. Explica a arte conceptual. ▪ HAB6.3.6. Explica a Arte Povera. ▪ HAB6.3.7. Distingue e explica algunhas das principais correntes figurativas: Pop-Art, Nova Figuración, Hiperrealismo. ▪ HAB6.3.8. Explica en que consisten as seguintes manifestacións de arte non duradeira: Happening, Body Art e Land Art.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.3.9. Describe os formulacións xerais da posmodernidade, referida ás artes plásticas.
<ul style="list-style-type: none"> Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito) 	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.4.1. Identifica o autor e a corrente artística (non necesariamente o título), e analiza e comenta as seguintes obras: "Pintura" (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid), de Tapies; "Grito nº 7", de Antonio Saura; "One: number 31, 1950", de J. Pollock; "Ctesiphon III", de F. Stella; "Equivalente VIII", de Carl André; "Vega 200", de Vasarely; "Unha e tres cadeiras", de J. Kosuth; "Iglú con árbore", de Mario Merz; "Marilyn Monroe" (serigrafía de 1967), de A. Warhol; "O Papa que berra" (estudo a partir do retrato do Papa Inocencio X), de Francis Bacon; "A Gran Vía madrileña en 1974", de Antonio López.
	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.5.1. Explica brevemente o desenvolvemento dos novos sistemas visuais e as características da súa linguaxe expresiva: fotografía, cartel, cine, cómic, producións televisivas, videoarte e arte por computador.
	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.6.1. Especifica as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías para a creación artística e para a difusión da arte.
<p>Análise de textos, elaboración dun artigo de opinión.</p>	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.7.1. Define o concepto de cultura visual de masas, e describe os seus trazos esenciais.
	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.7.2. Identifica a arte nos diferentes ámbitos da vida cotiá.
	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.8.1. Explica a orixe do Patrimonio Mundial da UNESCO e os seus obxectivos.
	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.8.2. Realiza un traballo de investigación relacionado cos bens artísticos de España e de Galicia inscritos no catálogo do Patrimonio Mundial da UNESCO.
<ul style="list-style-type: none"> Bloque 7. O vocabulario artístico 	
<p>Análise de producións (caderno, definición e imaxes) Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)</p>	<ul style="list-style-type: none"> HAB7.1.1. Utiliza con corrección a terminoloxía específica das artes en exposicións orais e escritas.

f) Metodoloxía e recursos didácticos

- Teremos como guía as seguintes consideracións:

- Empregar un método activo.
- Promover a unidade de teoría e práctica, para facilitar a fixación do aprendido. Esta mestura realizarase a través dos exercicios e actividades.
- Promover a participación activa do alumnado na aula: no proceso de aprendizaxe deberán expresar as súas opinións, ideas e valoracións con sentido crítico e capacidade analítica.
- Potenciar a socialización, favorecendo as relacións no grupo e o traballo en equipo, impulsando o contacto co exterior (asistencia a museos, exposicións, visitas...)
- Propiciar situacións que sexan motivadoras para o alumnado. Potenciarase o interese pola arte traballando nun ambiente distendido que propicie a asimilación dos novos conceptos.
- Realización de traballos de investigación sobre autores, así como de obras representativas dun estilo determinado.

Traballarse na aula con Unidades elaboradas polo profesor, onde se fará un percorrido xeral polas características dos distintos estilos, ao que se lle engaden os comentarios amplos das obras seleccionadas pola comisión da CIUGA, de cara ás ABAU.

Se o alumno/a prefire usar outro material ou ampliar o proporcionado polo profesor recoméndase como libro de texto base o editado por Vicens-Vives para 2º curso de Bacharelato. Tamén se lle recomenda o blog 'Polos vieiros da arte' publicado por unha profesora e destinado tamén ao estudo da materia.

O profesor acompañará as explicacións coa proxección de imaxes, o máis detalladas posibles, das principais obras de arte de cada período.

Os alumnos, tamén poderán acceder a información da Biblioteca do centro que servirá como apoio e ampliación das explicacións. Contamos con libros, cómics e material audiovisual a disposición do alumnado.

Todos os materiais iranse colocando na Aula Virtual, que será o lugar de encontro e de traballo, que acadará un protagonismo maior de suspenderse as clases presenciais. Neste suposto o obxectivo é manter o horario e a metodoloxía das clases presenciais nas clases pola Webex.

g) Criterios sobre avaliación e cualificación

Os criterios de avaliación están claramente determinados polas esixencias da proba das ABAU, polo que tomaremos como referencia ás orientacións da Comisión da materia e o tipo de proba proposto.

A estrutura da proba será dun exame con opcións entre varias obras de arte para comentar. O exame ten que ter unha pregunta de cada un dos bloques do programa. Por outra parte, aínda que o programa está dividido en seis bloques, en realidade solo son cinco porque o bloque quinto e o sexto están fundidos no propio programa alcanzando solo un 20% del total. Polo que nós limitaremos as preguntas a cinco bloques. Ademais seguiremos mantendo preguntas de vocabulario. Nas láminas propostas polo ministerio e asumidas polo borrador da Xunta, podemos introducir, tendo en conta dito borrador, ata un 30 % de modificacións baseándonos en las excepcionalidade de adecuar o programa a contorna. Isto nos permite cambiar algúns exemplos propostos polo ministerio por obras de arte galega que xa tiñamos no programa. Como no programa constantemente reitera “identifica, analiza y comenta” seguiremos mantendo 1 punto por la “identificación”, es dicir pola clasificación de autor, nome da obra, estilo y cronoloxía. Outro punto polo “contexto histórico”. E outros dous puntos polo apartado de análise e comentario.

En cada avaliación faranse dous exames. Estes exames seguirán o modelo da CIUGA. Na terceira avaliación farase un exame xeral en maio só para aqueles que deban ou queiran subir a cualificación e os que necesiten recuperar. Na proba extraordinaria de xuño seguirase o mesmo modelo, entrando toda a materia do curso.

Antes de cada exame proporcionarase ao alumnado unha orientación sobre o mesmo, centrada nos contidos máis salientables.

En cada exame haberá unha pregunta de vocabulario e outra de comentario de obras de arte a elixir entre varias, e valorarase como unha proba global (de 0 a 9) tendo en conta os coñecementos amosados, a interpretación correcta dos documentos, a claridade expositiva, a redacción e a presentación.

A avaliación será continua, entrando sempre os contidos xa traballados na aula, e a nota da 3ª Avaliación será a nota final. Non se farán exames de recuperación de períodos específicos, sendo sempre máis importantes os exames máis recentes, nos que entra máis materia.

A nota de avaliación e final basearase fundamentalmente nas cualificacións dos exames, se ben tamén se terá en

conta a implicación do alumnado no traballo diario de aula ao longo do curso. De tal xeito que a nota dos exames suporá un 90% e a realización de tarefas un 10%:

- Atención ao profesor, e realización das tarefas propostas.
- Intervencións na aula.
- Entrega de exercicios propostos de forma voluntaria
- Asistencia a clases.

Na 1ª Avaliación o primeiro exame contará un 30% e o segundo exame un 60%.

Na 2ª Avaliación o primeiro exame contará un 30% e o 2º exame un 60%.

Na 3ª Avaliación o primeiro exame contará un 30% e o 2º un 60%

Facilitarase unha nota 'final' ao alumnado e fixarase un derradeiro exame para aquel alumnado que, voluntariamente, aspire a mellorar a nota provisional. O alumnado que non desexe subir a nota terá a nota xa anunciada.

O exame final contará un 50%, e a nota provisional anterior outro 50%. A media entre as dúas notas será a nota final do alumnado que concorra a derradeira proba.

* No caso de ter que recorrer ao **ENSINO A DISTANCIA** teremos que adaptar os procesos e criterios de avaliación, sempre en función da duración desta situación.

- Farase só un exame sobre os contidos impartidos no período extraordinario, sempre e cando dito período non dure máis de dous meses. De prolongarse farase un exame cada dous meses.

- O exame seguirá o mesmo modelo dos establecido pola CIUGA, pero tendo que enviar (vía AV ou correo electrónico) as respostas nun tempo máximo sinalado e mentres se contesta o alumnado terá a cámara webex aberta.

- As cualificacións, de cara ás distintas avaliacións, desta etapa serán a suma da media das tarefas realizadas na AV (40%) e do/s exames (60%). Dependendo do momento do curso, e da duración do confinamento, a porcentaxe de cara a cualificación global será a correspondente ao mesmo período do ensino presencial.

- Sempre e cando sexa posible, os contidos dos cales se examinen a distancia, poderán ser de novo examinados presencialmente.

- As tarefas da Aula Virtual divídense en dúas categorías:

1. Tarefas de resposta rápida e curta: cuestionarios de opción múltiple ou resposta curta, actividade de cubrir ocos, xogos... Ponderan sobre 5 ptos.
2. Tarefas de análise e de resposta redactada: composicións, relacionar conceptos; definición de conceptos... Ponderan sobre 10 ptos.

A media será a suma da puntuación de todas as actividades dividida entre o número de actividades propostas. As actividades non realizadas cualificaranse con 0 ptos.

h) Actividades complementarias e extraescolares

A realización das saídas didácticas está, en xeral, moi condicionada polas restricións causadas pola epidemia. Ademais, en 2º de Bacharelato, as urxencias do programa limitan moito a conveniencia de levalas a cabo.

Saídas didácticas:

1º trimestre: Visita a Compostela (casco antigo e CEGAC).

2º trimestre: Visita a Santa Comba de Bande, San Miguel de Celanova e Mosteiro de Oseira.

Exposicións

Proporase ao alumnado a selección de imaxes significativas de arte, acompañadas dun breve comentario (ficha) para imprimir en A3 e expor no corredor da Biblioteca.

h) Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.

No proceso de aprendizaxe faise necesaria unha reflexión sobre a práctica docente coa fin de melloralala.

Parécenos necesario facer esta autoavaliación nos seguintes ámbitos de traballo:

- Tratamento da diversidade
- Motivación e protagonismo do alumnado
- Actividades da aula
- Avaliación
- Programación

Para os catro primeiros ámbitos elaboramos unha relación de ítems a valorar:

1. Deseño diferentes actividades para o logro de cada un dos obxectivos?
2. Motivo ao alumnado explicándolle ben os obxectivos a conseguir e a finalidade da actividade?
3. Para o deseño dunha actividade teño en conta os coñecementos previos do alumno/a?
4. Relaciono os contidos das actividades coa vida real, facéndolle entender a pervivencia do pasado no mundo actual?
5. Propoño actividades que fomenten a autonomía e iniciativa do alumnado?
6. Coñece o alumnado como vai ser avaliada cada actividade ou proba escrita?
7. Programo actividades en función das características de cada alumno/a e teño en conta a diferenza á hora de deseñar tarefas e valorar logros?
8. Propoño metodoloxías diversas?
9. Como organizo o traballo do grupo?
10. Favorezo o traballo interactivo entre os diferentes grupos e organizo axudas entre iguais?
11. Emprego recursos e materiais variados para a aprendizaxe?
12. Adapto o material didáctico ás diferentes características e necesidades do alumnado -presencial, semipresencial-?

m) Elementos transversais

A materia que nos ocupa fomenta unha visión ampla de diferentes modelos sociais ao longo da historia de Occidente. A promoción da igualdade de oportunidades, a non discriminación, a igualdade efectiva entre homes e mulleres e a prevención da violencia de xénero, a prevención e resolución pacífica de conflitos en tódolos eidos, o rexeitamento a calquera tipo de violencia, racismo e xenofobia serán obxecto de reflexión a partir da contemplación e análise das obras de arte.

Traballarase a comprensión lectora, a expresión oral e escrita en tódalas unidades; tamén a comunicación audiovisual e as TIC

Igualmente, o emprendemento se traballará tentando que os alumnos teñan confianza en si mesmos, tomen a iniciativa para realizar diferentes actividades e as poñan en práctica na vida real. Con estes obxectivos, invítase aos alumnos a expresar as súas opinións persoais, a contrastar as súas ideas, a buscar orientación ou axuda cando a necesiten, a compartir e a organizar o traballo en grupo.

A educación cívica e constitucional é un referente permanente nas actividades da materia e nas relacións interpersoais, tanto entre os propios alumnos como nas súas relacións e comunicación co profesor. Resultan de especial relevancia as accións para a mellora da convivencia, a tolerancia, a prudencia, o autocontrol, o diálogo, a empatía e a resolución de conflitos.

En canto á interdisciplinabilidade, as unidades traballan contidos que se relacionan directamente cos doutras asignaturas: Historia, Cultura Clásica, Filosofía etc.n) Mecanismos de revisión, de avaliación e de modificación das programacións didácticas.

Avaliación e modificación da programación	Aspectos positivos a destacar	Propostas de mellora
Temporalización das unidades e proxectos		
Exposición da información		
Eficacia das actividades e recursos didácticos.		
Aproveitamento do libro de texto.		
Estratexias de motivación do alumnado.		
Interacción co alumnado.		
Avaliación das aprendizaxes.		

b) Introducción e contextualización.

O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, respectando os distintos ritmos e estilos de aprendizaxe e tendo en conta a atención á diversidade. Historia da Arte permite desenvolver metodoloxías activas, nas que o traballo individual e cooperativo estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, e integrando de xeito especial as TIC.

Contamos cun grupo de 3 alumnos/as matriculados en Historia da Arte. As clases semanais, unha sesión máis unha hora de tutoría, desenvólvense na aula 102.

Contribución da materia ao desenvolvemento das competencias clave.

Competencia de conciencia e expresións culturais. A contribución da Historia da Arte a esta competencia devén fundamental dadas as características propias desta disciplina. Así, mediante a caracterización dos distintos estilos artísticos, e co comentario e análise das principais obras da arte occidental en relación co seu contexto histórico, social e cultural, exercítase plenamente esta competencia. Tamén é potenciada a través da aprendizaxe das técnicas e os elementos das distintas disciplinas artísticas.

É moi importante ter en conta o contexto social, económico, político, ideolóxico, relixioso e biográfico no que foi ideada e realizada a obra de arte. Igualmente, a Historia da Arte fomenta a creatividade e a sensibilidade artística porque tamén invita a valorar unha obra de arte desde un punto de vista puramente estético, o que á súa vez estimula o respecto cara a diferentes valoracións e interpretacións subxectivas. Finalmente, a visita de museos, fundacións e outros centros artísticos promove a involucración do alumnado na vida cultural da sociedade e faino partícipe, como receptor e público, do proceso artístico contemporáneo.

Competencia sociais e cívicas. A súa contribución é moi destacable porque invita a valorar o patrimonio artístico como un legado que hai que preservar e transmitir ás xeracións vindeiras, mediante a participación activa na súa conservación. Ao mesmo tempo, mediante o estudo da relación entre clientes e artistas ao longo da historia, desprégase unha evolución sociolóxica que enfatiza a comprensión da arte como produto eminentemente social. Así mesmo, na realización de traballos de investigación sobre artistas ou obras específicos promóvese a planificación, organización e toma de decisións persoais deliberadas e debidamente xustificadas. Con isto, preténdese contribuír igualmente ao asentamento das bases para unha cidadanía que resolva os seus problemas mediante o respecto mutuo e a aceptación de opinións distintas, argumentando sempre de forma dialogada e considerada os distintos puntos de vista.

Competencia en comunicación lingüística. A área desta materia é humanística, o que especialmente favorece o desenvolvemento da competencia lingüística ao ter que caracterizar e describir os estilos artísticos da arte mediante a terminoloxía específica da Historia da Arte. Ao mesmo tempo, exercítase continuamente a expresión e comprensión escrita porque se utilizan e manexan distintos tipos de textos: explicativos, descritivos e informativos. En particular, o alumno a partir destes textos elabora e procesa a información para poder expola posteriormente de forma comprensible, oral ou escrita. Ademais, en tanto que un dos obxectivos fundamentais da materia é o comentario, a análise e a valoración de obras de arte, estímúlase a comprensión de linguaxes icónicas e simbólicas de representación.

Competencia de aprender a aprender. A través de varias formas, a materia da Historia da Arte contribúe a desenvolver adecuadamente esta competencia. En primeiro lugar, a partir dun tipo de comentario de obras de arte que inclúe aspectos históricos, formais, sociolóxicos e iconográficos, o alumnado adquire autonomía para aplicar estes coñecementos nas súas propias análises, podendo entón elaborar catálogos con breves comentarios de obras onde pode asociar o aprendido a novas experiencias artísticas vividas. Con isto, estímúlase así mesmo a reflexión e disquisición das dificultades encontradas no proceso levado a cabo. En segundo lugar, os

contidos específicos da área estimulan o desenvolvemento de estratexias para organizar a información, aprendela e poder aplicala en contextos distintos: por exemplo, as características dun estilo artístico permiten a súa aplicación a distintas obras tanto de contextos próximos como afastados. Finalmente, o estudo da pervivencia das características estilísticas dalgúns períodos en etapas posteriores contribúe a construír as novas aprendizaxes sobre os xa realizados.

Competencia de sentido de iniciativa e espírito emprendedor. Esta materia promove, a través das súas diversas tarefas, o desenvolvemento da capacidade para pór en práctica habilidades de planificación e organización do estudo. Especificamente, na elaboración de catálogos de comentarios de obras de arte e, da mesma forma, tamén na confeccion dos traballos de investigación, requírese o uso de habilidades para planificar, organizar, analizar, comunicar, facer e informar, así como habilidades para traballar de forma cooperativa e flexible como parte dun equipo, asumindo unha actitude de participación activa e decisiva e respondendo de forma positiva ás novidades.

Competencia dixital. Exercítase e desenvólvese esta competencia a partir do uso habitual na materia de distintos tipos de información dixital. Efectivamente, a análise e o comentario das obras de arte, así como a caracterización dos distintos estilos artísticos correspondentes, supón o visionado de imaxes das obras, e, cando corresponde, de plantas, alzados, vídeos, proxeccións isométricas ou do percorrido dalgúns grandes obras en tres dimensións. Ademais, nos traballos de investigación requírase que o alumnado utilice as tecnoloxías da información, tanto na procura da información como no seu procesamento e a súa exposición. Finalmente, grazas á achega doutras manifestacións procedentes das novas tecnoloxías e os medios de comunicación visual, a Historia da Arte renovouse de xeito que o acceso á imaxe forma parte da nosa realidade cotiá.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía. Esta unha das competencias que se exercita en menor proporción dentro da Historia da Arte. Porén, en moitas obras de arte si que se traballa ocasionalmente, xa sexa a partir do estudo de proporcións, cánones, esquemas compositivos, dimensións, e relacións entre as partes, e entre as partes e o todo. O desenvolvemento desta competencia, polo tanto, poderase practicar especialmente no estudo de obras clásicas ou influenciadas polo mundo clásico, así como nos patróns xeométricos utilizados nalgúns sistemas de decoración.

c) Obxectivos.

Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.

Consolidar unha madureza persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.

Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.

Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.

Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.

Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.

Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.

Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.

Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.

Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

d) **Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable de:** a) Temporalización. b) Contidos c) Criterios de avaliación. c) Grao mínimo de consecución para superar a materia (**en negra**).

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
1º T	Bloque 1. Raíces da arte europea: o legado da arte clásica			
▪ SET	▪ 3	▪ B1.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte grega, en relación co seu contexto histórico e cultural.	▪ HAB1.1.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB1.1.2. Define o concepto de orde arquitectónica e compara as tres ordes da arquitectura grega.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB1.1.3. Describe os tipos de templo grego, con referencia ás características arquitectónicas e a decoración escultórica.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB1.1.4. Describe as características do teatro grego e a función das súas partes.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB1.1.5. Explica a evolución da figura humana masculina na escultura grega a partir do "Kouros" de Anavysos, o "Doriforo" (Policleto) e o "Apoxiomenos" (Lisipo).	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ SET	▪ 1/2	▪ B1.2. Explicar a función social da arte grega, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles.	▪ HAB1.2.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte grega, e a consideración social da arte e dos/das artistas.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
▪ OUT	▪ 5	▪ B1.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte grega, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB1.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas gregas: Partenón, Tribuna das Cariátidas do Erecteion, templo de Atenea Nikée teatro de Epidauro.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB1.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas gregas: Kouros de Anavysos, Auriga de Delfos, Discóbolo (Mirón), Doriforo (Policleto), unha metopa do Partenón (Fidias), Hermes con Dioniseno (Praxiteles), Apoxiomenos (Lisipo), Vitoria de Samotracia, Venus de Milo e friso do altar de Zeus en Pérgamo (detalle de Atenea e Gea).	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ OUT	▪ 1	▪ B1.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu contexto histórico e	▪ HAB1.4.1. Explica as características esenciais da arte romana e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou	▪ CCEC ▪ CCL

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
		cultural.	<p>historiográficas.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.2. Especifica as achegas da arquitectura romana en relación coa grega. ▪ HAB1.4.3. Describe as características e funcións dos principais tipos de edificio romanos. ▪ HAB1.4.4. Compara o templo e o teatro romanos cos respectivos gregos. ▪ HAB1.4.5. Explica os trazos principais da cidade romana a partir de fontes históricas ou historiográficas. ▪ HAB1.4.6. Especifica as innovacións da escultura romana en relación coa grega. ▪ HAB1.4.7. Describe as características xerais dos mosaicos e a pintura en Roma a partir dunha fonte histórica ou historiográfica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ OUT	▪ 1/2	▪ B1.5. Explicar a función social da arte romana, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles.	▪ HAB1.5.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte romana, e a consideración social da arte e dos/das artistas.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
▪ OUT	▪ 3	▪ B1.6. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte romana, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.6.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas romanas: Maison Carrée de Nimes, Panteón de Roma, teatro de Mérida, Coliseo de Roma, basílica de Maxencio e Constantino en Roma, ponte de Alcántara, acueduto de Segovia, arco de Tito en Roma e columna de Traxano en Roma. ▪ HAB1.6.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas romanas: Augusto de Prima Porta, estatua ecuestre de Marco Aurelio, relevo do Arco de Tito (detalle dos soldados co candelabro e outros obxectos do Templo de Xerusalén) e relevo da columna de Traxano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ OUT	▪ ½	▪ B1.7. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	▪ HAB1.7.1. Realiza un traballo de investigación sobre Fidiás.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB1.7.2. Realiza un traballo de investigación sobre o debate acerca da autoría grega ou romana do grupo escultórico de "Laocoonte e os seus fillos". 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CD CSIEE
▪ OUT	▪ 1	<ul style="list-style-type: none"> B1.8. Respetar as creacións artísticas da Antigüidade grecorromana, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que cómpre conservar. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB1.8.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte antiga que se conservan en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CSIEE
1º T		<ul style="list-style-type: none"> Bloque 2. Nacemento da tradición artística occidental: a arte medieval 		
▪ NOV	▪ 1	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte paleocristiá, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.1.1. Explica as características esenciais da arte paleocristiá e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.1.2. Describe a orixe, a características e a función da basílica paleocristiá. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.1.3. Describe as características e función dos baptisterios, mausoleos e "martiría" paleocristiáns, e as súas partes. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.1.4. Explica a evolución da pintura e o mosaico na arte paleocristiá, con especial referencia á iconografía. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ NOV	▪ 2	<ul style="list-style-type: none"> B2.2. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte bizantina, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.2.1. Explica as características esenciais da arte bizantina a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.2.2. Explica a arquitectura bizantina a través da igrexa de Santa Sofía de Constantinopla. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.2.3. Describe as características do mosaico bizantino e dos temas iconográficos do Pantocrátor e a Virxe e a Déesis, así como a súa influencia na arte occidental. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ NOV	▪ 1/2	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte bizantina, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.3.1. Identifica, analiza e comenta o mosaico do Cortexo da emperatriz Teodora en San Vital de Rávena. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ NOV	▪ 2	<ul style="list-style-type: none"> B2.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte prerrománica, relacionando cada un dos seus 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.4.1. Define o concepto de arte prerrománica e especifica as súas manifestacións en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
		estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.4.2. Identifica e clasifica razoadamente no seu estilo as seguintes obras: San Pedro da Nave (Zamora), Santa María do Naranco (Oviedo), San Miguel da Escalada (León), Santa Comba de Bande e San Miguel de Celanova (Ourense). 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ NOV	▪ 1	▪ B2.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica, en relación co seu contexto histórico e cultural.	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.5.1. Describe as características xerais da arte románica a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.5.2. Describe as características e as función das igrexas e dos mosteiros na arte románica: Interior do mosteiro de Oseira. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.5.3. Explica as características da escultura e a pintura románicas, con especial referencia á iconografía. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
▪ NOV	▪ 1/2	▪ B2.6. Explicar a función social da arte románica, especificando o papel de clientes e artistas, e as relacións entre eles.	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.6.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte románica. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
▪ NOV	▪ 1/2	▪ B2.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte románica, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.7.1. Identifica, analiza e comenta as esculturas románicas do Xuízo Final no tímpano de Santa Fe de Conques (Francia). 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ NOV	▪ 1/2	▪ B2.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte gótica, en relación co seu contexto histórico e cultural.	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.8.1. Describe as características xerais da arte gótica a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.8.2. Describe as características e a evolución da arquitectura gótica e especifica os cambios introducidos respecto á románica. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.8.3. Describe as características e a evolución da escultura gótica, e especifica as súas diferenzas tipolóxicas, formais e iconográficas respecto á escultura románica. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.8.4. Recoñece e explica as innovacións da pintura de Giotto e do Trecento italiano respecto á pintura románica e bizantina. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.8.5. Explica as innovacións da pintura flamenga do século XV e cita algunhas obras dos seus principais representantes. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ NOV	▪ 1	▪ B2.9. Explicar a función social da arte gótica, especificando o papel desempeñado por clientes e artistas, e as relacións entre eles.	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.9.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte gótica, e a súa variación respecto ao románico. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
				<ul style="list-style-type: none"> CAA
<ul style="list-style-type: none"> NOV 	<ul style="list-style-type: none"> 3 	<ul style="list-style-type: none"> B2.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte gótica, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental da catedral de Reims, interior da planta superior da Sainte Chapelle de París. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.10.2. Identifica, analiza e comenta o grupo da Anunciación e a Visitación da catedral de Reims. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas: "Pranto ante Cristo morto" e "A fuxida a Exipto", de Giotto, "Matrimonio Arnolfini", de Jan Van Eyck, "O descendemento da cruz", de Roger van der Weyden, e o "Xardín das Delicias", de Hieronymus Bosch. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> DEC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> B2.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica e gótica española e hispano-musulmá, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.11.1. Explica as características e evolución da arte románica e gótica en España. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.11.2. Explica as características xerais da arte islámica a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.11.3. Describe os trazos esenciais da mesquita e o pazo islámico. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.11.4. Explica a evolución da arte hispanomusulmá. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.11.5. Explica as características da arte mudéjar e específica, con exemplos de obras concretas, as diferenzas entre o mudéjar popular e o cortesán. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> DEC 	<ul style="list-style-type: none"> 3 	<ul style="list-style-type: none"> B2.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte medieval española, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas románicas: San Vicente de Cardona (Barcelona), San Martín de Frómista e a catedral de Santiago de Compostela. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas románicas: "A dúbida de San Tomé", no ángulo do claustro de San Domingos de Silos (Burgos), "Última cea" do capitel historiado do claustro de San Xoán da Peña (Huesca) e fachada de Praterías e Pórtico da Gloria da catedral de Santiago. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas murais románicas: bóveda da Anunciación aos pastores no Panteón Real de San Isidoro de León, e ábsida de San Clemente de Tahull (Lleida). 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.4. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental e interior da catedral de León, interior da catedral de Barcelona, e interior da igrexa de San Xoán dos Reis, de Toledo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.5. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas góticas: tímpano da Portada do Sarmental da catedral de Burgos, e retablo de Gil de Siloé, na Cartuxa de Miraflores (Burgos). 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.6. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras hispanomusulmás: Mesquita de Córdoba, Aljafería de Zaragoza, Giralda de Sevilla e Alhambra de Granada. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ DEC	▪ 1	<ul style="list-style-type: none"> B2.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o tratamento iconográfico e o significado da visión apocalíptica de Cristo e o Xuízo Final na arte medieval. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CD CSIEE
▪ DEC	▪ 2	<ul style="list-style-type: none"> B2.14. Respetar as creacións da arte medieval, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.14.1. Explica a importancia da arte románica no Camiño de Santiago. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.14.2. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables de arte medieval que se conservan en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CSIEE
2º T		<ul style="list-style-type: none"> Bloque 3. Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno 		
▪ XAN	▪ 2	<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.1. Explica as características esenciais do Renacemento italiano e a súa periodización a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.2. Especifica as características da arquitectura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.3. Especifica as características da escultura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.4. Especifica as características da pintura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.5. Compara a pintura italiana do Quattrocento coa dos pintores góticos flamengos contemporáneos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.6. Explica a peculiaridade da pintura veneciana do Cinquecento e cita os artistas máis representativos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> XAN 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> B3.2. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.2.1. Describe a práctica do patrocinio no Renacemento italiano e as novas reivindicacións dos artistas en relación co seu recoñecemento social e a natureza do seu labor. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> XAN 	<ul style="list-style-type: none"> 6 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Renacemento, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento italiano: cúpula de Santa María das Flores e interior da igrexa de San Lorenzo, ambas en Florencia e de Brunelleschi; pazo Médici-Riccardi en Florencia, de Michelozzo; fachada de Santa María Novella e do pazo Rucellai, ambos en Florencia e de Alberti; templo de San Pietro in Montorio en Roma, de Bramante; cúpula e proxecto de planta de San Pedro do Vaticano, de Michelangelo; Il Gesù en Roma, de Giacomo della Porta e Vignola; Villa Capra (Villa Rotonda) en Vicenza, de Palladio. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Renacemento italiano: primeiro panel da "Porta do Paraíso" (da creación do mundo á expulsión do Paraíso), de Ghiberti; "David" e "Gattamelata", de Donatello; "Piedade" do Vaticano, "David", "Moisés" e as tumbas mediceas, de Michelangelo; "O rapto das sabinas", de Giambologna. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.3.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Renacemento italiano: "O tributo da moeda" e A "Trindade", de Masaccio; "Anunciación" do Convento de San Marcos en Florencia, de Fra Angelico; "Madonna do Duque de Urbino", de Piero della Francesca; "A Virxe das rochas", "A última cea" e "A Gioconda", de Leonardo da Vinci; "A Escola de Atenas" de Rafael; a bóveda e o "Xuízo Final" da Capela Sixtina, de Michelangelo; "A tempestade", de Giorgione; "Venus de Urbino" e "Carlos V en Mülberg", de Tiziano; "O lavatorio", de Tintoretto; "As vodas de Caná", de Veronés. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ FEB	▪ 1	▪ B3.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural.	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.4.1. Especifica as características peculiares do Renacemento español en comparación co italiano. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.4.2. Describe a evolución da arquitectura renacentista española. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.4.3. Explica a peculiaridade da escultura renacentista española. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.4.4. Explica as características da pintura de El Greco a través dalgunhas das súas obras máis representativas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ FEB	▪ 3	▪ B3.5. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Renacemento, aplicando un método que abrangha diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.5.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento español: fachada da Universidade de Salamanca; pazo de Carlos V na Alhambra de Granada, de Pedro Machuca; mosteiro de San Lorenzo de El Escorial, de Juan de Herrera. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.5.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do Renacemento español: "Sacrificio de Isaac" do retablo de San Bieito de Valladolid, de Alonso Berruguete; "Santo enterro", de Juan de Juni. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.5.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas de El Greco: "O expolio", "A Santa Liga" ou "Adoración do nome de Xesús", "O martirio de San Mauricio", "O enterro do Señor de Orgaz", "A adoración dos pastores", "O cabaleiro da man no peito". 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
▪ FEB	▪ 2	▪ B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural.	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.1. Explica as características esenciais do Barroco. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.2. Especifica as diferenzas entre a concepción barroca da arte e a renacentista. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.3. Compara a arquitectura barroca coa renacentista. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.4. Explica as características xerais do urbanismo barroco. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.5. Compara a escultura barroca coa renacentista a través da representación de "David" por Michelangelo e por Bernini. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.6. Describe as características xerais da pintura barroca e especifica as diferenzas entre a Europa católica e a protestante. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.7. Distingue e caracteriza as grandes tendencias da pintura barroca en Italia e os seus principais representantes. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.6.8. Especifica as peculiaridades da pintura barroca flamenga e holandesa. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> FEB 	<ul style="list-style-type: none"> 1/2 	<ul style="list-style-type: none"> B3.7. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.7.1. Describe o papel desempeñado no século XVIII polas academias en toda Europa e, en particular, polo Salón de París. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> FEB 	<ul style="list-style-type: none"> 4 	<ul style="list-style-type: none"> B3.8. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Barroco, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.8.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco europeo do século XVII: fachada de San Pedro do Vaticano, de Carlo Maderno; columnata da praza de San Pedro do Vaticano, de Bernini; San Carlos das Catro Fontes en Roma, de Borromini; Pazo de Versalles, de Le Vau, J.H. Mansart e Le Nôtre. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.8.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas de Bernini: "David", "Apolo e Dafne", "A éxtase de Santa Teresa", "Cátedra de San Pedro". 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.8.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Barroco europeo do século XVII: "Vocación de San Mateo" e "Morte da Virxe", de Caravaggio; "Triunfo de Baco e Ariadna", na bóveda do pazo Farnese de Roma, de Annibale Carracci; "Adoración do nome de Xesús", bóveda de Il Gesù en Roma, de Gaulli (Il Baciccia); "Adoración dos Magos", "As tres Grazas" e "O xardín do Amor", de Rubens; "A lección de anatomía do doutor Tulpy", "A rolda nocturna", de Rembrandt. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> FEB 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> B3.9. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.9.1. Explica as características do urbanismo barroco en España e a evolución da arquitectura española durante o século XVII. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.9.2. Explica as características da imaxinaria barroca española do século XVII e compara a escola castelá coa andaluza. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.9.3. Explica as características xerais da pintura española do século XVII. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.9.4. Describe as características e evolución da pintura de Velázquez a través dalgunhas das súas obras máis significativas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> MAR 	<ul style="list-style-type: none"> 4 	<ul style="list-style-type: none"> B3.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Barroco, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco español do século XVII: Praza Maior de Madrid, de Xoán Gómez de Mora; Retablo de Santo Estevo de Salamanca, de Churriguera; Torre do Reloxo da Catedral compostelana e fachada de Santa Clara. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.10.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Barroco español do século XVII: "Piedad", de Gregorio Fernández; "Inmaculada do facistol", de Alonso Cano; "Magdalena penitente", de Pedro de Mena. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas españolas do Barroco español do século XVII: "Martirio de San Filipe", "O soño de Xacob" e "O zambro", de Ribera; "Bodegón" do Museo do Prado, de Zurbarán; "O augador de Sevilla", "Os borrachos", "A fragua de Vulcano", "A rendición de Breda", "As Meninas", "O Príncipe Baltasar Carlos a cabalo", "A Venus do espello", "As meninas" e "As fiandeiras", de Velázquez; "A Sagrada Familia do paxariño", "A Inmaculada de El Escorial", "Os nenos da concha" e "Nenos xogando aos dados", de Murillo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
▪ MAR	▪ 1	▪ B3.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do século XVIII, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	▪ HAB3.11.1. Explica o século XVIII como época de coexistencia de vellos e novos estilos artísticos nun contexto histórico de cambios profundos.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
			▪ HAB3.11.2. Compara o Barroco tardío e o Rococó, e especifica a diferente concepción da vida e a arte que encerran.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
			▪ HAB3.11.3. Explica as razóns do xurdimento do Neoclasicismo e as súas características xerais en arquitectura, escultura e pintura.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
			▪ HAB3.11.4. Comenta a escultura neoclásica a través da obra de Canova.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB3.11.5. Especifica as posibles coincidencias entre o Neoclasicismo e o Romanticismo na pintura de David.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB3.11.6. Distingue entre a corrente tradicional e a clasicista da arquitectura barroca española do século XVIII.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB3.11.7. Explica a figura de Salzillo como derradeiro representante da imaxinaría relixiosa española en madeira policromada.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ MAR	▪ 2	▪ B3.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do século XVIII, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB3.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do século XVIII: fachada do Hospicio de San Fernando de Madrid, de Pedro de Ribera; fachada do Obradoiro da catedral de Santiago de Compostela, de Casas e Novoa; Pazo Real de Madrid, de Juvara e Sacchetti; Panteón de París, de Soufflot; Museo do Prado en Madrid, de Juan de Villanueva.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB3.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do século XVIII: "A oración no horto", de Salzillo; "Eros e Psique" e "Paulina Bonaparte", de Canova.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB3.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de David: "O xuramento dos Horacios" e "A morte de Marat".	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
▪ MAR	▪ 1	▪ B3.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	▪ HAB3.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o proceso de construción da nova basílica de San Pedro do Vaticano ao longo dos séculos XVI e XVII.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
▪ MAR	▪ 1	▪ B3.14. Respetar as creacións da arte da Idade Moderna, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar.	▪ HAB3.14.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte dos séculos XVI ao XVIII que se conservan en Galicia.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
2º e 3ºT		▪ Bloque 4. O século XIX: a arte dun mundo en transformación		
▪ MAR	▪ 2	▪ B4.1. Analizar a obra de Goya e identificar nela os trazos propios das correntes da súa época e os que anticipan diversas vangardas posteriores.	▪ HAB4.1.1. Analiza a evolución da obra de Goya como pintor e gravador, desde a súa chegada á Corte ata o seu exilio final en Bordeos.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB4.1.2. Compara a visión de Goya nas series de gravados "Os caprichos" e "Os disparates ou proverbios".	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ MAR	▪ 4	▪ B4.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas de Goya, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB4.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Goya: "O parasol", "A familia de Carlos IV", "O 2 de maio de 1808 en Madrid" ("A loita cos mamelucos"), "Os fusilamentos do 3 de maio de 1808"; desastre nº 15 ("E non hai remedio") da serie "Os desastres da guerra"; "Saturno devorando un fillo" e "A leiteira de Bordeos".	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ MAR	▪ 1	▪ B4.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	▪ HAB4.3.1. Describe as características e a evolución da arquitectura do ferro no século XIX, en relación cos avances e as necesidades da revolución industrial.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC ▪ CMCCT
			▪ HAB4.3.2. Explica as diferenzas entre enxeñeiros e arquitectos na primeira metade do século XIX.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB4.3.3. Explica as características do neoclasicismo arquitectónico durante o Imperio de Napoleón.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB4.3.4. Explica as características do historicismo en arquitectura e a súa evolución cara ao eclecticismo.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB4.3.5. Explica as características e principais tendencias da arquitectura modernista.	▪ CCEC ▪ CCL

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.3.6. Especifica as achegas da Escola de Chicago á arquitectura. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.3.7. Describe as características e os obxectivos das remodelacións urbanas de París, Barcelona e Madrid na segunda metade do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
<ul style="list-style-type: none"> ABR 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB4.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: templo da Madalena en París, de Vignon; Parlamento de Londres, de Barry e Pugin; Auditorio de Chicago, de Sullivan e Adler; torre Eiffel de París; templo da Sagrada Familia en Barcelona, de Gaudí. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> ABR 	<ul style="list-style-type: none"> 2 	<ul style="list-style-type: none"> B4.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.1. Describe as características do Romanticismo na pintura e distingue entre o romanticismo da liña de Ingres e o romanticismo da cor de Gericault e Delacroix. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.2. Compara as visións románticas da paisaxe en Constable e Turner. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.3. Explica o Realismo e a súa aparición no contexto dos cambios sociais e culturais de mediados do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.4. Compara o Realismo co Romanticismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.5. Describe as características xerais do Impresionismo e o Neoimpresionismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.6. Define o concepto de postimpresionismo e especifica as achegas de Cézanne e Van Gogh como precursores das grandes correntes artísticas do século XX. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.7. Explica o Simbolismo de finais do século XIX como reacción fronte ao Realismo e ao Impresionismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> ABR 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> B4.6. Explicar a evolución cara á independencia dos artistas respecto aos clientes, especificando o papel desempeñado polas academias, os salóns, as galerías privadas e os marchantes. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB4.6.1. Explica os cambios que se producen no século XIX nas relacións entre artistas e clientes, referidos á pintura. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
▪ ABR	▪ 3	▪ B4.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da pintura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB4.7.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do século XIX: "O baño turco", de Ingres; "A balsa da Medusa", de Gericault; "A liberdade guiando o pobo", de Delacroix; "O carro de feo", de Constable; "Chuvia, vapor e velocidade", de Turner; "O enterro de Ornans", de Courbet; "O ánxelus", de Millet; " Almorzo sobre a herba ", de Manet; " Impresión, sol nacente " e a serie sobre a Catedral de Ruán , de Monet; "Le Moulin de la Galette", de Renoir; "Unha tarde de domingo na Grande Jatte", de Seurat; " Xogadores de cartas " e "Mazás e laranxas", de Cézanne; " A noite estrelada " e "O segador", de Van Gogh; " Visión despois do sermón " e " O mercado " ("Ta matete"), de Gauguin.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ ABR	▪ 1/2	▪ B4.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da escultura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	▪ HAB4.8.1. Relaciona a produción e o academicismo dominante na escultura do século XIX coas transformacións levadas a cabo nas cidades (monumentos conmemorativos en prazas, parques e avenidas, e esculturas funerarias nos novos cemiterios).	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
			▪ HAB4.8.2. Explica as características da renovación escultórica emprendida por Rodin.	▪ CCEC ▪ CCL
▪ ABR	▪ 1/2	▪ B4.9. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da escultura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB4.9.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Rodin: "O pensador" e "Os burgueses de Calais".	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ ABR	▪ 1	▪ B4.10. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	▪ HAB4.10.1. Realiza un traballo de investigación sobre as exposicións universais do século XIX e a súa importancia desde o punto de vista arquitectónico.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
			▪ HAB4.10.2. Realiza un traballo de investigación sobre a influencia da fotografía e o gravado xaponés no desenvolvemento do Impresionismo, con referencias a obras concretas.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
▪ ABR	▪ 1	▪ B4.11. Respectar as creacións da arte do século XIX, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar.	▪ HAB4.11.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte do século XIX que se conservan en Galicia.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
		▪ Bloque 5. A ruptura da tradición: a arte na primeira metade do século XX		

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
▪ ABR	▪ 2	▪ B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	▪ HAB5.1.1. Define o concepto de vangarda artística en relación co acelerado ritmo de cambios na sociedade da época e a liberdade creativa dos/das artistas iniciada na centuria anterior.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
			▪ HAB5.1.2. Describe a orixe e as características do Fauvismo.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB5.1.3. Describe o proceso de xestación e as características do Cubismo, distinguindo entre o Cubismo analítico e o sintético.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
			▪ HAB5.1.4. Describe o ideario e os principios do futurismo.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB5.1.5. Identifica os antecedentes do expresionismo no século XIX, explica as súas características xerais e especifica as diferenzas entre os grupos alemáns "A ponte" e "O xinete azul".	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB5.1.6. Describe o proceso de xestación e as características da pintura abstracta, distingue a vertente cromática e a xeométrica, e especifica algunhas das súas correntes máis significativas, como o Suprematismo ruso ou o Neoplasticismo.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB5.1.7. Describe as características do Dadaísmo como actitude provocadora nun contexto de crise.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
			▪ HAB5.1.8. Explica a orixe, as características e os obxectivos do Surrealismo.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB5.1.9. Explica a importancia dos pintores españois Picasso, Miró e Dalí no desenvolvemento das vangardas artísticas.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB5.1.10. Explica a renovación temática, técnica e formal da escultura na primeira metade do século XX, distinguindo as obras relacionadas coas vangardas pictóricas e as que utilizan recursos ou linguaxes independentes.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
▪ ABR	▪ 3	▪ B5.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da plástica da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB5.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "A alegría de vivir" , de Matisse; "As señoritas de Aviñón" , "Retrato de Ambroise Vollard" , "Natureza morta con cadeira de reixa de cana" e "Guernica" , de Picasso; "A cidade que emerge", de Boccioni; "O berro" , de Munch; "A rúa" , de Kirchner; "Lírica" e "Sobre branco II", de Kandinsky; "Cadrado negro", de Malevich; "Composición II", de Mondrian; "L.H.O.O.Q.", de Duchamp; "O elefante das Celebes", de Ernst; "A chave dos campos" , de Magritte; "O entroido de Arlequín" e "Mulleres e paxaros á luz da lúa" , de Miró; "O xogo lúgubre" e "A persistencia da memoria" , de Dalí.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB5.2.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas: "O profeta", de Gargallo; "Formas únicas de continuidade no espazo", de Boccioni; "Fonte", de Duchamp; "Muller peiteándose ante un espello", de Xulio González; "Mademoiselle Pogany I", de Brancusi; "Lagosta, nasa e cola de peixe", de Calder; "Figura reclinada", de Henry Moore.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ ABR	▪ 1/2	▪ B5.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura da primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	▪ HAB5.3.1. Explica o proceso de configuración e os trazos esenciais do Movemento Moderno en arquitectura.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB5.3.2. Especifica as achegas da arquitectura orgánica ao Movemento Moderno.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ ABR	▪ 2	▪ B5.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB5.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: edificio da Bauhaus en Dessau (Alemaña), de Gropius; pavillón de Alemaña en Barcelona , de Mies van der Rohe; Vila Saboia en Poissy (Francia), de Le Corbusier; casa Kaufman (Casa da Cascada), de Frank Lloyd Wright.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ ABR	▪ 1/2	▪ B5.5. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais coma as novas tecnoloxías.	▪ HAB5.5.1. Realiza un traballo de investigación sobre o Grupo de Artistas e Técnicos Españois Para o Progreso da Arquitectura Contemporánea (GATEPAC).	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
▪ ABR	▪ ½	▪ B5.6. Respetar as manifestacións da arte da primeira metade do século XX, valorando a súa importancia como expresión da profunda renovación da linguaxe artística na que se sustenta a liberdade creativa actual.	▪ HAB5.6.1. Selecciona unha obra arquitectónica, unha escultura ou unha pintura da primeira metade do século XX, das existentes en Galicia, e xustifica a súa elección.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
▪ Bloque 6.- A universalización da arte desde a 2ªGM				

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
▪ MAI	▪ ½	▪ B6.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura desde a segunda metade do século XX, enmarcándoa nas novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan ao mundo actual.	▪ HAB6.1.1. Explica o papel desempeñado no proceso de universalización da arte polos medios de comunicación de masas e as exposicións e feiras internacionais de arte.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
			▪ HAB6.1.2. Explica as razóns do mantemento e a difusión internacional do Movemento Moderno en arquitectura.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB6.1.3. Distingue e describe as características doutras tendencias arquitectónicas á marxe do Movemento Moderno ou Estilo Internacional, en particular a High Tech, a posmoderna e a deconstrución.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ MAI	▪ 2	▪ B6.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB6.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "Unité d'habitation" en Marsella, de Le Corbusier; edificio Seagram en Nova York , de M. van der Rohe e Philip Johnson; o museo Guggenheim de Nova York , de F. Lloyd Wright; a Casa da Ópera de Sydney, de J. Utzon; o centro Pompidou de París, de R. Piano e R. Rogers; o AT & T Building de Nova York, de Philip Johnson; o museo Guggenheim de Bilbao, de F. O. Gehry.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ MAI	▪ 1/2	▪ B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual.	▪ HAB6.3.1. Explica e compara o Informalismo europeo e o Expresionismo abstracto norteamericano.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB6.3.2. Explica a abstracción postpictórica.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB6.3.3. Explica o Minimalismo.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB6.3.4. Explica a arte cinética e a Op-Art.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB6.3.5. Explica a arte conceptual.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB6.3.6. Explica a Arte Povera.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB6.3.7. Distingue e explica algunhas das principais correntes figurativas: Pop-Art, Nova Figuración, Hiperrealismo.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB6.3.8. Explica en que consisten as seguintes manifestacións de arte non duradeira: Happening, Body Art e Land Art.	▪ CCEC ▪ CCL

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB6.3.9. Describe os formulacións xerais da posmodernidade, referida ás artes plásticas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
<ul style="list-style-type: none"> MAI 	<ul style="list-style-type: none"> 2 	<ul style="list-style-type: none"> B6.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.4.1. Identifica o autor e a corrente artística (non necesariamente o título), e analiza e comenta as seguintes obras: "Pintura" (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid), de Tapies; "Grito nº 7", de Antonio Saura; "One: number 31, 1950", de J. Pollock; "Ctesiphon III", de F. Stella; "Equivalente VIII", de Carl André; "Vega 200", de Vasarely; "Unha e tres cadeiras", de J. Kosuth; "Iglú con árbore", de Mario Merz; "Marilyn Monroe" (serigrafía de 1967), de A. Warhol; "O Papa que berra" (estudo a partir do retrato do Papa Inocencio X), de Francis Bacon; "A Gran Vía madrileña en 1974", de Antonio López. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> MAI 	<ul style="list-style-type: none"> 1/2 	<ul style="list-style-type: none"> B6.5. Explicar o desenvolvemento e a extensión dos novos sistemas visuais, como a fotografía, o cine, a televisión, o cartelismo ou o cómic, especificando o modo en que combinan diversas linguaxes expresivas. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.5.1. Explica brevemente o desenvolvemento dos novos sistemas visuais e as características da súa linguaxe expresiva: fotografía, cartel, cine, cómic, producións televisivas, videoarte e arte por computador. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
<ul style="list-style-type: none"> MAI 	<ul style="list-style-type: none"> 1/2 	<ul style="list-style-type: none"> B6.6. Describir as posibilidades que abriron as novas tecnoloxías, e explicar os seus efectos tanto para a creación artística como para a difusión da arte. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.6.1. Especifica as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías para a creación artística e para a difusión da arte. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CMCCT CD
<ul style="list-style-type: none"> MAI 	<ul style="list-style-type: none"> 1/2 	<ul style="list-style-type: none"> B6.7. Identificar a presenza da arte na vida cotiá, e distinguir os ámbitos en que se manifesta. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.7.1. Define o concepto de cultura visual de masas, e describe os seus trazos esenciais. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB6.7.2. Identifica a arte nos diferentes ámbitos da vida cotiá. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> MAI 	<ul style="list-style-type: none"> 1/2 	<ul style="list-style-type: none"> B6.8. Respetar as manifestacións da arte de todos os tempos, valorándoas como patrimonio cultural herdado que se debe conservar e transmitir ás xeracións futuras, e explicar que é o Patrimonio Mundial da UNESCO, así como a súa orixe e a súa finalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.8.1. Explica a orixe do Patrimonio Mundial da UNESCO e os seus obxectivos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB6.8.2. Realiza un traballo de investigación relacionado cos bens artísticos de España e de Galicia inscritos no catálogo do Patrimonio Mundial da UNESCO. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CD CSIEE
		<ul style="list-style-type: none"> Bloque 7. O vocabulario artístico 		
<ul style="list-style-type: none"> Todo o curso 	<ul style="list-style-type: none"> 5 	<ul style="list-style-type: none"> B7.1. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os elementos e as técnicas 	<ul style="list-style-type: none"> HAB7.1.1. Utiliza con corrección a terminoloxía específica das artes en exposicións orais e escritas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL

Temporalización	Sesións	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)	Competencias clave
		principais.		

e) **Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable: instrumentos de avaliación.**

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
Bloque 1. Raíces da arte europea: o legado da arte clásica	
Análise de produción (exercicios caderno)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.1.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.1.2. Define o concepto de orde arquitectónica e compara as tres ordes da arquitectura grega.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.1.3. Describe os tipos de templo grego, con referencia ás características arquitectónicas e a decoración escultórica.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.1.4. Describe as características do teatro grego e a función das súas partes.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.1.5. Explica a evolución da figura humana masculina na escultura grega a partir do "Kouros" de Anavysos, o "Doriforo" (Policleto) e o "Apoxiomenos" (Lisipo).
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.2.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte grega, e a consideración social da arte e dos/das artistas.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas gregas: Partenón, Tribuna das Cariátides do Erecteion, templo de Atenea Nikée teatro de Epidauro.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas gregas: Kouros de Anavysos, Auriga de Delfos, Discóbolo (Mirón), Doriforo (Policleto), unha metopa do Partenón (Fidias), Hermes con Dioniso neno (Praxíteles), Apoxiomenos (Lisipo), Vitoria de Samotracia, Venus de Milo e friso do altar de Zeus en Pérgamo (detalle de Atenea e Gea).
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.1. Explica as características esenciais da arte romana e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.2. Especifica as achegas da arquitectura romana en relación coa grega.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.3. Describe as características e funcións dos principais tipos de edificio romanos. ▪ HAB1.4.4. Compara o templo e o teatro romanos cos respectivos gregos. ▪ HAB1.4.5. Explica os trazos principais da cidade romana a partir de fontes históricas ou historiográficas. ▪ HAB1.4.6. Especifica as innovacións da escultura romana en relación coa grega. ▪ HAB1.4.7. Describe as características xerais dos mosaicos e a pintura en Roma a partir dunha fonte histórica ou historiográfica.
Análise de produción (comentarios caderno)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.5.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte romana, e a consideración social da arte e dos/das artistas.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.6.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas romanas: Maison Carrée de Nimes, Panteón de Roma, teatro de Mérida, Coliseo de Roma, basílica de Maxencio e Constantino en Roma, ponte de Alcántara, acueduto de Segovia, arco de Tito en Roma e columna de Traxano en Roma.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.6.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas romanas: Augusto de Prima Porta, estatua ecuestre de Marco Aurelio, relevo do Arco de Tito (detalle dos soldados co candelabro e outros obxectos do Templo de Xerusalén) e relevo da columna de Traxano.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.7.1. Realiza un traballo de investigación sobre Fidias.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.7.2. Realiza un traballo de investigación sobre o debate acerca da autoría grega ou romana do grupo escultórico de "Laocoonte e os seus fillos".
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.8.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte antiga que se conservan en Galicia.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 2. Nacemento da tradición artística occidental: a arte medieval 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.1.1. Explica as características esenciais da arte paleocristiá e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.1.2. Describe a orixe, a características e a función da basílica paleocristiá.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.1.3. Describe as características e función dos baptisterios, mausoleos e "martiria" paleocristiáns, e as súas partes. ▪ HAB2.1.4. Explica a evolución da pintura e o mosaico na arte paleocristiá, con especial referencia á iconografía.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.2.1. Explica as características esenciais da arte bizantina a partir de fontes históricas ou historiográficas.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.2.2. Explica a arquitectura bizantina a través da igrexa de Santa Sofía de Constantinopla. ▪ HAB2.2.3. Describe as características do mosaico bizantino e dos temas iconográficos do Pantocrátor e a Virxe e a Déesis, así como a súa influencia na arte occidental.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.3.1. Identifica, analiza e comenta o mosaico do Cortexo da emperatriz Teodora en San Vital de Rávena.
Realizar esquemas partindo de planos arquitectónicos.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.4.1. Define o concepto de arte prerrománica e especifica as súas manifestacións en España e en Galicia.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.4.2. Identifica e clasifica razoadamente no seu estilo as seguintes obras: San Pedro da Nave (Zamora), Santa María do Naranco (Oviedo), San Miguel da Escalada (León), Santa Comba de Bande e San Miguel de Celanova (Ourense).
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.5.1. Describe as características xerais da arte románica a partir de fontes históricas ou historiográficas.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.5.2. Describe as características e as función das igrexas e dos mosteiros na arte románica: Interior do mosteiro de Oseira. ▪ HAB2.5.3. Explica as características da escultura e a pintura románicas, con especial referencia á iconografía.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.6.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte románica.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.7.1. Identifica, analiza e comenta as esculturas románicas do Xuízo Final no tímpano de Santa Fe de Conques (Francia).
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.8.1. Describe as características xerais da arte gótica a partir de fontes históricas ou historiográficas.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.8.2. Describe as características e a evolución da arquitectura gótica e especifica os cambios introducidos respecto á románica.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="608 192 1465 248">▪ HAB2.8.3. Describe as características e a evolución da escultura gótica, e especifica as súas diferenzas tipolóxicas, formais e iconográficas respecto á escultura románica. <li data-bbox="608 327 1465 383">▪ HAB2.8.4. Recoñece e explica as innovacións da pintura de Giotto e do Trecento italiano respecto á pintura románica e bizantina. <li data-bbox="608 461 1465 517">▪ HAB2.8.5. Explica as innovacións da pintura flamenga do século XV e cita algunhas obras dos seus principais representantes.
	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="608 566 1465 622">▪ HAB2.9.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte gótica, e a súa variación respecto ao románico.
	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="608 719 1465 797">▪ HAB2.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental da catedral de Reims, interior da planta superior da Sainte Chapelle de París.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="608 857 1465 913">▪ HAB2.10.2. Identifica, analiza e comenta o grupo da Anunciación e a Visitación da catedral de Reims. <li data-bbox="608 981 1465 1081">▪ HAB2.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas: "Pranto ante Cristo morto" e "A fuxida a Exipto", de Giotto, "Matrimonio Arnolfini", de Jan Van Eyck, "O descendemento da cruz", de Roger van der Weyden, e o "Xardín das Delicias, de Hieronymus Bosch.
	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="608 1164 1465 1198">▪ HAB2.11.1. Explica as características e evolución da arte románica e gótica en España.
	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="608 1283 1465 1339">▪ HAB2.11.2. Explica as características xerais da arte islámica a partir de fontes históricas ou historiográficas. <li data-bbox="608 1406 1465 1440">▪ HAB2.11.3. Describe os trazos esenciais da mesquita e o pazo islámico. <li data-bbox="608 1529 1465 1563">▪ HAB2.11.4. Explica a evolución da arte hispanomusulmá. <li data-bbox="608 1641 1465 1697">▪ HAB2.11.5. Explica as características da arte mudéjar e especifica, con exemplos de obras concretas, as diferenzas entre o mudéjar popular e o cortesán.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="608 1760 1465 1839">▪ HAB2.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas románicas: San Vicente de Cardona (Barcelona), San Martín de Frómista e a catedral de Santiago de Compostela.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="608 1901 1465 2002">▪ HAB2.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas románicas: "A dúbida de San Tomé", no ángulo do claustro de San Domingos de Silos (Burgos), "Última cea" do capitel historiado do claustro de San Xoán da Peña (Huesca) e fachada de Praterías e Pórtico da Gloria da catedral de Santiago.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas murais románicas: bóveda da Anunciación aos pastores no Panteón Real de San Isidoro de León, e ábsida de San Clemente de Tahull (Lleida). ▪ HAB2.12.4. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental e interior da catedral de León, interior da catedral de Barcelona, e interior da igrexa de San Xoán dos Reis, de Toledo. ▪ HAB2.12.5. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas góticas: tímpano da Portada do Sarmental da catedral de Burgos, e retablo de Gil de Siloé, na Cartuxa de Miraflores (Burgos). ▪ HAB2.12.6. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras hispanomusulmás: Mesquita de Córdoba, Aljafería de Zaragoza, Giralda de Sevilla e Alhambra de Granada.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o tratamento iconográfico e o significado da visión apocalíptica de Cristo e o Xuízo Final na arte medieval.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.14.1. Explica a importancia da arte románica no Camiño de Santiago.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.14.2. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables de arte medieval que se conservan en Galicia.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 3. Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno 	
Elaboración dun eixe cronolóxico	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.1.1. Explica as características esenciais do Renacemento italiano e a súa periodización a partir de fontes históricas ou historiográficas.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.1.2. Especifica as características da arquitectura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. ▪ HAB3.1.3. Especifica as características da escultura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. ▪ HAB3.1.4. Especifica as características da pintura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. ▪ HAB3.1.5. Compara a pintura italiana do Quattrocento coa dos pintores góticos flamengos contemporáneos. ▪ HAB3.1.6. Explica a peculiaridade da pintura veneciana do Cinquecento e cita os artistas máis representativos.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.2.1. Describe a práctica do patrocinio no Renacemento italiano e as novas reivindicacións dos artistas en relación co seu recoñecemento social e a natureza do seu labor.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento italiano: cúpula de Santa María das Flores e interior da igrexa de San Lorenzo, ambas en Florencia e de Brunelleschi; pazo Médici-Riccardi en Florencia, de Michelozzo; fachada de Santa María Novella e do pazo Rucellai, ambos en Florencia e de Alberti; templo de San Pietro in Montorio en Roma, de Bramante; cúpula e proxecto de planta de San Pedro do Vaticano, de Michelangelo; Il Gesù en Roma, de Giacomo della Porta e Vignola; Villa Capra (Villa Rotonda) en Vicenza, de Palladio.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Renacemento italiano: primeiro panel da "Porta do Paraíso" (da creación do mundo á expulsión do Paraíso), de Ghiberti; "David" e "Gattamelata", de Donatello; "Piedade" do Vaticano, "David", "Moisés" e as tumbas mediceas, de Michelangelo; "O rapto das sabinas", de Giambologna. ▪ HAB3.3.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Renacemento italiano: "O tributo da moeda" e A "Trindade", de Masaccio; "Anunciación" do Convento de San Marcos en Florencia, de Fra Angelico; "Madonna do Duque de Urbino", de Piero della Francesca; "A Virxe das rochas", "A última cea" e "A Gioconda", de Leonardo da Vinci; "A Escola de Atenas" de Rafael; a bóveda e o "Xuízo Final" da Capela Sixtina, de Michelangelo; "A tempestade", de Giorgione; "Venus de Urbino" e "Carlos V en Mühlberg", de Tiziano; "O lavatorio", de Tintoretto; "As vodas de Caná", de Veronés.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.4.1. Especifica as características peculiares do Renacemento español en comparación co italiano.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.4.2. Describe a evolución da arquitectura renacentista española. ▪ HAB3.4.3. Explica a peculiaridade da escultura renacentista española. ▪ HAB3.4.4. Explica as características da pintura de El Greco a través dalgunhas das súas obras máis representativas.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.5.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento español: fachada da Universidade de Salamanca; pazo de Carlos V na Alhambra de Granada, de Pedro Machuca; mosteiro de San Lorenzo de El Escorial, de Juan de Herrera.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.5.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do Renacemento español: "Sacrificio de Isaac" do retablo de San Bieito de Valladolid, de Alonso Berruguete; "Santo enterro", de Juan de Juni.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.5.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas de El Greco: "O expolio", "A Santa Liga" ou "Adoración do nome de Xesús", "O martirio de San Mauricio", "O enterro do Señor de Orgaz", "A adoración dos pastores", "O cabaleiro da man no peito".
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.6.1. Explica as características esenciais do Barroco.
<p>Análise de produción (comentario comparativo de esculturas: David de Donatello, de Miguel Anxo e de Bernini)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.6.2. Especifica as diferenzas entre a concepción barroca da arte e a renacentista. ▪ HAB3.6.3. Compara a arquitectura barroca coa renacentista. ▪ HAB3.6.4. Explica as características xerais do urbanismo barroco. ▪ HAB3.6.5. Compara a escultura barroca coa renacentista a través da representación de "David" por Michelangelo e por Bernini. ▪ HAB3.6.6. Describe as características xerais da pintura barroca e especifica as diferenzas entre a Europa católica e a protestante. ▪ HAB3.6.7. Distingue e caracteriza as grandes tendencias da pintura barroca en Italia e os seus principais representantes. ▪ HAB3.6.8. Especifica as peculiaridades da pintura barroca flamenga e holandesa.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.7.1. Describe o papel desempeñado no século XVIII polas academias en toda Europa e, en particular, polo Salón de París.
<p>Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.8.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco europeo do século XVII: fachada de San Pedro do Vaticano, de Carlo Maderno; columnata da praza de San Pedro do Vaticano, de Bernini; San Carlos das Catro Fontes en Roma, de Borromini; Pazo de Versailles, de Le Vau, J.H. Mansart e Le Nôtre.
<p>Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.8.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas de Bernini: "David", "Apolo e Dafne", "A éxtase de Santa Teresa", "Cátedra de San Pedro". ▪ HAB3.8.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Barroco europeo do século XVII: "Vocación de San Mateo" e "Morte da Virxe", de Caravaggio; "Triunfo de Baco e Ariadna", na bóveda do pazo Farnese de Roma, de Annibale Carracci; "Adoración do nome de Xesús", bóveda de Il Gesù en Roma, de Gaulli (Il Baciccia); "Adoración dos Magos", "As tres Grazas" e "O xardín do Amor", de Rubens; "A lección de anatomía do doutor Tulpy", "A rolda nocturna", de Rembrandt.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.9.1. Explica as características do urbanismo barroco en España e a evolución da arquitectura española durante o século XVII.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.9.2. Explica as características da imaxinaría barroca española do século XVII e compara a escola castelá coa andaluza. ▪ HAB3.9.3. Explica as características xerais da pintura española do século XVII. ▪ HAB3.9.4. Describe as características e evolución da pintura de Velázquez a través dalgunhas das súas obras máis significativas.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco español do século XVII: Praza Maior de Madrid, de Xoán Gómez de Mora; Retablo de Santo Estevo de Salamanca, de Churriguera; Torre do Reloxo da Catedral compostelana e fachada de Santa Clara.
Instrumentos de valoración de respostas (exposición oral dunha obra e exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.10.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Barroco español do século XVII: "Piedad", de Gregorio Fernández; "Inmaculada do facistol", de Alonso Cano; "Magdalena penitente", de Pedro de Mena. ▪ HAB3.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas españolas do Barroco español do século XVII: "Martirio de San Filipe", "O soño de Xacob" e "O zambro", de Ribera; "Bodegón" do Museo do Prado, de Zurbarán; "O augador de Sevilla", "Os borrachos", "A fragua de Vulcano", "A rendición de Breda", "As Meninas", "O Príncipe Baltasar Carlos a cabalo", "A Venus do espello", "As meninas" e "As fiandeiras", de Velázquez; "A Sagrada Familia do paxariño", "A Inmaculada de El Escorial", "Os nenos da concha" e "Nenos xogando aos dados", de Murillo.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.11.1. Explica o século XVIII como época de coexistencia de vellos e novos estilos artísticos nun contexto histórico de cambios profundos.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.11.2. Compara o Barroco tardío e o Rococó, e especifica a diferente concepción da vida e a arte que encerran. ▪ HAB3.11.3. Explica as razóns do xurdimento do Neoclasicismo e as súas características xerais en arquitectura, escultura e pintura. ▪ HAB3.11.4. Comenta a escultura neoclásica a través da obra de Canova. ▪ HAB3.11.5. Especifica as posibles coincidencias entre o Neoclasicismo e o Romanticismo na pintura de David. ▪ HAB3.11.6. Distingue entre a corrente tradicional e a clasicista da arquitectura barroca española do século XVIII.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.11.7. Explica a figura de Salzillo como derradeiro representante da imaxinaria relixiosa española en madeira policromada.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do século XVIII: fachada do Hospicio de San Fernando de Madrid, de Pedro de Ribera; fachada do Obradoiro da catedral de Santiago de Compostela, de Casas e Novoa; Pazo Real de Madrid, de Juvara e Sacchetti; Panteón de París, de Soufflot; Museo do Prado en Madrid, de Juan de Villanueva.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do século XVIII: "A oración no horto", de Salzillo; "Eros e Psique" e "Paulina Bonaparte", de Canova. ▪ HAB3.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de David: "O xuramento dos Horacios" e "A morte de Marat".
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o proceso de construción da nova basílica de San Pedro do Vaticano ao longo dos séculos XVI e XVII.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.14.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte dos séculos XVI ao XVIII que se conservan en Galicia.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 4. O século XIX: a arte dun mundo en transformación 	
<p>Recoller no caderno os feitos máis salientables da biografía de Goya.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.1.1. Analiza a evolución da obra de Goya como pintor e gravador, desde a súa chegada á Corte ata o seu exilio final en Bordeos.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.1.2. Compara a visión de Goya nas series de gravados "Os caprichos" e "Os disparates ou proverbios".
<p>Instrumentos de valoración de respostas (exposición oral dunha obra e exame escrito)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Goya: "O parasol", "A familia de Carlos IV", "O 2 de maio de 1808 en Madrid" ("A loita cos mamelucos"), "Os fusilamentos do 3 de maio de 1808"; desastre nº 15 ("E non hai remedio") da serie "Os desastres da guerra"; "Saturno devorando un fillo" e "A leiteira de Bordeos".
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.3.1. Describe as características e a evolución da arquitectura do ferro no século XIX, en relación cos avances e as necesidades da revolución industrial.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.3.2. Explica as diferenzas entre enxeñeiros e arquitectos na primeira metade do século XIX.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.3.3. Explica as características do neoclasicismo arquitectónico durante o Imperio de Napoleón.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="600 192 1468 286">▪ HAB4.3.4. Explica as características do historicismo en arquitectura e a súa evolución cara ao eclecticismo. <li data-bbox="600 293 1468 371">▪ HAB4.3.5. Explica as características e principais tendencias da arquitectura modernista. <li data-bbox="600 383 1468 461">▪ HAB4.3.6. Especifica as achegas da Escola de Chicago á arquitectura. <li data-bbox="600 472 1468 551">▪ HAB4.3.7. Describe as características e os obxectivos das remodelacións urbanas de París, Barcelona e Madrid na segunda metade do século XIX.
	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="600 595 1468 703">▪ HAB4.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: templo da Madalena en París, de Vignon; Parlamento de Londres, de Barry e Pugin; Auditorio de Chicago, de Sullivan e Adler; torre Eiffel de París; templo da Sagrada Familia en Barcelona, de Gaudí.
	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="600 786 1468 842">▪ HAB4.5.1. Describe as características do Romanticismo na pintura e distingue entre o romanticismo da liña de Ingres e o romanticismo da cor de Gericault e Delacroix.
<p data-bbox="272 898 584 954">Recoller no caderno un resumo dos videos visualizados.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="600 909 1468 987">▪ HAB4.5.2. Compara as visións románticas da paisaxe en Constable e Turner. <li data-bbox="600 1021 1468 1099">▪ HAB4.5.3. Explica o Realismo e a súa aparición no contexto dos cambios sociais e culturais de mediados do século XIX. <li data-bbox="600 1133 1468 1211">▪ HAB4.5.4. Compara o Realismo co Romanticismo. <li data-bbox="600 1245 1468 1323">▪ HAB4.5.5. Describe as características xerais do Impresionismo e o Neoimpresionismo. <li data-bbox="600 1357 1468 1435">▪ HAB4.5.6. Define o concepto de postimpresionismo e especifica as achegas de Cézanne e Van Gogh como precursores das grandes correntes artísticas do século XX. <li data-bbox="600 1469 1468 1547">▪ HAB4.5.7. Explica o Simbolismo de finais do século XIX como reacción fronte ao Realismo e ao Impresionismo.
	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="600 1608 1468 1664">▪ HAB4.6.1. Explica os cambios que se producen no século XIX nas relacións entre artistas e clientes, referidos á pintura.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.7.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do século XIX: "O baño turco", de Ingres; "A balsa da Medusa", de Gericault; "A liberdade guiando o pobo", de Delacroix; "O carro de feo", de Constable; "Chuvia, vapor e velocidade", de Turner; "O enterro de Ornans", de Courbet; "O ánxelus", de Millet; "Almorzo sobre a herba", de Manet; "Impresión, sol nacente" e a serie sobre a Catedral de Ruán, de Monet; "Le Moulin de la Galette", de Renoir; "Unha tarde de domingo na Grande Jatte", de Seurat; "Xogadores de cartas" e "Mazás e laranxas", de Cézanne; "A noite estrelada" e "O segador", de Van Gogh; "Visión despois do sermón" e "O mercado" ("Ta matete"), de Gauguin.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.8.1. Relaciona a produción e o academicismo dominante na escultura do século XIX coas transformacións levadas a cabo nas cidades (monumentos conmemorativos en prazas, parques e avenidas, e esculturas funerarias nos novos cemiterios).
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.8.2. Explica as características da renovación escultórica emprendida por Rodin.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.9.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Rodin: "O pensador" e "Os burgueses de Calais".
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.10.1. Realiza un traballo de investigación sobre as exposicións universais do século XIX e a súa importancia desde o punto de vista arquitectónico.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.10.2. Realiza un traballo de investigación sobre a influencia da fotografía e o gravado xaponés no desenvolvemento do Impresionismo, con referencias a obras concretas.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.11.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte do século XIX que se conservan en Galicia.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 5. A ruptura da tradición: a arte na primeira metade do século XX 	
Elaborar un eixe cronolóxico Recoller no caderno un resumo dos vídeos visualizados.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.1. Define o concepto de vangarda artística en relación co acelerado ritmo de cambios na sociedade da época e a liberdade creativa dos/das artistas iniciada na centuria anterior.
Recoller no caderno a biografía de Picasso e Dalí.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.2. Describe a orixe e as características do Fauvismo.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.3. Describe o proceso de xestación e as características do Cubismo, distinguindo entre o Cubismo analítico e o sintético.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.4. Describe o ideario e os principios do futurismo.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.1.5. Identifica os antecedentes do expresionismo no século XIX, explica as súas características xerais e especifica as diferenzas entre os grupos alemáns "A ponte" e "O xinete azul". ▪ HAB5.1.6. Describe o proceso de xestación e as características da pintura abstracta, distingue a vertente cromática e a xeométrica, e especifica algunhas das súas correntes máis significativas, como o Suprematismo ruso ou o Neoplasticismo. ▪ HAB5.1.7. Describe as características do Dadaísmo como actitude provocadora nun contexto de crise. ▪ HAB5.1.8. Explica a orixe, as características e os obxectivos do Surrealismo. ▪ HAB5.1.9. Explica a importancia dos pintores españois Picasso, Miró e Dalí no desenvolvemento das vangardas artísticas. ▪ HAB5.1.10. Explica a renovación temática, técnica e formal da escultura na primeira metade do século XX, distinguindo as obras relacionadas coas vangardas pictóricas e as que utilizan recursos ou linguaxes independentes.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "A alegría de vivir", de Matisse; "As señoritas de Aviñón", "Retrato de Ambroise Vollard", "Natureza morta con cadeira de reixa de cana" e "Guernica", de Picasso; "A cidade que emerxe", de Boccioni; "O berro", de Munch; "A rúa", de Kirchner; "Lírica" e "Sobre branco II", de Kandinsky; "Cadrado negro", de Malevich; "Composición II", de Mondrian; "L.H.O.O.Q.", de Duchamp; "O elefante das Celebes", de Ernst; "A chave dos campos", de Magritte; "O entroido de Arlequín" e "Mulleres e paxaros á luz da lúa", de Miró; "O xogo lúgubre" e "A persistencia da memoria", de Dalí.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.2.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas: "O profeta", de Gargallo; "Formas únicas de continuidade no espazo", de Boccioni; "Fonte", de Duchamp; "Muller peiteándose ante un espello", de Xulio González; "Mademoiselle Pogany I", de Brancusi; "Lagosta, nasa e cola de peixe", de Calder; "Figura reclinada", de Henry Moore.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.3.1. Explica o proceso de configuración e os trazos esenciais do Movemento Moderno en arquitectura.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.3.2. Especifica as achegas da arquitectura orgánica ao Movemento Moderno.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: edificio da Bauhaus en Dessau (Alemaña), de Gropius; pavillón de Alemaña en Barcelona, de Mies van der Rohe; Vila Saboia en Poissy (Francia), de Le Corbusier; casa Kaufman (Casa da Cascada), de Frank Lloyd Wright.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.5.1. Realiza un traballo de investigación sobre o Grupo de Artistas e Técnicos Españois Para o Progreso da Arquitectura Contemporánea (GATEPAC).
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.6.1. Selecciona unha obra arquitectónica, unha escultura ou unha pintura da primeira metade do século XX, das existentes en Galicia, e xustifica a súa elección.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bloque 6.- A universalización da arte desde a 2ªGM 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.1.1. Explica o papel desempeñado no proceso de universalización da arte polos medios de comunicación de masas e as exposicións e feiras internacionais de arte.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.1.2. Explica as razóns do mantemento e a difusión internacional do Movemento Moderno en arquitectura. ▪ HAB6.1.3. Distingue e describe as características doutras tendencias arquitectónicas á marxe do Movemento Moderno ou Estilo Internacional, en particular a High Tech, a posmoderna e a deconstrución.
Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "Unité d'habitation" en Marsella, de Le Corbusier; edificio Seagram en Nova York, de M. van der Rohe e Philip Johnson; o museo Guggenheim de Nova York, de F. Lloyd Wright; a Casa da Ópera de Sydney, de J. Utzon; o centro Pompidou de París, de R. Piano e R. Rogers; o AT & T Building de Nova York, de Philip Johnson; o museo Guggenheim de Bilbao, de F. O. Gehry.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.1. Explica e compara o Informalismo europeo e o Expresionismo abstracto norteamericano.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.2. Explica a abstracción postpictórica. ▪ HAB6.3.3. Explica o Minimalismo. ▪ HAB6.3.4. Explica a arte cinética e a Op-Art. ▪ HAB6.3.5. Explica a arte conceptual. ▪ HAB6.3.6. Explica a Arte Povera. ▪ HAB6.3.7. Distingue e explica algunhas das principais correntes figurativas: Pop-Art, Nova Figuración, Hiperrealismo. ▪ HAB6.3.8. Explica en que consisten as seguintes manifestacións de arte non duradeira: Happening, Body Art e Land Art.

Instrumentos de avaliación	Estándares de aprendizaxe (Mínimos esixibles)
	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.3.9. Describe os formulacións xerais da posmodernidade, referida ás artes plásticas.
<ul style="list-style-type: none"> Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito) 	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.4.1. Identifica o autor e a corrente artística (non necesariamente o título), e analiza e comenta as seguintes obras: "Pintura" (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid), de Tapies; "Grito nº 7", de Antonio Saura; "One: number 31, 1950", de J. Pollock; "Ctesiphon III", de F. Stella; "Equivalente VIII", de Carl André; "Vega 200", de Vasarely; "Unha e tres cadeiras", de J. Kosuth; "Iglú con árbore", de Mario Merz; "Marilyn Monroe" (serigrafía de 1967), de A. Warhol; "O Papa que berra" (estudo a partir do retrato do Papa Inocencio X), de Francis Bacon; "A Gran Vía madrileña en 1974", de Antonio López.
	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.5.1. Explica brevemente o desenvolvemento dos novos sistemas visuais e as características da súa linguaxe expresiva: fotografía, cartel, cine, cómic, producións televisivas, videoarte e arte por computador.
	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.6.1. Especifica as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías para a creación artística e para a difusión da arte.
<p>Análise de textos, elaboración dun artigo de opinión.</p>	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.7.1. Define o concepto de cultura visual de masas, e describe os seus trazos esenciais.
	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.7.2. Identifica a arte nos diferentes ámbitos da vida cotiá.
	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.8.1. Explica a orixe do Patrimonio Mundial da UNESCO e os seus obxectivos.
	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.8.2. Realiza un traballo de investigación relacionado cos bens artísticos de España e de Galicia inscritos no catálogo do Patrimonio Mundial da UNESCO.
<ul style="list-style-type: none"> Bloque 7. O vocabulario artístico 	
<p>Análise de producións (caderno, definición e imaxes) Instrumentos de valoración de respostas (exame escrito)</p>	<ul style="list-style-type: none"> HAB7.1.1. Utiliza con corrección a terminoloxía específica das artes en exposicións orais e escritas.

f) Metodoloxía e recursos didácticos

- Teremos como guía as seguintes consideracións:

- Empregar un método activo.
- Promover a unidade de teoría e práctica, para facilitar a fixación do aprendido. Esta mestura realizarase a través dos exercicios e actividades.
- Promover a participación activa do alumnado na aula: no proceso de aprendizaxe deberán expresar as súas opinións, ideas e valoracións con sentido crítico e capacidade analítica.
- Potenciar a socialización, favorecendo as relacións no grupo e o traballo en equipo, impulsando o contacto co exterior (asistencia a museos, exposicións, visitas...)
- Propiciar situacións que sexan motivadoras para o alumnado. Potenciarase o interese pola arte traballando nun ambiente distendido que propicie a asimilación dos novos conceptos.
- Realización de traballos de investigación sobre autores, así como de obras representativas dun estilo determinado.

Traballárase na aula con Unidades elaboradas polo profesor, onde se fará un percorrido xeral polas características dos distintos estilos, ao que se lle engaden os comentarios amplos das obras seleccionadas pola comisión da CIUGA, de cara ás ABAU.

Se o alumno/a prefire usar outro material ou ampliar o proporcionado polo profesor recoméndase como libro de texto base o editado por Vicens-Vives para 2º curso de Bacharelato. Tamén se lle recomenda o blog 'Polos vieiros da arte' publicado por unha profesora e destinado tamén ao estudo da materia.

O profesor acompañará as explicacións coa proxección de imaxes, o máis detalladas posibles, das principais obras de arte de cada período.

Os alumnos, tamén poderán acceder a información da Biblioteca do centro que servirá como apoio e ampliación das explicacións. Contamos con libros, cómics e material audiovisual a disposición do alumnado.

Todos os materiais iranse colocando na Aula Virtual, que será o lugar de encontro e de traballo, que acadará un protagonismo maior de suspenderse as clases presenciais. Neste suposto o obxectivo é manter o horario e a metodoloxía das clases presenciais nas clases pola Webex.

g) Criterios sobre avaliación e cualificación

Os criterios de avaliación están claramente determinados polas esixencias da proba das ABAU, polo que tomaremos como referencia ás orientacións da Comisión da materia e o tipo de proba proposto.

A estrutura da proba será dun exame con opcións entre varias obras de arte para comentar. O exame ten que ter unha pregunta de cada un dos bloques do programa. Por outra parte, aínda que o programa está dividido en seis bloques, en realidade solo son cinco porque o bloque quinto e o sexto están fundidos no propio programa alcanzando solo un 20% del total. Polo que nós limitaremos as preguntas a cinco bloques. Ademais seguiremos mantendo preguntas de vocabulario. Nas láminas propostas polo ministerio e asumidas polo borrador da Xunta, podemos introducir, tendo en conta dito borrador, ata un 30 % de modificacións baseándonos en las excepcionalidade de adecuar o programa a contorna. Isto nos permite cambiar algúns exemplos propostos polo ministerio por obras de arte galega que xa tiñamos no programa. Como no programa constantemente reitera “identifica, analiza y comenta” seguiremos mantendo 1 punto por la “identificación”, es dicir pola clasificación de autor, nome da obra, estilo y cronoloxía. Outro punto polo “contexto histórico”. E outros dous puntos polo apartado de análise e comentario.

En cada avaliación faranse dous exames. Estes exames seguirán o modelo da CIUGA. Na terceira avaliación farase un exame xeral en maio só para aqueles que deban ou queiran subir a cualificación e os que necesiten recuperar. Na proba extraordinaria de xuño seguirase o mesmo modelo, entrando toda a materia do curso.

Antes de cada exame proporcionarase ao alumnado unha orientación sobre o mesmo, centrada nos contidos máis salientables.

En cada exame haberá unha pregunta de vocabulario e outra de comentario de obras de arte a elixir entre varias, e valorarase como unha proba global (de 0 a 9) tendo en conta os coñecementos amosados, a interpretación correcta dos documentos, a claridade expositiva, a redacción e a presentación.

A avaliación será continua, entrando sempre os contidos xa traballados na aula, e a nota da 3ª Avaliación será a nota final. Non se farán exames de recuperación de períodos específicos, sendo sempre máis importantes os exames máis recentes, nos que entra máis materia.

A nota de avaliación e final basearase fundamentalmente nas cualificacións dos exames, se ben tamén se terá en

conta a implicación do alumnado no traballo diario de aula ao longo do curso. De tal xeito que a nota dos exames suporá un 90% e a realización de tarefas un 10%:

- Atención ao profesor, e realización das tarefas propostas.
- Intervencións na aula.
- Entrega de exercicios propostos de forma voluntaria
- Asistencia a clases.

Na 1ª Avaliación o primeiro exame contará un 30% e o segundo exame un 60%.

Na 2ª Avaliación o primeiro exame contará un 30% e o 2º exame un 60%.

Na 3ª Avaliación o primeiro exame contará un 30% e o 2º un 60%

Facilitarase unha nota 'final' ao alumnado e fixarase un derradeiro exame para aquel alumnado que, voluntariamente, aspire a mellorar a nota provisional. O alumnado que non desexe subir a nota terá a nota xa anunciada.

O exame final contará un 50%, e a nota provisional anterior outro 50%. A media entre as dúas notas será a nota final do alumnado que concorra a derradeira proba.

* No caso de ter que recorrer ao **ENSINO A DISTANCIA** teremos que adaptar os procesos e criterios de avaliación, sempre en función da duración desta situación.

- Farase só un exame sobre os contidos impartidos no período extraordinario, sempre e cando dito período non dure máis de dous meses. De prolongarse farase un exame cada dous meses.

- O exame seguirá o mesmo modelo dos establecido pola CIUGA, pero tendo que enviar (vía AV ou correo electrónico) as respostas nun tempo máximo sinalado e mentres se contesta o alumnado terá a cámara webex aberta.

- As cualificacións, de cara ás distintas avaliacións, desta etapa serán a suma da media das tarefas realizadas na AV (40%) e do/s exames (60%). Dependendo do momento do curso, e da duración do confinamento, a porcentaxe de cara a cualificación global será a correspondente ao mesmo período do ensino presencial.

- Sempre e cando sexa posible, os contidos dos cales se examinen a distancia, poderán ser de novo examinados presencialmente.

- As tarefas da Aula Virtual divídense en dúas categorías:

1. Tarefas de resposta rápida e curta: cuestionarios de opción múltiple ou resposta curta, actividade de cubrir ocos, xogos... Ponderan sobre 5 ptos.
2. Tarefas de análise e de resposta redactada: composicións, relacionar conceptos; definición de conceptos... Ponderan sobre 10 ptos.

A media será a suma da puntuación de todas as actividades dividida entre o número de actividades propostas. As actividades non realizadas cualificaranse con 0 ptos.

h) Actividades complementarias e extraescolares

A realización das saídas didácticas está, en xeral, moi condicionada polas restricións causadas pola epidemia. Ademais, en 2º de Bacharelato, as urxencias do programa limitan moito a conveniencia de levalas a cabo.

Saídas didácticas:

1º trimestre: Visita a Compostela (casco antigo e CEGAC).

2º trimestre: Visita a Santa Comba de Bande, San Miguel de Celanova e Mosteiro de Oseira.

Exposicións

Proporase ao alumnado a selección de imaxes significativas de arte, acompañadas dun breve comentario (ficha) para imprimir en A3 e expor no corredor da Biblioteca.

h) Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.

No proceso de aprendizaxe faise necesaria unha reflexión sobre a práctica docente coa fin de melloralala.

Parécenos necesario facer esta autoavaliación nos seguintes ámbitos de traballo:

- Tratamento da diversidade
- Motivación e protagonismo do alumnado
- Actividades da aula
- Avaliación
- Programación

Para os catro primeiros ámbitos elaboramos unha relación de ítems a valorar:

13. Deseño diferentes actividades para o logro de cada un dos obxectivos?
14. Motivo ao alumnado explicándolle ben os obxectivos a conseguir e a finalidade da actividade?
15. Para o deseño dunha actividade teño en conta os coñecementos previos do alumno/a?
16. Relaciono os contidos das actividades coa vida real, facéndolle entender a pervivencia do pasado no mundo actual?
17. Propoño actividades que fomenten a autonomía e iniciativa do alumnado?
18. Coñece o alumnado como vai ser avaliada cada actividade ou proba escrita?
19. Programo actividades en función das características de cada alumno/a e teño en conta a diferenza á hora de deseñar tarefas e valorar logros?
20. Propoño metodoloxías diversas?
21. Como organizo o traballo do grupo?
22. Favorezo o traballo interactivo entre os diferentes grupos e organizo axudas entre iguais?
23. Emprego recursos e materiais variados para a aprendizaxe?
24. Adapto o material didáctico ás diferentes características e necesidades do alumnado -presencial, semipresencial-?

m) Elementos transversais

A materia que nos ocupa fomenta unha visión ampla de diferentes modelos sociais ao longo da historia de Occidente. A promoción da igualdade de oportunidades, a non discriminación, a igualdade efectiva entre homes e mulleres e a prevención da violencia de xénero, a prevención e resolución pacífica de conflitos en tódolos eidos, o rexeitamento a calquera tipo de violencia, racismo e xenofobia serán obxecto de reflexión a partir da contemplación e análise das obras de arte.

Traballarase a comprensión lectora, a expresión oral e escrita en tódalas unidades; tamén a comunicación audiovisual e as TIC

Igualmente, o emprendemento se traballará tentando que os alumnos teñan confianza en si mesmos, tomen a iniciativa para realizar diferentes actividades e as poñan en práctica na vida real. Con estes obxectivos, invítase aos alumnos a expresar as súas opinións persoais, a contrastar as súas ideas, a buscar orientación ou axuda cando a necesiten, a compartir e a organizar o traballo en grupo.

A educación cívica e constitucional é un referente permanente nas actividades da materia e nas relacións interpersoais, tanto entre os propios alumnos como nas súas relacións e comunicación co profesor. Resultan de especial relevancia as accións para a mellora da convivencia, a tolerancia, a prudencia, o autocontrol, o diálogo, a empatía e a resolución de conflitos.

En canto á interdisciplinabilidade, as unidades traballan contidos que se relacionan directamente cos doutras asignaturas: Historia, Cultura Clásica, Filosofía etc.n) Mecanismos de revisión, de avaliación e de modificación das programacións didácticas.

Avaliación e modificación da programación	Aspectos positivos a destacar	Propostas de mellora
Temporalización das unidades e proxectos		
Exposición da información		
Eficacia das actividades e recursos didácticos.		
Aproveitamento do libro de texto.		
Estratexias de motivación do alumnado.		
Interacción co alumnado.		
Avaliación das aprendizaxes.		